

Ing. Alexander Reško

J A S O V Á

570

prvej písomnej zmienky

**KT vydavateľstvo
Komárno
2004**

PREDHOVOR STAROSTU

VÁŽENÍ SPOLUOBČANIA, DRAHÍ RODÁCI, MILÍ PRIATELIA!

Dostáva sa Vám do rúk kniha, ktorá je prvou ucelenou publikáciou o našej obci. K jej vydaniu nás viedla skutočnosť, že roku 2004 si pripomíname 570. výročie prvej písomnej zmienky o Jasovej.

Vážnosť a veľkosť národa spočíva v jeho minulosti, v jeho dejinách. To isté možno tvrdiť, že úcta a obdiv je v jej minulom dianí, v jej histórii, ale aj prítomnosti.

Táto kniha má za cieľ ukázať život našej obce v širšom spektre a má slúžiť všetkým občanom, rodákom a tým, ktorí tu žili a pôsobili, ale aj tým, ktorým zaujíma vývoj Jasovej.

Dozvieme sa v nej o postavení v minulosti i v súčasnosti. Pre starších občanov poslúži ako spomienka na minulosť a u mladších má svojím obsahom vzbudiť cit spolupatričnosti k rodnej obci.

Prijmeme knihu v takej podobe a tak úprimne, ako sme sa snažili ju pripraviť a predložiť. Začítajte a do riadkov a preneste sa do uplynutých storočí, ako žili a tvorili naši predkovia. Možno pochopíte, že mnohé veci, ktoré ste si doteraz nevšíмали, nadobudnú nové, doteraz nepoznané hodnoty. Je v nich vložená práca, schopnosť a srdcia našich predkov a preto sa na ne pozerajte s úctou a hrdosťou.

Je to dedičstvo, ktoré si treba vážiť, lebo bez neho by nebola prítomnosť a to, čo zveľadíme my, prevezmú ďalšie generácie pre budúcnosť.

Viem, že aj v súčasnosti v našej obci žijú ľudia veľmi čestní a pracovití, ktorí majú veľa nápadov i konkrétnych predsavzatí, snažia sa dostať našu obec na vyššiu úroveň. Za to im patrí srdečné poďakovanie.

Zároveň ďakujem všetkým, ktorí si dali tú námah a spolupracovali na spracovaní tejto knihy o našej obci do tejto podoby. Verím, že o histórii našej obce, o jej kultúre a ľudových zvyklostiach sa v budúcnosti dozvieme ešte viac, že táto kniha nebude poslednou, ale bude podkladom pre vypracovanie ďalších publikácií.

Ing. Miroslav Habara
starosta

PRÍRODNÉ POMERY CHOTÁRA OBCE

Stručnou charakteristickou tunajšieho chotára sa zaoberajú autori monografie z roku 2002. — Chotár obce leží v Podunajskej nížine, na západnom úpätí Pohronskej pahorkatiny v plytkej dolinke potoka Paríž, v nadmorskej výške 154–284 m. Západnú časť chotára tvoria vyššie terasy s naviatymi pieskami, piesčitými sprašami a sprašami. Východné chrbty pahorkatiny tvoria treťohorné uloženiny. Okrem agátových a dubových lesíkov s hrabmi na chrbtoch je chotár odlesnený. V chotári sa nachádzajú vzácne druhy rastlín ako zlatá brada, žltuška smradľavá a iné, ktoré rastú na úpätiach kopca Dubník (284 m) a v chotárnych častiach Leština a Komláš. Má lužné, černoziemné a hnedozemné pôdy. V chotári je minerálny prameň. Severne od obce cez dolinku Lúčky do dediny sa tiahne koryto potoka Jasovka, ktorý odvádza prívaly vody cez búrku do potoka Paríž pretekajúci východnou a južnou časťou chotára. Roku 1958 bola vykonaná melioračná úprava potoka Paríž, roku 1960 bol regulovaný a jeho brehy vyložené betónovými kvádrmi. Na potoku v severovýchodnej časti obce bola roku 1978 vybudovaná vodná nádrž na zabezpečenie závlah okolitých polí, v ktorej boli roku 1982 nasadené ryby na intenzívny rybolov. V tom roku sa uskutočnil aj prvý výlov rýb. Rybník bol vlastníctvom štátneho rybného hospodárstva v Žiline, ktoré je majiteľom jeho polovice, druhá časť patrí miestnemu PD (Poľnohospodárske družstvo). Priemerná ročná teplota je 9,7 °C, priemerný ročný úhrn zrážok je 560 mm, snehová pokrývka trvá asi 30–40 dní a jej priemerné maximum je 30 cm. Celková výmera chotára obce je 2000 ha. Zo zvierat je najrozšírenejší poľný zajac a králik, kuny, divé svine, z vtákov hrdlička, jarabica, divé holuby, sojky a krkavec.

Geologický vývoj tunajšieho chotára v miestnej kronike opisuje Ján Mravík. — Naše južné Slovensko a do toho spadajúci priestor dnešnej Jasovej bol v geologickom období treťohôr zaplavený vnútrozemským morom zvaným „tortónske“, ktorého zálivy dosahovali až do horských chrbtov dnešného severného Ponitria. Presuny pôdy treťohôr a prudké vyparovanie prelialo zvyšky vôd tortónskeho mora do Zadunajska a najmä na územie dnešného Rakúska. Na sklonku treťohorného neogénu horotvorná činnosť ešte raz vzdula preliačené zvyšky tortónskeho mora a jeho časť sa bratislavským hrdlom preliala na naše územie. Toto more zvané „sarmatské“ už zaplavovalo len nížiny nášho južného Slovenska a časti morskej vody dosahovali až dnešné dubnícke pahorky. Teda okrajové vody sarmatského mora hraničili s dubníckou pahorkatinou, ktorá vznikla horotvornou činnosťou treťohorného neogénu (mladšia doba treťohorná). Vrásnenia a pohyby klesajúcej vody sa odrážajú ešte i dnes v abrázných (obrusovanie) reliéfoch na svahoch dubníckych pahorkov spadajúcich od východu k Jasovej. Abrázne reliéfy sú výtvary morských príbojov na pieskovcových svahoch, ktoré sa ustálili na sklonku neogénu.

Celé okolie Jasovej, najmä pahorkatiny charakterizuje treťohorný pieskovec miestami premiešaný ílom (hlinou) a štrkopieskami. Pri účinkoch erózie (splavovania) na svahoch okolo Jasovej (Borbélyov majer) veľmi často nachádzame lastúry z morských živočíchov, najmä zo skupiny mäkkýšov, ktoré ostali v pôde na okraji mora po sklesnutí vôd. Okrem toho sa vytvorili v celom okolí Jasovej masívne presypy štrkopieskov, ktoré denudáciou prstových svahov veľmi vplývajú na spomaľovanie rastu flóry a najmä obilnín. Typická pôda kremenitého štrku je tzv. sklený vrch, ktorý bol denudáciou tak obnažený, že úrodné prste klesli vodotvornou činnosťou až do najnižších údolí. I ďalšie geologické obdobie štvrtohôr a to jeho staršia časť – dilúvium – značne vplývala na pôdne pomery okolia Jasovej. Aj toto obdobie je charakterizované pieskovými nánosmi a čiastočne nánosmi sladkovodného vápenca od vodných prívalov. Dilúvium je však nielen pre okolie Jasovej, ale aj celého slovenského juhu dôležité pre bohaté nánosy prsti zvanej „spraš“, ktorá vytvorila najúrodnejšie nivy nášho juhu a zo sprašovitej kvality ešte i teraz čerpáme výsledky bohatých

úrod. Údolie Parížskeho potoka takmer po celej svojej šírke priam prekypuje bohatosťou sprašových nánosov.

Stopy po zvyškoch morskej vody sa udržiavali vo forme jazier tisícky rokov až do prechodu z dilúvia do aluviálnej doby (mladšie štvrtohory) a túto ich existenciu ozrejmovala len slanosť vody kontrastujúca so sladkými vodami potokov a riek, mieniaca svoju chuť na brakickú (poloslanú) a sladkovodnú. Aluviálne obdobie je vlastne geologické obdobie, v ktorom aj my teraz žijeme. Prechod do alúvia je charakterizovaný prudkejším sálaním slnečných lúčov najmä v našich oblastiach a rozsiahlym presúšaním pôdy. To malo za následok, že humusom prikrýté vrstvy pieskov po vysušení sa dávali do pohybu. Tak vznikali pieskové presypy i vo vnútri pôdy vo forme tekutého piesku. Tento tekutý piesok i v aluviálnej dobe zapríčinil mnohé zmeny povrchu. Typické vrstvy diluviálnych pieskov sa tiahnu na terase Jasová–Pribeta–Hurbanovo. Pohyb týchto pieskov sa však javí najvypuklejšie medzi Pribetou a Hurbanovom. V oblasti Jasovej, Dubníka a Strekova sú tieto výkyvy menšieho rázu. Rozlievanie tekutých pieskov marila výsadba stromov prudkej vegetácie a dlhých strapcovitých koreňov. Geologický prieskum tieto pohyby neustále sleduje a pripravuje v každom zvláštnom prípade účinné protiopatrenia. Ako účinkoval život v spomínaných geologických obdobiach? Je faktom, žeorské živočíchy, najmä mäkkýše boli rozvinuté na sklonku treťohôr už vo viacerých druhoch. To dokazujú i nálezy ulít a lastúr. Aké živočíchy vyššieho stupňa však žili v morských vodách tortónskeho i sarmatského mora v priestoroch Jasovej sa určiť presne nedá, pretože dosiaľ neboli nájdené zvyšky kostier alebo odtlačkov do pieskovca. Zo suchozemských živočíchov po odstupe mora sú predpoklady, že tu mohli žiť mamuty a mastodonty, pretože máme dôkazy z blízkej Beše, kde bola vykopaná celá kostra mamuta slovenským archeológom a preňčovským farárom Andrejom Kmetom. Podobne i kostra mastodonta v blízkosti Hurbanova.

Agrogeologické pomery okolia obcí Jasová, Čúz, Für, Komárňanská župa

Neobvyklou hodnotou poznania tunajšieho chotára a jeho širšieho okolia je spis Emericha Timkóa, hlásenie podrobného agrogeologického prieskumu z roku 1899. „*Agrogeologické pomery okolia obcí Jasová, Čúz, Für* (dnes Rúbaň), *Komárňanská župa*).“ — „Urodzenému riaditeľstvu u. (uhorský) kr. (kráľovský) geologickému ústavu, po udobrení z plánu prieskumu Jeho Osvietenosťou u. kr. ministrom poľnohospodárstva (Ignácom Darányim, ktorý vlastnil v Komárňanskej župe rozsiahle majetky, pozn. prekl.) roku 1899 som začal podrobný agrogeologický prieskum podľa mapy označenej ako 14. zóna, XIX. rubrika, SZ (severozápad), teraz pripojac zo S-u (sever) na predchádzajúce agrogeologické prieskumy Henrika Horusitzkyho a zo Z-u (západ) na tohtoročný výskum.

Predovšetkým však som ďalej praxoval 10 dní spoznaním montanskej (banskej) geológie na základe nariadenia č. 332 urodzeného riaditeľstva geologického ústavu. Bol som pridelený k pánovi sekčnému geológovi Dr. Ferencovi Schafarzikovi, ktorý pôsobí v župe Szörény a jeho láskavým vedením som v okolí Lugosu a Zsidóváru získal ďalšie dôkladné poznatky z banskej geológie a mapovania. Nech menovaný ozaj vážený pán sekčný geológ prijme moju hlbokú vďaku za srdečné rady.

Na tomto mieste musím spomenúť, že som bol skutočne poctený návštevou ministerského sekčného radcu Jánosa Böckha, riaditeľa uhorského kráľovského geologického ústavu a banského radcu Dr. Tamása Szontagha vedúceho nášho oddelenia, v spoločnosti ktorých som obchodil v dňoch 10, 11. a 12 augusta z väčšej časti priestor prieskumu a k uľahčeniu mojej práce prispeli predovšetkým hodnotnými radami. Preto som nemohol zabudnúť, aby som im na tomto mieste nevyslovil srdečnú vďaku.

Na jar 1899 v obchodenom a opísanom priestore sa nachádzajú obce Komárňanskej župy Jasová, Čúz (dnes Dubník), Für (dnes Rúbaň) a Kürth (dnes Strekov), ktorý sa

rozprestiera v chotároch týchto obcí úplne; čiastočne v chotároch Pribety (v Komárňanskej župe) a Novej Viesky (v Ostrihomskej župe).

I. Oro- a hydrografické pomery (horopis a vodopis)

Z doliny rieky Hron je diluviálna (staršie obdobie štvrtohôr) terasa tiahnuca sa na Z pri Maďarskom Seldín (dnes časť obce Svodín) a Veľkom Ölvede (dnes Veľké Ludince) je vyššia a prechádza v pahorkatinu, ktorá tiahnuce sa S smerom rozprestiera sa v chotároch obcí Ostrihomskej a Komárňanskej župy Maďarský Seldín, Veľký Ölved, Kürt, Čúz, Jasová. Rad kopcov Z smerom opäť prechádza do diluviálnej terasy so stupňovitou svahovitou, ktorá sa končí príkrymi stenami pri alúviu (mladšie štvrtohorné naplaveniny) rieky Žitava vedľa Udvardu (dnes Dvory nad Žitavou) a Bajč. Pahorkatinu delia údolia potokov na tri dobre oddeliteľné časti. Tak napredujúc z J (juh) kúrtské vyvýšeniny sa týčia medzi kanálom Paríž, aj lúčny kanál – réti kanális) a údolím potoka Cigléd, ktoré kulminujú bodom trojuholníka nad kopcom Kakuk-hegy a vinohradmi (238 m). Druhá plocha s kopcami sa rozprestiera medzi údolím potoka Cigléd, fürskou časťou kanála Paríž a od majera Pipiške sa tiahnuce čúzske údolie potoka. Jeho najvyššie body sú kopce Háršas (Lipovina, 275 m), Chrabina (258 m), Bakoš (235 m) a Margit-hegy (185 m). Nakoniec vyvýšeniny rozprestierajúce sa S od čúzskeho údolia, na V od čúzskej a jasovskej časti kanála Paríž tvoria tretiu časť, ktorú na dve časti pretína údolie jazera Békás-tó (Žabie jazero). Jeho najvyššie body sú Rétföldek (Lúčiny, 220 m), Na-Dubniki (218 m) a Vinohrad (215 m).

Tieto vyvýšeniny Z od kanála Paríž prechádzajú v mierne svahovitý zvlnený priestor, ktorého priemerná nadmorská výška je 516 m.

Odvodňovací kanál celého priestoru je temer výhradne kanál Paríž, ktorý vedúc od obce Kolta vstupuje do nášho priestoru pri puste Sponder (pôvodne Ilonka pusta, neskôr súčasť Starých Vinohradov), kde sa dve ramená vzájomne spoja. Odtiaľ tiahnuce sa na J pri Jasovskom mlyne znova pohltí z SSZ jedno rameno, potom pokračujúc na JJV pri Čúzi posilnil sa jazerom Békás, podobne od V čúzkym údolím sa tiahnuce ramenom. Potom pri stene potoka príkro oddeľujúcej kopec Margit-hegy vytvárajúc ohyb vedie na Z, pri puste Vaškapu (Železná brána) od SZ zachycuje jedno rameno, smerom na Für sa tiahne na J. Tu doň ústi potok Cigléd. Pokračujúc JV smerom naďalej sa tiahne pod oKürthom a tam je premenovaná na Bíró-rét ér (rameno Richtárovej lúky), od S pri Novej Vieske opúšťa naše územie.

Na tomto území na Z okraji v časti medzi Puszta Koppánkút (Koppánova studňa) a Meseš (Vápnité) nájdeme jedno menšie rameno, sledujúc jeho smer na ZSZ sa spája s Čikó-árok (Žriebäci jarok) a Bonas-folyásom (tokom Bonas) a patria do povodia rieky Žitavy.

Ako zvyčajný sprievodca piesčitého priestoru sa tu vyskytuje aj jedno či dve ramienka bez odtoku. Tak je to priestor malého prameňa pri puste Pakši a Téglaházi-tó (Jazero tehelného domu) pri puste Szent-István (Svätý Štefan).

II. Geologické pomery

Na geologickom zložení tohto priestoru sa podieľajú pontické (časť pliocénu, mladších treťohôr, vrstvy), diluviálne (mladšie obdobie štvrtohôr, pleistocén, naplaveniny) a aluviálne (obdobie mladších štvrtohôr, naplaveniny) útvary. Prvé dva sa rozprestierajú na značnej ploche, posledný iba podriadené.

Diluviálna terasa veľkej rozlohy na pravom brehu Hrona sa pretrháva pri Malej Vieske, Maďarskom Seldíne a Veľkom Ölvede. Zvlnený priestor poskytuje priestor pahorkatinám, ktorých stavba sa zásadne odlišuje od terás, z ktorých vyčnievajú.

Pontické útvary. Tieto mladšie treťohorné uloženiny ako piesok, pieskovec, opuka a hlina sa nachádzajú na našom území. Vyskytujú sa na okraji vyvýšení, na ich príkrych úbočiach, pravidelne v pekných odkrytých plochách. Tak zo S postupujúc na J pri puste Sponder a príkrych stráňach jasovských vinohradov a vyvýšenine Vinohrad, na okraji

vyvýšení Na-Dubniki a Bundáš. Útvary ďalej sa objavujú pri odkrytých plochách na V pri puste Schwarcz–Batthyány už vo väčšom rozsahu, na J na okrajoch vyvýšení Chrabina, Bakoš, Vörösdúló (Červený hon) a na príkro sa zvažujúcich úbočných stenách, taktiež v Starej Vinici vo Füre, ku Kürtu patriacom Kopaszgóre (Stodola Kopasz), Máriavölgy (Údolie Mária) a Zúgó. Nachádzame ich v hliniskách v obciach Für a Kürt a v jarku tiahnucom sa od vrch Kalvária na JJZ.

Takéto je rozloženie pontických útvarov na ľavom brehu kanála Paríž. Pravý breh pokrýva zvlnená plocha, do ktorého patria pozemky Öromhegy (Rozkoš) a Zálogoš, kúrtský les a dlhé pozemky až pri Malej Vieske.

Pomery osídlenia vyvýšení mladších treťohorných uloženín sa odlišujú od osídlenia zvlnenej plochy pravého brehu kanála Paríž.

Najmä keď tam útvary z pliocénu, diluviálne nánosy spravidla tvorí spraš, na ktorý sa bezprostredne usadil na vrstvy hliny pontický piesok, pieskovec a opuka, dotiaľ je tu nánosom hrubý, železitý piesok, pod ktorým je len piesok, tu a tam sa vyskytuje pieskovec ako pontický útvar; nikdy hlina a opuka. Tam na okrajoch vyvýšení na pekne odkrytých vrstvách sú tieto vrstvy a na povrchu ešte výraznejšie badateľné. Tak v podloží vyvýšeniny Vinohrad, kde pod diluviálnym pieskovým hlineným nánosom je potom dendritská (kríkovitý útvar minerálov) opuka a sivý hrubý piesok s vrstvami pieskovca. Na záseku cesty vedúcej z pusty Rošoš do Jasovej sa nachádza odkrytá plocha kameňolomu. Postupujúc ďalej cestou vedúcou pri jednom jarku, na ktorého povrchu príkrych stien je piesková hlina. V nej János Böck, riaditeľ nášho ústavu pri svojom tunajšom pobyte tam našiel prehistorické lupiny kremeňa, potom červenastú hlinu, sprašový piesok, modrastú opuku a nakoniec piesok s pieskovcom rôznej jemnosti a nasledujúcimi vápenatými konkréciami (zhluky hmoty v tvare gule). V opuke sa nachádzajú negatívne odtlačky rastlín, v hrubozrnnom kyprom pieskovci iba rozpustené šupiny organických zvyškov nedávajú nijaký poznatok na dobu vzniku týchto útvarov. Banický radca Dr. Tamás Szontagh tu našiel len jeden zhluk kamenného jadra, ktorý bol láskavý ma sprevádzať pri jednom výlete.

Na príkrych spodných častiach okrajov vyvýšení na tomto mieste vyvierajú početné pramene, ktoré prýstia veľkou silou a poskytujú skvelú osviežujúcu vodu.

S takými istými odkrytými plochami sa stretávame aj na spodnej časti Chrabiny, na okraji Margit-hegyu, kde v 10—25 m/ profiloch vidno odkryté pontické útvary; na oboch miestach nájdeme aj pramene.

Na pravom brehu kanála Paríž môj list začína väčší prieskum len v JV cípe bezprostredne pri Malej Vieske, ktorý presahuje už do záberu susedného listu, o ktorom podáva hlásenie prieskumu z roku 1897 môj geológ a spoločník Henrik Horusitzky. V tu odkrytých pieskoch našiel viacero zhlukov veľkých tvaru čaše v spráchnivenom stave, jeho petrografická (náuka o horninách) kvalita úplne zodpovedá vyššie spomenutým pieskom označených ako pontické.

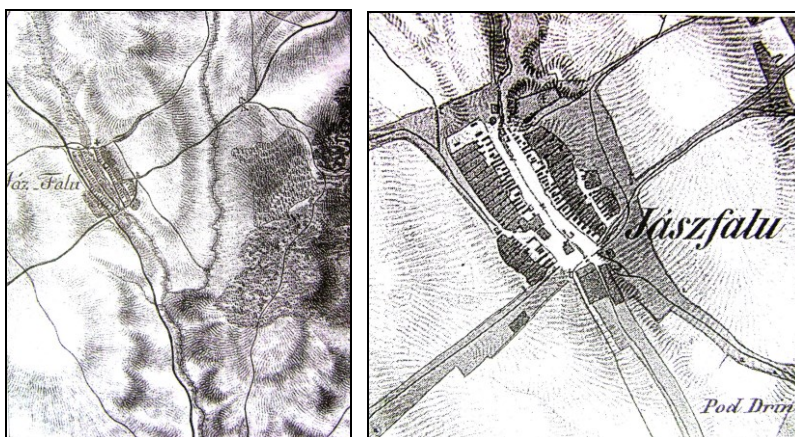
Nakoniec medzi týmito útvarmi z doby pliocénu (najmladší útvar treťohôr) musím ako najmladšie (?) spomenúť uloženiny štrkov, ktoré možno nájsť na jednom či dvoch miestach. Tak v SV cípe obce Kürt pod kopcom Kalvária som roztrúsene našiel hranatý štrk o veľkosti hrachu, fazule a orecha, nad ktorým bola dendritská opuka, piesok a pieskovec. Odtiaľ južne vedľa cesty do Bátorových Kosíh na hranici župy a nadmorskej výške 156 m/ som znova našiel jednu odkrytú plochu, kde medzi železitým a hrubým pieskom sa nachádzala vrstva hranatého štrku väčšieho zrna so silne železo-okrovým sfarbením. Odtiaľ pri nadmorskej výške 140 m/ vedľa železničnej trate je jedna podobná odkrytá plocha. Čo sa týka ich doby nič neposkytuje spoľahlivé informácie. Pomery ich výskytu sú také, že označujú hranicu pontických a diluviálnych uloženín. Bohužiaľ skamenelinu sa mi v nich nájsť nepodarilo.

Dilúvium. Pri geologickej stavbe priestoru sa popri pontických útvaroch podieľajú hlavne uloženiny diluviálneho obdobia. Na pontických vrstvách vyvýšenín natiahli prikrývku sudaridné výtvyry: spraše. Tie tvoria priestor J-ne od púst Lápoši a Lučkó, tiahnu sa celkom až k pustám Szilley a Vaškapu, aj zvlnený priestor ležiaci na Z od kanála Paríž. Najtypickejším je nános spraše na vyvýšeninách Vinohrad a Dubniki patriacich k Jasovej v priestore Chrabiny pri Čúzi, Fűri edő (Rúbanský les) a Margit-hegyu (kopec Margit), tiež v chotári Fűru a Kűrtu ležiaci Kűrti erdő (Strekovský les), pozemkov Cigléd, vinohradov Zűgő, pozemkov Lápoši a bahniska Hidegkűt (Studená studňa). V nich všade som našiel početné škupiny *Helix htspida*, Lin., *Puppa muscorum*, Lin., *Succinea oblonga*, Drap.

Na Z strane kanála Paríž rozprestierajúci sa sprašový nános zvlneného okolia nie je taký typický, lebo je trochu pieskovitý. Na mnohých miestach sa stenčuje a prechádza do pieskov.

Druhý diluviálny výtvyr na našom území je hrubý železo-okrový piesok, ktorý sa vyskytuje na pahorkatine tiahnucej sa SZ-JV. V najčistejšej forme ho možno pozorovať na ploche, ktorá sa rozprestiera medzi pustami Káptalan, Szilley a Paksi. Na posledne menovanom mieste na malej ploche okolo nadmorskej výšky 174 m/ som našiel rudu rôznej veľkosti fazule.

Nakoniec na našom území ako najstarší diluviálny útvar predstavuje červená hlina s rudou veľkosti fazule, ale vo veľmi malom rozšírení. Tak na okraji kopca Margit-hegy pri Čúzi, na oboch stranách cesty medzi Fűrom a Čűzom je bezprostredne uložený na modratej pontickej hline a na oboch stranách zásekov cesty medzi Farnou a Jasovou, taktiež v malom lese nachádzajúcom sa V-ne od pusty Sponder, na okraji prieskumného listu.

I. vojenské zameranie z roku 1782 a II. vojenské zameranie z roku 1840

Alúvium. Aluviálne útvary na našom území sa obmedzujú len na bezprostrednú blízkosť kanála Paríž. Ako tenká stuha sprevádza kanál a jeho bočné ramená, iba pri jednotlivých obciach sa aluviálna dolina do istej miery rozširuje. Tak pri Jasovej, Čúzi, kde ho dopĺňa rameno čűzskej doliny; pri Fűri, kde doň ústí potok Cigléd a nakoniec pri Malej Vieske. Na týchto miestach plocha je aj trochu močaristá. Mimo močaristých plôch uloženiny z najmladších dôb reprezentuje súdržná hlina a piesčitá hlina.

Na Z okraji nášho územia pri železničnej trati, pri Pusta-Koppánkűte tiež šmožno nájsť malú aluviálnu plochu, ktorá sa rozprestiera vedľa Čikós-árku (Žriebáci jarok) patriacemu k Žitave a Bonans-folyášu (tok Bonans). Veľmi malé aluviálne flaky nakoniec sú v okolí Pusty Pakši a Téglaázitő (Jazero tehlového domu). Sú to močaristé plochy aj s malým množstvom súdržnej hliny a piesčitou hlinou.

III. Časť pôdoznalecká

Jednotlivé druhy pôd na našom území, pôvodné hmoty hornín sú zoskupené podľa geologického veku nasledovne:

Pontické pôdy

Vrchné pôdy: hlina, pieskovitá hlina, hlinité piesky a kamenistá hlina.

Spodné pôdy: hlina, hlina a piesok v tenkých vrstvách, piesok s pieskovcovými lavicami, sprašové piesky, pieskovitý štrk.

Diluviálne pôdy s vrstvami piesku a hlíny.

Vrchné pôdy: červená hlina s rudou veľkosti fazule, íl, pieskovitý íl, hlinený hrubý piesok, pôdy dolín a priehlbín.

Spodné pôdy: červená hlina, spraš, pieskovitý spraš, hrubý piesok, sprašová hlina.

Aluviálne pôdy

Vrchné pôdy: pieskovitá hlina, súdržná hlina, močaristé plochy.

Spodné pôdy: piesok, hlina, bahno.

Teraz sa pozrime na tieto pôdy jednotlivo, preskúmajúc ich podľa kvality.

Pontické pôdy. Útvary z tohto obdobia poskytujú dosť premenlivé typy pôdných druhov. Ťažké, súdržné žltkasté a modrasté hlíny sú časté tak vo vrchnej, ako aj v spodnej vrstve. Tak v spodnej zalesnenej časti Vinohradu, taktiež na okraji orných pôd vinohradov Öreghegy (Starý vrch) a Kopasgőre dáva druh veľmi ťažko obrábateľnej pôdy. Vrchná pôda často prechádza v pieskovitú hlinu. Zvlášť tam, kde sa vrstvy hlíny s pieskovitou opukou dotýkajú vrstiev piesku a hlíny. Spodná pôda tvorí piesok s tenkou vrstvou hlíny, dendritská opuka, sprašové piesky a hrubý piesok. Vyskytuje sa v lese pri puste Schwarcz-Batthyány, Vörösdűlő (Červený hon), Örm-hegy (Rozkoš) a vinohrade Öreg-hegy.

Rozšírenie hlinitých pieskov je najväčšie, so spodnou pôdou hrubého piesku alebo pieskovca. Vyskytuje sa na plochách pozemkov Vinohrad, vinohrad Öreg-hegy, Mária-völgy (Máriina dolina), Zugó, Örmhegy, Meseš (Vápenné) a Zálogoš.

Nakoniec štrková hlina sa vyskytuje na skutočne malej ploche na vrchnej pôde nad Kürtom a štrkový piesok v spodných pôdach na jednotlivých častiach parciel Hosúföldek (Dlhé zeme) a Zálogoš.

Diluviálne pôdy. Medzi nimi sú najviac rozšírené íly so sprašovou spodnou pôdou. Typický je jeho výskyt na vyvýšeninách. Vyskytuje sa na Na-Dubniki, Bundáši, Rétföldek (Lúčiny), Chrabina, Fűri erdő (Rúbanský les), potom na Margit-hegyi, Kakuk-hegyi, nad Sőlők (Vinohradmi), Lápoši földek (Lápošské zeme) a Hidegkúti šáraló. Íl ako vrchná pôda má vrstvu hlbokú 40—150 cm, na týchto miestach je humusová dobrá pôda, rozprestiera sa okrem malých výnimiek ako veľmi úrodná orná pôda.

Na sprašovej ploche pripadajúcej Z od Čúzu a Jasovú, tak ako ílová vrchná pôda, aj sprašová spodná pôda je pieskovitejšia a už nemá takú hlbokú vrstvu, lebo veľakrát už v hĺbke 100 cm vrták vyniesol na povrch jemnejší a hrubší piesok.

III. vojenské zameranie z roku 1883

Priehlbiny oboch sprašových plôch vyplňuje jeden napchaný druh pôdy v pôvodnej štruktúre a je to hlinitý íl, ktorého spodnou pôdou je sprašová hlina. Táto odroda pôdy je riadnym sprievodcom sprašových plôch.

Ako diluviálny druh pôdy vystupuje ešte hlinitý piesok, ktorý vytvára rad kopcov rovnobežných s kanálom Paríž medzi Öromhegyom (Rozkoš) a pustami Pakši a Szilley. Na niektorých bodoch je táto pôdna forma sypkejšia, inde súdržnejšia, ktorej spodnou pôdou je hrubý železný piesok. Je to ľahko obrábateľná pôdna forma s plytkou vrstvou.

Najmenej rozšírený spomedzi diluviálnych pôdných druhov je najstaršia červená hlina s rudou veľkosti fazule s hĺbkou 80–120 cm, jeho spodná pôda je tiež červená hlina alebo pontická modrá hlina. Nachádza sa pri Margit-hegyi a na úbočí jasovských vinohradov.

Aluviálne pôdy. Kvôli malému rozšíreniu je ich tunajší význam nepatrný. Ako vrchné pôdy sú pieskové hliny s dosť hlbokými vrstvami a humusom; spodné pôdy sú hlavne hlinené piesky a bahno, vhodné na lúčiny a lúky na kosenie. Pri ramenách sa všade tiahnu ako tenká stuha.

Fyzikálny a chemický rozbor pôdných foriem na našom území tentoraz nebol vykonaný, tiež z nich vyplývajúce závery. Príčina väzí v tom, že pôdoznalecké laboratórium ešte nie je zriadené. Okamžite ako náhle nástroje potrebné na rozbor budú naporúdzi, tento nedostatok doplním.“

DEJINY OBCE

V šere dávnej minulosti

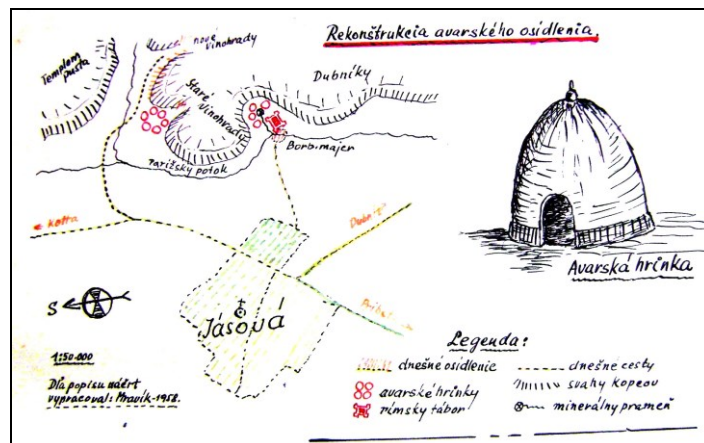
Začiatky osídlenia chotára Jasovej v obecnej kronike nám zaujímavo ozrejmujú Ján Mravík. — Začiatkom alúvia – ako nám to ozrejmujú archeológia – vďaka úrodnému kraju aj človeka-primitíva, ktorý postupne prechodom z lesov na roviny hľadá tu nové zdroje svojej výživy. Aby však dôkazy boli hodnovernejšie a odlišili sa od domnienky, môžeme smelo tvrdiť, že v dobách okolo roku 1500 pred našim letopočtom žili v priestore okolo samotnej Jasovej pastierske kmene doby kamennej, či už staršej alebo mladšej, čo nám ozrejmili archeologické nálezy zo Strekova, Rúbane, Dubníka, Dvorov nad Žitavou i Semerova. Aj keď objavy vykopávk v samotnej Jasovej sa nevyskytli a čakajú na svojho objaviteľa, sú oprávnené dohady, že v tomto priestore žili desiatky kmeňov človeka doby kamennej. Rukolapnejšie dôkazy ľudského osídlenia máme však až z novších historických období.

Ranná história. Niekoľko storočí pred našim letopočtom, podobne ako aj ostatné priestory slovenského juhu, obývali germánske kmene Kvádov. Ich príbuzné kmene Kotínov sa usadili trvalejšie v horských oblastiach severného Slovenska, kým Kvádovia sa sťahovali po údolí riek k nížinám juhu. Je pravdou, že už pred Kvádmi žili v týchto priestoroch Keltovia, ktorí však pre slabú výbojnosť ustupovali pred Kvádmi do Zadunajska. Na rozhraní nášho letopočtu sa vkladali medzi Kvádske kmene Dákovia (ich potomkovia sú dnešní Rumuni, ktorí boli porománčení Rimanmi). História nám ozrejmujú, že Dákovia sa dostali až k Váhu a teda tlakom od Visegrádu museli prechádzať aj priestormi dnešnej Jasovej. Keltovia už v tej dobe podľa posudkov dnešných vykopávk patrili medzi najkultúrnejšie kmene staroveku. No pre slabú výbojnosť a generačný pokles museli ustupovať a tak robiť cestu výbojným Kvádom (španielski Baskovia sú potomkovia Keltov). Už v prvých rokoch po našom letopočte vyvíjala Rímska ríša svojou expanziou tlak z juhu na sever. Táto ríša v tejto dobe stála na vrchole svojej slávy. Cisár Octavianus Augustus dáva povel na prekročenie Dunaja a vytláča menšie kmene Cirdusov, Herulov a Markomanov proti prúdu Dunaja. Tak ostávajú na našom území iba Kvádovia. Rímsky vojvoda Vannius v prvom desaťročí nášho letopočtu prekročil dunajské brody a tiahol za výbojmi proti Kvádom. Títo ustupovali z rovín

až po návršia a pahorkatiny. Tu na týchto miestach vo zvlnenom teréne hľadali ochranu proti Rimanom. Teda pahorky Strekova cez Dubník, Jasovú a Koltu stali sa ich odraziská proti náporom Rimanov. Rímania po vybudovaní siete kastelov Aquinca (Buda), Strigonia (Ostrihom), Salvy (Štúrovo), Brigetia (Ószöny), Kelemantie (Leányvár pri Iži) a ďalších, svojou výbojnosťou sa tlačili ďalej na sever. Za panovania cisára Nervu (96–98) začali sa útoky Rimanov a sústredovali sa aj na pohraničné medze Kvádov na pahorkoch pri Jasovej a okolia. Bola to I. pomocná légia a VII. kohorta Breukov z kastelov Brigetium a Kelemantie, ktorá nástupom proti Kvádom sa utáborila práve v chotári dnešnej Jasovej, kde si vybudovali menšie táborisko (Komlőš – Borbélyov majer). Podľa zmienok rímskeho historika Claudia Ptolemaia, toto táborisko bolo podobné táborisku v Semerove, hoci boli len prechodného rázu a ich funkciu zdôvodňuje ako ohniská výbojov proti Kvádom. Je zaujímavé, že Rímania si dali veľa záležať pri výbere táborísk. Keď sa bližšie nad tým pozastavíme tak spoznáme, že tak ako Kelemantia aj tábor v Jasovej a v Semerove bol vybudovaný pri prameni minerálnej vody (Kelemantia – Iža, Patince, Jasová a Semerovo majú ešte aj dnes takéto pramene). Jasová ako osídlenie samozrejme ešte neexistovala. Prameň železitej vody je činný aj dnes a nachádza sa na hone Komlőš. Tieto rímske tábory existovali ešte aj roku 173 za vojvodu a neskoršieho cisára Marca Aurélia a jeho nasledovníka a syna Commoda. Dokonca po odrazení Kvádov, pravdepodobne medzi dnešnou Jasovou, na čiare Želiezovce–Kolta–Bajč tiahol sa slávny „Limes Romanus“ (hranice Rímskej ríše). (Určite nie, možno iba ako jej predmostia či predsunuté garnizóny, pozn. Reško). Po úpadku Rímskej ríše sa jej légie sťahujú do Zadunajska a na našom území zanechávajú opustené tábory. I tábor v Jasovej sa vyľudnil a okolo roku 369 prenikajú týmto územím germánski Gótovia, ktorí sa však tu neusadzujú, ale postupujú za ustupujúcimi Rimanmi k Balatonu. Toto prechodné obdobie využívajú výbojní Hunovia, ktorí okolo roku 378 prenikajú od východu za svojim legendárnym vojvodom Attilom. Kočovník kmeň Hunov prešiel celou Európou, ale trvalejšie sa nikde neusadil. Pobyť tohto kmeňa na našom území je dodnes opradený povestami. Niektoré spomínajú, že Attilove kmene sa z času na čas zdržiavali v opustených rímskych táboriskách. Jedna z nich hovorí, že i v tábore pod dubníckymi pahorkami (Borbélyov majer – Komlőš) sa zdržiavali iba krátky čas. Dokonca podľa povesti Attila zomrel na ťažení v chotári obce Čaka a tam vraj je aj pochovaný. Je však málo pravdepodobné obývanie rímskych táborov Hunmi, pretože boli to kočovníci a nepoznali táborový život takého spôsobu ako Rímania. Je možné, že tábory prehľadávali kvôli koristi, avšak z histórie vieme, že Huni trvalejšie netáborili, ale aj počas oddychu spali v sedle svojich koní.

Sťahovanie národov. Po Attilovej smrti roku 453 sa kmene Hunov vracajú späť do černomorských stepí a do opustených vydrancovaných priestorov južného Slovenska prúdia nové kmene v rámci sťahovania národov. Aj priestor chotára Jasovej brázdili kmene Ostrogótov, Vizigótov a Longobardov. Ich tunajší pobyt však bol prechodný. V 6. storočí sa do priestoru nášho juhu sťahujú noví obyvatelia Avari. Pôvodné kmene avarských kočovníkov sa začali na našom území usadzovať trvalo. Začali si budovať trvalé obydlia, tzv. „hrinky“, ktoré si postavili z prútia a hlíny a začali poľnohospodársky obrábať bohatú sprašovú pôdu. Boli to prví roľníci v dnešnom slova zmysle, ktorí vystriedali pasenia dobytkom za racionálne hospodárenie poľnohospodárskymi kultúrami. Títo roľníci ako prví zapustili do našej zeme primitívne radlice pluhov a začali preorávať panenské nivy dnešného jasovského chotára. Ich hrinková osada sa pravdepodobne rozprestierala buď v miestach starého rímskeho tábora (Borbélyov majer), alebo v priestore starých Vinohradov, pretože tu boli podmienky na hospodárenie a na stavbu hrinkov. Bol tu dostatok úrodnej pôdy, vody, hlíny a prútia. (Avari vytvorili akýsi štátny útvar kaganát na čele s kaganom, ktorého sídlo bolo pravdepodobne na južnom Slovensku, možno v Komárne, pozn. Reško). Panstvo Avarov tu trvalo aj za ríše franského kupca Sama, ktoré v 8. storočí sa začalo prelínať so slovanskými kmeňmi

prúdiacimi vedľa toku rieky Moravy „Slovanskou bránou“ (Ostrava–Sliezsko) a zo severovýchodnej Európy. Spory Avarov s Franskou ríšou vyústili do otvorených bojov a mocná armáda franského kráľa Pipina Krátkeho a neskôr aj Karola Veľkého. Krátko na konci 8. storočia panstvo Avarov úplne rozvrátili a vytlačili z nášho priestoru. Na ich miesto sa tlačili generačne a populačne silné kmene Slovanov, ktorí pevne zakotvili na našej pôde.

Stredoveké osídlenie obce podľa J. Mravíka (1955)

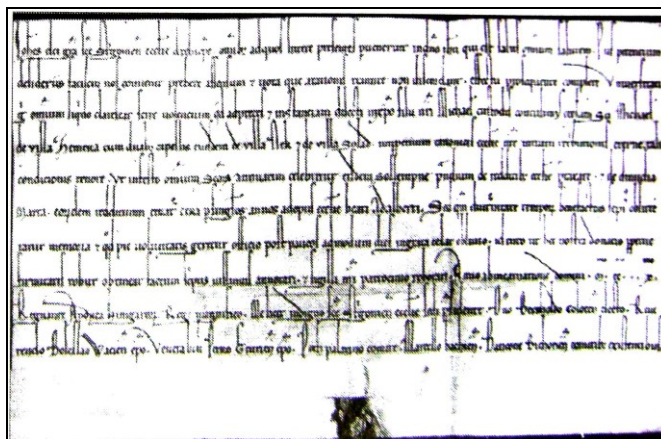
Slovania. Populačne rozvetvené slovanské kmene začali pokračovať v stopách Avarov a plne obrábali poľnohospodársku pôdu. Praosada dnešnej Jasovej sa začala formovať práve po osídlení slovanských kmeňov a to hlavne na miestach avarských hrínkov. Niektoré skupiny Slovanov okrem uvedených sídlisk si budovali hradištia aj v priestore dnešných samôt Dolné a Stredné Lúčky. Tieto predpoklady nám plne potvrdzuje aj neskorší vývoj osady v nasledujúcich storočiach. Názvy týchto osád sa samozrejme nezachovali. Je pravdepodobné, že boli pomenované podľa rodových mien svojich náčelníkov. Slovanské osídlenie sa tiahlo aj ďalej na juh od dnešnej Jasovej, o čom svedčia archeologické nálezy slovanských motívov a to najmä v Rúbani, Strekove, Bátorových Kosihách a Marcelovej. Tieto osady patrili pod patriarchát nitrianskeho kniežat'a Pribinu a aj ako súčasť Veľkomoravskej ríše kniežat Mojmyra, Rastislava a Svätopluka. Slovanské obdobie Jasovej dodnes archeologickým výskumom nebolo dokázané, podobne ako aj ostatné sídliská.

Starí Maďari. Koniec 9. storočia je znova charakterizované novými preskupeniami usídlených národov a kmeňov. Z ďalekej Levádie cez Etelköz prichádzajú na naše územie nové kmene kočujúcich Maďarov, ktorých sem doviedol legendárny vojvoda Árpád, syn vojvodu Álmoša. Maďarské kmene okolo roku 896 obsadzujú úrodné nivy Podunajska (známy zábor vlasti) a okolo roku 902 si podmaňujú aj slovenské kmene žijúce na tomto území. Kmene vojvodu Hubu prenikajú do tohto priestoru a zaujímajú patriarchálne sídliská rodových náčelníkov Slovanov. Slovanské hradište Tekovský Hrádok (pôvodne Dolný Várád) obsadzujú kmene vojvodu Hubu spolu s priestorom okolo Dvorov nad Žitavou, tekovské hradište (Starý Tekov) vojvoda Bors, strekovské a rúbaňské (Kürt, Fúr) náčelník Katapán (Koppán). V priestore okolo Jasovej a Kolty sa usadzuje maďarský kmeň Nyék. Maďarské kmene po niekoľkých desaťročiach prešli z kočovného na život usadlíkov. Začali postupne obrábať pôdu podľa vzoru Slovanov. Jedna časť usadlých Maďarov sa zariadila na Slovanskom sídlisku v priestore dnešných Starých Vinohradov a druhá časť sa usadila v mieste honu „Komlós“ (Borbélyov majer), teda v priestore pôvodného rímsko-avarského osídlenia. Slovanské obyvateľstvo sa presťahovalo do priestoru slovanského rodového sídliska (údolie samôt Horné, Stredné a Dolné Lúčky). Je pravdepodobné, že názov tejto slovanskej osady bol Lúčky (Luchy, Luh je staroslovanským slovom) a plne zodpovedá jednak miestnemu názvu a podobne aj rodovým menám starých Slovanov.

Stredovekí predchodcovia dnešnej Jasovej

V 11. a 12. storočí sú už zmienky o maďarských osadách Kerekszálás a Kerekvágás. Osada Kerekszálás sa nachádzala v priestore Starých Vinogradov a Kerkvágás v miestach Borbélyovho majera. Na základe niektorých domnienok osídlenia získali názov podľa mena „Kerek“. Tento podnáčelník z kmeňa Nyék vládol patriachálne nad oboma osadami. Názov prvého osídlenia nám objasňuje jeho druhá časť mena (szálás – sídlisko), podobne aj ďalšieho (vágás – rúbanisko, lebo osadníci kľčovali les a tak rozširovali osadu). Podľa iných názorov je slovo „Kerek“ vlastne „Kerék“, čo v slovenskom preklade znamená koleso. Teda prvého prvé osídlenie vlastne znamená „kruhovú osadu“ (Kerekszálás) a druhého „kolesová koľaj“ (Kerekvágás). Prvé tvrdenie sa zdá byť pravdepodobnejšie z dôvodu, že mená maďarských náčelníkov sú ešte aj dnes záhadou a nevyjadrujú nijaký vecný pojem ani v maďarčine a podobne ani v slovenskom preklade. Takže stotožnenie názvu osady s menom náčelníka Kerek (s krátkym „e“) a slovom „szálás“ nám jasne poukazujú na prvotné sídlisko árpádovského podnáčelníka z maďarského kmeňa Nyék pod Starými Vinohradmi. Druhú osadu „Kerékvágás“ v tej dobe jasne charakterizovali okolité vřšky a lesy, ktorých časť sa vyrúbala a tak vzniklo rúbanisko a rozširovala sa plocha ornej pôdy, ktorá bola životnou nevyhnutnosťou na trvalé usídlenie sa. V staroslovanskom sídlisku „Lúčky“ bývali Slovania napriek tomu, že sa stali vazalmi maďarských podnáčelníkov z kmeňa Nyék. Pôda okolitého priestoru sa nazývala aj „Nyék-földe“ (zapísané aj neskôr v ostrihomských cirkevných archívoch).

Začiatok 11. storočia je pre túto oblasť charakteristický úplným osídlením došlých Maďarov. Vajk, syn vojvodu Gejzu preberá od pápeža kráľovské žezlo a kresťanské učenie. Medzitým sa dal pokrstiť na Štefana a stal sa kresťanom. Pochopil že je to jediná cesta spolu s inklináciou k západu, ktorou sa môže vydať aby svojim národom zabezpečil budúcnosť. Kráľ Štefan I. (neskôr svätý) sa stal zakladateľom Uhorska, kresťanského kráľovstva, ktoré obetoval Panne Márii a tá sa tak stala jeho patrónkou. Do radov kresťanov vstúpili aj kráľovi rodoví náčelníci a kmeňoví príslušníci. Rebélie vedené pohanmi (napr. Štefanovým bratom Koppányom) boli krvavo potlačené. Osada „Kerekszálás“ je vlastne pôvodným osídlením dnešnej Kolty a „Kerékvágás“ predchodcom dnešnej Jasovej. Z historických záznamov ostrihomskej kapituly z roku 1175 (toto datovanie nie je ale podložené) sa dozvedáme, že osada „Kerekvágás“ sa spomína pod menom Nyék“ a osada Kerekszálás“ si zachovala pôvodné pomenovanie. Istý čas do tatárskeho vpádu boli tieto osady medzi inými v držbe opátstva v Hronskom Svätom Beňadiku, ktoré bolo založené za panovania kráľa Gejzu II. (1141–1161) na podnet pápeža Hadriána. V tomto čase boli založené hospodárske dvory, z ktorých sa spomína osada „Üzbég“ a rytierska osada, neskoršia „Templompusztá“ (podľa tradície stredisko bojovných mníchov templárov).

Donačná listina z roku 1210

Zložitý vývoj obce roku 1987 dobre dokumentuje aj vysoko uznávaný maďarský historik György Györffy a uvádzam ho na spresnenie. V severovýchodnom cípe Komárňanskej stolice, v okolí obce Semerovo jestvovali dve osídlenia s názvom Nyék, identifikovanie a rozdelenie ich historických faktov je nejasné. Ostrihomský arcibiskup roku 1210 daroval ostrihomskej kapitule spolu s kostolom v Semerove aj dôchodok kaplniek v Nyéku a Máriacsaláde (ecclesiam de villa Zemere cum 2 capellis . . . de villa Nek et de villa Solad). Jedna zo zemí Nyék prešla od Machka žijúceho v 13. storočí na jeho vnuka Leonharda, syna Bedeša, jobagióna ostrihomského arcibiskupa z obce Köved (v chotári Kolárova). Túto listinu možno považovať ako prvú nepriamu zmienku predchodcu budúcej Jasovej.

O tatárskom vpáde spomínaný J. Mravík píše. Rok 1241 – vpád Tatárov zasadil prvé rany pre usadlíkov osady Nyék a jej okolia. Tatári nielen plienili a rabovali, ale úplne rozohnali pôvodné obyvateľstvo do okolitých húštin a lesov. Po katastrofálnej porážke v bitke pri rieke Muhi (Slaná) uhorský kráľ Béla IV. bez opory svojho vojska pred pomstou Tatárov sa musel útekem zachrániť až na územie dnešného severného Slovenska. Okupácia Tatárov však netrvala dlho (do leta 1242), na druhej strane bol však ničivý a neúprosný k utrpeniu ľudu. Po tatárskom plene sa ešte dlho po horách potulovali bezdomovci zo zničených osád. Je tiež pravdou, že zo skupín týchto bezdomovcov sa na viacerých miestach vytvorili zbojnícke tlupy. Obyvatelia, ktorí sa zachránili, vrátili sa do úplne vyplienenej osady Nyék. Po odchode Tatárov sa aj v tunajšom okolí potulovali tlupy zbojníkov zvaní „jásovia“, ktorí však konsolidáciou pomerov strácali na svojom význame a začali sa usadzovať v priestore dnešnej Jasovej. Tvrdá nátura týchto bezdomovcov bola zásadným faktom trvalého osídlenia slovanských hradísk na „Lúčkach. Rast novej osady „jásov“ priťahoval sem obyvateľov z Nyéku. Posledné zmienky o osade Nyék sa dozvedáme z archívu hradu Bana (aj Bány, dnešná Banka pri Piešťanoch) z roku 1332, kde sa spomínajú osady Nyék a Hetín a osídlenia ťažko poškodené tatárskym plienením, tie v polovici 14. storočia prechádzajú do majetku stoličného kráľovského hradu Komárno. Archív Komárňanskej župy ďalej uvádza, že už roku 1247 sa zmocňuje držby susednej obce Čúz (dnes Dubník) a Tatármi zničenej osady „De Louth“ zemepán Sándor Csúzy, ako potomok árpádovského kmeňa Szemere a neskôr jeho vnuk Ján, ktorý sa roku 1327 vyznamenal v bitke proti Benátčanom. Okrem majetkov v Čúzi sa zmocňuje aj Semerova, Kürtu (Strekova), Komoče, Lótu (Veľké Lovce) a roku 1339 aj osady Jasová.

Tieto Mravíkove tvrdenia je však potrebné trochu spresniť. Podľa Györffyhó túto zem roku 1309 vyššie spomenutý Leonhard vymenil s rodom Csúzyovcov zo Szemerovcov. Nyék pôvodne patriaci k majetkom hradu Bana roku 1322 Bonipertusovi synovia Wgrinus a Dešeu za 40 mariek viedenskej šírky (1 marka = 10 pensi) predali svojim príbuzným Csúzyovcov (o rode je viac zmienky v kapitole „šľachtické sídla a ich vlastníci“). V každom prípade sa obec stáva šľachtickým majetkom významného rodu Csúzyovcov. To, že pochádzal z rodu Szemere, sídliačeho v blízkej obce Semerovo na hradisku Váraš, potvrdzuje domnienku usadenia sa kmeňa vojvodu Hubu (z osady Hoba sa vytvorila dnešná dedina Čechy), z ktorého pochádza spomenutý rod (viac zmienky v kapitole o šľachticoch).

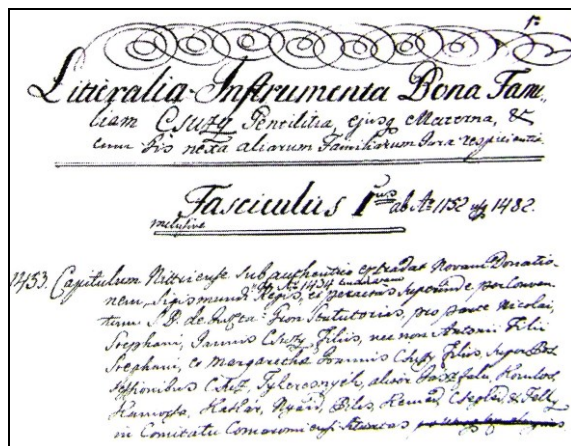
Ďalej pokračujeme v dejinách obce v podaní Mravíka. Úrodná sprašová pôda zabezpečovala všetky podmienky rozvoja poľnohospodárstva a ďalej sa čistili a klčovali lesy. Vznikali nové plochy pre vznik zemepanských hospodárskych dvorov roztrúsených po celom širokom okolí. Obdobie po tatárskom vpáde prináša aj nové dosídlenie obyvateľstva za straty spôsobené Tatármi. Prichádzajú Pečenehovia (Bešenovci) a Kumáni (Kúni). Časť Kumánov sa usídlila na hospodárskych dvoroch zemepána, Pečenehovia sa usadili pri Semerove, Kolte a Dvoroch nad Žitavou. V krátkom časovom intervale prichádzajú Plavci (Palóci), ktorí sa usadili pri Strekove a okolo Jasovej. Časť zachráneného obyvateľstva zo zaniknutej osady „De Louth“ sa presťahovala do Čúzu (Dubníka), z praosady Nyék (Kerekvágás) do Jasovej a

časť osadníkov z Kerekszállásu do novej osady Kolta. Posledne menovaná osada však nezanikla a udržala sa až do tureckých vojen, pri ktorých bola neskôr úplne zničená (osada je podrobnejšie opísaná na inom mieste). Pokojnejšie obdobie po tatárskom vpáde na krátko prerušilo iba ťaženie žoldnierov Matúša Čáka, ktorí na začiatku 14. storočia hlavne napádali arcibiskupské majetky.

Zaniknutá osada Nyék pred rokom 1399 patrila ostrihomskému arcibiskupovi a bola teda zemou, ktorú s ním rod Csúzyovcov vymenil za pozemky o rozlohe jedného popluzia bližšie k obci Veľké Lovce. Ďalšie správy o bývalej obci nie sú a teda zanikla.

Bojové ťaženie v 15. storočí viedli týmto územím bratíci pod vedením Jána Jiskru z Brandýsa, ktoré sa však v bojoch v sledovanom chotári nestretli, len dlhšiu dobu táborili medzi Jasovou a Dubníkom. Svojím protestantským náboženským učením len málo spomalili upevňovanie pozície katolíckeho náboženstva a napriek tomu, že niektorí Jiskrovi bojovníci sa v okolí natrvalo usadili. Bol to síce prvý stret tunajšieho obyvateľstva s inými náboženskými myšlienkami (hlásanie Jána Husa), ale hlbokú stopu tu nezanechala. Na tú bolo potrebné ešte istý čas čakať.

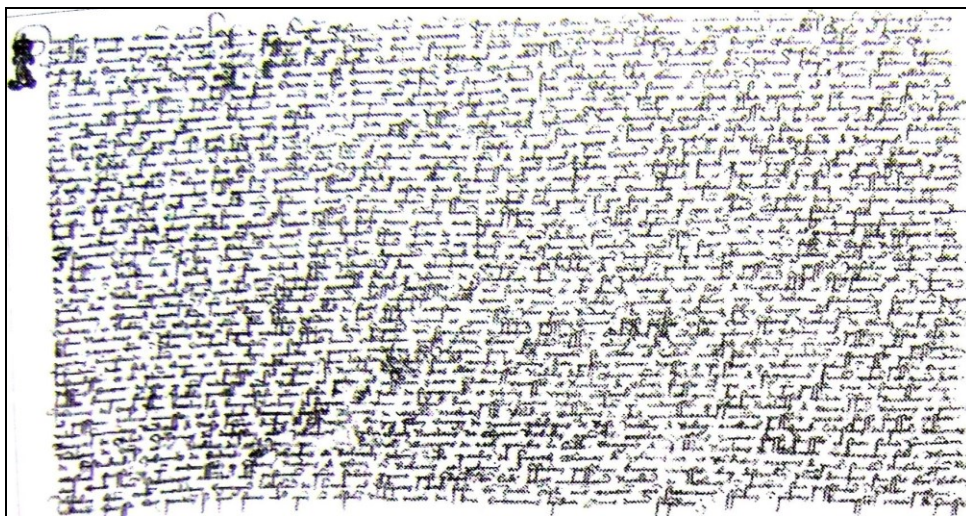
Začiatok histórie dnešnej obce Jasová

Prvá zmienka o Jasovej v regeste Csúzyovcov

Medzi majetkami Csúzyovcov sa roku 1460 spomínajú dva Nyéky, jeden rozprestierajúci sa pri obci Čechy pred osídlením Hoba (roku 1857 sa v jej katastri sponímajú hony Alsó Hoba /Dolná Hoba/, Hobán tül /Za Hobou/), druhý Buzás-Nyék (v Csánkyho diele chybné zapísaný ako samostatná obec Buzád) je zapísaný na konci zoznamu obcí. Prvý Tykeresnyek je predchodcom dnešnej obce Jasová. Pamiatka na obec, listina z roku **1434** ako prvá priama písomná zmienka o obci, sa dodnes zachovala len ako poznámka v regeste z roku 1812 (acta Camarii Regii Pauli Csúzy de Eadem Csúza & Sz. Mihál) ako časť kuriálneho archívu, spisy advokátov (Acta post advokatos) nachádzajúci v budapeštianskom Maďarskom krajinskom archíve. Pisateľ listinu celkom určite videl, veď krátko opísal jej obsah. Ide o novú donačnú listinu z roku 1453 vystavenú Nitrianskou kapitulou na základe listiny vydanej kráľom Žigmundom pre Mikuláša, Štefana a Jána Csúzyovcov a ich príbuzných na Tykeresnyek, Kamocsu a iné dediny v Komárňanskej župe. Toto jednoznačne dokazuje už prv povedané a tvrdenie je potrebné prijať bez výhrad, lebo pôvodnú listinu už na konci 19. storočia nevidel ani popredný maďarský historik Dezső Csánki. V tom sa čase buď nachádzala ešte v súkromnom archíve Csúzyovcov (je to veľmi pravdepodobné) alebo už bola stratená. Na vysokej úrovni vypracované tri registry (kniha obsahujúca záznam alebo výt'ah listín /aj rešerše/) vylučuje akúkoľvek pochybnosť. Preto je nutné túto dodatočne dopísanú poznámočku prijať ako priamu prvú písomnú zmienku o Jasovej (Tykeresnyek aliter

Jászfalu). V listinách z roku 1436, 1439 a 1454 je obec už zapísaná ako Jazfalu, Jazfalw, podobne aj v zozname z roku 1460 je osídlenie zaznačené ako Jazfalu. Sú to v podstate listiny, v ktorých sa spisuje, potvrdzuje či iným spôsobom spomína majetok Csúzyovcov, alebo majetkové pomery jednotlivých členov menovite.

Listina z roku 1436

Toto obdobie možno považovať sa začiatok histórie dnešnej obce, hoci tá je oveľa staršieho založenia (ako to už bolo opísané vyššie). V rukopisnej zbierke Fridricha Pesthyho je zaznačené, že „Tekeres je bývalé meno obce“ v chotári Jasovej; druhý Nyék tiež ležal v jej okolí. Vznik mena obce dodnes nie je objasnený, najpravdepodobnejšie je modifikáciou maďarského slova „jász“ (lukostrelec). Teda iný názor vzniku mena obce a je len na nás, ktorý sa nám zdá pravdepodobnejší. Dodajme, že obec bola stále majetkom rodu Csúzyovcov, ktorý mal svoje sídla v susednej obce Čúz (jedno z jej gotických sídiel bola štvorcová kamenná kúria, zadná časť v súčasnosti obnoveného kaštieľa).

Časy tureckej okupácie

Situácia sa zmenila roku 1526 porážkou uhorskej armády pri Moháči, keď do oslabenej krajiny vtrhli Turci a začala sa ich vyše 150 ročná okupácia. Početné šíky sultána Sulejmana roku 1529 pritiahli až k Dunaju a aj ho prekročili. Cisári Habsburskej dynastie Ferdinand I. (1526–1564), Maximilián (1564–1576) a Rudolf I. (1576–1608) podnikali všetky opatrenia, aby zahatili cestu tureckému nebezpečenstvu. Aj ostrihomskí arcibiskupi ako najvyšší cirkevní hodnostári Uhorska nadviazali spojenie so šľachticmi celej Európy o pomoc v bojoch proti Turkom. Tureckej pohrome však nezabránili. Kráľ musel z Budína utiecť do Prešporku a Viedne, arcibiskup z Ostrihomu do Nových Zámkov a potom do Trnavy. Zosilnili sa hrady a budovali nové vojenské pevnosti (Nové Zámky, Komárno, Šurany, Parkan, Komjatice a iné) a palisádové predmostia (Semerovo, Maďarský Svodín). Boli ochranou iba dotiaľ, pokým Turci nezorganizovali všetky svoje vojenské sily a postupne dobýjali hrad za hradom (s výnimkou Komárna, ktorý sa im viackrát ubránil). Dokonca hranice ich výbojov zasahovali hlboko do priestoru dnešného severného Slovenska.

Jasová roku 1529 bola rozdelená medzi ženskými a mužskými líniami rodu Csúzy, menovite medzi Andrejom a Tomášom Csúzyovými, Magdalénou a Eufrozínou, deťmi Melichara Csúzyho. František Nyáry (de Bedegh) roku 1533 bol uvedený do niekoľkých majetkových dielov, ktoré získal kráľovskou donáciou. Rody Szentmihályovcov a Csúzyovcov roku 1537 dedične odkúpili statky od vdovy zemepána Františka Abaffyho, rod. Barbary Várday a na tento nadobudnutý majetok od kráľa získali súhlas. Rod Csúzyovcov

roku 1540 po novej donácii uvedú do majetkov tejto obce. Tunajšími zemepánmi roku 1549 sú Ján Szentpétery (vlastníci 4 porty), Imrich Kapóchy (4 porty), Ján Mezey (1,5 porty) a František Felpéczy (6 port, 6 želiarov, 5 opustených poddanských port, 2 novo obsadené porty a 1 iné – spod tiarch oslobodené alebo zvýhodnené osoby, nemajetní šľachtici, nájomca, pastier). To už sa Jasová stala súčasťou ostrihomského sandžaku. Napriek tomu ani Jasová nebola ušetrená tureckého pustošenia. Prvé ťažké chvíle obec prežila roku 1552, keď sa v archíve Komárňanskej župy uvádza, že tu bolo len 10 domov, teda Turci dedinu zničili čiastočne. Obec roku 1562 po tureckom pustošivom nájazde už zanikla úplne, ale roku 1570 v zozname tureckých vyberačov daní (defter) sa objavuje znova ako Jászfalú pod číslom 254. Bolo spísané obyvateľstvo obce: *Albert Čikur, jeho syn František, jeho syn Pavol, jeho súrodenec Matej, Pavol Šereš, jeho syn Ján, jeho syn Martin, jeho syn Michal, jeho „sluha“ Albert má 100 oviec, Ambruš Semer (Semere ?), jeho syn Palko, jeho „sluha“ Andrej, Michal Koma (Koša, Koca ?), jeho syn Baláš, jeho syn Albert, Lukáč Šereš, jeho syn Ambruš, jeho syn Baláš, Ján Tót, jeho syn Pavol, jeho „sluha“ Ján, Ambruš Ürü, jeho syn Benedik, jeho syn Albert, Petör Nagy, jeho syn Michal, Ján Varga, jeho syn Ambruš, Michal Šereš, jeho syn Pavol, Ištván Tót, jeho syn Baláz, jeho syn Palko, „vesník“ Kálmán, jeho syn Ištván, jeho syn Andrej, Máté Gál, jeho súrodenec Gergej má 50 oviec, Ambruš Beller (Teller ?), Albert Kata, jeho syn Pavol, jeho Andrej, jeho „sluha Ďurko“, Albert Baróc má 100 oviec, jeho syn Máté, jeho syn Ján, jeho „sluha“ Lörinc, Bálint Kender, jeho súrodenec Petör má 50 oviec, Jakub Baróc, jeho syn Pavol, Gergej Semere, jeho syn Miklós, Petör Mike (?), jeho syn Petör, Petör Bereč, jeho syn Miklós, Gergej Báróc, Ján Šuráni, Máté Filip, jeho syn Imre, jeho syn Ištván, Pavol Púča, jeho syn Baláš, Ján Šipoš, Petör Baróc, jeho „sluha“ Ištván, Baláš Pástor, Farkaš Mésároš. V obci bolo obývaných 30 domov (teda bola dosídlená). Dôchodok spolu bol 6070 akcí (drobný strieborný osmanský peniaz).*

30 domácností, po 50	1500
desiatok zo pšenice 125 kejl (stará váhová jednotka)	1500
desiatok zo zmiešaného obilia, 35 kejlav 210	
desiatok z muštu, 570 pít (objemová jednotka)	1710
hájovné a daň z pasenia	600
desiatok z úľov	20
daň z ošípaných	60
daň za ľan a kapustu	30
daň z oviec	300
príležitostné dávky, daň za nevestu a sudy	140

Zo súpisu je jasné, čím sa obyvatelia Jasovej zaoberali a bola to menšia dedina. Roku 1584 Juraj Sárkány so snúbenicou Dorotou Ujfaluussy dajú svoje majetkové diely do zálohu Adamovi Tessényimu ako veno snúbenca ich dcéry.

Po uzavretí Žitavského mieru roku 1606 Habsburgovci s Osmani na 20 rokov podpísali Žitavský mier (podpísaných bolo viacero podobných dohôd), ktorá potvrdzovala nepatrne upravené hranice (Turkom patrila iba nepatrná časť dnešného južného Slovenska). Dohoda zaväzovala panovníka zaplatiť sultánovi jednorazový poplatok vo výške 200 000 zlatých. Jasová aj ďalej ostala poplatnou Turkom. Jej obyvatelia trpko znášali túto ťarchu a boli bezmocní pred tureckou nenásytnosťou. Nesmieme zabudnúť, že aj Bocskayovo povstanie (podporované Turkami a pripojila sa k nemu časť šľachty protestantského náboženského vyznania) spôsobilo mnoho epidémií na území krajiny, čo značne zdecimovalo obyvateľstvo. Preto Turci podnikali výboje do iných častí dnešného Slovenska, ktoré predsa len neboli tak vyčerpané a nezabránilo im v tom ani viacero podpísaných dohôd. Obyvateľstvo však príliš nešetřili ani prívrženci viedenského cisárskeho dvora. Snúbenica Juraja Farkasa, Anna Palugyay roku 1613 dala isté tunajšie majetky do zálohu Jánovi Draskovicsovi (de

Trakostyán) buď ako veno alebo rodové dedičstvo. Judita Amade (de Várkony) roku 1636 dala svoj majetkový diel do prenájmu Andrejovi Kerekesovi. Snúbenica Martina Berzeviczyho (zapísaný ako Bezzeviczy), rod. Katarína Zsemler so synom Baltazárom roku 1639 dala istý majetkový diel do zálohu Jánovi Nagyovi. Pavol Csúzy roku 1647 dal jeden majetkový diel do zálohu Pavlovi Erdélyimu. V tom čase sa Jasová spomína ako kalvínska obec (bola ňou zhruba pol storočia) patriaca komjatickej cirkevnej oblasti (tu bolo sídlo ich biskupstva). Majetky v okolí roku 1662 z väčšej časti pripadli ostrihomskému arcibiskupovi, ktorí mu darovali katolícki zemepáni. Ich snahou bolo, aby arcibiskup v rámci protireformácie (zavedenej od polovice 16. storočia na potlačenie protestantizmu) tu zlikvidoval kalvínov. Arcibiskup však z výnosu tohto majetku vydržoval františkánov, jezuitov, kamandulov a paulínov, šíriteľmi protireformácie. Katastrofu pre okolie znamená dobytie pevnosti Nové Zámky Turkami roku 1663, keď Osmani sa stali bezprostrednými susedmi nášho okolia (ich vojsko prepochovalo aj cez Jasovú). Pevnosť sa stala sídlom ejáletu (najväčšia turecká územná jednotka). V zozname tureckých vyberačov daní (defter) z roku 1664 je obec zaznamenaná ako Jász Faluja, patriaca do ejáletu Nové Zámky, náhije (okres) Komárno, livá (sandžak, prápor) Nové Zámky a tímáru (benefícium) Ostrihom. V dedine bolo spísaných 27 džizjepovinných osôb (daň z hlavy): *Ištván Šöröš, jeho syn Farkaš slobodný, jeho syn Janči slobodný, Janči Kajan, Ján Šöröš, jeho súrodenec Gadži slobodný, Ján Lacik, iný Ján Šöröš, Martin Tót, jeho syn Marcin slobodný, Ferenc Tót, Ištván Šöröš, jeho syn Tomáš slobodný, Bálint Šöröš, jeho syn Andrej slobodný, iný Ištván Šöröš, jeho súrodenec Petör slobodný, Ján Farkaš, Ferko Kováč, Ján Foró, Mihál Šöröš, Ferenc Torma, Ištók Foró, Mihál Vaš, Ištván Vaš, Pavol Deli a Benedik Pástor slobodný.*

19 domácností, po 50	950
desiatky zo pšenice, 196 kejlov	3920
zmiešané obilie, 98 kejlov	980
desiatok z úľov	650
hájovné a daň za právo pasenia	285
daň za drevo a seno	520
daň z fazule a hrachu	135
desiatok z ľanu a konope	60
daň za nevestu a sudy	145
pozemková daň a príležitostné dávky	100
daň z ošípaných	300
Spolu	8045 akcí

Táto suma svedčí o naďalej menšom osídlení a platilo sa za všetko. Aj roku 1669 sa obec spomína ako spustošená a zanikol tunajší kalvínsky cirkevný zbor. Roku 1685 spojenecké vojská dobyli pevnosť Nové Zámky a okolie si mohlo vydýchnuť. Turci museli odtiaľ odťahnúť. Znova po chotári Jasovej a širšom okolí pochodovali rôzne vojská. Spojeneckú armádu cez Čúz a Kürt viedol cisársky maršal, knieža Karol Leopold Lotrinský. Obe obce boli značne spustošené. Pokoj však nenastal ani neskôr.

Povstanie Františka II. Rákócziho a 18. storočie

Na začiatku 18. storočia získal v Komárňanskej stolici rozsiahle majetky barón František Szluha (de Iklad), ktorý viacero okolitých dedín dosídlil Slovákmi, Moravanmi a Nemcami zo susedných, ale aj vzdialenejších stolíc. Tak sa stal dôležitým faktorom opätovného osídľovania spustnutých obcí v Komárňanskej stolici a významne ovplyvnil ďalšiu históriu i Jasovej, keď sa tu z väčšej časti usídlilo nové obyvateľstvo (porovnaj turecké daňové súpis a neskoršie zoznamy obyvateľstva).

Časť obyvateľstva zo zanikajúcej obce Kerekszakállás sa usadila v Kolte a Jasovej. Celá táto situácia značne pomohla protireformačným snahám. Dôkazom je, že po tureckých vojnách veľa obyvateľov postupne prechádzalo na katolícke náboženské vyznanie. Záviselo to aj od zemepána, v Jasovej to bol vždy katolík. Niet divu, že v Jasovej opäť vznikla katolícka farnosť. Noví prišielci rýchlo splynuli s pôvodným obyvateľstvom v Jasovej a v okolitých obciach. Nemeckí kolonisti z rečových dôvodov sa viac separovali a vytvárali samostatné komunity v malých osadách v údolí Starých Vinohradov (Sponder pusta), kde žili vlastným životom. Toto obyvateľstvo však ešte raz veľmi trpelo a nasledujúce roky jeho rady značne zdecimovali. Najväčším zemepánom v obci a okolí stále boli Csúzyovci, ktorí stále mali záujem osídľovať obec a tak zväčšovať počet poddaných, ktorí by pracovali na panskom. Aj touto cestou viedla prosperita panstva a možnosť obživy obyvateľstva.

Ledva sa situácia upokojila, vypuklo posledné protihabsburské povstanie Františka II. Rákócziho (1703–1711). Prebiehali kruté boje medzi kurucmi a cisárskymi labancami. Bitky tu zvädzal cisársky generál Heister po vytlačení kurucov zo Želiezoviec a Levíc. Generál z chotára obce útočil na pevnosť Nové Zámky, jednu zo základní kurucov. Mal najväčší podiel na potlačení revolúcie. Obyvateľstvo však sympatizovalo s myšlienkami revolúcie a stálo na jeho strane. Obec bola ale v posledných rokoch revolúcie značne poškodená. Jasová od polovice februára do konca marca 1709 bola v obklúčení vojsk kuruckého generála Alexandra Károlyiho. Vojaci rozširovali týfus a morovú epidémiu. Neobišlo to ani Jasovú, navyše ju roku 1713 postihla aj celokrajinská morová nákaza. Povojnové časy sú však týmito chorobami charakteristické. Zanedbaná hygiena, zlá strava, znečistená voda a veľký pohyb ľudí. Obec v tom čase patrila do Komárňanskej stolice, okresu Dvory nad Žitavou. Krajinská cesta viedla cez Pribetu a Jasovú do Udvardu, tým bolo zabezpečené priame spojenie so sídlom stolice a tým aj rýchlejší rozvoj prosperity obce. v Komárne roku 1714 bol veľký súd, kde boli súdené bosorky, medzi nimi sa uvádzajú obyvateľky z Udvardu (Dvorov nad Žitavou), Čúzu (Dubníka), Kolty a Jasovej.

Od baróna Amadeho ro roku 1715 tu barón František Szluha, jedna z najvýznamnejších osobností histórie Komárňanskej stolice (viac v kapitole Majetky zemanov a ich sídla), odkúpil jedného jobagióna a k nemu patriacu časť lesa. Z daňového súpisu z tohto roku sa dozvedáme mená tunajších obyvateľov: *Ján Peczko, Michal Závodszy, Andrej Kamutz, Štefan Maricz, Gregor Mikus, František Maras, Matej Volai, Andrej Pasztovach, Mikuláš Levak, Andrej Kenyeczky, Michal Sendula, Andrej Szecsenyi, Ján Soros, Wolfgang Soros, Štefan Soros, Jakub Levak, Gregor Galgoczy, Martin Czagányi, Andrej Jord, Ján Lakatos, Gregor Vargha, Martin Szamkó, Matej Apró, Andrej Kubiczky, Ján Hirosánszky, Ján Skaranya, Matej Hentkó, Ján Karszak a Ján Dolyák*. Adam Csúzy roku 1718 svoje majetkové diely dal do zálohu Jurajovi Feketemu. Roku 1720 sa tu spomínajú vinice (80 ha). V daňovom súpise z tohto roku sa spomínajú mená tunajších obyvateľov: *Ján Peczkó, Štefan Soros, Mikuláš Lévák, Andrej Knóiczky, Gregor Mikus, Gregor Galgoczy, Andrej Szeszey, František Hlavaty, Wolfgang Szeres, Andrej Pásztovich, Matej Volár, Michal Szendula, Ján Seres, Horei (v zmysle Horný) Jakub Lisák, Michal Závotszky, Andrej Tvenky, Pavol Haikay, Ján Faltyn, Gregor Henko, Ján Kemnetzky a Matej Drobnyi*. Obec je uvedená ako possessio Jászfalu, teda osada. Tieto dva zaujímavé súpisy sú vzácné preto, lebo boli spísané pred veľkým dosídlením obce. Až okolo roku 1723 sa sem a do okolitých obcí prisťahovali desiatky rodín kolonistov z Nemecka, Čiech, Moravy a zo stolíc Horného Uhorska a Jasová sa znova stala katolíckou obcou. Matej Bel okolo roku 1730 obec opisuje nasledovne: „*Jászfalu sa pripája k chotáru Őlvedu (Veľké Ludince) a Tamásd (chyba, ide o Farnad, dnešnú Farnú). Vo vnútri stolice (Komárňanskej) susedmi od severu sú Kolta a Čúz (Dubník), od západu Semerovo a Udvard (Dvory nad Žitavou), všetky na jednu míľu. Verí sa, že obec meno dostala od Jazygov, ktorí pravdepodobne dedinu obývali, lebo maďarsky Jász znamená Jazyga. Dnes*

tu žijú Slováci, ktorí patria k rôznym panstvám, lebo majetkové diely tu má rod aj Csúzyovcov, i Szluhovi dedičia, Adam Róth a Naszvadiovci. Dedina je umiestnená v tej istej doline, kde je aj Čúz, má pôdu podobného charakteru, ale nie je taká pekná a pôda nie je taká sypká, avak oveľa súdržnejšia.“ Toto je najstarší opis obce, kde sa okrem mien zemepánov dozvedáme aj tretiu teóriu vzniku mena Jasovej.

Po roku 1730 sa tu usadzuje jedna línia rodu Kürthyovcov (de Fajkürt a Kolta). Barón Ladislav Amade roku 1746 dáva svoje majetkové diely do zálohu Ladislavovi Hunyadymu. Kvôli týmto majetkom roku 1747 začal barón Tadeáš Amade súdny spor proti Ladislavovi Hunyadym, Ladislavovi Sipekymu, Jánovi Szalaymu a vdove Imricha Csúzyho, Juliane Farkas, ale nakoniec sa pomerili. Barón Juraj Szluha (de Ikladi), syn vyššie spomenutého Františka Szluhu roku 1752 predáva svoj tunajší majetkový diel švagrovi barónovi Ignácovi Babocsaymu (de Nagyszarva). Snúbenica Pavla Balogha, Juliana Ocskay roku 1754 začala súdny spor o zálohované majetky, ale ten sa nakoniec skončil dohodou. Je potrebné poznamenať, že Jasová naďalej bola hlavne súčasťou panstva v Čúzi a jeho majitelia boli zväčša spriaznení príbuzenskými vzťahmi s Csúzyovcami. V 2. polovici 18. storočia najväčším zemepánom bol tu Gašpar Csúzy. Podľa Mravíka na tunajšom obecnom úrade sa ešte v 50. rokoch 20. storočia nachádzal originál tunajších „cechových artikul“. Je to ručne písaná kniha v nemeckej a biblickej (staroslovenskej reči), ktorá spresňuje vo forme „bontónu“ pravidlá cechu murárskeho, tesárskeho a kamenárskeho. Je to vzácna pamiatka z roku 1759 a pisár knihy sa musel poriadne potrápiť, pokým husím brkom dokázal napísať všetky artikuly a opisy z pôvodných artikul „kniežacieho mesta Levíc“. Tento objav dokumentuje, že v Jasovej v tej dobe pôsobilo viacero remeselníckych rodín (murári, tesári a kamenári). Osud tejto knihy je v súčasnosti neznámy.

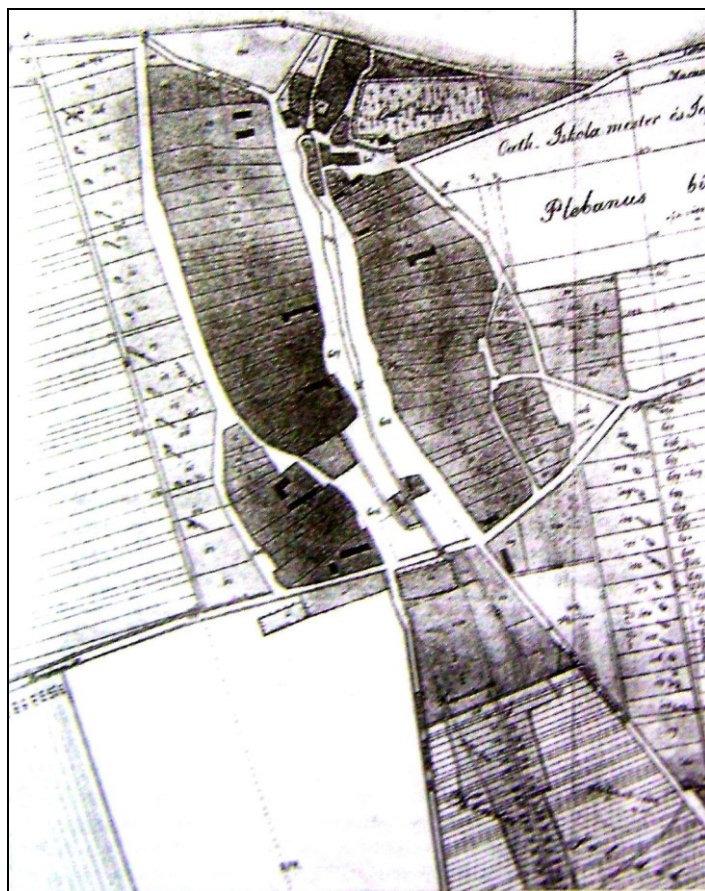
Roku 1763 postihlo obec zemetrasenie s epicentrom v Komárne. Zachoval sa 28 stranový *Urbár obce* z roku 1768, ktorý je písaný v staroslovenčine a ako zaujímavosť ho uvádzam ako prílohu tejto monografie. Komisia v zložení Gašpar Csúzy, Alexius Hunyady a Juraj Naszvady 15. marca 1768 položila 9 otázok vesníkovi Michalovi Dzianovi a prisáznym Michalovi Lizákovi, Jurajovi Szmolenyiczkyemu a Jurajovi Balázsovi. 1. otázka: *Či v obci je urbariát, odkedy a kto k nemu patrí?* Odpoveď: V obci nie je urbariát a nikdy nebol. 2. *Ktorí obyvatelia podľa kontraktu v súčasnosti odvádzajú urbariátu dane, či sa tak deje podľa zvyklostí, alebo od začiatku podľa kontraktu, alebo akým vzťahom, či pred urbariátom boli a kedy začali akési povinnosti?* – Na dane podľa Robottu neboli nijaké kontrakty, ale oddávna sa zdaňovalo a robotovalo podľa tunajšieho zvyku. 3. *Nenašiel sa tu nijaký kontrakt či urbariát, panstvo teda akým zvykom zdaňovalo a z čoho pozostávali? Kedy a čo a akou cestu boli vymáhané?* – Tu podľa zvyku neboli vyrubené nijaké peňažné dane, ale gazda celej usadlosti odovzdával dve hrudy masla, dvoch kapúnov a 14 vajec. 4. *Aký a koľko zisku či škôd mala obec?* – Medzi zisk v prvom rade patrí vinohrad, v druhom rade z povolenia zemepánov kúpa celoročného výnosu z krčmy a výseku mäsa, škody kvôli niektorým gazdom, ktorí orné pôdy málo zasiali, alebo ich neorú a nežnú. 5. *Koľko a aké pôdy a lúky patria gazdom s celou usadlosťou a na jednej ploche koľko prešporských meríc sa urodí, lúky či sa dajú kosiť mláďe?* – Orné pôdy jednotlivých gazdov s celou usadlosťou tejto obce sú rozdelené na tri časti, spolu konopiskom je ich 23 dielov pôdy, na ktorých môže osiať na tri osevy 78 p. (prešporských) meríc, lúky na ktorých jednotliví gazdovia s celou usadlosťou kosia celoročne 4 obyčajné povozy sena so štyrmi volmi, mláďa sa nezvykne kosiť. 6. *Aké a koľko denných robôt vykoná gazda, s koľkými hovädami odchádza a koľkokrát sa obracia pri oseve, v robote či nie?* – Obyvatelia a jobagióni tejto obce nezvyknú robotovať týždenne, ale všetky práce u panstva vykonávajú pri furmankách a orbe, vždy so štyrmi hovädami, keď sa zarátava aj odchod a príchod. 7. *Je určený deviatok, od ktorej doby, a z čoho pozostáva tak, ako je to zvykom u iných obcí ctenej župy? Čo ešte popri tom sedliaci každoročne odvádzajú panstvu,*

čo sú menovite dane a dary od panstva, či už ako peniaze, alebo podľa požiadaviek a z čoho pozostávajú? – Deviatok doteraz nebol určený, ale odvádza desiatok z úrody obilia, ako aj z baranov, úľov a v iných naturáliách, či má byť zvykom platiť deviatok nevedia, okrem toho ani peniaze a ani dary nedávajú a ani neprispievajú. 8. *V každej obci koľko je opustených usadlostí, ale aj koľko miest odkedy je opustených a z akých príčin a kto užíva parcely opustených usadlostí?* – V tejto obci je u urodzeného pána Alexiusa Hunyadyho pol opustenej usadlosti, v ktorej býval jobagión, ale kvôli zraneniu a ochrnutiu spôsobené hovädom nedávno ju musel opustiť, u mladšieho Gašpara Csúzyho sú to dve opustené usadlosti, kde býval jobagión, ale ten zomrel bez potomkov a druhý sa odtiaľ odsťahoval, u urodzenej pani manželky Jozefa Bogyaiho je pol usadlosti, z ktorej jobagión utiekol, u urodzenej manželky Pavla Vörösa, kde býval jobagión, ale po schudobnení ju opustil, u sirôt pána Blaskovicsa je pol opustenej usadlosti, kde býval jogabión, ale po schudobnení ju musel opustiť, tieto opustené usadlosti vlastní zemepáni dodnes. 9. *Či sú veční jobagióni, alebo môžu pána slobodne opustiť?* – Na otázku odpovedané nebolo (teda slobodníkov tu nebolo, pozn. prekl.). Toto je veľmi zaujímavý doklad situácie v obci, ktorý sme uviedli v doslovnom preklade (pôvodina je v maďarskom jazyku). Urbáre boli súpisy pozemkového majetku a povinnosti poddaných (jobagiónov). Tento pojem pôvodne znamenal mestskú pozemkovú knihu. Urbáre sa vyhotovovali v rámci celého panstva podľa jednotlivých dedín, niekedy obsahovali aj súpis zemepanského majetku, majere, rybníky, lesy a pod. V ďalších sa nachádzali aj inštrukcie pre zemepanských úradníkov. Niektoré boli len stručnými registrami, iné zas obsahovali podrobné údaje o povinných platbách, dávkach, robotách a ohraničeniach majetkov. Pri tvorbe urbárov do 2. polovice 18. storočia vládla krajová pestrosť a rozdielna miera povinností poddaných. Jednotne ho upravil až tereziánsky urbár (do roku 1772). Jasovský urbár sa zachoval v podobe opisu z roku 1839 a zaujímavé je, že jeho druhá časť – súpis poddaných (jobagiónov) je už napísaný maďarsky. V ňom sú zaznamenané tieto mená tunajších poddaných: *Ján Galgóczy, mladi Jano Galgóczi, Štefan Miskovics, Michal Lizák, Ďuro Polák, Jano Lámpászki, Jano Hlubuski, Andrej Valent, Jano Levák, Jano Galó, Ďuro Samu, Jano Levák ml., Jano Kliszki, Ďuro Kliszki, Ďuro Lavicska, Jano Belofusi, Jozef Lavicska, Ďuro Sucha, Adam Varga, Štefan Bastyovánszki, Ďuro Szmoleniczki, Gyuró Balás, Paul Szmoleniczki, Andrej Szecsánszki, Michal Zihan, Michal Pasztorek, František Szecsánszki, Jano Pasztorek, Martin Mikus, Andrej Hlavati, Andrej Seres, Mišo Sefcsik, Jano Zihan, Martin Csernák, Ďuro Zavoczki, Andrej Gothaj, Jano Tremka, Michal Sicsó, Michal Bircsák, Tomáš Lopata, Ďuro Turan, Mišo Belofúsi a Jano Mikus*. Porovnania tohto stavu s rokom 1839 vykonal miestny rodák a obyvateľ Daniel Kovács, výkonný inžinier. Aj túto časť uvádzame na inom mieste a je súčasťou Urbára. Tento Urbár vhodne dopĺňa urbársky súpis za vlády Márie Terézie objasňujúci vlastnícke pomery v obci. Jasová vlastnil Gašpar Csúzy a iní. Želiari s celou parcelou 56, 32-tinoví 6. Rozvrstvenie poddaných podľa usadlostí: nad 48/32 –, 48/32-33/32 37, 32/32-25/32 –, 24/32-17/32 6, 16/32-9/32 –, 8/32-5/32 – a 4/32 –, spolu to bolo 43. Želiari-domkári 37, podželiari (bez domu) 4, spolu všetkých urbárikov 84. Priemer usadlosti 1,30. K celej usadlosti prislúcha: orná pôda – 20, lúky 10. Intravilán: poddaných s usadlosťou – 49, želiarov – 2, spolu 51. Orná pôda: poddaných s usadlosťou 1560, želiarov –, spolu 1560. Lúky: poddaných s usadlosťou: 160, želiarov –, spolu 160. Celé urbárske územie: poddaných s usadlosťou – 1769, želiarov – 2, spolu 1771. Obce sa príliš nedotkol Tolerančný patent vydaný cisárom Jozefom II. 13. októbra 1781, ktorý odstraňovala diskrimináciu evanjelikov, kalvínov a ortodoxných veriacich, samozrejme za istých obmedzení. V Jasovej totiž výlučne žilo temer jednotné katolícke obyvateľstvo. Zrušenie mníšskych rádov 25. októbra 1781 sa dotklo hlavne samoty Pusztatemplom. Podľa I. sčítania ľudu v Uhorsku v rokoch 1784–1787 obec Jasová bola majetkom komposesorátu. Počet domov bol 105, žilo tu 150 rodín a 779 občanov. 11 miestnych obyvateľov bolo vzdialených a v čase sčítania sa tu zdržiavali 10

cudzí. Takže skutočne tu bývalo 778 obyvateľov. Zo 409 mužov 170 bolo ženatých a 239 slobodných, žien v obci žilo 370. Z mužov bol 1 farár, 2 šľachtici, úradník tu nebýval, 4 občania, 52 sedliakov, 43 dedičov sedliakov, 113 želiarov, 12 ostatných (remeselníci a pod.), 1 slobodník, 124 chlapcov medzi 1–12 rokom a 38 medzi 13–17 rokom. Roku 1783 obec znovu postihlo zemetrasenie, ktorého epicentrum bolo v Komárne (podobne ako roku 1763). Roku 1789 je zaznamenaná neúroda tak, ako na celej Podunajskej nížine. Andrej K. Vályi roku 1799 opísal obec nasledovne: „*Jászfalu. Zmiešaná slovenská dedina v Komárňanskej župe, zemepánmi sú viaceré panstvá, obyvatelia sú katolíci, leží na jednu míľu od Pribety a Udvardu (Dvory nad Žitavou), má dostatok pasienkov, málo lúk, vinohrady dávajú víno strednej kvality.*“ Je to hodnotný doklad o obci v rámci opisu celého Uhorska. Na konci 18. storočia rod Babocsay vymrel po meči a Szluhovi dedičia sa snažili celý majetok panstva Stará Ďala (dnes Hurbanovo) predať, ktorého súčasťou boli aj isté majetkové diely v Jasovej.

Nepokoje 19. storočia

19. storočie je pestré na zvraty, nepokoje a hospodársky pokrok, ktorý mal značný vplyv na rozvoj Jasovej. Z roku 1804 sa zachoval súpis počtu opustených želiarskych domov. Na majetku Františka Hunyadyho to boli 3 domy, Žigmunda Csúzyho 2, Pavla Csúzyho 2, Antona Véghe 2, Antona Vörösa 1, Jozefa Rososa 2, Jozefa Csúzyho 1, Jozefa Naszvadyho 1 a dediča Jóba Zmeskala 1 dom. Zemepáni sa dosť menili, keď majiteľmi 1. polovice 19. storočia tu boli gróf Karol Batthyány, gróf Alfréd Beckers, rody Csúzy, Halassy, Jármay, Rosos, Jaross, Petrics, Kovács a Barta. Títo v chotári obce zakladali majere, ktoré zlepšovali možnosť racionálnejšieho hospodárenia na veľkostatkoch. Obec roku 1817 znovu postihla neúroda, ktorá na čas značne znížila životnú úroveň tunajšieho roľníka. Roku 1828 tu bolo len 87 domov a 710 obyvateľov.

Mapa intravilánu obce z roku 1864 podľa stavu z roku 1839

Z roku 1839 sa zachovala pozemková kniha s mapou intravilánu a chotára, ktoré v knihe uvádzame na strane 21. K mape intravilánu patrí súpis majiteľov parciel podľa čísla v mape: 1. Panská verejná parcela, 2. Imrich Valent, 3. Ján Bastyovánszky ml., 4. František Borzek, 5. Štefan Holubecz, 6., 7. pán (ďalej p., aj pani) barón Ignác Splényi, 8., 9., 10. p. Anton Végh, 11. p. Karol Csúzy, 12. p. manželka grófa Lichtemberga, 13. p. Karol Csúzy, 14. p. barón Ignác Splényi, 15. p. Pavol Csúzy, 16. p. manželka grófa Lichtemberga, 17. p. Jozef Rosos, 18. Ján Hlavati ml., 19. Juraj Godhaj, 20. Ján Hlavati st., 21. Štefan Balás, 22. Štefan Ivanics, 23. p. Daniel Kovács, 24. Štefan Prokopecz, 25. Andrej Kliszki, 26. Michal Bednár, 27. Andrej Godhaj ml., 28. Michal Susztek, 29. Ján Bachora, 30. p. manželka grófa Lichtemberga, 31. Juraj Balás, 32. Andrej Balás, 33. Štefan Tremka, 34. Štefan Rajcsányi, 35. Juraj Levák, 36. Štefan Remeny, 37. Michal Valent st., 38., 39. p. Ľudovít Hunyady, 40. Senná záhrada dediny, 41. Dedina (Pastierova záhrada), 42. Kostolníková záhrada, 43. Záhrada želiarov kostola, 44. Mäsiarova záhrada, 45. Farárova záhrada, 46. Rehtorova záhrada, 47. Dedina (Pastierova záhrada), 48. Kostol (cintorín), 49. Cirkevný želiar, 50. Kostolník, 51. Želiari kostola, 52. Byt pastierov obce, 53., 54., 55. p. Jozef Rosos, 56. p. Karol Csúzy, 57. p. Imrich Jármý, 58. p. Anton Végh, 59. p. Pavol Csúzy, 60. p. Jozef Rosos, 61. Dom rehtora, 62. Záhrada rehtora, 63. p. manželka grófa Lichtemberga, 64. Jozef Godhaj, 65. Štefan Galó, 66. Ján Hlavati, 67. p. N. Leposa, 68. Andrej Hlavicska, 69. Štefan Borzek, 70. Farár, 71. Štefan Lubuski, 72. Štefan Frastaczki, 73. Michal Borbély, 74. Štefan Samuhel, 75. Michal Remeny, 76. Ján Haládik, 77. Štefan Szikora, 78. Michal Godhaj, 79. Andrej Godhaj st., 80. Štefan Godhaj, 81. Juraj Lubuski, 82. Ján Godhaj, 83. Štefan Valent ml., 84. Andrej Zsiacsik, 85. Ján Bastyovánszky st., 86. Juraj Abrahám, 87. Augustín Horák, 88. Ján Belák, 89. Martin Villár, 90. Ján Bendúr, 91. Jozef Tremka, 92. Andrej Frastaczki, 93. p. Karol Csúzy, 95. p. Jozef Rosos, 96., 97. p. Eduard Halassy, 98., 99. p. barón Ignác Splényi, 100. p. Karol Csúzy, 101., 102. p. Ľudovít Hunyady, 103. p. Jozef Rosos, 104. P. Anton Végh, 105. p. manželka grófa Lichtemberga, 106. p. Anton Végh, 107. Dedinský kováč, 108. p. manželka grófa Lichtemberga, 109. dedinská krčma, 110., 111. p. barón Ignác Splényi, 112., 113. Kapustniská, 114. Židovský cintorín, 115. Kalvínsky cintorín, 116. Mlyn, jazero a hať. V ďalšom súpise (urbárskom) z roku 1845 sú zapísané mená podľa príslušnosti k zemepánovi (v zátvorke): Imrich Valent (gróf Alfréd Beckers, ďalej Bc), Štefan Bastyovánszky ml. (Štefan Jaross, ďalej Js), Ján Bastyovánszky (Bc), Pavol Lavicska (Js), Pavol Szabó (Js), Juraj Abrahám (Jozef Szilley, ďalej Sz), Juraj Godhaj (Ján Csúzy, ďalej Cs), manželka Jozefa Lavatiho (Eduard Halassy, ďalej H). Štefan Borzek (Juraj Petrich, ďalej P), Štefan Rajcsányi (P), Štefan Ivanics (P), Štefan Prokopecz (Sz), Martin Kliszki (gróf Karol Batthyány, ďalej Bt), Michal Bednár (H), Peter Seszták (Jozef Rosos, ďalej R), Ján Valent (Bt), Michal Ehnfeld (Bt), Juraj Balás (P), Ján Bastyovánszky st. (Bt), Štefan Trenka (Cs), Andrej Levák (Bt), Juraj Levák (Bt), Štefan Remeny (Bc), Michal Valent (Bt), Jozef Godhaj (Cs), Štefan Galó (R), Štefan Szikora (R), Andrej Lavicska (Ján Lehner, ďalej L), Ján Gasparóvszki (Imrich Jármý, ďalej Jr), Štefan Lubuski (Bt), Štefan Frastaczki (Cs), Michal Borbély (P), Jozef Szamuhel (R), Štefan Szamuhel (R), Ján Haládik (H), Mojžiš Weisz (R), Michal Godhaj (Bc), Andrej Godhaj st. (Bc), Ján Godhaj ml. (R), Juraj Lubuski (Bt), Andrej Godhaj ml. (Bt), Ján Szlávik (Bt), Juraj Valent (Bt), Ján Zsiacsik (Bc), Andrej Bastyovánszky (Bc), Štefan Lavati (Sz), Augustín Horák (Sz), Ján Szamuhel (P), Štefan Zsiacsik (R), Ján Trenka (R), Andrej Frastaczki (Sz), Daniel Kovács (slobodník) a František Kollányi (H). Zaujímavý súpis (tesne pred zrušením poddanstva, porovnaj so súpisom z roku 1839). Zaujímavá je poznámka na liste (Nr. 46, Coll. XXIX) z roku 1840, keď tu bolo 78 domov, 20 maštali, žilo 50 mužov a chovalo 10 koní (spolu so Starými Vinohradmi). Na pustatine bol jeden dom. Pred komasáciou 13. júna 1845 podala sťažnosť manželka grófa Karola Batthyányho, rod. Karolina Nádasdy, ktorej oprávnené dedičné nároky nedodržiavali tunajší zemepáni (Karol Csúzy,

Jozef Schercz a iní). Takéto prípady však neboli ničím zvláštnym. V celej Európe bolo v tomto čase dusno a zanedlho sa začala „jar národov“. Vypukli revolúcie za slobodu jednotlivých národov a zlepšenie života tých vrstiev obyvateľstva, ktoré dovtedy nemali príliš veľa práv. Ani Rakúsko-uhorská monarchia nebola výnimkou. Prichádzal rok 1848.

Je zaujímavé, že práve z tohto roku zanechal podrobný opis Komárňanskej stolice skvelý štatistik Elek Fényes. O obci píše: *„Jászfalu, slovenská obec, leží v doline zo severu vyšších, z juhu nižších vrchov, severne od Čúzu na 1/2 míle. Tu sa stretáva krajinská cesta z Ostrihomu a Komárna do Vrábl'ov, odtiaľ ďalej vedie do banských miest. Celý chotár má výmeru 4764 4/8 jutár (ďalej j.), z ktorého 2906 j. tvorí urbariát, 652 j. majere, 733 4/8 j. lesy, 156 j. vinohrady. Pôda je síce vrchovitá, ale ako dobrá čierna úrodná na pšenicu a raž. Niektoré majetky po komasácii chvály hodne sa na okrajoch snažia so zavedením ovocinárstva. Je tu 773 katolíkov, 5 kalvínov, 57 židov, 7 šľachtických rodín, 41 poddaných s usadlosťou, 66 5/8 častí poddanských gazdov, 34 domkárov (želiarov), 16 občanov a 2 kováči; rím. katolícka farnosť. Domy sú nízke a chudobné; ulice blatisté, ktoré robí temer neschodnými cez obec pretekajúce močaristé rameno; na kraji dediny stojí pevný hostinec. Zemepáni: gr. Karol Batthyány, gr. Alfréd Beckers, páni Csúzyovci, Halasyovci, Jármyovci, Petricsovci, Járossovci, Rozsosovci, Kovács (ďalšia časť popisuje historické majetkové pomery v obci, ktorú sme zaradili do iných častí textu).“* Opis tesne pred vypuknutím maďarskej revolúcie, ktorej sa zúčastnilo aj mnoho Slovákov. Do honvédskeho vojska v septembri 1848 narukovalo 13 miestnych obyvateľov (jedným z nich bol Ján Kliszki, zapísaný v tejto podobe), ktorých zaradili do 18. práporu Komárno – Vác spolu s brancami z Hontianskej, Komárňanskej, Novohradskej a Ostrihomskej stolice. V apríli 1849 pred bitkou pri Veľkých Šarluhách (dnes Tekovské Lužany) sa formovali honvédske jednotky, ktoré sa potom stretli v krvavej bitke medzi honvédskeým a rakúsko-ruským vojskom v chotári spomínanej obce. Po porážke táborili jednotky armády ruského generála Paškieviča na samote Pusztatemplom, ktoré sprevádzali slovenské jednotky pod vedením Jozefa Miloslava Hurbana. Rok 1848 znamenal aj zrušenie poddanstva, najvýznamnejší výdobytok revolúcie. Po jej potlačení, keď ako poslední 2. októbra 1849 zložili zbrane (čestná kapitulácia) obrancovia pevnosti Komárno pod vedením generála Klapku. Potom nastal útlak Bachovho absolutizmu ako odpoveď povstalcov. Práva národov boli potlačované a ani časť Slovákov bojujúca po boku cisárskej armády nič nezískala napriek mnohým sľubom viedenského dvora. Cholerová epidémia tu zúrila roku 1866, ktorá si vyžiadala asi 50 obetí (tieto nákazy neboli ešte ani v týchto časoch žiadnou výnimkou). Situáciu zhoršili katastrofálne neúrody v rokoch 1865 a 1866 (sprvu veľké mrazy a potom sucho). V tomto čase obec stratila šľachtický charakter, čo v okolí postihlo viaceré obce (napr. Branovo, Dolný Ohaj). Podobne aj majetky v obci Čúz sa dostali do cudzích rúk a to sa odzrkadlilo aj v Jasovej. Napríklad rod Csúzyovcov, stáročia najväčší zemepán v okolí po roku 1850 úplne opustil obec Čúz a predal okolité majetky. Tie sa neskôr dostali do rúk židovských priekupníkov a zbohatlíkov. Súvisí to aj s pomermi po roku 1849, keď skonfiškované majetky dostávajú verní viedenského cisárskeho dvora, väčšinou Nemci a Rakúšania. V obci bol založený židovský cintorín (dodnes sa zachovala jeho časť s kamennými a mramorovými náhrobníkmi), synagóga sa nachádzala v obci Čúz. Po Rakúsko-Uhorskom vyrovnaní roku 1869 sa pomery predsa len usporiadali, ale šľachta už svoj lesk nikdy nezískala späť. V tom roku tu bývalo 942 obyvateľov. V niektorých dielach z 2. polovice 19. storočia sa spomína, že kedysi bohatá dedina schudobnela (napr. Komlóssy). Tak sa sľubný rozvoj obce spomalil. Tunajšia pošta bola zriadená roku 1885 a riadil ju poštmajster. Jasová patrila k obvodnému notariátu v Kolte, odkiaľ boli riadené jej osudy, keď sa v archívoch zachovali úradné listiny datované v Kolte – komasácia, stavba ovody (vtedajšia materská škola) a pod. Z jej spisového materiálu sa dozvedáme, že roku 1881 boli trestne stíhaní Michal Soós a Rozália Lipsiová kvôli prečinu

proti náboženstvu. V súpise uhorských zemepánov z roku 1893 (údaje sú rozhodne staršie, z 80. rokov 19. storočia) sa stretávame sčasti so starými menami, ale hlavne s novými vlastníkmi: Daniel Kovács (116 katastrálnych jutár, ďalej k. j.), potomkovia Gustáva Rososa (164 k. j.), Laura Rosos, vydatá Barta (162 k. j.), Vojtech Barta (240 k. j.), Ármin Schwarcz (461 k. j.) a dedičia Jakuba Steinera (354 k. j.). V zozname zemepánov z roku 1897 sú tieto zmeny ešte zreteľnejšie: Vojtech Kecskeméthy (zemepán, 241 k. j.), Ignác Rozenzweig (obchodník so zmiešaným tovarom, nájomca pôdy dedičov Daniela Kovácsa, 115 k. j.) a Jakub Steiner (zemepán, spolumajiteľka manželka Ľudovíta Carabu, 441 k. j.). Do roku 1900 sa stav obyvateľov zvýšil na 1077. Ďalší adresár gazdov z roku 1911 túto hore spomenutú zmenu iba potvrdzuje: Ján Andrassy (bytom v Ostrihome, nájomca Izor Schwarcz /z Čúzu/, 161 k. j.), dedičia Vojtecha Bartu (b. Jasová, nájomca Izor Schwarcz, 242 k. j.), Vendelín Bastiovánszky (b. Jasová, 138 k. j.), Michal Kaszás (b. Jasová, 152 k. j.), Vojtech Kecskeméthy (b. Jasová, 211 k. j.), manželka Ľudovíta Mészárosa (b. Jasová, nájomca Izor Schwarcz, 164 k. j.), Ármin Schwarcz (b. Čúz, 474 k. j.) a Adolf Steiner (b. Čúz, nájomca Herman Steiner, 369 k. j.). Na začiatku 20. storočia mala obec 178 domov a 1077 obyvateľov a uvádza sa ako slovenská dedina. Patrila do obvodu notariátu v Kolte, kde stále žili vplyvné šľachtické rody. A to je rozdiel v historickom vývoji medzi Jasovou a Koltou. Michal Mráz roku 1917 so spoločníkom poškodil verejný telefón a preto bol trestne stíhaný. Vypuknutie I. svetovej vojny (1914-1918) prinieslo pospolitému ľudu len utrpenie a žiaľ, na jej bojiskách padlo asi 30 miestnych obyvateľov (podľa svedectva miestnych občanov, ich počet a mená budú spresnené až po skončení výskumu, Peter Polák padol roku 1918).

Rozporuplné 20. storočie

Po roku 1918 Jasová sa stala súčasťou novozaloženej I. ČSR. V rušných časoch obec postihol požiar (zhorelo 40 domov). V rokoch 1920–1924 bola časť pôdy veľkostatkov skonfiškovaná a rozdelená medzi bezzemkov a malých roľníkov. Neskôr tu žilo 6–8 väčších roľníkov. Život aj tunajšieho obyvateľa sa však nezmenil, drel na svojich poliach od svitu do mrku len aby uživil svoju rodinu. Roku 1926 škody tu spôsobila povodeň. V tom roku v obci žilo 1287 obyvateľov prevažne slovenskej národnosti. Aj Jasovú v 30. rokoch 20. storočia postihla hospodárska kríza. Táto kríza v rokoch 1929–1931 vyhnala aj mnohých tunajších obyvateľov za hranice vlasti aby hľadali možnosť obživy pre seba a svoje rodiny. Vysoká produkcia a slabý odbyť sklamali aj Jasovčanov a razom sa ocitli v núdzi. Zanikli menšie hospodárstva a kupovali ich zbohatnutí gazdovia. Podobnými problémami sa však v podstate boril celý svet a teda ani Jasová nebola výnimkou. Aj preto vypukol spor medzi pastierom Michalom Nagyom a tunajšími urbárikmi. Zaujímavo pokračovali osudy jasovskej pošty. V podstate bola premiestňovaná z domu do domu, pravda, ak práve nebola prenesená do Kolty. Roku 1932 bol založený tunajší Dobrovoľný hasičský zbor. Jeho veliteľom sa stal Štefan Mihalik a zbor dostal novú ručnú striekačku (v zmenenej forme pôsobí dodnes). V obci roku 1935 sa uskutočnilo zhromaždenie Maďarskej národnej strany (MNP), ktorej sa zúčastnil aj poslanec János Eszterházy (v tom čase stíhaný československou vrchnosťou). Po Viedenskej arbitráži 2. novembra 1938 sa obec stala súčasťou Maďarska. Vypuknutie II. svetovej vojny opäť prinieslo hospodársku krízu a drvivej väčšine obyvateľov biedu a žiaľ. Tunajšie spotrebné družstvo HANZA roku 1939 sa stalo súčasťou Spotrebného družstva so sídlom v Budapešti (roku 1948 ho prebralo Jednota s. d., dom bol zbúraný roku 1996). V obci bol založený Spolok Levente (Junák), ktorého predsedom bol Karol Mihalik. Pošta v tomto čase bola umiestnená vo veľkom dome rodiny Hralovcov. V rokoch 1939–1945 členom Národnej rady bol Alexander (Sándor) Drubics. Roku 1940 tu žilo 1628 občanov. Najväčšími vlastníkmi pôdy roku 1944 boli Ödön Weisz (483 k. j.), Ödön Honig (správca Jozef Honig, 189 k. j.), Dr. Róbert Jorisch (nájomca Ján Linhart, 297 k. j.), Vendelín Borbély s deťmi (160

k. j.), rímskokatolícka cirkev (farár Ján Zalka, 60 k. j.), Mária Andrásy (bytom Ostrihom, nájomcovia František Simon, Štefan Kaplóczki a Imrich Garai, 120 k. j.). Obec bola známa rozšírenejším pestovaním pšenice, raže, jačmeňa, ovsu, sóje, hrachu, cukrovej repy, ľanu, slnečnice, repky, vysokých krmovín a výrobou mlieka. Bola tu značná nezamestnanosť. Nyilaši roku 1944 členov tunajších židovských rodín Weiszovcov, Kleinovcov, Neuhausovcov, Kohnovcov a Kramerovcov odviekli do koncentračných táborov, ktorí sa už odtiaľ nevrátili. Na bojiskách II. svetovej vojny padlo 35 Jasovčanov (Vojtech Bednárík /1909–1944/, honvéd, zomrel pri Kiskunmajsi po zásahu do hlavy; Ján Darázs /1914–1944/, honvéd po zranení, zomrel v Szoszrégu, pochovaný je v Bátosi; Vojtech Sámuel /1921–1944/, zomrel po zranení v Tarde, kde aj zomrel; Jozef Sógor /1922–1945/, honvéd, zomrel v Szegede na črevný katar, kde je aj pochovaný; Imrich Szellár /1921–1944/, honvéd, zomrel v Korösmező po výbuchu granátu, kde je aj pochovaný; Štefan Szolcsányi (/1914–1942/, honvéd, v Kulikovke ho zabil výbuch granátu, tu je aj pochovaný; Ernest Weisz /1923–1945/, zomrel v Sopronbánfalve na úplné vyčerpanie, kde je aj pochovaný). Mená ostatných obetí sa skúmajú a spresňujú. V obci vojna skončila 30. marca 1945, keď po jarnej ofenzíve nastúpili jednotky maršala Malinovského od Hrona do útoku (na stene budovy obecného úradu je pamätná tabuľa skončenia II. svetovej vojny 27. marca 1945 osadená 27. marca 1970 na počesť jej 25. výročia).

Zanedlho sa Jasová znova stala súčasťou Československa. Rýchlo sa odstránili vojnové škody a začala sa písať nová kapitola v živote obce. Ako zaujímavosť uvádzame, že v obci bola vyšetrovaná oslava sviatku sv. Štefana kráľa, ktorá bola organizovaná 20. augusta 1945. Bolo konštatované poburovanie proti Československu a nepovolené spievanie maďarskej hymny. Všetko sa to udialo napriek tomu, že Jasová je stále vedená ako temer čisto slovenská obec. Rozdeľovala sa pôda medzi obyvateľstvom a opustené staviská. Roku 1946 bola do Jasovej zavedená električka, čo bol veľmi významný krok v ďalšom vývoji Jasovej. Roku 1947 sa začalo s úpravou ciest a odstraňovali sa vojnové škody. Roku 1948 bol tu zavedený prvý telefón. V tom roku v obci žilo len 1443 obyvateľov, zníženie ich stavu možno pripísať vojnovým udalostiam. Zlepšilo sa autobusové spojenie obce s okolím. Toho roku sa však aj Jasová začala pomaly meniť na socialistickú dedinu. Z okresu Stará Ďala bola roku 1949 pričlenená do okresu Nové Zámky, bola založená strojno-traktorová stanica združujúca malých a stredných roľníkov, miestneho farára Jána Zalku nevynímajúc. Jasová bola zapojená na telefónnu sieť. Roku 1950 bolo založené miestne JRD III. typu. Roku 1952 zriadená materská škola, kino a založená osvetová beseda. Bol vybudovaný vodovod napájaný z vodného zdroja v Komlóši, postupne sa zlepšovala infraštruktúra obce. V rámci IBV roku 1953 sa začalo so stavbami nových rodinných domov. Roku 1956 bola zakúpená aparátúra pre miestny rozhlas. V obci roku 1957 znovu zriadená pošta bola v dome bývalého správcu majera Podháji N. Katzenbacha (na jeho mieste dnes stojí stavba cukrárne), začala sa stavba novej budovy Miestneho národného výboru. Bolo upravené futbalové ihrisko. Roku 1958 obec dostala motorovú hasičskú striekačku a sirénu. do prevádzky bolo odovzdané zdravotné stredisko a otvorená predaja spotrebných tovarov. V rokoch 1959–1960 bola vybudovaná sieť verejného rozhlasu (zároveň bola zrušená funkcia bubeníka) a do miestnej časti Vinohrady zavedená telefónna sieť. Budova MNV a kultúrneho domu bola do užívania odovzdaná roku 1960, kde dočasne získala priestory aj miestna pošta. Bolo zriadené obvodné veterinárne stredisko. Začalo sa so stavbou závodu verejného stravovania Jednota (dokončená roku 1962). Budovy bývalej STS prevzal strojársky závod ČKD Blansko. Roku 1961 boli vybudované asfaltové chodníky, zriadená Miestna ľudová knižnica a holičstvo. Roku 1962 bola v areáli ČKD Blansko zriadená pobočka strojárského závodu TOS Kuřim, závod Blansko, prevádzka Jasová, kde sa vyrábalo príslušenstvo k obrábacím strojom. Roku 1964 bol v strede obce založený park. V rámci IBV sa ďalej s väčšou intenzitou stavajú nové rodinné domy,

staré sú zas modernizované a tak sa tvár obce značne zmenila. Roku 1967 bola otvorená novostavba predajne potravín a priemyselného tovaru Jednoty s. d., aj zriadená kinosála. Roku 1970 bola postavená nová požiarna zbrojnica a do prevádzky bola uvedená výroba škvarobetónových tvárnic. Bývalo tu 1694 obyvateľov, čo je historicky ich najvyšší stav. Roku 1972 závod TOS dokončil stavbu štvorbytoviek. František Volf ako prvý obyvateľ Jasovej sa v dobrom zdraví dožil 100 rokov. Roku 1974 bola vybudovaná elektrorozvodná trafostanica. Veľkolepé oslavy 25. založenia JRD v rámci dožínok sa začal historickým alegorickým sprievodom, slávnosť pokračovala vystúpením speváčky Evy Kosztolányiovej so skupinou Hej, speváka Miroslava Ličku a dychovky Sokol. Potom zohrali futbalový zápas „starí páni“ Slovana Bratislava (Cvetler, Chodák, Gógh, Mráz, Benedikovič a iní) s mužstvom Jasovej. Zápas, ktorý sa skončil výsledkom 2:2 komentoval legendárny Gabo Zelenay. Roku 1975 bola vybudovaná cesta do Vinohradov a tunajšie JRD pričlenené k JRD Červená zástava so sídlom v Dubníku. V rokoch 1979–1981 bola postavená nová budova domu smútku a nová budova pošty. Roku 1982 boli organizované oslavy 50. výročia založenia Dobrovoľného hasičského zboru, bol naplnený rybník a uskutočnil sa prvý výlov rýb. Závod TOS roku 1984 zakúpil licenciu na Kabelschlepp, teleskopické kryty (tie potom boli dodávané do mnohých krajín sveta, ale aj strojárenským závädom v Plzni a Vansdorfe). Mária Lubušská roku 1985 sa stala víťazkou kronikárok v II. kategórii v Západoslovenskom kraji. Roku 1986 bola vybudovaná plynová skládka. Roku 1988 sa začalo so stavbou novej budovy základnej školy. Roku 1989 bola opravená budova kultúrneho domu a od TOS sa odčlenila firma Kabelschlepp.

November 1989 znamenal koniec vlády komunistickej strany a začalo sa s demokratizačným procesom spoločnosti. Bola zrušená cenzúra, je možnosť vyznávať akúkoľvek náboženskú vieru a slobodne podnikáť. Na druhej strane je nedostatok financií a pracovných miest, hospodárska kríza sa prehĺbuje a dosť sa zhoršili medziľudské vzťahy. Jasová aj tak sa však môže pochváliť ďalším pozoruhodným vývojom. Druhá časť závodu TOS sa odčlenila od Kuřimi a pretransformovala sa na SEPEM, ktorý sa neskôr rozdelil na SLOVTOS a Agrokont so sídlom v Komárne (tá sa však dostala do likvidácie a konkurzu). Roku 1991 bola zriadená zubná ambulancia a bola otvorená nová budova ZŠ pre ročníky 1.–8. Roku 1993 bol rozšírený vodovod a v starej škole bola otvorená krajčírska dielňa Raltex (dnes je v inej budove). V rokoch 1993–1995 bola obec komplexne plynofikovaná. Na plynofikácii obce roku 1994 sa pracovalo v uliciach Liptákova a Široká. Roku 1995 bola dokončená plynofikácia obce, v uliciach Urbárska, Koltianska, časť Semerovská, časť Liptákovej, Broskovičová, Nová Kolónia, Cintorínska, Sýkorová, časť Školskej (J. Lubušky). Dobudovali sa vodovodné spoje na ulici Broskovičová, bola otvorená filiálna lekáreň a rozšírila sa telefónna ústredňa. Obec roku 1996 sa napojila na diaľkový vodovod Kolta – Štúrovo, vodovod sa budoval v ulici Nová kolónia a Široká, bola vykonaná rekultivácia skládky komunálneho odpadu. Hlavnou udalosťou roka však bol deň 24. augusta 1996, keď sa uskutočnila slávnostná vysviacka obecných symbolov, erbu, vlajky a pečate. Roku 1997 sa uskutočnila výstavba vodovodu v ulici Urbárska a časti Liptákovej ulice (od Mandíkových po miestnu krčmu), pracovalo sa na spojovacej miestnej komunikácii ulíc Nová Kolónia s Farskou, previedlo sa asfaltovanie štátnej komunikácie ulice Pribetská, časť ulice Koltianska po kaplnku a podobne časť ulice Hlavnej. Roku 1998 bola ukončená miestna komunikácia spojnice ulíc Nová Kolónia s Farskou, dokončila sa rekonštrukcia budovy Požiarnej ochrany, opravená bola strecha Obecného úradu Jasová. Roku 1999 bola vykonaná výmena zostávajúcich drevených elektrických stĺpov za nové betónové, bola pripravená časť stavebného materiálu na stavbu budov garáže so skladoom a sociálnej budovy TJ. Roku 2000 bol vybudovaný vodovod v ulici Sýkorová, bola postavená budova garáže so skladoom na futbalovom ihrisku a položili sa základy sociálnej budovy TJ. Priebežne sa zdokonaľovala

infraštruktúra obce. SLOVTOS bola pretransformovaná na firmu TOSKA Jasová, Kabelschlepp tunajšiu prevádzku zrušil a preniesol do Nových Zámkov, budovy Agrokontu po likvidácii odkúpil súkromný podnikateľ a založil firmu na výrobu kovového nábytku KOVOJAS.

Nové tisícročie a plány do budúcnosti

Roku 2001 sa pracovalo na sociálnej budove TJ. Roku 2002 sa ukončila stavba sociálnej budovy TJ a bola vydaná prvá monografia o obci pod názvom „Jasová – Pozoruhodnosti“ o rozsahu 16 strán. V obci bola nakrútená a 19. marca 2003 v televízii Markíza odvysielaná časť súťažného rodinného cyklu Vilomeniny, v ktorej súťažili miestni divadelníci a športovci. Zisk bol venovaný na podporu rozvoja kultúry v obci. Každoročne spolu s obcami Čechy a Kolta sa organizuje vianočná súťaž „Spieva celá dedina“, mimoriadne obľúbená medzi miestnym obyvateľstvom. V obci 23 júla 2004 boli organizované slávnosti k 570. výročiu prvej písomnej zmienky o obci (slávnostné zasadnutie zastupiteľstva, koncert Lýdie Volejničkovej a miestnej rodáčky Márie Borbélyovej, odovzdanie pamätných medailí, veselica pri vatre). 24. a 25. júla 2004 pokračovali slávnostné dni osláv s bohatým programom (otvorenie gazdovského, sedliackeho, Vargovho, poľovníckeho, včelárskeho, modelárskeho a páleníčiarskeho dvora, program folklórneho súboru, ľudová zábava, svätá omša, beseda s rodákmi, futbalový turnaj). V súčasnosti v obci žije len 1200 obyvateľov, mladí sa sťahovali za lepšími bytovými a pracovnými podmienkami do miest. Tak sa priemerný vek Jasovčanov zvýšil. Súčasná situácia vzhľadom na rôzne problémy v spoločnosti nádej na zlepšenie stavu nedávajú.

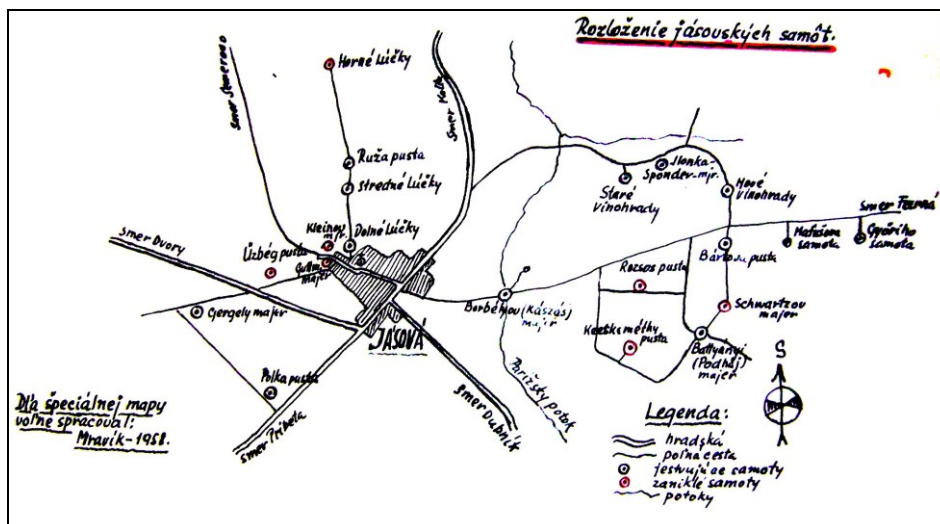
V plánoch do budúcnosti má byť postavená nová šesťbytovka na Dubníckej ulici, v rámci ochrany životného prostredia vypracovať projekty na výstavbu čistiarny odpadových vôd s kanalizáciou a tak by obec získala úplnú vybavenosť infraštruktúry.

Zaniknuté obce a majere

V chotári obce kedysi ležala významná obec *Kerékszállás* (pôvodne Búzás-Nyék), doložená v rokoch 1503–1669, pri ktorej bol kostol s kláštorom premonštrátov. Pôvodne patrila ostrihomskému arcibiskupovi a ten ju daroval premonštrátom z Pápy. Tí využívali silu toku prameňa minerálnej vody a na potoku v blízkosti kláštora dali postaviť mlyn. Ako stavebný materiál použili zvyšky múrov rímskeho tábora a ďalší materiál dostávali od lekárskeho prepošťa (dnes obec Hronovce). V čase protireformácie sa aj tunajší mníši zapojili v potlačení protestantskej cirkvi. V zozname tureckých vyberačov daní z roku 1570 je zaznamenaná ako obec s tromi domami (*Bálint Búza /Jóža ?/, jeho syn Juraj, Petör Kozma, jeho súrodenec Albert, Ištván Fejér, jeho syn Jakub, Adam Tót, jeho syn Ján*). V podobnom zozname v roku 1664 je zaznamenaná ako pusta, neskôr zanikla úplne a už viac nebola obnovená. Stavebný materiál z jej kostola bol použitý na stavbu kaštieľa v Kolte. Zvyšok kláštora obývali niekoľkí paulíni, po zrušení rádu cisárom Jozefom II. samota bola opustená celkom. Bola majetkom rodu Kürthyovcov (de Fajkürt a Kolta). Podľa miestnej tradície vraj jeden bohatý Turek z Carihradu (dnes Istanbul) roku 1790 tu hľadal poklady podľa romantických podaní. Ale tie po kopaní neobjavil a rozčarovaný sa vrátil domov. Vyššie spomenutý mlyn v inej podobe sa zachoval do začiatku 20. storočia. Dnes je to hon Pustý kostol v chotári obce Kolta.

Samota Barta ležiaca pri ceste smerom na Farnú bola založená v poslednej štvrtine 19. storočia ako pôvodný Beckersovský majetok. Všetky tunajšie majere sa stavali na štvorcovom pôdoryse s veľkým vnútorným dvorom a boli oplotené. Boli tu byty želiarov, maštale, hospodárske staviská a poťazne aj obydlie – kúria zemepána alebo jeho správcu. V strede

jedného krídla majera bola veľká vstupná brána. Po roku 1920 sa sem prisťahovalo niekoľko rodín z Nesvád a niekoľko domov tu stojí dodnes.

Rozloženie jasovských samôt podľa J. Mravíka (1956)

Samota Gergye (miestne Gergelyov majer a mylne aj Görgeyho pusta) ležiaca pri ceste do Dvorov nad Žitavou bola založená po roku 1860. Po roku 1920 tu bývali roľnícke rodiny a roku 1939 bola jej pôda rozparcelovaná. Po presťahovaní sa jej obyvatel'ov do obce boli budovy majera rozobrané na stavebný materiál. Na jej mieste je dnes hnojisko.

Győriho samota ležiaca pri ceste na Farnú bola založená po roku 1920, keď ju kúpil Imrich Győri z Nesvád. Potom sa sem nasťahovalo viacero rodín z tej istej obce v Komárňanskej župe. Samota zanikla po roku 1949, keď sa jej obyvatelia presťahovali do okolitých dedín.

Samota Ilonka (Sponder pusta) bola založená po roku 1850, neskôr včlenená do Starých Vinohradov. Meno Ilonka samota dostala vraj podľa mena predčasne zosnulej dcéry jedného zo zakladateľov osídlenia. Bývali tu Nemci a po ich vysídlení z Československa samota zanikla, v súčasnosti tu býva niekoľko rodín.

Samota Kaszás (neskôr Borbély) leží na začiatku cesty na Farnú a bola založená na začiatku 20. storočia rodinou Kaszásovcov. Do rodiny sa priženil Vendelín Borbély, ktorý tu hospodáril. Po konfiškácii roku 1949 samotu získalo JRD, od roku 2001 je opustená.

Samota Kecskeméthy leží východne od obce a bola založená po roku 1860 rodinou Kecskeméthyovcov. Krátky čas na začiatku 20. storočia dvor vlastnila rodina Kálmánovcov, ktorá tunajšiu kúriu predala rodine Ölveczkyh (viď v kapitole Majetky šľachticov a ich sídla). Samota sa neskôr stala majetkom rodiny Honigovcov bývajúcej v obci Dubník. Samota zanikla po roku 1945, keď bola postupne opúšťaná a jej stavebný materiál rozobrali obyvatelia okolitých obcí.

Mátyušova samota leží pri ceste na Farnú, založená bola po roku 1920, keď tu dostal kus poľa vojnový invalid Ľudovít (v obci ho volali iba Lajos) Mátyus, na ktorom hospodáril. V súčasnosti tu stojí jeden dom.

Osada *Nové Vinohrady* leží blízko cesty na Farnú, založená bola po roku 1920, keď sa sem presídlili a hospodárili viaceré rodiny z Jasovej. Bola to dosť veľká osada so školou, obchodom s krčmou, horárňou a plánovalo sa tu postaviť menší kostol. Napriek zhoršenej infraštruktúre samota sa zachovala dodnes.

Samota Polka leží pri ceste na Pribetu, bola založená na konci 19. storočia statkárom N. Steinerom a sa neskôr stala majetkom rodiny Polkaovcov bývajúcej v Dubníku. Tunajšie polia

mal v prenájme N. Sipos, ktorý aj na nich hospodáril. Neskôr samotu s príslušenstvom odkúpil N. Borbély. Samota bola opustená po roku 1949 a zanikla.

Rosos pusta leží blízko cesty do Farnú, bola založená v 2. polovici 19. storočia rodinou Rososovcov, neskôr prechádza do rúk Andrassyovcov a potom sa stala majetkom statkára N. Weisza vlastniaceho v okolí viacero majerov. Majer po roku 1949 zanikol, keď jeho budovy obyvatelia okolitých obcí rozobrali na stavebný materiál.

Samota Schwartz (predtým Batthyány majer, aj Podháj) leží východne od obce, bola založená už na začiatku 19. storočia rodom Hunyadyovcov a neskôr prešla do rúk Batthyányovcov. Na začiatku 20. storočia dvor prešiel do rúk Ödöna Weisza. Po roku 1945 bol majer skonfiškovaný a dodnes tu býva niekoľko rodín.

Druhá *samota Schwartz* bola založená na konci 19. storočia ako súčasť predchádzajúceho majera v jeho bezprostrednej blízkosti. Dvor, ktorý bol majetkom Ödöna Weisza, zanikol po roku 1945, keď jej stavebný materiál rozobrali obyvatelia okolitých obcí.

Samota Staré Vinohrady leží severovýchodne od obce, bola založená nemeckými kolonistami (Švábi) na začiatku 19. storočia a žili svojim svojským životom, pričom sa s pôvodným obyvateľstvom veľmi nestýkali. Samota nikdy nepatrila komposesorátu. Po vysťahovaní Nemcov roku 1946 bývať tu naďalej ostali rodiny Knoppovcov, Schusterovcov a Palikovcov, ktoré sa priženili do pôvodných jasovských rodín. Opustené obydlia boli pridelené miestnym občanom. Napriek tomu osídlenie zaniklo.

Samotu Szibéria (pôvodne Ölveczky pusta) leží východne medzi samotami Polka a Gergye, v 20. rokoch 20. storočia ju založila rodina Ölveczkých. V širom poli stál iba jeden dom a kvôli neustále dujúcejmu vetru samota dostala toto neobvyklé meno. Bývala tu rodina Ruženských, po roku 1949 dvor zanikol a jeho stavebný materiál rozobrali miestni obyvatelia.

Samota Ťzbég leží západne od obce a meno jej honu zachováva pamiatku z čias tureckej okupácie. Samotný majer bol po roku 1870 založený rodinou Paálovcov a patril im až do roku 1945. Pôdu však obrábala rodina Belkovcov. Po roku 1949 dvor zanikol, keď jej stavebný materiál bol rozobratý.

Niektoré samoty ležia v severnej časti obce či v chotári Kolty severne od Jasovej. Viazanosť na obec však bola taká úzka, že od roku 2004 sú súčasťou chotára Jasovej, dokonca niektoré už s ňou splynuli. Preto tieto samoty uvádzame ako samostatnú skupinu.

Samota Dolné Lúčky z roku 1910 a 1940

Samota Dolné Lúčky (spomínané ako Lucsko, miestne Lúžok) bola založená na konci 19. storočia panstvom vlastniacim hornú rososovskú kúriu. Po Rososovcoch prešla do rúk rodiny Petőovcov. Nakoľko tu panstvo bývalo iba v letných mesiacoch, rozsiahly dom v majeri obývala rodina Gáspárovcov (de Galánta). Sem sa prisťahoval Koloman Sukovich s manželkou Karolou Gáspár (1886–1944) so sestrami Jolanou (1890–1971) a Jozefou (1894–1943). V obci sú dodnes známe ako povestné „Lúžske paničky“. S nimi tu bývala aj Katarína Csomor (1900–?). Táto rodina tu vraj bývala už dávnejšie. Samota po roku 1950 splynula s

obcou. Dlhý prízemný obdĺžnikový obytný dom Gáspárovcov s jednoosovým priečelím bol zbúraný po roku 1975. Budova krytá slamenou strechou bola podobná obydlíu bohatšieho gazdu.

Guttmanov majer (aj Kleinov majer, nešlo o dva majere) v severozápadnej časti obce bol založený na konci 19. storočia barónom Guttmanom, ale hospodáril tu N. Klein (pravdepodobne jeho príbuzný). Zo starého majera sa zachoval želiarsky dom. Samota po roku 1950 splynula s obcou.

Samota Horné Lúčky ležala pôvodne v chotári Kolty, bola založená okolo roku 1850 rodom Szombathely bývajúcim v obci Kolta a ich majetkom bola do roku 1945. Samota zanikla po roku 1950.

Samota Stredné Lúčky (pôvodne Emma pusta) bola založená po roku 1850 rodom Jarosovcov, ktorá bývala v obci Kolta. Ležala v blízkosti cesty do Nových Zámkov. Býval tu Moravan N. Gestettner a neskôr N. Csányi. Po roku 1948 ju dostalo JRD Jasová, potom tu bola farma dojníc zlúčeného družstva Červená zástava so sídlom v Dubníku a v súčasnosti je tu mliečna farma Agrocontract a. s. Mikuláš.

Samota Ruža bola okolo roku 1860 pravdepodobne založená rodom Mátéffyovcov alebo Huszárovcov, ktorá na konci 19. storočia prešla do rúk Szakállovcov, po roku 1920 ju odkúpil miestny statkár N. Borbély. Samota po roku 1945 zanikla.

RÍMSKOKATOLÍCKA FARNOSŤ A JEJ FARÁRI

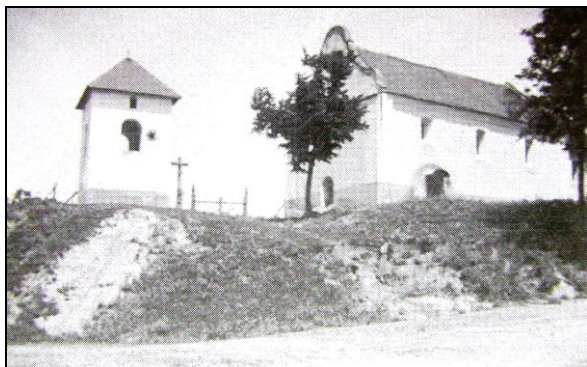
Najvzácnejšou pamiatkou obce je *rímskokatolícka kaplnka sv. Michala archanjela*, pôvodne románsky kostolík sv. Vavrinca (Sb. Laurentis Martyri) postavený na začiatku 13. storočia v severnej časti dnešnej obce a spomína sa roku 1210. Má veľa spoločného s kostolom v Semerove. Patrocínium sv. Vavrinca bolo typické v časoch neskororománskych či ranogotických kostolov. Je postavený z kamenných kvádrov, ktoré sa spájali nehaseným vápnom a potom polievali vodou. Za tureckých vojen kostolík spustol, dokonca kratší čas bol v rukách kalvínov. Zachoval sa záznam v zozname fár ostrihomského arcibiskupstva z roku 1733, kde sa píše, že tunajší kostol bol postavený kedysi dávno, ale ešte stále stojí, no je potrebné ho opraviť, príprava na opravu ešte stále nie je dostatočná, obyvatelia každoročne spolu kostol vyzdobia na pamiatku ukončenia čiernej smrti (mor). Poznáme tiež podobný záznam o tunajšom kostole z roku 1737, že bol postavený dávno, ale stále stojí, skromná oprava nie je dostatočná (záznam bol napísaný pred rokom 1735, teda pred jeho rozšírením a zrejme je to len stručný prepis predchádzajúceho záznamu). Z toho rozhodne vyplýva, že kostol bol už síce provizórne opravený a užíval sa, ale nebol v najlepšom stave. Podobne bol aj skromne zariadený. Schátralá stavba bola okolo roku 1736 opravená a pred ňou pristavaná oveľa väčšia baroková loď. Bola to obdĺžniková štítová stavba, ktorej fasády členili okná s oblým zakončením v šambránach s čabrákou a nárožia boli zvýraznené lizénami. Výrazná bola korunná rímsa. V Jasovej roku 1754 ostrihomským kanonikom Gregorom Molnárom bola vykonaná kanonická vizitácia. O samotnom kostole je však písané len veľmi stručne, nakoľko bol len skromne zariadený. Na tehlovom murovanom oltári je obraz Najsvätejšej Trojice, je však krásne vyzdobený výšivkami. Na rovnom chóre bol osadený organ. Potom sa zápisnica zmieňuje iba o zariadení bohoslužobnými nádobami. Základina cirkevného majetku pozostávala z daru zemepánky, manželky kapitána Jozefa Naszvadyho (dominae Josephi Naszvadiensis) a Pavla Lavicsku, ale jeho patrónom boli Csúzyovci. Mimoriadne podrobná kanonická vizitácia ostrihomského kanonika Františka Galgóczyho z roku 1780 opisuje kostol v podobnom duchu. Po dostavbe nového kostola po roku 1942 bolo povolené rozobrať loď kostola na stavebný materiál, románske presbytérium kostola sa našťastie zachovalo. Zvyšok kostola roku 1970 bol z iniciatívy farára Osvalda Bednára opravený a upravený na dom

smútku, ale zároveň bol vysvätený ako kaplnka. Po dostavbe novej budovy domu smútku roku 1981 sa v kaplnke konajú len príležitostné bohoslužby. Je to malá stavba s polygonálnym uzáverom, štítovým priečelím a nadstavanou vežou. Hladké fasády členia okná s oblým zakončením v šambránach. Kaplnka je zaklenutá valenou klenbou s lunetami. Z pôvodného zariadenia sa zachovalo barokové tabernákulum a menza oltára. Nad nimi je obraz sv. Michala archanjela od M. Chadiana, ktorý kaplnke venovala rodina Remeňovcov. Na stene sú obrazy Božského Srdca Ježišovho a Panny Márie, dar rodiny Borbélyovcov. Obraz sv. Vavrinca bol roku 1885 odcudzený. Vo veži sú zavesené dva zvony, väčší je zasvätený Božskému Srdcu Ježišovmu a menší Panne Márie, oba z milodarov tunajších veriacich roku 1970 ulial K. Manoušek v Zbraslave nad Vltavou. Zvon po dostavbe kostola po roku 1736 bol pôvodne zavesený na konáre mohutnej lipy.

Románska kaplnka a jej interiér

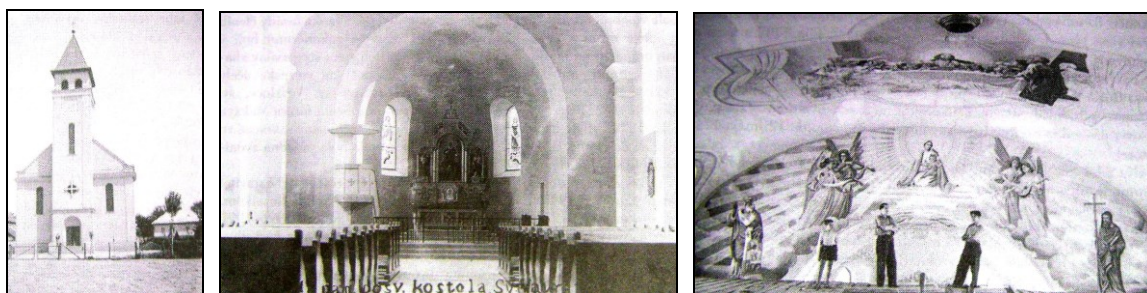
Nedlho po dostavbe kostola bola pred rokom 1740 postavená baroková murovaná klasicistická *zvonica*. Kanonická vizitácia z roku 1754 sa o nej zmieňuje a boli v nej zavesené dva zvony. Podobnejšie ju však opisuje vizitácia z roku 1780. Neskôr boli ešte dokúpené dva zvony. Zvonica bola viackrát opravovaná a klasicisticky upravená. Hladké fasády členili lizénové rámy a zvukové otvory s polkruhovým zakončením v šambránach. Za I. svetovej vojny, roku 1916 boli staré štyri zvony zhabané (stratili sme dôležité údaje histórie obce) na vojenské účely (odlievanie kanónov). Preto všetky štyri zvony (sv. Vavrinec, sv. Vendelín, sv. Michal a sv. Štefan kráľ) boli za pôsobenia farára Makaya roku 1924 uliate u zvonolejára Hillera v Brne a slávnostne zavesené vo zvonici na cintoríne. Po dokončení nového kostola bola prázdna zvonica spolu s loďou starého kostola roku 1942 rozobratá.

Starý kostol na miestnom cintoríne so zvonnicou (1910) a rozoberanie jeho lode (1942)

Nový *rímskokatolícky kostol sv. Vavrinca* začal stavať roku 1937 stavitel' Pavol Kató a roku 1938 bol už vysvätený biskupom Michalom Buzalkom. V tejto podobe sa budova

zachovala dodnes. V rokoch 1996–1997 boli obnovené omietky stavby a vymenené okná. Je to jednodňová stavba s polkruhovým uzáverom presbytéria, pristavanou sakristiou a zo štítového priečelia čiastočne vystupujúcou vežou. Hladké fasády členia len okná s polkruhovým zakončením. Priečelie rozšírené o krátke úzke prístavby členia lizény, podobne aj veža krytá ihlancom. Na veži nad vstupom s polkruhovým zakončením je okrúhle okno s krížom, vyššie dlhé úzke okno s polkruhovým zakončením a na jej každej fasáde dvojice polkruhových zvukových otvorov. Interiér kostola bol zaklenutý valenou klenbou s lunetami dosadajúcou na rímsové hlavice združených pilastrov. Po obnove kostola kvôli statickým poruchám bola klenba lode odstránená, na ktorej boli nástenné maľby s biblickými motívami s maľovanou ornamentikou z roku 1948 a nahradená moderným kazetovým stropom. Na klenbe presbytéria sa zachovala nástenná maľba Najsvätejšej Trojice, ornamentálna maľba bola zatretá. Nad vchodom do lode je murovaný chór podoprený dvoma stĺpmi, na ktorom je organ s peknou neoklasicistickou píšťalovou skriňou, ktorý bol sem prenesený zo starého kostola. Na hlavnom oltári z čias stavby kostola (sem bol privezený 20. decembra 1938 z Tirolska) je obraz sv. Vavrinca od maliara Jána Thaina z roku 1939. Na ňom je socha Ružencovej Panny Márie (pôvodne na nej stáli sochy sv. Tadeáša a sv. Jozefa). Bočné oltáre Božského Srdca Ježišovho a Piety, za ktorým je drevený kríž s polychrómovaným korpusom sú zo zaniknutých kaštieľov a zo zrušenej kaplnky starej nemocnice v Nových Zámkoch. Po stranách sú sochy Madony a sv. Jozefa. 14 obrazov zastavení Krížovej cesty v pekných drevených rámoch z roku 1939 sú dielom Margity Nyulassy. Baroková krstiteľnica z 1. polovice 18. storočia z červeného mramoru osadená na okrúhlejš nohe je z františkánskeho kostola v Nových Zámkoch. Pod chórom je socha sv. Antona a Ježiša Krista s hlavou sv. Jána Krstiteľa. Obraz Madony z roku 1925 od maliara Maxa Schurmanna bola pôvodne na oltári Piety. Vitráže v presbytériu z roku 1938 zobrazujúce Nepoškvrnené Počatie Panny Márie a sv. Cecíliu vyrobil N. Kotouček v Bratislave, ale na začiatku roku 1945 výbuchom bomby sa prvá vitráž poškodila. Farár Karol Mede dal roku 1990 vitráž obnoviť, na ktorej je pôvodná hlava a ruky (roku 1990 opravil a doplnil Ot. Vačkár z Brna), druhá vitráž je pôvodná. V predsieni pod vežou je pamätná tabuľa s latinským nápisom, hlásajúca stavbu kostola, náklady v sume 350 000 Kč, za pôsobenia trnavského biskupa Dr. Pavla Jantauscha a tunajšieho farára J. Zalku. Vo veži sú zavesené štyri zvony, veľký je zasvätený sv. Vavrincovi, stredný zasvätený sv. Vendelínovi kostolu darovala rodina Borbélyovcov, menší (dnes je ako umieračik) zasvätený sv. Michalovi archanjelovi dal farár Š. Makay a malý zvon – umieračik zasvätený sv. Štefanovi kráľovi je nefunkčný. Po dokončení kostola boli zvony zo zvonice sem prenesené a zavesené vo veži.

Nový kostol pred vysviackou (1938), pôvodný interiér tohto kostola (1938) a maľovaním jeho klenieb (1948)

Za pôsobenia farára Osvalda Bednára mal byť v 60. rokoch 20. storočia postavený *kostolík* aj v osade Vinohrady, dokonca bol aj zakúpený zvon. Ale pre vládnucci politický režim tento plán nebol zrealizovaný. Zvon bol istý čas uskladnený v kaplnke na cintoríne, v súčasnosti je na neznámom mieste.

Fara a jej administrátori

Tunajšia *rímskokatolícka fara* bola založená roku 1737, hoci fara tu bola už v 16. storočia (spomína sa v kanonickej vizitácii z roku 1562), ale za tureckých vojen zanikla. Dokonca načas prešla do rúk kalvínov. Je zaujímavé, že dňa 15. mája 1697 je tu zaznamenaný rímskokatolícky licenciát (akademická hodnosť medzi bakalárom a doktorom) Ján *Szóllósy*, ktorý okrem kázania teda mohol aj vyučovať. 17. marca 1701 sa objavuje v obciach Csév a Csaba, kde pôsobil do 23. septembra toho roku. Potom sa listiny o tunajšej fare nezmieňujú, nebola obsadená a tak dočasne zanikla. Po oprave kostola roku 1736 sa situácia zmenila.

Novú faru ako prvý 7. septembra 1736 prebral *Andrej Tomassovics* (aj Tamassovich), ktorý sa narodil v Oslanoch. Po štúdiách v Bude (ukončil 3. novembra 1834) prebral tunajšiu farnosť a od roku 1737 tu začal viesť jasovskú matriku. V Jasovej zomrel 2. júla 1737 a je tu aj pochovaný. Jeho náhrobok sa nezachoval.

13. júna 1737 na uvoľnené miesto nastúpil *Alexander Jancsovics* a slovo Božie tu hlásal do 20. júna 1741. Narodil sa v Topoľčiankach a teológiu vyštudoval v Pázmáneu, neskôr na Széchényianume v Bude. Po Jasovej pôsobil v Endrefalve (Novohradská stolica), kde 12. mája 1745 zomrel.

Na jeho miesto nastúpil *Michal Szlezák* a po roku odišiel. Presný dátum nástupu a odchodu sa nezachoval. Teológiu vyštudoval na seminári Emiricianum a potom pôsobil ako súkromný kazateľ u grófa Antona Esterházyho. Roku 1726 prevzal faru v Nagymarosi, roku 1728 už pôsobil v Hrádku, roku 1729 v Michale nad Žitavou, roku 1732 v Čeklísi (dnes Bernolákovo), od roku 1738 bol vojenským kňazom vo viedenskej nemocnici. Potom prevzal faru v Jasovej. Vysvätil nemocnicu Jeho veličenstva a zabezpečil nové štallá pre kapitolu v Csanáde.

Podobne aj u farára *Ignáca Balogha* poznáme iba roky pôsobenia 1742–1747. Narodil sa v Málaši (Tekovská župa), študoval na seminári Stephaneum, v rokoch 1734–1739 bol farárom v Čúzi a vo filii Für, potom od roku 1765 pôsobil v Svodíne. Zomrel 26. októbra 1780.

Ján Szuray sa narodil roku 1701 v tekovskej obci Svätý Kríž (dnes časť obce Nová Dedina), vyštudoval na seminári v Bude, potom bol kaplánom v Oslanoch. 29. júna 1748 prevzal faru v Jasovej. Za jeho pôsobenia roku 1754 tu bola vykonaná kanonická vizitácia a v zápisnici sa poznamenáva, že dobre ovláda slovenský a maďarský jazyk. Podobne aj organista Michal Farkas, ktorý v tom roku mal 45 rokov. V obci bolo 546 veriacich, 180 neveriacich a 13 kalvínov. Je zaujímavé, že o neveriacich neuvádza o akých obyvateľov šlo. Zomrel 1. december 1758 v Jasovej, jeho náhrobok sa nezachoval.

Andrej Cziglányi tu pôsobil od 9. decembra 1758 do 14. februára 1767. Po štúdiách v Čifároch bol kaplánom seminára Stephaneum v Bude, od roku 1752 bol farárom v Semerove. Z Jasovej odišiel do Čaky za Gašpara Süttoa, kde zomrel 22. marca 1770.

Gašpar Süttő na uvoľnené miesto nastúpil 21. februára 1767 a odišiel roku 1774 (bez udania presného dátumu). Narodil sa vo Vrábl'och, štúdium teológie absolvoval v Budíne, potom bol kaplánom v Šamoríne, Zemliaroch, Čake, odkiaľ prišiel do Jasovej. Pred vyšetrovacou porotou roku 1774 vrátil vyznamenanie a uchýlil sa do Bátorových Kosíh, kde 16. februára 1779 zomrel.

Roku 1774 (presný dátum sa nezachoval) farnosť prevzal *Ján Petra*, ktorý predtým teológiu vyštudoval na generálnom seminári v Prešporku. Za jeho pôsobenia 10. mája 1780 bola vykonaná kanonická vizitácia. Predsedom komisie bol ostrihomský kanonik František Galgóczy a členovia: udvardský dekan Ondrej Liszkay, ľudinský farár Jozef Kluch, kamenínsky farár Anton Horváth, čúzsky farár Matej Szárnyay, semerovský farár Jozef Markovics, čakanský farár Gregor Kosztrna a ďalší hodnostári župy, okresu a zemepánov. Predstaveným farníkom (syndicus) bol 60 ročný Gregor Smolenický, vznešený a vážený

občan jasovský, kostolníkom 26 ročný Gregor Bendúr, poctivý remeselník a organistom 45 ročný Jozef Hefner, ktorý dokonale ovládal jazyk slovenský, maďarský a latinský. Fíliou tunajšej farnosti bola Kolta. Základina bola tá istá, ako sa spomína vo vizitácii z roku 1754. Farár Petra zomrel 18 júna 1798 v Jasovej a tu bol aj pochovaný. Jeho náhrobok sa nezachoval.

27. augusta 1798 sem nastúpil farár *Štefan Bobkovics* a pôsobil do roku 1806. Narodil sa 27. decembra 1760 v Trnave. Teológiu vyštudoval na generálnom seminári v Prešporku. Potom bol kaplánom v Banskej Hodruši, Senohrade, Vojke nad Dunajom, v Balassagyarmate a od roku 1795 sa stal farárom v Starej Ďale. Odtiaľ prišiel do Jasovej, potom vstúpil ako kňaz do ústavu eremitov v Trnave, kde zomrel 21. mája 1812.

26. novembra 1806 prevzal farnosť *Adam Termézy* a viedol ju do roku 1820. Teológiu vyštudoval na seminári v Prešporku, od roku 1793 kaplán v Sklabinej, neskôr v Karancsságu, farárom bol už v Nagybárkányi a od roku 1801 v Kolte, odkiaľ prišiel do Jasovej. Potom vstúpil do semináru eremitov v Trnave, kde 10. októbra 1826 zomrel.

Na uvoľnené miesto 7. augusta 1820 nastúpil *Ján Csery*. Štúdiá teológie ukončil na Mariánskom seminári, potom od roku 1803 kaplán v Pobedime, potom v Szentendre a od roku 1806 farár v Kolte, odkiaľ prišiel do Jasovej, kde 8. novembra 1827 zomrel a bol aj pochovaný. Jeho náhrobok sa nezachoval.

27. novembra 1827 farnosť prevzal *Ján Szmetenay* a pôsobil tu do 18. apríla 1853. Narodil sa 1. novembra 1792, kaplánom bol v Prešporku v chráme sv. Martina, Šali a od roku 1826 farárom v Kolte, odkiaľ prišiel do Jasovej. Potom odišiel do Sobotišt'a ako spôsobilý kurátor anabaptistov a toho roku prevzal faru v Pastuchove, kde 16. marca 1863 zomrel.

V apríli a máji 1853 tu krátko pôsobil *Ján Szakmáry*. Narodil sa 6. mája 1826 v Leviciach, štúdiá filozofie a teológie absolvoval v Trnave. Ako kaplán roku 1848 nastúpil v Búrskom Sv. Jure, potom v Ostrihome. V Jasovej už nastúpil ako spôsobilý farár, odkiaľ odišiel ako duchovný na rôzne zaniknuté staré fary. Od roku 1857 sa stal farárom v Dolných Rykynčiciach, potom vo Veľkej Mani, kde sa od roku 1871 stal dekanom cirkevného obvodu Vráble. V Mani zomrel 15. mája 1891.

Na uvoľnené miesto 2. mája 1853 nastúpil *Ján Finka*. Narodil sa 16. decembra 1816, teológiu vyštudoval na seminári Stephaneum, potom na presbyteriánskom ústave v Trnave, kde sa stal diakonom a potom presbyterom. Od roku 1830 pôsobil ako súkromný kňaz u rodiny baróna Weisza von Hortenstein v Klasove, od roku 1847 bol kaplánom v Nemčiňanoch, potom v Tesároch a nakoniec farárom v Jasovej, kde 26. júla 1861 zomrel a bol aj pochovaný. Za jeho pôsobenia bola postavená nová budova školy. Jeho náhrobok sa nezachoval.

Finkovi od 2. januára 1859 ako kaplán pomáhal farár *Štefan Tóth* a pôsobil tu do 29. októbra 1861. Narodil sa 26. decembra 1835 a štúdiá teológie absolvoval na Pázmáneu. Z Jasovej odišiel do Veľkého Lapáša, kde 20. decembra 1864 zomrel.

Mikuláš Morva na uvoľnené miesto nastúpil 28. novembra 1861 a 26. februára 1862 sa stal administrátorom. Narodil sa 25. decembra 1825 v Banskej Štiavnici, štúdiá filozofie a teológie absolvoval v Trnave. Od roku 1849 bol kaplánom v Pukanci, Štiavnických Baniach a Starom Tekove, potom kvôli svojej podpore maďarskej revolúcie 1848/49 bol väznený v Jozefove, od roku 1852 pôsobil na školách v Pesti a Esztergome, neskôr bol katechétom v Pešti a potom profesorom histórie. Od roku 1858 bol farárom v Tekovskom Hrádku, odtiaľ prišiel do Jasovej, 11. novembra 1864 odišiel do Héregu a potom Bajótu.

Administrátor *Štefan Eméry* (aj *Emmer*) tu pôsobil krátko, od 20. novembra 1864 do roku 1865 (presný dátum sa nezachoval). Narodil sa 12. augusta 1836 a štúdiá teológie ukončil v Esztergome. Roku 1859 bol kaplánom v Trstíne, roku 1869 bol katechétom na gymnáziu v Banskej Štiavnici, od roku 1862 na gymnáziu v Prešporku. Roku 1863 prevzal

faru vo Fajkürte (dnes Dedinka), potom v Jasovej, odkiaľ odišiel do Dolného Ohaja (vymenili sa s Holčekom), kde 8. júna 1874 zomrel.

Po Emérym faru prevzal Juraj Holček (aj Holtschek) (24. decembra 1865–4. máj 1869), pýcha obce. Nakoľko ide o veľmi významného národného pracovníka, píšeme o ňom viac na konci tejto kapitoly.

V mesiacoch máj–júl 1869 sem zo Semerova dochádzal farár *Imrich Adamovich*, ktorý sa narodil 5. marca 1843 v Marvachu (Chorvátsko). Štúdiá absolvoval na seminári v Ostrihome, v rokoch 1868–1872 bol kaplánom v Semerove, potom v kostole sv. Leopolda v Budapešti. 2. júna 1878 sa stal farárom v Semerove, kde pôsobil až do svojej smrti 28. novembra 1920. Adamovich dlhodobo vykonával funkciu cirkevného súdneho notára.

Roku 25. júla 1869 sem nastúpil farár *Ján Szilaveczy*. Narodil sa 4. júla 1834 v Kuralanoch, štúdiá filozofie absolvoval v Trnave a teológiu v Ostrihome. Od roku 1861 bol kaplánom v Želiezovciach, potom v Moči, Ürmíne ň (dnes Mojmírovce) a Kamenici nad Hronom. Potom ako farár prišiel do Jasovej, odkiaľ roku 1877 odišiel do Farnej.

Farár a dekan *Andrej Novák* do tunajšej fary nastúpil 7. novembra 1877. Narodil sa 1. augusta 1843 a teológiu vyštudoval na Pázmáneu. Od roku 1868 bol kaplánom vo Veľkých Ludinciach a Čake. Potom bol duchovným na viacerých zaniknutých starých farách a roku 1877 bol krátky čas povereným správcom fary vo Farnej. Potom prišiel do Jasovej, kde pôsobil dlhých 39 rokov, až do svojej smrti 4. júla 1916. Pochovaný je v miestnom cintoríne a v obci vykonal kus záslužnej práce. Preto sa na neho v Jasovej spomína s úctou.

Pečiatka jasovskej rímskokatolíckej farnosti

Štefan Makkay tu pôsobil v rokoch 1916–1925 a roku 1924 dal vyhotoviť dva zvony ešte do starého kostola. Zomrel roku 1954 v Stupave. Za pôsobenia tohto farára a aj neskôr bol členom rímskokatolíckej cirkevnej rady Pavol Kaszás, dlhodobým správcom kostola po roku 1920 bol Ján Apoller a podobne dlhý čas bol kurátorom *Štefan Bastiovánszky*.

Štefan Eliáš v rokoch 1925–1926 zastupoval z Kolty.

Štefan Hlušek tu pôsobil v rokoch 1926–1935 svoju životnú púť ukončil v Trnave.

Istý čas nebola tunajšia fara obsadená a preto pár mesiacov roku 1936 z Kolty zastupoval *Štefan Eliáš*.

Potom sem roku 1936 nastúpil farár *Ján Zalka*, rodák z obce Jelka a jeho pôsobenie sa ukázalo ako veľmi významné. Totiž v rokoch 1937–1938 dokázal zorganizovať stavbu nového kostola pri fare. Odtiaľ roku 1949 odišiel a zomrel v Komárne.

Ján Volanin tu pôsobil len v rokoch 1950–1951 a svoju životnú púť ukončil v Nitre.

Osvald Viktor Bednár (1904–2002), františkán, roku 1952 sem prišiel z Malaciek. Na kostolnú vežu osadil vežové hodiny, románsku kaplnku na cintoríne upravil do dnešnej podoby. Z Jasovej odišiel roku 1975 a svoju životnú púť ukončil v kňazskom penzióne v Pezinku.

Viliam Hoťka, rodák z Mane tu pôsobil v rokoch 1975–1979, potom odišiel do Lábu, kde roku 1995 zomrel.

Ondrej Válek, rodák z Bratislavy, pôsobil v rokoch 1979–1989 a roku 1980 zaslúžil o generálnu opravu kostola. Neskôr viedol farnosť v Lukáčovciach. Zomrel roku 2001.

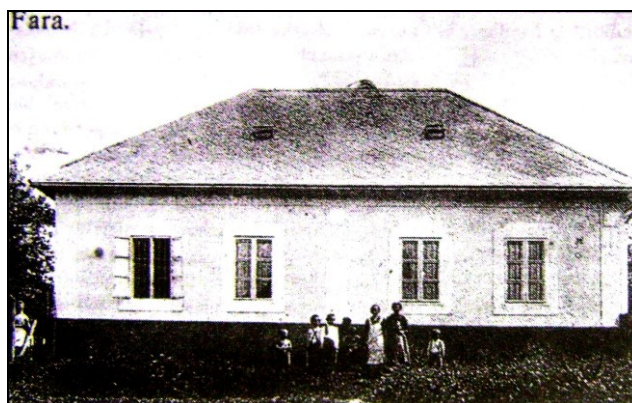
Krátky čas tu hlásal slovo Božie (1989–1990) *Jozef Štepka* a v súčasnosti je farárom v Čajkove.

Roku 1990 sem prišiel farár *Karol Mede*, ktorý roku 1995 prevzal farnosť v Dubníku a Strekove.

Farár *Slavomír Hudec*, rodák z Hlohovca, tu pôsobil v rokoch 1995–1996.

Viliam Tuma, rodák zo Šaštína, tu pôsobiaci od 1. novembra 1996 preložil farnosť do Kolty, kde bola postavená nová budova fary a odtiaľ sem dochádza.

Budova fary (č. 296) je jednou z najstarších zachovalých stavieb obce z 1. polovice 18. storočia a bola viackrát prestavaná až na prízemnú budovu s pôdorysom s tvarom L a so štvorosovým priečelím, ktorú členili lizény okná v bosovaných šambránach s klenákom a korunná rímsa. V polovici 19. storočia patrila medzi najväčšie stavby obce a bolo ju možné porovnávať so šľachtickými kúriami (pozri mapu z roku 1864 na strane 21). Fara bola prestavaná roku 1933, opravená roku 1956 a okolo roku 1980, čím stratila pôvodný výzor. Budova je neobývaná a hrozí jej zánik, čo by bolo veľkou škodou. Stará budova by sa mala opraviť, opatriť Holčekomou pamätnou tabuľou a zriadiť v nej jeho pamätnú izbu a obecné múzeum. Bol by to významný vklad pre rozvoj turistického ruchu v Jasovej a jej okolí.

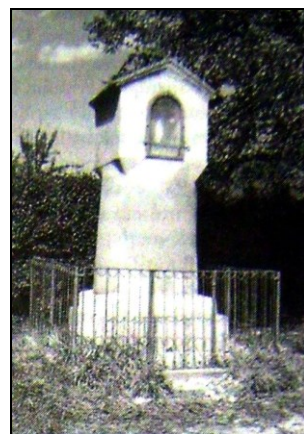

Rímskokatolícka fara (1936)

Z obce pochádzal *Vojtech Apoller* (1833–1894), vyštudovaný rímskokatolícky farár pochádzajúci z tunajšej šľachtickej rodiny, ktorý v Jasovej nepôsobil, ale je pochovaný v miestnom cintoríne.

Drobné sakrálné pamiatky

Obec a jej chotár zdobí viacero menších sakrálnych pamiatok, ktoré sú dôkazom oddanosti tunajšieho obyvateľa rímskokatolíckej cirkvi.

Kaplnka sv. Urbana, ústredný kríž cintorína z roku 1903 a Božia muka v hornej časti obce

Pre ceste do Kolty stojí *Božia muka Sedembolestnej Panny Márie* okrúhleho pôdorysu so zužujúcou sa nadstavbou z 19. storočia postavená komposesorátom obce a rímskokatolíckymi veriacimi. Vo výklenku s polkruhovým zakončením je nová soška Sedembolestnej Panny Márie z roku 2002. Na Božej muke chýba nápis a letopočet. Podobná stavba tu stála už v 18. storočia, ktorá mala obec ochraňovať pred živelnými pohromami. Obnovená bola roku 2002 za finančnej podpory miestneho rodáka, dekana Pavla Blahu.

Pri ceste na Semerovo stojí drevený *prícestný kríž* s liatinovým korpusom postavený roku 1999 stolárom Ľubošom Samuhelom. Drevený kríž tu stál už na konci 19. storočia.

Pri ceste do Dubníka sa nachádza pieskovcový *prícestný kríž* s kamenným korpusom z konca 18. storočia. Podobá sa krížu pred románskou kaplnkou v cintoríne. Na podstavci nie je nápis ani letopočet.

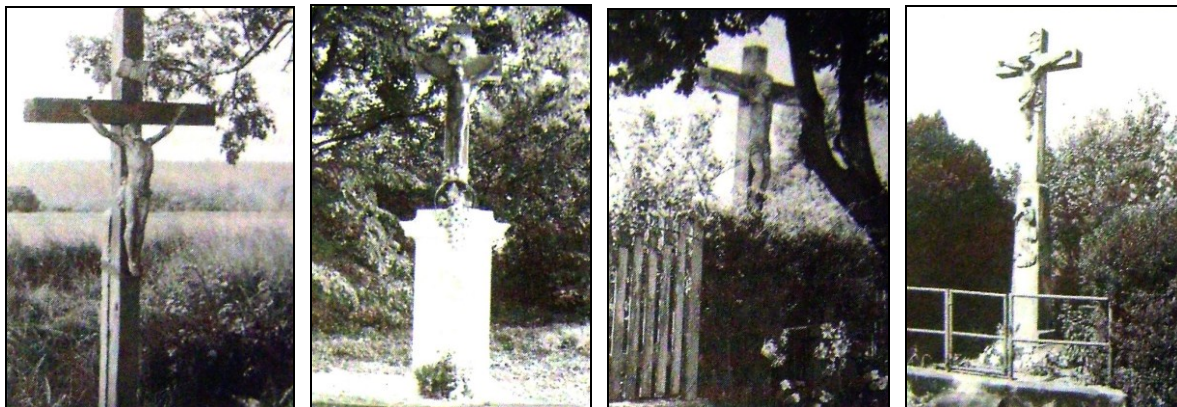
Pred domom č. 280 stojí drevený *prícestný kríž* s liatinovým korpusom, ktorý bol postavený roku 1959 tunajšími rímskokatolíckymi veriacimi. Na jeho mieste stál starší drevený kríž postavený po roku 1870, za ktorým stála budova chudobinca (miestne lazaretu), v tom čase za obcou na hranici jej chotára. Starý prízemný obdĺžnikový dom krytý slamenou strechou bol zbúraný okolo roku 1940.

Pred kaplnkou v cintoríne sa nachádza pieskovcový *kríž* s kamenným korpusom z konca 18. storočia, dole na podstavci je reliéf Panny Márie na nebesiach.

Pred rímskokatolíckym kostolom stojí drevený *procesiový kríž* s nápisom SV. MISSIE a letopočtami 1897, 1917 a 1947.

Ústredný kríž cintorína s kamenným korpusom, dole na podstavci s kľáčiacou Pannou Máriou na Slávu Boha roku 1903 dala postaviť Mária Apoller.

V Starých Vinohradoch sa nachádza *kaplnka sv. Urbana* z konca 19. storočia, určite tu stál pamätník podobného zamerania už skôr. Je to malá stavba štvorcového pôdorysu. Fasády stavby členia lizénové rámy a priečelie je zakončené doskovým štítom. Kaplnka je krytá polovalbovou strechou. Objekt bol viackrát vyrabovaný, v súčasnosti sa obnovuje, v nej je socha sv. Urbana.

Kríž pri ceste do Dubníka, kríž na hone Pustý kostol z roku 1825, drevený kríž pri poľovníckej chate a kríž na cintoríne

Pri kaplnke stála rázsochová *zvonica* postavená súčasne s kaplnkou, v ktorej bol zavesený jeden malý zvon. Prasknutý zvon okolo roku 1940 zmizol a zanedlho zanikla aj zvonica.

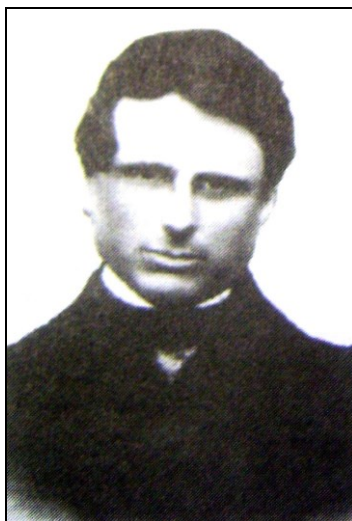
Pri Nových Vinohradoch stojí *drevený kríž* s liatinovým korpusom na začiatku 20. storočia postavený rímskokatolíckymi veriacimi osady, ktorý bol obnovený v marci 1996. Pri kríži sa konali hodové slávnosti. Drevený kríž tu stál už v 19. storočia. Na jej mieste mal stáť kostolík plánovaný okolo roku 1960, ale plán sa nezrealizoval.

Kamenný *kríž* s liatinovým korpusom pri hone Pustý kostol (za rybníkmi) dala na Slávu Boha 1. novembra 1825 postaviť zemianka Mária Jankovits (de Jeszenitz) s manželom Štefanom Petykom. Toto miesto okolité obyvateľstvo malo vždy v úcte.

Pri poľovníckej chate stojí jednoduchý *drevený kríž* s liatinovým korpusom z 30. rokov 20. storočia postavený rímskokatolíckymi veriacimi zo samoty Podháj. Obyvateľom N. Humenským bol roku 1959 obnovený (drevené časti), korpus je pôvodný. Okolo kríža bol cintorín predčasne narodených a zosnulých detí, ale ten časom zanikol.

Juraj Holček, najslávnejší jasovský farár

Meno Juraja Holčeka sa s úctou dodnes spomína nielen v Jasovej, ale aj medzi slovenskými historikmi. Trojica mladých kňazov Juraj Holček, Ján Palárik a Michal Chlebák neobyčajne živo pociťovala biedne položenie drobného kléru po búrkach rokov 1848–1849. Svoju nespokojnosť prejavil na stránkach časopisu Cyrill a Method, redigovaného Palárikom. V Holčekom článku Slovo o semeníšti chlapčenskom, v Trnave založiť sa majúcom (28. XI. 1850) sa javí napätie, ktoré jestvovalo medzi drobným slovenským kňazstvom, pracujúcim a žertvujúcim za slovenskú vec a predstaviteľmi hierarchie, prevažne maďarského alebo maďarofilského zamerania. Takéto ovzdušie, pravdaže, aj osobné skúsenosti Juraja Holčeka vysvetľujú, aj keď neospravedlňujú nepresné, ba i nesprávne tvrdenia, ako aj mimoriadne ostrý tón celého článku, ktorým prekvapil aj jeho slovenských priateľov. Cirkevná vrchnosť zasiahla. Kvôli polepšeniu si musel Holček vykonať sedemdnové duchovné cvičenie u ostrihomských františkánov a napísať štyri rozjímania na témy určené ostrihomským konzistóriom. Pozoruhodné je štvrté rozjímajie, ktoré sa týka „Duchovných, čo vo svojej činnosti nehľadajú Krista a spásu duší, ale jedine národnosť“. Holček v ňom odsudzuje bez výnimky všetkých, čo robia z národností Molocha a obetujú mu vyššie hodnoty. No dôrazne prízvukuje význam národnej, po otcoch zdedenej reči, lebo je nositeľkou aj náboženských a mravných vedomostí a hodnôt. Žiada pestovanie reči ľudu v seminároch, aby z nich nevychádzali aj takí kapláni, čo nevedia po slovensky ani len Otče náš, a odmieta obvinenie z „panslavizmu“ za to, že bránil takéto stanovisko. Holček sa pomýlil vo svojej národnej horlivosti a ubolenosti. Svoju chybu však uznal, arcibiskupa Scitovszkeho odprosila, ale zlomiť sa nedal, ako vidno z toho, že po celý život pokračoval v práci za Cirkev a národ.

Juraj Holček

Juraj Holček sa narodil v Budmericiach 5. apríla 1811 ako syn miestneho mlynára. Študoval v Modre, Prešporke, Trnave, Komárne, filozofiu v Szegede a teológiu v Trnave. Po vysviacke za kňaza 30. septembra 1835 bol kaplánom na viacerých miestach (z toho šesť a pol

roka v Nádaši, dnes Trstín). Ako tridsaťdvaročný dostal faru vo Veselom (1841–1848), odtiaľ prešiel do Dolného Ohaja a svoju dušpastiersku činnosť zakončil v Jasovej (1865–1869). O kňazskom pôsobení Juraja Holčeka vydal svedectvo roku 1865 Štefan Bublik, prepošťa a dekan vo Vrábľoch, týmito slovami: „*Juraj Holček už 16 rokov je v Ohaji, a tu svoje farárske povinnosti vždy rozvažite a chválitebne vykonával. V kázani a katechizovaní je svedomitý, v školských veciach je horlivý. Za jeho spravovania farnosti sa postavila v Ohaji nová škola a vo filiálke Hul bola škola rozšírená a novými riadnymi lavicami zaopatrená. V tej samej filiálke položil si večný pomník svojej pastierskej horlivosti, nakoľko od základov vystavil nový kostol. Viacerých chudobných chránencov svojich vychoval a skromne zaopatril. Konal zbierky na banskobystričské alumneum, založené na podporovanie chudobných študentov; na stá zlatých dal tomuto ústavu a zaslúžil si, že sa stal riadnym jeho členom*“. Príznačnou vlastnosťou Holčekovho charakteru bolo, že si počas celého života s osobitnou láskou všimľal mládež. Hľadal talenty a nadaných mladíkov podporoval a sledoval na štúdiách. A mládež to vybadala a oceňovala. Andrej Kmeť si ešte roku 1908 spomína v Slovenských pohľadoch, ako mocne zapôsobil Holček na skupinu slovenských bohoslovcov v Ostrihome, keď ta prišiel navštíviť svojho synovca Jána Bunčeka a prežil v ich kruhu milé popoludnie. Spomedzi chránencov Holčekových sa menovite uvádzajú jeho mladší brat Ján, maliar Štefan Noel z Biňoviec a optik Ján Luc z Nádaša, ale bolo ich omnoho viac. S nevšednou starostlivosťou sa venoval mladíkom, čo si zvolili kňazskú dráhu. Stojí za zmienku, že napr. pre dedinskú mládež v Jablonici a Nádaši založil hudobné zbory.

Slovenskí národovci v rokoch štyridsiatich pozorovali zhubné účinky alkoholizmu. Preto podľa príkladu írskoho kapucína P. Matthewa zakladali Spolky miernosti. Popri Závodníkovi, Hurbanovi, Andraščíkovi Holček patrľ k najhorlivejším šíriteľom tohto veľmi aktuálneho hnutia. Po pamätňom zhromaždení spolku Tatrín roku 1847 v Čachticiach u katolíckeho kňaza Urbanovského – na Holčekovu faru vo Veselom (12. augusta 1847) prišli katolícki i evanjelickí zakladatelia Spolkov miernosti z 12 žúp Uhorska a radili sa o tom, ako bojovať proti pliaže pálenky. Pri tejto príležitosti sa výborne predstavili žiaci veselej školy. Eugen Gerometta, ktorý bol zapisovateľom porád vo Veselom, napísal o tom v Slovenských národných novinách: „*Vyznať musím, že som ja taký prospech u detí v mojom živote v riadnej škole neskúsil. Čo je Ďord' Holček, sa z jeho školy najlepšie vyrozumieť dá*.“ Holček nechýbal pri podnikoch, ktoré sledovali národné záujmy Slovákov. Ako jeden zo zakladateľov Tatrína (1844) bol poverený intervenovať spolu s komjatickým farárom Dr. Andrejom Cabanom na Miestodržiteľskej rade v Bude, aby sa dosiahlo úradné schválenie tohto spolku. Dňa 19. marca 1849 šiel so slovenskou deputáciou, ktorú viedol zvolenský dekan Dr. Jozef Kozáček k cisárovi so žiadosťou o utvorenie Slovenska ako osobitnej správnej jednotky, podriadenej priamo Viedni. Zúčastnil sa na Memorandovom zhromaždení v Martine (1861) a bol členom deputácie, ktorá predložila Memorandum uhorskému snemu na schválenie. Nechýbal na prvom valňom zhromaždení Matice slovenskej a daroval jej 100 zlatých, aby prakticky dosvedčil svoj súhlas s jej slovenským a slovanským programom. Bol jedným zo zakladateľov Podsitňianskej spoločnosti v Banskej Štiavnici, ktorá mala za cieľ podporovať slovenskú literatúru. Jeho meno nachádzame na slovenskej kandidátke do parlamentných volieb roku 1861 spolu s Palárikom, Gotčárom, Viktorinom, Hýrošom a inými. Žiaľ zvolený bol iba Adolf Dobriansky, a to vďaka povedomým voličom zo Šariša.

K prehľbeniu náboženstva a k posilneniu slovenského a slovanského cítienia Slovákov značne prispeli oslavy cyrilo-metodského jubilea roku 1863 z iniciatívy biskupov Moyses a Zábojského. Palárik založil v Majcichove cyrilo-metodskú knižnicu, Závodník združoval farníkov do cyrilo-metodských vencov, Plošic, Hýroš a iní rozširovali Klemensove obrazy sv. Cyrila a sv. Metoda. Radlinský rozvinul široko založenú literárnu a organizačnú aktivitu. Holček sa podujal postaviť kostol do filiálke Hul na počesť našich vierozvestov. Pretože ho

odsudzovali aj pre toto podujatie za „pansláva“, ohajskí zemaní mu všemožne strpčovali život. A tak preloženie na faru do Jasovej roku 1865 bolo preňho skutočným vyslobodením. Holček nebol spisovateľom. Mal však chvályhodný zvyk zapisovať do farských kroník dôležitejšie miestne a celonárodné udalosti. V nich sa prejavuje ako národovec i dušpastier. Roku 1846 preložil do latinčiny Pravidlá slovenskej časomierky od Jána Hollého. Poučnými článkami o otázkach školstva, pastoračie, hospodárstva a najmä včelárstva prispieval do Orla tatranského, Slovenských novín, Katolíckych novín, Cyrilla a Methoda a dom Pešťbudínskych vedomostí. Svoju životnú púť zakončil v Jasovej 4. mája 1869 vo veku 58 rokov. Na slovensko-maďarskom pohraničí Holček zanechal trvalú pamiatku v dušiach veriacich, ktorým obetoval všetky dary svojho šľachetného charakteru.

(Jozef Vavrovič, 1994)

HISTÓRIA TUNAJŠIEHO ŠKOLSTVA

Rímskokatolícka škola

Dôležitou inštitúciou každej obce je škola šíriaca medzi pospolitým ľudom vzdelanie a tým aj kultúru. Nedlho po založení tunajšej rímskokatolíckej fary sa začalo v obci aj vyučovať, hoci je jasne dokázané, že istú pedagogickú činnosť sa tu vykonávala už predtým, či už to boli katolícki kňazi alebo kalvíni farári (napr. roku 1697 Ján Szöllösy). Prvým známym jasovským učiteľom bol Michal Farkas, ktorý tu pôsobil v rokoch 1754–1780, tak ako je to zaznačené v kanonickej vizitácii z roku 1780. V kanonickej vizitácii z roku 1754 sa spomína, že učiteľ *N. Farkas* vie dobre slovensky a maďarsky, má 45 rokov (teda narodil sa roku 1709) a v povolani je už 21 rokov. Bol aj miestnym notárom. Jeho byt je v zodpovedajúcom stave. Boli presne určené povinné odvody učiteľovi.

Výnimočným počinom bolo vydanie nariadenia o reorganizácii školstva v monarchii cisárovnou Máriou Teréziou (1740–1780) pod názvom Ratio educationis. Do rámca osvietenských reforiem, ktoré mali prispieť k zvýšeniu vzdelania ľudu ako základného bohatstva štátu, patrilo aj úsilie o reorganizáciu systému vzdelávania. Panovníčka poverila osobitnú komisiu úlohou vypracovať nový študijný poriadok pre katolícke školstvo v Uhorsku. Po desaťročnej práci predložili návrh reorganizácie Márie Terézii, ktorá ho 22. augusta 1777 schválila. Reforma vytvorila jednotnú školskú sústavu od základných škôl až po univerzitu. Systém obsahoval študijný a disciplinárny poriadok, normy pre telesnú, rozumovú a mravnú výchovu. Školy sa delili na ľudové a latinské. Tri typy ľudových škôl poskytovali základné vzdelanie, štvrtý typ slúžil na vzdelávanie učiteľov ľudových škôl. Latinské školy mali tri stupne. Prvým boli gramatické triedy, druhým dve humanitné triedy, ktoré spolu s gramatickými tvorili gymnázium. Tretím stupňom boli akadémia, v ktorých mala dokončiť štúdium šľachtická mládež. Štát mal nad školami vrchný dozor. Udržiavať budovy škôl a platiť učiteľov mali samotné obce. Samozrejme šlo o katolícke školy. Dôležité nariadenie, ktoré možno pokladať za skutočný začiatok organizovaného vyučovania v Uhorsku. Pretože v Jasovej pôsobil učiteľ už predtým, teda šlo o bohatšiu dedinu.

Po vydaní Ratio educationis v obci od roku 1780 vyučoval *Jozef Hefner* až do roku 1812. Práve on je spomenutý v kanonickej vizitácii z roku 1780, keď s uznaním komisia ocenila jeho dokonalú znalosť slovenského, maďarského a latinského jazyka. Teda Hefner bol na tie časy mimoriadne vzdelaným človekom, čo je tiež dôkazom zámožnosti Jasovej. Od predchádzajúcej vizitácie sa k nedobrému zmenil stav bytu, ktorý už nezodpovedal dobrému bývaniu, dokonca nebol ani ohradený. Ani škola nebola v najlepšom stave, hoci starať sa o obe budovy bola povinnosť farníkov. Znova sú vymenované práva a povinnosti u oboch strán (učiteľa a farníkov). 4. novembra 1806 bol vydaný prepracovaný školský systém (tzv. druhé Ratio educationis), v ktorom vznikli gymnáziá s vyšším kurzom filozofie, nazývané lýceá,

právnické štúdium na akadémiách trvalo roky, gymnázium malo 6 tried. Potom tu pôsobil učiteľ kantor a notár *Jozef Lőky*, až do roku 1826. Vo vizitácii z roku 1812 okrem spomenutého sa píše, že škola je v biednom stave, poškodená je strecha a aj múry. Povinnosti farníkov ohľadom učiteľa sa prakticky nezmenili. *Matej Hussány* tu vyučoval od roku 1826 do roku 1846. Vo vizitácii z roku 1846 vykonanej ostrihomským kanonikom Vincentom Jarossom stojí, že škola leží na konci dediny, na vyvýšenom mieste v úplnej blízkosti kostola. Má dve miestnosti, predná slúži pre učiteľa, zadná pre školu, má aj kuchyňu, komoru a maštal' postavené zo surových tehál. Budova bola v zlom a narušenom stave. Vzájomné povinnosti oboch strán sa ani tentoraz veľmi nezmenili.

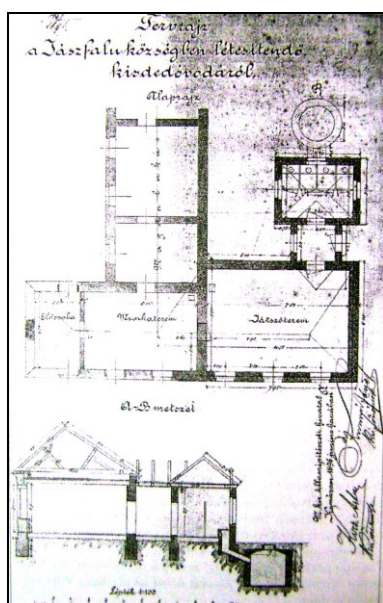
Ďalším tu pôsobiacim učiteľom v rokoch 1846–1873 bol *Štefan Dévay*. Za jeho účinkovania roku 1856 bola postavená budova školy pod svahom cintorína. Na jej stavbu prispeli aj zemepáni z tej sumy, ktorú dostali ako odškodné za škody spôsobené roku 1849 ruským vojskom. 2% z výnosu obligácií sa dávali na zlepšenie úrovne vyučovania, čo činilo 14–16 frt. V škole bola jedna priestranná učebňa s riadnym vybavením. Pod jednou strechou bol aj byt kantora-učiteľa s tromi izbami, 1 kuchyňou, 1 komorou a vedľajšou stavbou. Táto škola stála pod dnešným cintorínom a podobala sa tunajším ľudovým domom. Bola to jednoduchá obdĺžniková stavba do dvora obrátená podstením a krytá slamenou strechou, ale takýto výzor mala väčšina dedinských škôl. Patrónom školy bola tunajšia rímskokatolícka cirkevná náboženská obec a predsedom školskej stolice bol vždy jasovský farár. Ďalším tunajším učiteľom bol v rokoch 1873–1874 *Karol Ballay*. Na jeho miesto roku 1874 nastúpil *Nándor Mátéffy*, ktorý tu pôsobil 30 rokov až do roku 1904. Za Mátéffyho bola škola rozšírená na dvojtriednu. Mátéffy Nándor sa narodil 23. mája 1845 v obci Nagydém (Veszprémska župa) a kvalifikáciu učiteľa získal roku 1866 v Ostrihome. Potom pôsobil v obciach Gbelce, Čenke a Obid (všetky Ostrihomská župa) a potom prišiel do Jasovej. Jeho ročný plat bol 430 frt. 21 kr. Tu zomrel roku 1905 a jeho náhrobok, ktorý vyrobil kamenár Winter z Nových Zámkov sa v miestnom cintoríne dodnes zachoval. Potom na uvoľnené miesto nastúpil učiteľ *Štefan Montskó* (1879–1918), ktorý tu pôsobil do svojej smrti roku 1918. Na obrábanie dostal aj 25 jutár pôdy a ročnú finančnú obmenu vo výške 398 frt 60 fil. Roku 1911 v prvej triede bolo 78 žiakov a v druhej 75 žiakov. Jeho manželkou bola *Ilona Montsko, rod. Hulják* (1885–1905). Od roku 1908 pôsobil aj pomocný učiteľ *Jozef Kalapos*. V zápisniciach z tohto obdobia sa spomína, že politická obec Jasová si riadne plní svoje povinnosti ohľadom školy a učiteľa, stavebný stav budov bol dlhodobo dobrý. Podobne aj odvody učiteľom sa odovzdávali načas a v plnej miere.

Ovoda

S jasovským školským vyučovaním úzko súvisí stavba tunajšej ovody (opatrovne detí, v dnešnom slova zmysle materskej školy), s prípravou ktorej sa začalo už roku 1894. Predsedom komisie nebol nik iný ako komárňanský župan Aurél Sárközy. Po kratšom jednaní bola 23. júla 1896 vykúpená kúria Daniela Kovácsa (v tom čase už nebohého, ale stále na jeho mene), v ktorej žila Juliana Szalai. V komisii boli členovia: starosta Jozef Matkovics, Vendelín Bastiovánszky, Dionýz Paál (bývajúcí v Čúzi), Vojtech Kecskeméthy, Izor Schwarcz, Michal Kaszás, Nándor Mátéffy (neskôr ho nahradil Ján Rajcsányi), Andrej Levák, Jozef Martisek, Florián Levák, Ladislav Kothaj a Laurinec Lavicska. Možno konštatovať, že stavbe ovody sa prikladala mimoriadna vážnosť a členovia komisie boli skutočné osobnosti obce. V parcele patriacej ku kúrii bol prikúpený aj vedľajší pozemok a v podstate stará budova bola iba upravená.

Zachoval sa technický popis spomínanej plánovanej budovy: „Na ciele tejto ovody sa naplánovala úprava obytného domu Daniela Kovácsa. Veľká predizba a pracovňa budú z veľkej priečelnej haly vytvorené rozdelením priečkou. Herňa a suchý záchod podľa plánu

budú pristavané k starej budove. Súčasné vstupné dvere na priečelí budú zamurované, vstup bude upravený z okna dvorovej strany predizby. Bočné okno predizby bude zamurované. Z pracovne do herne bude prerazený otvor pre dvere. Predizba a pracovňa v súčasnosti je vysoká iba 2.35 m, ich strop sa zvýši o 45 cm, tak vnútorná výška oboch miestností bude 2.70 m. Staré malé okná budú upravené na rozmery $1.0/1.70$. Krov strechy na starej budove bude vhodne novoupravený. Predsieň a pracovňa budú vykurované z murovaných kachlí v predchádzajúcej miestnosti, kde bude zapalovaná. Byt opatrovateľky bude stále ešte v súkromnom byte a dokedy nebude vyprázdnený majiteľka na obývanie zatiaľ odporúča susednú budovu. Zariadenie budovy sa zahrnie do nákladov, a tie zadovážené ohľadom potreby za sumu predurčenú na tento cieľ. Potrebné ručné a ťažné nádebnické práce budú stanovené podľa potreby obce, alebo na základe sumy vykázané na rozpočte. V Komárne, 24. júna 1896. Kráľovský hlavný inžinier Jozef Kuppis.“ Na výkrese ovody je aj podpis kráľovského inžiniera Artúra Kirza. Po dokončení prác v budove ovoda pôsobila iba kratší čas.

Plán na prestavbu Kovácsovej kúrie na ovodu (1896)

Elementárna škola

Po roku 1918 aj tunajšie vyučovanie bolo predsa len viac orientované na československý jazyk, čo tunajší obyvateľ určite privítal. Okolo roku 1920 bola na námestí budova ovody prestavaná na prízemnú budovu na pôdoryse s tvarom L s 8 osovým priečelím. Nad oknami boli rovné frontóny. Tak sa pôvodné poslanie stavby zmenilo, lebo stará budova rímskokatolíckej školy nevyhovovala.

Pohľadnica obce s novým kostolom a školou

V novej škole pôsobili učitelia *Milada Bucková, Irena Žitvová, Mária Nedobová, Kornélia Feixová, Ilona Nemesová, Barbara Bašťovanská, Ján a Jozef Balážovci* a do novembra 1938 *Mária Benková, Ján Sivoň, Vojtech Bednárík a Štefan Kuruc*. Možno konštatovať, že učitelia sa tu dosť menili a temer okrem výnimiek neboli tunajšími rodákmi. Poslední spomenutí tu pôsobili iba krátky čas, keď ani jeden z nich tu nevyučoval do konca života a po odchode sa už do obce nevrátili.

Po roku 1938 bola škola rozšírená južnou 9 osovou prístavbou (strednú os tvorila vstupná brána) a celá stavba bola moderne zjednotená. Budova do dvora bola pôvodne otvorená pilierovou chodbou, táto bola neskôr čiastočne zamurovaná. Zadná časť školy bola postavená zo stavebného materiálu lode starého rímskokatolíckeho kostola. Zmenili sa aj politické pomery a prišli noví učitelia: *János Hajóssi, Ferenc Kiss, Károly Holota a Ferenc Gida* (bol aj kantorom). Od začiatku 20. storočia členovia školskej stolice pochádzali hlavne z rodín Bašťovanských (aj Bastyovanských – Ján, Imrich st., Štefan), Kasášovcov (aj Kaszás – Jozef, Michal plných 12 rokov, Pavol).

Stará škola, vedľa krčma s kolkárnou Tomáša Húdika (1936)

Základná škola

V zmenených pomeroch Československa v júni 1945 ako riaditeľ a učiteľ sem nastúpil *Jozef Lehotský*, ale riadne vyučovanie sa rozbehlo až roku 1946. Roku 1952 ako nový riaditeľ školy nastúpil *Štefan Bajs*, ktorého roku 1955 vystriedal *Karol Šrba*. Roku 1956 bola budova školy opravená, podobne aj riaditeľský byt a toho roku bol riaditeľom školy vymenovaný *Imrich Pokus*. Roku 1967 bola vykonaná generálna oprava školy. Neskôr v škole boli umiestnené len nižšie ročníky, ale časom škola nárokom modernej pedagogiky nevyhovovala a preto navštevovali školy v okolitých obciach. Neskôr ako riaditelia sa tu vystriedali *Hana Kliská, Ján Šima, Milan Danko a Ján Ladlák*. Za posledne menovaného boli roku 1986 vypracované projekty na stavbu novej prístavby školy pre ročníky 1.–4., ktorá bola v rokoch 1988–1991 zrealizovaná. V starej škole bola donedávna krajčírka dielňa Raltex (dnes je prázdna a v zlom stave). To už riaditeľka školy bola *Mária Lubušká*, po ktorej do tejto funkcie nastúpila *Jarmila Hesterová*. Roku 1998 bola zriadená jedna trieda ZŠ v budove materskej školy. Roku 2001 bola dokončená výstavba školského ihriska. Roku 2003 obec sa stala zriaďovateľom školy. Od roku 2004 je na čele školy *Tatiana Harišová*.

Základná škola v osade *Nové Vinohrady* bola založená roku 1939 a umiestnená v dome Illésovcov. Ako učitelia tu do roku 1945 pôsobili *Béla Tóth a manželka Endre Patayho, rod. Piroška Borbély*. Vyučovanie bolo obnovené až roku 1946, keď tu pôsobila učiteľka *N. Kečkéšová*. Neskôr sem dochádzali učitelia z Jasovej, lebo škola bola pričlenená k ZŠ Jasová. Škola roku 1957 (jedna učebňa) bola umiestnená v Gerschnerovom dome, v bývalom dome Illésovcov bol stále obchod, no roku 1960 bol zbúraný. Potom už 2 roky škola bola vo Wágnerovom dome a nakoniec do roku 1961 v bývalej horárni postavenej z dreva, keď bolo tunajšie vyučovanie zrušené. Žiaci z Vinohradov odvtedy navštevujú školu v Jasovej.

Ostatné školské zariadenia

V rokoch 1950–1960 bola v bývalej Húdikovej krčme (pri nej bola kolkáreň) vedľa ZŠ umiestnená *Polnohospodárska učňovská škola*. Kvôli tomu bola zadná časť rozšírená prístavbou. Pre viaceré ťažkosti bolo školské zariadenie prenesené do Nových Zámkov.

V areáli JRD Jasová bola od roku 1957 umiestnená *Družstevná škola práce*, pôsobiaca do zlúčenia družstva roku 1975.

V rokoch 1960–1962 bola v časti budov STS umiestnené *učňovské stredisko* ČKD Blansko, kde majstri učili praktický výcvik.

Materská škola

Materská škola bola zriadená v jednej oddelenej učebni základnej školy (so zvláštnym vchodom a otvorená bola 1. decembra 1952. Nakoľko bola súčasťou školy, vyučovali tu učiteľky, ako prvá *Magdaléna Molnárová*, od apríla 1953 *Júlia Halušková*, od októbra 1953 *Gizela Morvayová*. Od 1. septembra 1954 bola za riaditeľku vymenovaná *Mária Budinská*, ktorá sa neskôr vydala a v obci je známejšia skôr pod priezviskom *Poláková*. Roku 1956 odchádza na materskú dovolenku a materská škola je zatvorená. Roku 1960 ju zastupovala *Alžbeta Adamjaková* z Dubníka a počas materskej dovolenky roku 1964 na jej miesto dočasne nastúpila *Mária Holá*. Od 1. septembra 1964 *Mária Poláková* znova nastupuje na MŠ. Nakoľko jedna miestnosť pre počet detí pohybujúcim sa v rozmedzí zhruba 30–60 nepostačoval, bolo rozhodnuté postaviť novú budovu materskej školy. Preto v rokoch 1975–1977 bola v akcii Z postavená na mieste zbúranej Rososovskej kúrie nová dvojtriedna budova materskej školy v hodnote 1 621 000 Kčs. Budova bola do užívania slávnostne odovzdaná 3. októbra 1977 a jej riaditeľkou sa stáva *Helena Lavičková*. Pracovalo tu 8 pracovníčok. Potom do roku 2000 funkciu riaditeľky MŠ zastávala *Božena Garaiová* a po nej sa riaditeľkou znova stala *Helena Lavičková*. Od 1. júla 2002 boli materská škola a základná škola zlúčené v jeden subjekt a Helena Lavičková sa stala zástupkyňou riaditeľa pre MŠ.

MAJETKY ŠľAHTICOV A ICH SÍDLA

Pôvodní majitelia z obce Semerovo

Jasová bola kedysi typickou šľachtickou obcou, ktorej osudy riadili práve oni. Preto sa s ňou musíme oboznámiť aspoň stručne. Je potrebné poznamenať, že dlhé storočia bola súčasťou panstva Čúz a až neskôr sa tu pomery zmenili iba čiastočne.

Onga		I. Tamás	I. Ivánka	Incze	I. János
Péter	Márton	II. Sena	II. Ivánka	III. Tamás	I. Miklós
1247.	1247.	1247.	1247–81.	1247.	1247.
I. Sena		II. Tamás		Bos ispán	Árpád
Godus	Pázmán	Saul	Lesták	Bertalan	I. Benedek
1247.	1247.	1247.	1247.	1281.	IV. Tamás
			Izdemér		† 1339 előtt
			1292.		†

Onga , I. Tomáš ,I. Ivánka, Ince , I. Ján
Peter 1247, Martin 1247, II. Sena 1247, II. Ivánka 1247–81, III. Tomáš 1247, I. Mikuláš 1247
I. Sena, II. Tomáš, Bors, špán , Árpád
Godus 1247, Pázmán 1247, Saul 1247, Lesták 1247, Bartolomej 1281, I. Benedikt
Izdemér 1292, IV. Tomáš † pred rokom 1338, †

Kolískou rodu *Szemere* (Scemura, Scemere, Zemere) bol ľavý breh rieky Žitava, obec Semerovo (pôvodne meno obce bolo Szemere). V okolí stála aj obec Hoba, ktorá podľa diela kronikára Anonyma „Gesta Hungarorum“ z 13. storočia zachováva pamiatku jedného z vojvodcov z čias záboru vlasti. Hobu (či Hubu) Árpád ustanovil za nitrianskeho špána a daroval mu zem od vôd Žitavy až po les „Törzsök (pravdepodobne v okolí Vrábiel /omyl/).“ Rod však neprevzal meno od Hobu, ale volal sa Szemere. Pravdepodobne sa nezmýlime, keď tvrdíme že nejde o Szemereho, ktorý okolo roku 1175 bol šintavským hradným špánom. Listiny nám nezachovali súvislejší rodokmeň Szemereovcov, ale iba tieto útržky:

Peter, Martin, II. Sena, II. Ivánka, III. Tomáš, I. Mikuláš a Godus pred rokom 1247 namiesto osady Tomášovce pri Lučenci dostali Strháre pri Modrom Kameni. Tie roku 1247 s výnimkou desiatku v rukách Pázmána predali I. Alexandrovi a Lestákovi (príležitostne aj Saulovi). Pázmán s touto transakciou súhlasil. Alexander a Lesták podľa popluzí získaných v Strhároch sa ešte toho roku zbavili, totiž ležali veľmi ďaleko od ich pôvodných majetkov. Dali ich kráľovi a zaň dostali Köved (ležal v chotári Guty /dnes Kolárovo/) patriaci hradu Bana v severnej časti Komárňanskej stolici, kráľ im dokonca zaplatil ešte 60 mariek. Po získaní majetku Köved členovia rodu Szemere sa vždy neobjavovali v Komárňanskej stolici. I. Alexander okolo roku 1247 predtým býval v Lóte (dnes Lovce), pôvodne v Komárňanskej stolici, potom v Tekovskej stolici. Lesták zas býval v osade Szemere (Semerovo). Obaja svedčili v prospech Koppána Balyána vo veci štyroch kavianskych (dnes samota) slobodníkov. Bartolomej roku 1281 ako bezdetný človek sa snažil plniť dobročinné účely, keďže najbližší brat II. Ivánka s tým súhlasil, gutiansky (dnes Kolárovo) majetok spolu s dvoma rybníkmi daroval ostrihomskému arcibiskupstvu.

LÍNIE CSÚZYOVCOV

I. Szemere, ispán 1290.		I. Sándor, 1247. a Csúzy család őse			
N. leány 1290.	Gergely 1292.	II. Miklós 1292.	II. Szemere 1292.	I. Jakab 1292.	II. Benedek 1292.
~ Kalászy Péter					

I. Szemere, špán 1290, I. Alexander 1247, predok rodu Csúzyovcov

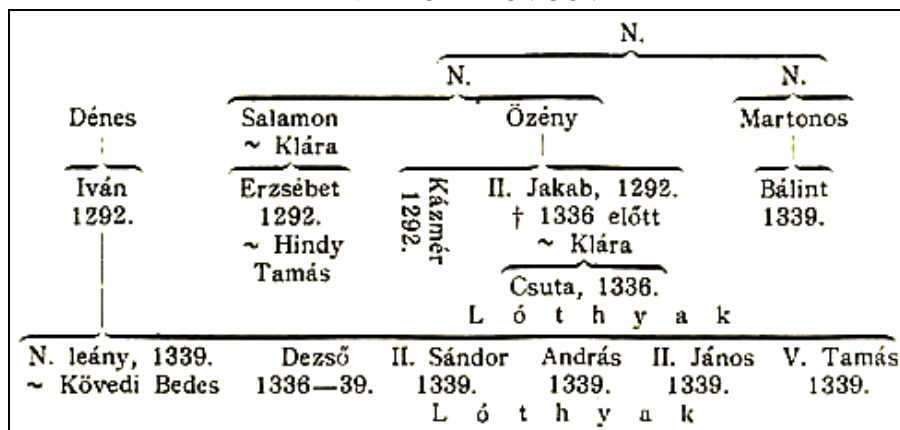
N. dcéra 1290 ~ Peter Kalászy, Gregor 1292, II. Mikuláš 1292, II. Szemere 1292, I. Jakub , II. 1292, Benedikt 1292

Špán I. Szemere roku 1290 býval v Čúzi a bol sudcom medzi zaťom Petrom Kalászom a jeho švagrinou. Za dva roky sa kvôli kusu pôvodného rodového majetku rozhýbali temer všetci členovia rodu. Nakoľko Šalamún nemal syna, čiže dediča, jeho majetok prešiel na synov Öszénya. Tí však museli vyplatiť veno Šalamúnovej vdove a jej dcére dcérsku štvrtinu. Teda preto dal vdove a jej dcére časť starých rodových majetkov v Kürte (Strekov). Proti tomu protestovali Gregor (syn Szemerea I.), synovia Alexandra I., Izdemér (syn Lestákov) a Ivan (Dionýzov syn), lebo nechceli medzi seba vziať cudzieho. Vysúdili, že Özényovi synovia pred vicepalatínom museli toto obdarovanie stiahnuť a vdovu s dcérou vyplatiť kusom kúpeného kürtského majetku a nie vkladného medzi starými rodovými majetkami.

Árpádov vnuk, syn I. Benedikta, IV. Tomáš pred rokom 1339 zomrel tiež bez dediča, ako predtým Šalamún roku 1339. Jeho majetok v Lóte (dnes Lovce) (pravdepodobne totožný s Alexandrovým, ktorý sa spomína roku 1247) prešiel na Alexandrových synov, II. Mikuláša, ktorý začal užívať priezvisko Csúzy, I. Jakuba, Szemereho a II. Beňadika. Tento potom dali Bedesovi Kövesdimu výmenou za časť zeme Nyék, dnes zem Jasovú, lebo Nyék leží v

susedstve Čúzu. Poplužia Lótu (hoci podľa manželky patriaceho rodu Szemere), ktoré sa dostali do cudzích rúk, Dionýzov syn Ivan, svokor Bedeša Kövediho získal späť za tých 16 mariek, ktoré požičal zaťovi v núdzi. Tieto potom ostrihomská svätá stolica prisúdila II. Jakubovi (Deziderov príbuzný) za veno a dcérsku štvrtinu, Dezider odvolávajúc sa však zákony rodu, tento majetok za 16 mariek získal pre seba.

LÍNIE LÓTHYOVCOV

N.

N., N.

Dionýz, Šalamún ~ Klára, Özény, Martonos

Ivan 1292, Alžbeta 1292 ~ Tomáš Hindy, Kazimír 1292, II. Jakub 1292, † pred rokom 1336 ~ Klára, Valentín, 1339

Csuta 1336, L ó t h y o v c i

dcéra N. 1339 ~ Bedeš Kövedi, Dezider 1336—39, II. Alexander 1339, Andrej 1339, II. Ján 1339, V. Tomáš 1339

L ó t h y o v c i

Veľká bola nevôľa Ivanových synov Dezidera, II. Alexandra, Andreja, II. Jána a IV. Tomáša, lebo napriek tomu Valentín Lóthy, Martonosov syn žiadal, aby jeho, podobne všetky lótske, tajdské (Tothd), kürtské a szemerské majetky v rukách Ivanových synov boli vydané na nové triedne rozdelenie. Už keď sa konal súboj, zmierliví ľudia ich pomerili. Ivanovi synovia by sa upokojili, keby Valentín Lóthy stojac na zemi pod holým Božím nebom by prisahal, že od toho úplne blízkeho príbuzného Ivanovho syna zo všetkých piatich majetkov mu náleží nie tretina, ale polovica. Ak odovzdajú polovicu, tak potom polovicu kúpnej ceny lótskeho majetku si môže prisvojiť. Nuž takéto to boli časy. Hádky o majetok bol veľmi častým javom. Ako to vyplýva z horeuvedeného, pôvodné majetky rodu Szemere – Kürt, Nyék (dnes Jasová), Čúz, Szemere, Tajd, Hoba a Lót ležali vedľa seba a tvorili celistvý majetok s temer súvislými dedinami. Toľko stručne bolo potrebné povedať o rode Szemere, ktorý v podstate ako prvý získal v našej obci majetkové diely. Najsilnejšou vetvou tohto rodu boli Csúzyovci, ktorí mali na rozvoj obce dlhé storočia mimoriadny význam.

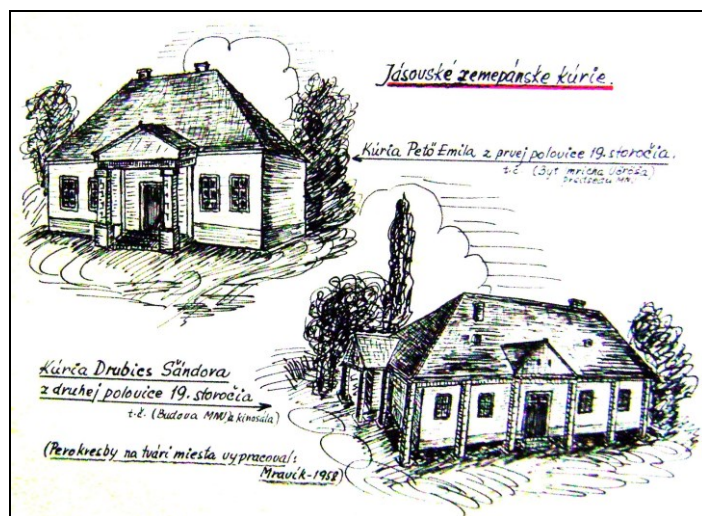
Šľachtickí majitelia obce

Predkom rodu *Csúzyovcov* (de Csúz) bol vyššie spomenutý Alexander I. spomínaný roku 1247, od ktorého bol rodokmeň až do začiatku 20. storočia nepretržitý. Magister Beňadik, szentfehérvársky kanonik, ako do dosvedčuje listina, pomáhal kráľovi Ladislavovi V. pred korunováciou odieť sa do slávnostného šatu, preto roku 1277 spolu s bratom magistrom Pavlom dostal obec Čúz v Komárňanskej stolici. Priezvisko Csúzy (de Csúz) ako prví začali od roku 1292 užívať v obci Lót (vtedy v Komárňanskej stolici) žijúci Alexandrovi synovia Mikuláš, Szemere, Jakub, Beňadik a Pavol. Ján roku 1327 bol vodcom uhorskej armády proti Benátčanom. Ján Csúzy a dcéry jeho zosnulého brata Melichara 15. augusta 1539 dostali od

kráľa Ferdinanda I. novú donáciu na Čúz, Komoču, Kesi a Jasovú. Pôvodný rod v polovici 16. storočia vymrel po meči (nemal mužského potomka), ale Melicharove dcéry Žofia a Anna sa vydali za Andreja a Tomáša Szentmihályovcov, druhý menovaný prevzal priezvisko Csúzy a začal užívať predikát „de Csúz et Szentmihály“. Práve jeho potomkovia sa stali zakladateľmi a pokračovateľmi pôvodného rodu Csúzy. Tak v podstate ovládli celé okolie Čúzu. Neskôr dedili aj rody Amade, Ocskay a iní. Tak sa do ich majetkov postupne dostávajú aj iné rody, o ktorých si viac povieme nižšie. Sídla ich rodov stáli v obci Čúz, v Jasovej zemepáni nebývali, stalo sa tak oveľa neskôr. V Čúzi podľa niektorých historikov hradok Csúzyovcov stál pri rímskokatolíckom kostole sv. Alžbety uhorskej, podľa miestnej tradície na vrchu severne od obce (dnes je tam vinohradnícka pivnica bývalého PD Dubník) a na začiatku 19. storočia Csúzyovci tu postavili rodovú pohrebnú kaplnku–mauzóleum (v 1. polovici 20. storočia zanikla). Odtiaľ sa dalo skvele ovládať celé okolie. Gotická kamenná štvorcová kúria stála aj severne od obce, dnes tvorí zadnú časť obnoveného kaštieľa v Dubníku. Za tureckých vojen celé okolie Jasovej spustlo a zanikli aj kúrie Csúzyovcov. Rod ďalej rozkvital počnúc Benediktom, ktorý bol v rokoch 1581–1582 nitrianskym podžupanom, jeho manželkou bola Barbara Byby (de Bibi). Jeho syn Benedikt padol roku 1627, ktorého manželkou bola Zuzanna Bucsányi (de Bucsány). Obec vlastnila lúnia, ktorú šírili ich syn Pavol (?–1624) s prvou manželkou Katarínou Berényi (de Karancsberény) a druhou manželkou Katarínou Horváth (de Vásonkeő). Tunajšie majetky získal ich syn Pavol (?–1704), ktorý padol v Pápe a jeho manželkou bola Anna Érsek. Bývali v meste Pápa (dnes Maďarsko). Potom sa ich dvoma synmi rod rozčlenil na dve línie, Gašparova sa usadila v meste Pápa a neskôr aj vo Vesprémskej stolici, tunajšie majetky dedil Imrich (1702–?) s manželkou Júliou Farkas (de Nagyjóka) (1719–?), ktorá roku 1747 sa spomína ako vdova bývajúca v Čúzi a podobne aj roku 1754–1755. Práve Imrich dal obnoviť rodové majetky a postavil kaštieľ v Dubníku, ktorý sa v súčasnosti obnovuje. V šľachtických súpisoch sa spomína meno ich syna Gašpara (1737–1772, náhradný komárňanský podžupan), ktorého manželkou bola Júlia Tajnay (de Tajna, 1744–?). Jasovú vlastnil ich najmladší syn Žigmund (1770–1805), ktorého prvou manželkou bola Anna Majthényi (?–1779) a druhou Jozefa Kvassay (1781–1863). Za života vdovy Jozefy bol v čúzskej kaštieli v rokoch 1819–1823 vychovávateľom jej dvoch synov Jána a Karola slávny český historik a „otec vlasti“ František Palacký. Písal si „Každodenníček“ a tu strávené roky považoval za najšťastnejšie v živote. Môžeme smelo tvrdiť, že dobre poznal aj obec Jasovú, na čo môžu byť jej obyvatelia rozhodne hrdí. Veď ide o osobnosť európskeho významu. Spomenutý Karol však v Čúzi zomrel pomerne mladý (1802–1847) a Ján (1804–?) s manželkou Máriou Offenheimer sa usadil vo Viedni. Tak tento majetok získal syn Pavol a vnuk Pavol Žigmundovho brata Pavla, ale tí tu nebývali a preto tunajšie majetky po roku 1850 prešli do rúk Halassyovcov a iných.

Ďalší rod, ktorý tu získal majetkové diely sú *Kürthyovci* (de Fajkürt et Kolta), sídlia v susednej obci Kolta. Bol to starý šľachtický rod pochádzajúci z Tekovskej a Komárňanskej stolice. Ich predkom je Andrejov súrodenec, magister Chepan (de Faykywrth) z rodu Kalosz (či Kaluz) spomínaný roku 1290. Jeho matkou bola Alžbeta, dcéra komesa Bencha z rodu Aba. Rod neskôr v okolí vlastnil rozsiahle majetky v obciach Kolta, Fajkürt (dnes Dedinka), Arma (dnes samota v chotári Málasu), Čaka, Veľké Šarluhy (dnes Tekovské Lužany), Vozokany, Turá a už spomínaný Kerekszállás. Niet divu, že časom získali majetky aj v obci Jasová, keď ženbou získali majetkové diely aj v Čúzi a Semerove. Ako prvý sa v Jasovej dokázateľne usadil Ján Kürthy (1674–1763), major vo výslužbe, ktorého prvou manželkou bola Zuzanna N., druhou Ilona Herkály. Zrejme práve on dal v Jasovej postaviť barokový **kaštieľ**. Majetok v Čúzi a Semerove získal už jeho otec Ladislav K. ženbou s Barbarou Keresztúry (de Keresztúr) (?–1707). Majetok s kaštieľom zdedil Jánov syn Ignác Kürthy (1733–?), ktorého manželka bola Júlia Kvassovszky (de Kvassó). Tí sa tu ale neusadili a preto

do kaštieľa sa nasťahoval príbuzný Žigmund Kürthy (1720–1770) s manželkou Ilona Pongrácz (de Szentmiklós a Óvár). Manželia boli ale evanjelikmi. Ďalším majiteľom majetku a kaštieľa bol ich syn Pavol Kürthy, komárňanský generálny právny zástupca, ktorého manželkou bola Anna Mária Vissnyey. On sa tu však neusadil. V Jasovej býval aj syn staviteľovho brata Pavla, Imrich Kürthy (1706–1778), ktorého prvou manželkou bola Rozália Szendrey (/1707–1743/, prvýkrát vydatá za Michala Kürthyho /1696–1732/ z inej línie rodu) a druhou Katarína Litassy (de Dereszlény) (1723–1786). Potom v obci člen rodu Kürthyovcov nebýval, dokonca sa nespomínajú ani medzi tunajšími zemepánmi. Ich kaštieľ buď zanikol alebo bol prestavaný na inú budovu (pravdepodobne šľachtickú kúriu). Nakoľko o budove niet správ, jej výzor a miesto kde stál je neznáme. Teoreticky (podľa I. vojenského zamerania z roku 1782) by sa mohlo ísť o pôvodnú budovu na mieste kúrie Beckersovcov alebo kúrie staršej kúrie Rososovcov.

Kúria Rososovcov I. a II. (Kresba J. Mravík, 1955)

Rod *Hunyady* (de Kiskrsztyene) pochádza z Huňadskej stolice a jeho predkom bol Andrej Nagy, ktorého podľa pôvodu nazývali Hunyady. Kráľ Rudolf v Prahe 8. júna 1600 Andrejovi Nagyovi daroval erbovú šľachtickú listinu (armáles), ktorá bola 13. decembra toho istého roku publikovaná v Tekovskej stolici. Tekovský podžupan Andrej Hunyady roku 1694 donáciou získal tekovskú obec Kršteňany (Malé a Veľké), podľa ktorej si odvodil predikát šľachtickej línie rodu. V Čúzi a jeho okolí získal majetky (sprvu ako prenájom, potom ich odkúpil) tekovský Ladislav Hunyady (1698–?), ktorého prvou manželkou bola Katarína Árvay a druhou Katarína Apponyi (de Nagyappony). V Čúzi sa usadil ich syn Elek Hunyady (1734–1807) s manželkou Teréziou Festetich (de Tolna, 1739–1812), ktorý si v Čúzi dali postaviť kaštieľ. Kaštieľ získal ich najmladší syn Vincent (1775–1828), ktorý tam s manželkou Jozefou Rajkovich (de Kékes, 1777–1847) aj býval. V Jasovej sa usadil a dal si na začiatku 19. storočia postaviť malú klasicistickú **kúriu** František Hunyady (1764–1843), husársky nadporučík, ktorého manželkou bola Kristína Farkas (1774–1822). Tí vlastnili kúriu aj v blízkej obci Semerovo. Kúria bola dlhá kamenná prízemná obdĺžniková budova so širším dvojsoovým priečelím (na oknách boli žalúzie), ktorá do dvora bola otvorená pilierovou chodbou. Vpredu bol vchod do pivnice. Majetok s kúriou zdedil Františkov syn Ľudovít Hunyady (1797–1868) s manželkou Jozefou Talián (de Vizek, 1806–180), ktorý ale tu nebývali a presťahovali sa do obce Abony (Maďarsko). Preto po roku 1840 tento majetok predali grófovi Karolovi *Batthyánymu* (de Némétújvár, 1798–1852), ktorý manželstvom s grófkou Ernestínou Nádasdy (dcérou komárňanského župana Leopolda Nádasdyho) a neskôr Karolínou Nádasdy získal v Komárňanskej stolici isté majetky. Rod sa tu zdržiaval iba občas,

hlavne v letných mesiacoch (dodnes sa zachoval názov grófsky dom). V tejto kúrii sa usadil Gábor Gergye (de Nagykajd, 1781, Nagykajd, Železná stolica–1854, Jasová), zemepán. Rod Gergye pochádza zo Železnej stolice a jej prvým známym predkom je Mikuláš G. spomínaný roku 1611. Ich šľachtictvo bolo preukázané roku 1699 (potom viackrát). Gábor G. bol neskôr vojakom a zúčastnil sa maďarskej revolúcie 1848/49 ako podplukovník honvédov, inšpektor, resp. hlavný účtovník. Založil útulok zranených honvédov v Nagyvárade, potom bol veliteľom útulku v Szolnoku. Po potlačení revolúcie bol väznený a jeho majetok bol skonfiškovaný. Preto sa usadil v Jasovej, prenajal majetok a tu hospodáril. Gergyeho manželkou bola Karolína Bujanovics. Syn Gabriel Gergye ml. (1831–?) maďarskej revolúcie 1848/49 sa zúčastnil v hodnosti husárskeho kapitána. Jeho náhrobok sa nezachoval. Dokonca založil majer v chotári obce. Po roku 1865 sa rodina odtiaľ odsťahovala, po Rakúsko-Uhorskom vyrovnaní Gabriel Gergye ml. žil v Komárne. Posledný majiteľ a dedič gróf František Batthyány (1845–1877) s manželkou Editou Treffort boli bezdetní (ich syn zomrel krátko po narodení) a ďalší poslední majitelia z grófskeho rodu o majetok nejavili prílišný záujem (treba poznamenať, že kúria rozhodne nebola vhodná na bývanie takej významného rodu akou boli Batthyányovci). Majetok krátko viedol hospodársky úradník Jozef Vidák (1871–1899), ktorý po predčasnej smrti bol pochovaný v miestnom cintoríne a jeho náhrobok vyrobil kamenár Winter v Nových Zámkoch. Potom majetok kúpou získal istý miestny gazda. Prepil ho však a tak na začiatku 20. storočia zvyšok majetku kúpila miestna gazdovská rodina Levákových, ktorej dedičom patrí dodnes. Na jej mieste dnes stojí dom č. 24–25. Pri kúrii stál užší o niečo neskôr postavený dvojosový dom, v ktorom bývalo služobníctvo panstva. Dom sa zachoval dodnes. Podobný starší dom patriaci do areálu kúrie stál vyššie. Dlhší čas stál v zrúcaninách, ale v týchto mesiacoch bol zbúraný.

Kúria Hunyadyovcov (1950)

Rod *Rosos* (de Szentkirályszabadalja) pochádzal z Veszprémskej stolice a predikát odvodil od obce Szentkirályszabadalja. Šľachtickú erbovú listinu (armáles) roku 1752 získal Michal Sz. Viacerí členovia rodu boli úradníkmi stoličnej samosprávy, Pavol Rosos bol v rokoch 1790–1810 vespgrémskym biskupom. Majetky v Jasovej a v okolitých obciach získal Ignác Rosos, ktorého manželkou bola Magdaléna Bogyay. Tak zdedil majetky po rode Bogyayovcov (de Várgobya a Nagymád), keď Jozef B. sa tu spomína v 2. polovici 18. storočí. Syn Pavla Rososa, Jozef R. dal na začiatku 19. storočia postaviť klasicistickú *kúriu* zrejme na mieste staršej kúrie Bogyayovcov. Zrejme nemal potomka a preto budovu s majetkom získal príbuzný rod *Kecskeméthyovcov alias Csiba*. Ten bol zas príbuzný a Bartovcami. Kecskeméthyovci pochádzajú z Novohradskej stolice a v súpise tunajších šľachticov z roku 1755 sa spomína „Franciscus Kecskeméthy alias Csiba“. Šľachtickú erbovú listinu 15. februára 1697 získal Pavol K. alias Cs. a jeho syn Michal s Jánovými deťmi. Ich šľachtictvo bolo publikované 4. marca 1697 v Novohradskej stolici. Pôvodný erb rodu uverejňujeme, na náhrobku je neskorší, vo štvrtenom štíte. V kúrii sa usadil Peter Kecskeméthy Csiba (1803–

1886) a jeho manželka Mária Mihálik (1817–1879). Ich syn Štefan Kecskeméthy Csiba (1845–1870), prísediaci Komárňanskej stolice, prísazný advokát a uhorský kráľovský honvéd sa oženil s Máriou Barta (1850–?). Potom majetok s kúriou zdedil ich syn Vojtech Kecskeméthy Csiba (1869–1932). Príslušníci rodu sú pochovaní v krypte na miestnom cintoríne. Ich príbuzný Ján Andrassy síce časť majetkov Rososovcov získal, ale jeho dedičia bývali v Ostrihome a o tunajšie majetky príliš veľký záujem nejavili. Takto bolo ťažké riadiť tunajší majetok a tak roku 1932 stavbu získal gazda Sándor Drubics, ktorý sa roku 1945 odsťahoval do Maďarska. Potom bolo v kúrii umiestnené MNV a neskôr aj kino. Budova bola roku 1974 zbúraná a na jej mieste postavená novostavba materskej školy. Kúria bola prízemná stavba na pôdoryse s tvarom L a 5 osovým priečelím. Pred hlavnou a bočnou fasádou sa tiahla pilierová chodba v strede oboch so vstupným pilierovým portikom zakončený trojuholníkovým štítom.

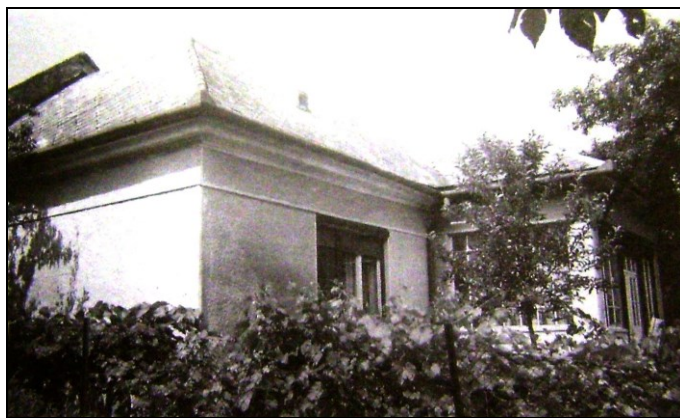
Do dnešných dní sa zachovala **kúria** (č. 277) v severnej časti dediny, ktorú dal v polovici 19. storočia postaviť rod *Rososovcov* (pravdepodobne Štefan Rosos s manželkou Žofiou Kesmárky). Na prelome 19. a 20. storočia ju vlastnila manželka Karola Mészárosová, rod. Anna Rosos a budovu užívala ako letné sídlo. Je to malá neskoroklasicistická prízemná stavba s 5 osovým priečelím so stredným vstupným pilierovým portikom, ktorý je zakončený tympanónom. Hladké fasády dnes členia len obdĺžnikové okná. V tom čase budova ležala v chotári obce Kolta a preto nie je zakreslená v mapách obce Jasov. Po roku 1920 sa kúria stala majetkom Emila Petöa (ten sa roku 1945 odsťahoval a do Maďarska) a kúriu získal Imrich Vörös. Jeho potomkom patrí dodnes. Kúria po posledných prestavbách značne stratila zo svojho pôvodného výzoru, keď boli zjednodušené fasády a zamurovaný pilierový portikus. O bývalej okrasnej záhrade už niet ani stopy. Kúria od roku 2004 je súčasťou chotára obce Jasová.

Kúria Rososovcov II. (1920)

Rososovci spoločne s ostatnými zemepánmi si tu v 2. polovici 18. storočia dali postaviť hostinec (možno je to časť pôvodného kaštieľa Kürthyovcov), ktorý neskôr prešiel do rúk baróna Ignáca *Splényiho* (de Miháld). Splényiovci boli starým šľachtickým rodom, ktorá sa hlavne vyznamenal na vojenskom poli a pochádzal z Tirolska. V Uhorsku sa objavuje už v 16. storočí, keď medzi prvými protestantskými farármi nachádzame jedného člena Splényovcov. Predkom uhorskej línie rodu je Jakub I. Splényi spomínaný roku 1640, ktorého manželkou bola Dorota Szkacsányi. Barón Ignác Splényi (1779–1840), generál jazdectva, v Čúzi získal majetky ženbou s Máriou Szilly. Podobne mu pripadli aj majetkové diely v Jasovej. Časť majetku v Čúzi mal od svokra v prenájme barón Richard *Guyon* (esquire d'Befaure et Gey) (1812–1856) škótskeho pôvodu, ktorý sa oženil s Máriou Splényi. Bol legendárnym generálom honvédskej armády v maďarskej revolúcii 1848/49, začo mu boli majetky skonfiškované. Tak túto časť majetku dostal gróf Alfréd *Beckers* (1820–1867), cisársko-

kráľovský (ďalej c. k.) komorník a major, ktorého manželka bola grófka Albertina Festetich (1825–1890). Rod Beckersovcov (de Westerstetten) pochádzal z vestfálskej oblasti v dolnom Porýní. Beckersovci uhorský indigenát (občianstvo) získali roku 1802 Jozefom B. (1764–1840), ktorý bol skutočným tajným radcom vnútra a podmaršalom. Roku 1850 tu býval jeho brat Alfonz Beckers (1828–1891), ktorého prvou manželkou bola Amália Splényi (1814–1868) a druhou Sidónia Piacsek. Gróf dal hostinec prestavať na **kúriu** (č. 62), v ktorej sa zdržiaval hlavne v letných mesiacoch. Prízemná budova na pôdoryse s tvarom L mala 5 osovú priečelie a do dvora bola otvorená stĺpovou chodbou. Miestnosti s rovnými stropmi boli radené za sebou. Beckers po smrti prvej manželky sa odtiaľ odsťahoval a preto budovu dal do užívania príbuznému Vojtechovi Bartovi (1819–1891), predsedovi senátu kráľovskej tabule. Rod *Bartha*, aj Barta (de Nemespann) erbovú šľachtickú listinu 5. októbra 1686 získal od kráľa Leopolda I. Michalom Barthom a súrodencami Jánom, Adamom a Štefanom, ako aj Štefanovými synmi Františkom a Pavlom a švagrami Michalom Charadom a Jánom Nigrinym. Barthovci boli zemaniam-predialisti ostrihomského arcibiskupa v obci Paňa (maďarsky Nemespann), od ktorej odvodili predikát. V kúrii žil aj Dezider Barta s manželkou Emmou Rudnyánszky (de Dezser, 1820–1900). V rodinnej hrobke je pochovaná aj Ilonka Barta (1884–?), Anton Barta (1860–1906) a Ilona Barta (1862–1884). Do obce sa prisťahovali a usadili sa členovia rodu *Thúröczy* (de Alsóköröskény) pochádzajúci z Turčianskej stolice, kde roku 1269 kráľ Bela IV. dal Imrichovým synom Tomášovi, Benediktovi a Martinovi novú donáciu na majetok zvaný Bene, ktorý už predtým dostali od kráľa. Časom sa rod značne rozšíril a v Nitrianskej stolici sa usadil v 1. polovici 16. storočia. Sedmohradský vajda, neskôr turčiansky župan Mikuláš (1513–1530) kúpil obec Dolné Krškany (maďarsky Alsóköröskény) v Nitrianskej stolici, odkiaľ pochádzajú tunajší Thúröczyovci. Nakoľko sa počet tu žijúcich dost' zväčšil, kúria na pôdoryse L bola rozšírená prístavbou neoklasicistickým krídlom na pôdorys s tvarom Z. Novšia kolmá prístavba mala na päťosovom priečelí vstupnú otvorenú drevenú verandu zakončenú trojuholníkovým doskovým štítom. Jej priečelie bolo členené oknami v šambránach, lizénami, na bočnej fasáde boli slepé okná so špaletami. V rodinnej hrobke v miestnom cintoríne sú pochovaní aj ďalší obyvatelia kúrie: Vojtech Thúröczy (1880–1906), Kornél Thúröczy (1870–1917), manželka Dr. Štefana Kecskeméthyho, rod. Mária Barta (1860–1914) a Augustín Thúröczy (1857–1927). Po roku 1918 budova stratila charakter kúrie a stala sa majetkom Kolomana Bandyho, neskôr rodiny Bórikových, potom prešla do rúk rodín Šulákovej a Kovácsovej (staršia časť). Dnes patrí jej dedičom. Po súčasnej prestavbe zanikli architektonické detaily na novšej prístavbe, zachovala sa len výrazná korunná rímsa. Dispozícia interiéru oboch častí kúrie je zmenená.

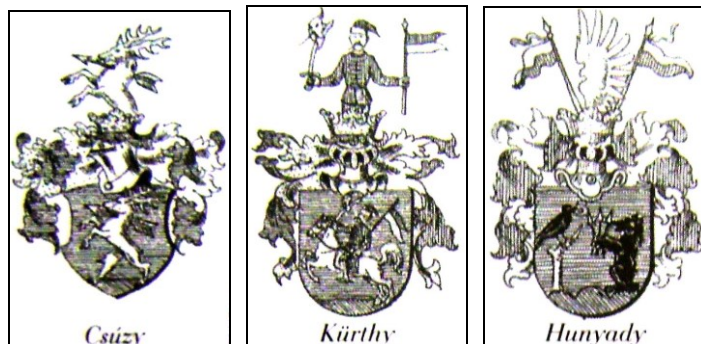

Kúria Beckersovcov

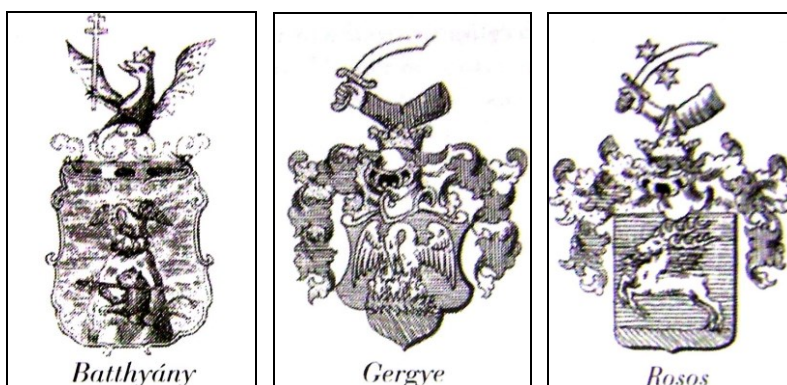
Okolo roku 1830 dal Daniel *Kovács* postaviť neskoroklasicistickú prízemnú **kúriu** s trojosovým priečelím (jednou z nich bol vstup do budovy) na pôdoryse s tvarom C, na staršej

obdĺžnikovej stavbe neznámej histórie. Kovács bol slobodníkom, teda síce nie šľachtického pôvodu, ale svoje postavenie získal za zásluhy, pravdepodobne za služby poskytnuté zemepánovi. Daniel Kovács ako výkonný inžinier v rokoch 1839 a 1845 zameral a spracoval pozemkovú knihu obce. Po Kovácsovej smrti na konci 19. storočia o kúriu jeho dedičia nejavili záujem a preto ju vydávali do podnájmu. Tak v nej bývala Julianna Szalai. Parcelu kúrie spolu so susednou parcelou roku 1896 odkúpila obec a prestavala na ogradu (viď kapitolu História tunajšieho školstva, str. 42). Posledná časť kúrie už ako súčasť školskej budovy úplne zanikla pri stavbe novej školy v nádvorí starej školy v rokoch 1989–1994.

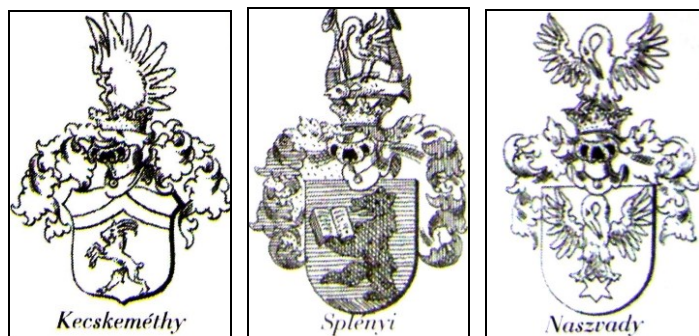
Kúria Kecskeméthyovcov postavená po roku 1850 stála v samote Podháj. Pôvodne to bola časť majetkov rodu Batthyány a tu postavili menší majer. Z času na čas tu bývali niektorí členovia rodiny Kecskeméthyovcov. Na dôchodok sa sem utiahol Ignác Pekárovics (aj Pekarovich) (1809–1889), prisázný inžinier s manželkou Katarína Tátos (1840–1916), ale neskôr sa utiahli vo vyššie spomenutej rososovskej kúrii v obci. Pekárovicsovci sú pochovaní v jasovskej rodinnej hrobke Kecskeméthyovcov. Neskôr majer získala rodina Schwartzovcov a budovu na začiatku 20. storočia prestavala v secesnom slohu. V čase I. svetovej vojny (1914–1918) sa Schwartzovci odtiaľ odsťahovali a v nej neskôr bývali dedinčania. Po roku 1920 majer kúpil Andrej Kálmán a zanedlho kúriu predal Františkovi Ölveczkemu. Ten budovu rozobral a v obci Čúz (Dubník) roku 1927 postavil jej presnú kópiu.

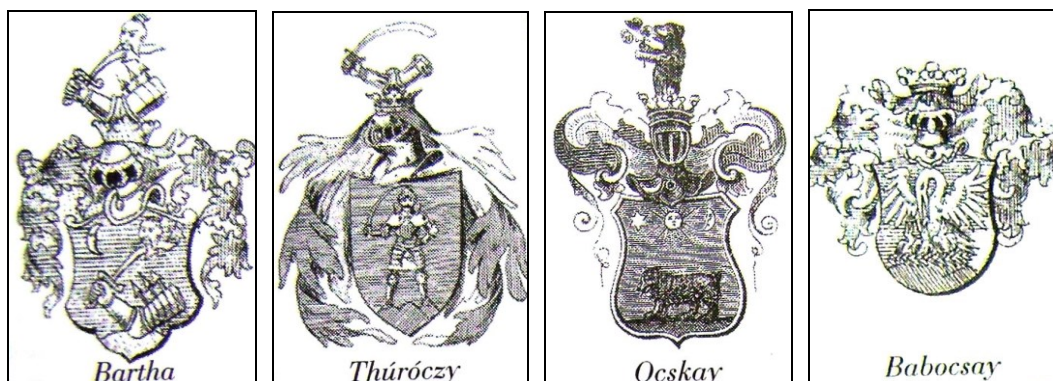
Ďalej stručne spomenieme rody, ktoré v obci majetky vlastnili, ale tu nebývali (výnimkou sú Csúzyovci, ako významný faktor rozvoja obce a tunajšie zemepanské rodiny sa sem dostali príbuzenskými vzťahmi s nimi). Príbuznými s Csúzyovcami sa stal rod *Ocskay* (de Ocskó), ktorý tu získal majetky v 2. polovici 17. storočia. Pochádzal z obce Očkov v Nitrianskej stolici. Jeho predkom je Štefan Budur de Luchung (1059). Tohto potomkovia Štefan Leveő, brat Michal a tohto syn Cosmos v čase tatárskeho vpádu roku 1242 padli pri obrane hradu Dubovany. Kráľ Karol Róbert potvrdil Štefanovi Leveő Dubi majetok Dubovany. Kmeň rodu Ocskay v podstate pochádza od synov Andreja Dubiho, Pavla, Michala, Jána a Štefana Kracsunovcov. Rod Ocskay vlastnil obec Očkov do najnovších čias a ich jasovské majetky prešli do rúk Baloghovcov, neskôr Rososovcov a iných.

Starý žitnoostrovský rod *Amade* (de Várkony a Bőös) pochádza z rodu Gutkeled ako jeho jedna línia. Jeho zakladateľom bol Omode, ktorý v listinách vystupuje ako Comes Homodeus, vel Omodeus de genere Gutkeled de Várkony, alebo Omodeus niger de Lindva. Rod dal uhorskej histórii mnoho významných osobností, vicepalatínom a krajinským pokladníkom Leonardom III. roku 1628 získal titul baróna a Tadeášom, c. k. komorníkom roku 1782 boli povýšení do grófskeho stavu. V Jasovej získali majetky ako príbuzní Csúzyovcov po ženskej línii (polovica 16. storočia) a roku 1746 slávny básnik Ladislav Amade dáva tunajšie majetky do zálohu Ladislavovi Hunyadymu, proti čomu sa roku 1747 ohradil jeho brat Tadeáš Amade. Neskôr tieto majetky prešli do rúk Hunyadyovcov.

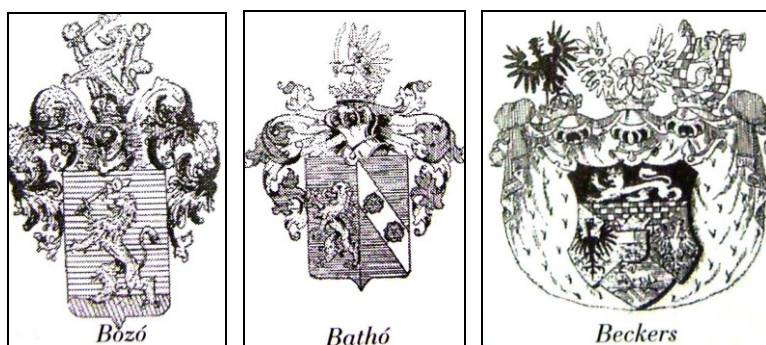
Pozoruhodným zemepánom Jasovej bol barón František *Szluha* (de Iklad, 1669–1729), ktorý manželstvom s Júliou Konkoly Thege roku 1707 získal majetky v Komárňanskej stolici. Szluha bol komárňanským podžupanom, palatínov súdiaci, kancelársky radca, kráľov dôverník, ktorý ho presvedčil na prijatie nástupníckeho poriadku Pragmatica Sanctio a tak sa stalo 19. apríla 1713. Poriadok deklaroval nedeliteľnosť vlády nad všetkými krajinami habsburskej monarchie a súčasne upravoval nástupníctvo na trón s možnosťou aj ženského potomka za istých okolností. Roku 1726 získal titul baróna a roku 1728 predikát ikladi. Szluha bol jednou z najvýznamnejších politických osobností Komárňanskej stolice a podporovateľ umenia, hlavne vydávania kníh. V Jasovej roku 1716 získal majetok s jedným poddaným (jobagiónom), ktorý kúpil od baróna Antona Amadeho. Tento majetok zdedil jeho syn Juraj Szluha (1716–1774), generál, skutočný tajný radca vnútra, ktorý roku 1743 získal titul grófa. Nakoľko bol vojakom a v Komárňanskej stolici sa neusadil, tento majetok predal švagrovi barónovi Ignácovi Babocsaymu.

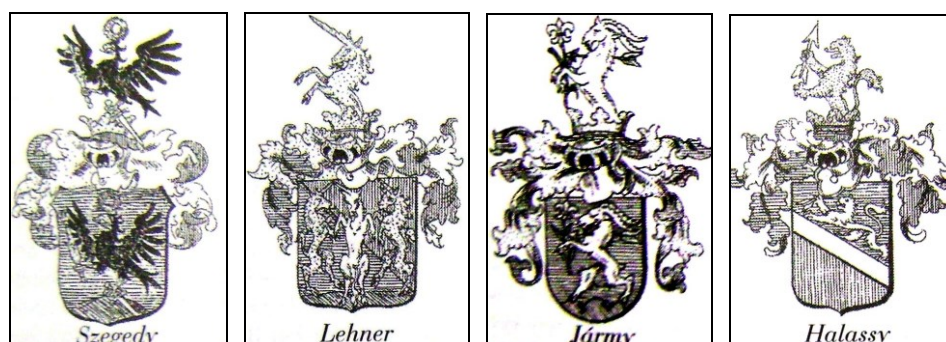
Rod *Babocsay* (de Nagyszarva) je starým šľachtickým rodom pochádzajúcim zo Somoďskej stolice a priezvisko prevzali od mena obce Babocsa. Tomáš a Andrej Babochay spolu s rodinou Csentevölgyovcov 16. októbra 1398 od kráľa Žigmunda získali erbovú šľachtickú listinu. Pavol Babocsay s deťmi roku 1720 získal titul baróna. Medzi potomkami bol aj syn Ignác Babocsay, ktorý kúpil majetky od Juraja Szluhu. Oženil sa so Eleonórou Szluha (?–1717). Posledným členom tejto línie bol Ignácov syn, bezdetný Pavol Babocsay

(1739–1796), ktorý bol osobným strážcom, od roku 1768 poručíkom a nakoniec plukovníkom jazdectva Neundorff. Preto tieto majetky riadil zo Staroďalanského kaštieľa (dnes Hurbanovo) provizor. Na konci 18. storočia tento majetok získal rod Véghovcov.

Ďalším šľachtickým rodom, ktorá tu istý čas vlastnil majetky boli *Naszvadyovci* (de Gutor) pochádzajúci z Prešporskej stolice. Súrodenci Michal, Jakub a Andrej N. a ich matka Dorottya Kyss (v tom čase už vdova Naszvady) 22. septembra 1625 od kráľa Ferdinanda II. získali šľachtickú erbovú listinu. Naszvadyovci sa v Komárňanskej stolici spomínajú už na začiatku 17. storočia. V obci sa usadil Michal Naszvady v čase opätovného osídľovania Jasovej tiež ako vzdialenejší príbuzný rod Csúzyovcov. Matej Bel vo svojich Notitiach spomína Michala Naszvadyho, ktorý bol zemepánom aj v Čúzi. Roku 1754 sa tu však spomína manželka Jozefa Naszvadyho, ktorá bola jednou zo zakladateľov tunajšej cirkevnej základiny, spomínanej aj roku 1780. Neskôr sa ich meno odtiaľ vytráca a ich majetky získali viacerí tunajší zemepáni.

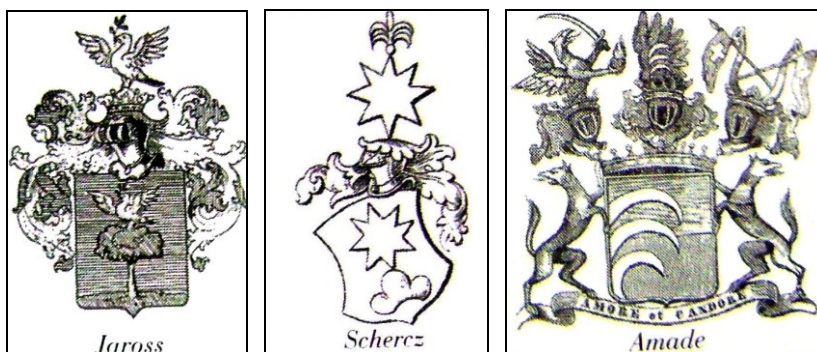
Podobne okolo roku 1730 tu Matej Bel medzi zemepánmi spomína rod *Rötht* (de Réthe), ktorý erbovú šľachtickú listinu 29. decembra 1680 v Linzi získal Martinom R., jeho manželkou Žofiou Polcz a deťmi Adamom, Andrejom, Evou, Máriou, Katarínou, Juditou a treťorodeným potomkom neznámeho mena. Predikát bol odvodený od obce Réthe (dnes Reca) v Prešporskej stolici. Röthtovci sa v Komárňanskej stolici často spomínajú medzi zemanmi-predialistami ostrihomského arcibiskupa a pannonhalmského generálneho opáta (v Hadovciach, Trávníku a inde). V zoznamoch sa spomína ako rod dávnejšie vlastní kuriálny pozemok v Komárňanskej stolici. V Čúzi a Semerove získal majetky Adam Rötht, ktorý medzi šľachticmi Komárňanskej stolice sa roku 1754–1755 spomína spolu s bratom Martinom a Alexandrovou vdovou Annou Hrabovszky, jeho synmi Jánom, Ignácom, Alexandrom a tohto synmi Martinom a Štefanom, ďalej Jánom, Ignácom so synmi a Františkom so synmi, ale títo bývali v iných obciach (Lak-dnes časť Sokoliec, Koroncó, Pešť a inde). Neskôr časť rodu presídlila do Prešporskej stolice.

Rod *Heldt* pochádzajúci z Hontu 15. februára 1715 získal šľachtickú erbovú listinu občanom Banskej Štiavnice Joachimom H. (sľub 8. júla 1714 v Banskej Štiavnici). Neskôr

presídlil do obce Domadice, odkiaľ sa do Čúzu presťahoval Ignác Heldt (1791–1863) s manželkou Leopoldinou Ottmayer a v obci postavil kúriu. Jeho druhou manželkou bola Katarína Molnár z Čúzu, s ktorou sa oženil roku 1820. Z tohto manželstva sa narodila dcéra Ludovika (1825–1866), ktorá sa vydala za Emanuela Bozóa.

Rod *Bozó* (de Dinyeberke a Ágod) podľa rodovej tradície sa zachránil útekom z Burgundska a pridali sa k Maďarom, ktorí v tom čase boli na vojenskej výprave v Lombardsku a usadil sa v stolici Baraňa. Svoje nové sídlo pomenovali na Dignebergye podľa mena svojho pôvodného sídla. Neskôr meno obce bolo pomaďarčené na Dinyeberke a osídlenie sa zachovalo dodnes. Predikát (prímenie) si odvodili od mena obce. Druhá obec, ktorej meno sa vyskytuje v predikáte, zanikla v časoch tureckých vojen počas dobývania hradu Szigetvár. Kráľ Karol Róbert roku 1305 potvrdil Vincentovi Bozóovi a jeho synovi Petrovi majetky v obciach Dinyeberke a Ágod a szigetské majetkové diely. Hoci aj neskôr boli tieto viackrát potvrdené, rod za tureckých vojen schudobnel a pôvodné statky stratil. Nepomohol ani súdny spor na začiatku 18. storočia. Až po vyšetrovaní šľachticva ho im 25. októbra 1752 uznali znova. V Čúzi sa usadil Emanuel Bozó (1818–1892) svadbou s Ludovikou Heldt, jeho prvou manželkou bola Estera Szabó. V Čúzi (teda aj v chotári Jasovej) začal hospodáriť okolo roku 1860. Bozó sa pôvodne vydal na dráhu vojaka, maďarskej revolúcie 1848/49 sa zúčastnil ako major, György Klapka ho povýšil na podplukovníka. Slúžil v komárňanskej pevnosti a v Komárňanskej stolici aj ostal. Po revolúcii bol koncipientom, potom zapisovateľom sedrie (súdnej stolice), od roku 1863 slúžnym. Bol známym vojenským odborným spisovateľom, opísal aj zážitky z maďarskej revolúcie 1848/49. Po manželkinej smrti sa oženil aj tretíkrát, keď si za manželku vzal Paulu Istvánffy (de Csíkmádefalva) a po čase sa odtiaľ odsťahoval, zomrel v Prešporku (dnes Bratislava).

Jeho majetky získala rod *Bathó*, ktorý Jurajom a jeho manželkou Dorotou Kovács, aj synmi Michalom, Andrejom, Benediktom, Tomášom a Jánovi súrodenci Michal a Albert 10. októbra 1625 od kráľa Ferdinanda II. získal šľachtickú erbovú listinu a bolo publikované 6. júna 1626 v Ostrihomskej stolici. Po osídľovaní Pribety na začiatku 18. storočia sa časť rodu presťahovala do tejto obce (Komárňanská stolica). Osvedčenie šľachtictva v Komárňanskej stolici bolo Františkovi B. vystavené 10. augusta 1755 na základe podobnej listiny zo 16. apríla 1755 a jeho šľachtictvo bolo publikované 3. februára 1773 v Csongrádskej stolici. Do Čúzu z Pribety sa presťahoval a ako prvý sa tu usadil Michal Bathó (1791–?). Jeho syn Valentín Bathó (/1826–1900/, manželka Eleonóra Thaly) bol sprvu hlavným notárom Komárňanskej stolice, potom vyslancom na krajinskom sneme, neskôr bol zvolený za komárňanského podžupana a nakoniec sa stal aj kráľovským radcom. Tohto syna Ľudovít Bathó (?–1946) bol posledným hlavným notárom Komárňanskej stolice. Jeho brat Aladár Bathó (/1871–1939/, manželka Aranka Hollós) bol členom stoličnej komisie a býval v Bozóvskej kúrii.

Rod *Petrich* pochádza zo stolice Zala, kde v šľachtickom súpise z rokov 1754–1755 sa spomína Pavol a Ladislav. Šľachtická erbová listina rodu P. bola však vystavená už roku 1537. Šľachtictvo od Mámárošskej stolice Petrichovci získali 3. mája 1792 a bolo potvrdené 9. decembra 1841 na viacerých miestach. V Čúzi vlastnil majetky Alexander Petrich, ktorého príbuzná Zuzana Petrich (1817–?) sa vydala za Jozefa Szigethyho. Ich majetky neskôr získali Szegedyovci.

Šľachtická erbová listina rodu *Szegedy* (de Mezőszeged) bola vystavená už roku 1581. Šľachtictvo Matúša Sz. získané v Szilád'skej stolici bolo priznané 19. júna 1786 vo viacerých stolicích. V Čúzi ako prvý vlastnil majetky Karol Szegedy (1779–1858), cisársko-kráľovský komorník. Tento majetok roku 1850 prešiel na rodinu Szalacsyovcov. Rodina sa presťahovala do neskoršieho Paálovského kaštieľa a potom sa z obce vytráca.

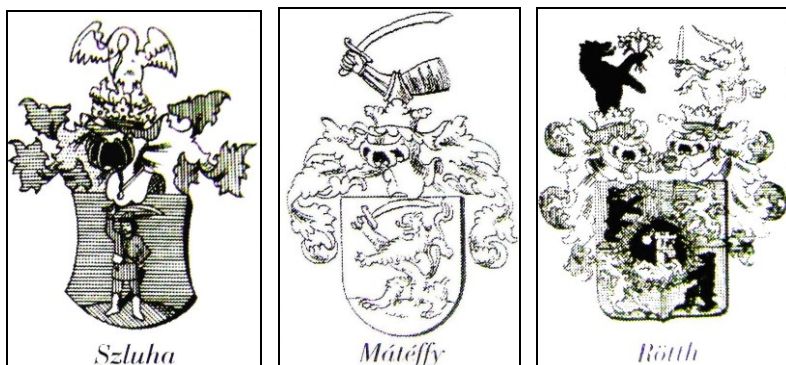
Šľachtická erbová listina rodu *Lehner*, aj Lechner či Lenner bola vystavená 28. októbra 1741 v Prešporku pre súrodencov Jána, Michala a Juraja L. a ich príbuzných, bola publikovaná v Prešporskej stolici. Ján Lehner (spolu s Jozefom Lászlóom) v obci mal prenajatý majetok a býval v Hunyadyovskom kaštieli v Čúzi, ale po roku 1850 odišiel.

Rod *Halassy* (de Dévabánya) šľachtickú erbovú listinu od kráľa Matyáša II. 10. marca 1618 získal Jánom H. a jeho deťmi a bola publikovaná roku 1619 v Komárnanskej stolici. Štefan a jeho syn Gregor získali od Komárnanskej stolice osvedčenie šľachtictva, ktoré obsahovalo aj armáles z roku 1618. Halasyovci v okolí získali majetky príbuzenskými vzťahmi s Csúzyovcami. Eduard Halassy (1811–1901) býval s manželkou Cecíliou Jankovich v Csúzyovskom kaštieli v Čúzi (dnes obnovený a je v ňom múzeum). Jeho otec Jozef Halassy sa oženil s Antóniou Csúzy, dcérou Jozefa Csúzyho a Terézie Rosty. Eduard Halassy zastával viaceré významné funkcie, v rokoch 1838–1840 bol slúžnym okresu Udvard (dnes Dvory nad Žitavou), v rokoch 1841–1845 bol hlavným slúžnym, 15. septembra 1848 ho ministerský predseda gróf Lajos Batthyány vymenoval za domobraneckého a náborového vládneho komisára. V tom roku bol aj komárnanským podžupanom a vyslancom na krajinskom sneme. Rakúskej vrchnosti podľahol 16. januára 1849 a odišiel hospodáriť na rodové majetky. Manželstvo kontroverzného človeka bolo bezdetné a preto sa rozpadlo. Milostným nepovoleným vzťahom so švagrinou budil pohoršenie. Roku 1870 sa z Čúzu odsťahoval.

Rod *Jármy*, aj Jármi či Jármyi (de Szolnok a Magyardellő) pochádza zo Satmárskej stolice, kde majetky vlastnil už roku 1329 a neskôr sa presťahoval do Sabolčkej stolice. Podľa rodoviej tradície je tureckého pôvodu (turecké slovo jármi slovensky znamená rozťatý) a po druhom tatárskom vpáde sa Jármyovci usadili v Uhorsku a v oboch stolicích boli zemepánmi aj na začiatku 20. storočia. Časť rodu sa však časom presťahovala do iných stolíc. V šľachtickom súpise z rokov 1754–1755 sa členovia rodu spomínajú vo viacerých stolicích (Satmár, Bereg, Sabolš, Győr, Alsó-Fehér). V Čúzi a okolí vlastnil majetky kráľovský radca Imrich Jármy (manželka Kristína Szunyoghy), ktoré získal po Antonovi Véghovi. Po roku

1850 odtiaľ odišiel a jeho potomkovia o tento majetok nejavili záujem a preto prešiel do iných rúk.

Rod *Jaross* (de Nemesmitic) pochádza z Trenčianskej stolice a v iaKomárňanskej stolici sa objavil v polovici 18. storočia. Ich majetky sa rozprestierali v chotároch obcí Kolta, Čechy a Jasová. Koltianska vetva rodu dala uhorskej histórii mnoho významných osobností, najznámejším bol Viliam Móric Andrej Jaross (1872–?) maltézsky rytier, c. k. komorník, vyslanec na krajinskom sneme a c. k. husársky nadporučík. V nižšie uvedenej zmluve sa spomína Štefan Jaross (1785–1848), ktorého manželkou bola Ludovika Mária Szabadhegyi (de Csallóközmegyeres). Majetky si udržali do roku 1918 a časť statkov vlastnili do roku 1945.

Prešporskému občanovi Filipovi *Scherczovi* bolo 21. marca 1828 vo Viedni potvrdené šľachtictvo a predikát „de Vaszója“. Aladár Sch. z Prešporku si 28. mája 1869 zmenil meno na Vaszójai. V Čúzi vlastnil majetky Jozef Sch., ktoré okolo roku 1840 získal od Jána Csúzyho.

Gregor *Vázsonyi* (alias Kovács) sa spomína v šľachtickom súpise Somoďskej stolici z rokov 1754–1755, Ján vo Vesprémskej stolici bol uvedený medzi legitímnych šľachticov. Šľachtictvo 11. júla 1722 získal Gregor V. a jeho súrodenec Martin V., ktoré bolo publikované 4. novembra 1722. V Čúzi sa usadil Pavol Vázsonyi st. (1786–1844), neskôr majetky zdedil jeho syn Pavol Vázsonyi ml. (1826–1890) s manželkou Julianou Marterstok. Neskôr tu hospodáril jeho syn Pavol Vázsonyi najml. (1860–1908). Priezvisko rodiny sa píše aj ako Vásonyi či Vázonyi. Majetok rodiny získala rodina *Ölveczkých*, keď manželkou Viliama Ö. bola Rozália Vázsonyi (1843–1918).

Rod *Szalacsy* pochádza z Biharskej stolice. Šľachtickú erbovú listinu 8. februára 1606 od sedmohradského veľmoža Štefana Bocskayho získal Gašpar Sz. za odvahu preukázanú na bojových poliach a bola publikovaná v Biharskej stolici. Na rozkaz kráľa Karola III. bola 29. novembra 1732 prepísaná v meste Nagyszebeny. Rod v Biharskej stolici žil aj na začiatku 20. storočia. V 2. polovici 17. storočia sa Samuel Sz. presťahoval do Komárňanskej stolice a jeho niektorí potomkovia sa usadili aj v susedných stolicích. Ich šľachtictvo bolo roku 1732 publikované v Komárňanskej stolici a roku 1832 v Győrskej stolici. V šľachtickom súpise z rokov 1754–1755 sa v Komárňanskej stolici spomína Jozef Sz., v Prešporskej stolici medzi šľachticov bol prijatý Štefan Sz. Z Nových Zámkov sa do Čúzu presťahoval a od Szegedyovcov kúpil kaštieľ Žigmund Szalacsy (1792–1876) s manželkou Juliannou Katona (1837–?). Tento majetok dedičstvom prešiel do rúk ich syna Štefana Sz. (1821–1876), ktorého manželkou bola Julianna Kirchkopf (1837–?). Potom statok dedičstvom prešiel do rúk rodu Kálmánovcov.

Rod *Kálmán* pochádza z Veszprémskej stolice, kde už roku 1643 bola zemepánom. V šľachtickom súpise z rokov 1754–1755 boli medzi šľachticmi Vesprémskej stolice spísaní Ján, Beňadik a Michal. V 18. storočí sa niektorí členovia rodiny usadili v meste Tata a obci v

Kocs. Šľachtictvo Kálmánovcov bolo roku 1818 publikované aj v Komárňanskej stolici. V 1. polovici 19. storočia sa rod objavuje v Komárňanskej stolici. Do Čúzu sa priženil Rudolf Kálmán st. (1858–1914), svadbou s Julianou Szalacsy (1871–1916). Rudolf Kálmán bol riaditeľom sirotskej stolice Komárňanskej župy, potom hlavný notár, vyslanec na krajinskom sneme a od roku 1906 komárňanský župan. Z jeho troch synov v Čúzi bývali František a Andrej, Rudolf. ml. kvôli funkciám v štátnych službách žil inde. Po roku 1938 sa Kálmánovci odtiaľ odsťahovali.

Rod *Szombathely* (de Wyhnic a Szemereharaszt) sa do obce Kolta prisťahoval už na začiatku 19. storočia ako príbuzní Kürthyovcov. Šľachtickú erbovú listinu roku 1811 získal generál Ján Sz. (?–1831), ktorá bola neskôr publikovaná v Gemersko-Malohontskej a Komárňanskej stolici. Rod okolo roku 1830 sa z Békešskej stolice presťahovala do Komárňanskej stolice a usídlila sa v Kolte a Dubníku. Ako prvý sa tu usídlil Anton Sz. (?–1864), nadporučík dragúnov. Jeho syn Viktor (1830–?) sa zúčastnil maďarskej revolúcie 1848/49 v hodnosti plukovníka, roku 1867 sa stal hlavným slúžnym okresu Udvard (Dvory nad Žitavou), v rokoch 1872–1875 bol krajinským vyslancom, roku 1887 dostal predikát de Szemereharast a roku 1890 bol zvolený za komárňanského podžupana. Roku 1904 získal titul kráľovského radcu. Jeho sestra Emma (1832–?) vydatá za úradníka Kolomana Balogha (de Bura) (1831–1884) bývala v dubníckom kaštieli. Viktorov syn Anton Sz. (1847–1818) s manželkou Katarínou Várady (de Visk) bývali v kürthyovskom kaštieli v Kolte (vdova do roku 1945).

Rod *Mátéffy* (de Czece) pochádza z Belohradskej stolice a jej prvým známym členom je Ján (manželka Anna Bakó), ktorého syn Valentín si nárokoval na majetky z matkinej strany v obci Czece a ohradil sa proti ich darovaniu a prenájmu. Jánov vnuk Michal roku 1702 od kráľa Leopolda I. získal novú donáciu na obec Czece. Tohto synovia Ján a Andrej v rokoch 1725 a 1731 získali od Komárňanskej stolice šľachtické osvedčenie. Táto línia síce v polovici 18. storočia vymrela, ale Valentínov syn Andrej získal majetky s manželkou Dorotou Kürthy v Kolte a Fajkütte (dnes Dedinka). Rod žijúci v Kolte od 1. polovice 18. storočia sa časom značne rozšírila a zväčša to boli drobní šľachtici. V obci Kolta bývali aj v 1. polovici 20. storočia.

V chotári obce získal isté majetkové diely rod *Paálovcov* pochádzajúca z Belohradskej stolice. V Dubníku sa po roku 1870 usídlil Dionýz Pál st. (1842–1931), ktorý si za manželku vzal Alžbetu Fehér (1846–1920), pochádzajúcu z Komárňanskej stolice. V Jasovej získal majetky okolo honu Üzbég. Tie zdedil jeho syn Dionýz Paál ml. (1870–1939), ktorého manželkou bola Irena Nyáry (1885–1942), dcéra železovského obvodného lekára (napriek priezvisku neboli šľachtici). Rodina vlastnila tunajšie majetky do roku 1945, ale po roku 1942 sa tu trvalo nezdržiavali.

Rodina *Polkaovcov* vlastnila majetkové diely aj v chotári Jasovej, ale bývala v kúrii v Čúzi, ktorú po roku 1920 odkúpili od Adolfa Steinera. Samotu v chotári obce dal postaviť Július Polka (1845–1935), ktorého manželkou bola Mária Ölveczky (1850–1938). Ich potomkovia v Dubníku žijú dodnes.

Dohoda zemepánov

Ako prílohu ku kapitole pridávame dohodu zemepánov ohľadom delenia majetku v rámci komasácie. Je síce dosť podobných zachovaných dokumentov, hlavne vo veci sporov o kúsok dedovizne, ale tento je hádam najzaujímavejší. „*V urodzenej Komárňanskej stolici, v dôvernej obci Jasová vo veci komasácie sa 20. augusta 1843 zišli v byte Eduarda Halassyho v Čúzi (dnes obnovený kaštieľ), manželka grófa Karola Batthyánya, rod. Karolina Nádasdy, vlastnou rukou napísaným a preukázaným majetkovým listom splnomocnením poverila hájiť svoje záujmy úradníka Ignáca Fabiánicsa, v mene osvietenej manželky grófa Beckersa rod.*

Natálie Rothkirchtrach zákonným úplným splnomocnením bol poverený advokát Ján Besze, manželku grófa Lichtenberga, rod. Magdalénu Vörös zastupoval Jozef Lipovniczky, tak je aj poverenikom Jozefa Rososa, Jozefa Schercza, Alojza Kürthyho, radcu Imricha Jármího, podobne i Ignáca Heldta, Eduarda Halassyho, ako aj Karola, Jána a Štefana Csúzyovcov, aj Jána Lennera. Tak spoločne s celým komposesorátom vychádzajúc z návodu overenej mapy a po daní na vedomie verejnosti sme prišli ku klasifikácii pôd a dohodli sme sa na nasledovnom:

1.= Od okraja chotára, totiž začínúc od Zatkóa, pri ornej pôde sme sa dohodli na výmere 1100 □ siah nachádzajúcej sa medzi chotármi Semerova, Kolty a Čúzu, pod vinohradom za obcou až lúkam.

2.= Rozhodli sme sa odkúpiť 800 □ siah všetkých lúk na kosenie, ktorých okraje riadkami pripadajú k ornej pôde.

3.= Aj podľa mapy hon Erdei (Lesný) sme sa rozhodli odkúpiť 1300 □ siah pôdy tohto mena.

4.= Kőbánya (kameňolom) a jeho 2000 □ siahové okolie od vrcholu kopca Mogyorós (Liesková) až po lúky ležiace medzi novými a starými jasovskými vinohradmi, vodné výmole a cesty po vrcholy brehov možno sa dajú obsiahnuť do jedného jutra.

5.= Ostatné priemerne 1500 □ siahové pasienky na Mogyorósi možno obsiahnuť do jedného jutra.

V tomto poradí na základe spoločnej dohody sa podarilo podujatie, ktorého poradie je nasledovné:

a.) manželka grófa Battyhánya popri Erdőföldu (Lesnej pôdy), kopca Mogyorós si žiadala podiel z 11 jobagiónskych usadlostí.

b.) manželka grófa Beckersa, keď prostredníctvom Alojza Kürthyho cestou súdnej exekúcie po konečnej súdnej pokonávke sa musela vzdať 90 a niekoľko jutrového majetku, časom úfajúc prostredníctvom Alojza Kürthyho rozhodla sa mogyorósky pasienok či už cestou pokonávky alebo dohody opäť skopať, aby nebodaj nebola zaťažovaná množstvom pasienkov. Hon pri ceste vedúcej z Jasovej do Čúzu si žiada veľkým podielom a z malých parciel, namiesto všetkých mäkkých pôd a navyše z príslušenstva lúk v jednom celku aj to príslušenstvo lúky vykrojiť, ktorých 35 jutár a ornej pôdy a 25 jutár pasienkov pripadali pánovi Alojzovi Kürthymu a tak chce pre seba poníže vykrojiť aj 125 jutár v Kövecsestagu (Štrkový diel), a z vyššie menovanej zeme prednostným právom výberu pojať 7 1/2 role po jobagiónoch namiesto ostatného jej prislúchajúceho množstva podielu z príslušenstva lúk vydať z pasienka spojeného s majetkom pri lese ležiacom v susedstve Alojza Kürthyho.

c.) Štefan Rosos v priestore nad vinohradmi si žiada u každého menovite, teda vyňať 8 1/2 podielu po každej usadlosti, s tou verejnou podmienkou, že do majetku mu prislúchajúcemu nech nie sú do príslušenstva zahrnuté im pripadajúce cesty a vodné výmole.

d.) manželka grófa Lichtenberga si žiada vyňať smerom k jej semerovským majetkom podiel za 4 usadlosti ako luhy a malé kusy zeme, taktiež pole Kakári, ktorý vymení s Eduardom Halassym vo vlastníctve toľkých □ siah, koľko má pole Kakári, odpočítajúc zo zaujatého príslušenstva Eduarda Halassyho a na tomto mieste vydať ich v jednom celku.

e.) Eduard Halassy svoj podiel za 4 jobagiónske usadlosti si žiada vykrojiť z pasienka Zatkói ležiac spojený s jeho majetkom v Čúzi, spoznajúc všetky právne nároky vyššie spomenutej manželky grófa Lichtenberga.

f.) Pani Jozef Schercz, Karol Csúzy za 7¹/₂ jobagiónskej usadlosti si žiadali príslušenstvo v Zatkói, koľko avšak môže byť v susedstve Eduarda Halassyho.

g.) Imrich Jármy po 1 jobagiónovi |

h.) Štefan Jaross po 2 ¹/₂ jobagiónovi | — toto príslušenstvo si žiadajú vyňať v Zatkói |

i.) Ján Lenner po 1 jobagiónovi |

k.) Alojz Kürthy celé príslušenstvo si žiada vykrojiť z mogyorosského v susedstve manželky grófký Batthyány, ďalej vyhlásil, že manželka grófa Beckersa zbytočne vyhrocuje svoje majetkové práva, vzhľadom k tomu chce podať námietku.

Po tomto uznesení je možné podať námietky m. i.: Nech sa preukážu preukázané alebo preukázateľné nezákonné násilné zabratia príslušenstva majiteľov. Ďalej spoločným uznesením, že keby aj hocijaký nepatrný dielik by bol v absolútnom a nerušenom vlastníctve, ku ktorému by sa dostal prostredníctvom výmeny alebo inou právnou cestou, nech sa obráti na príslušné právo. —

Títo svojou slobodnou vôľou vzali na vedomie tieto dohody, ktorých najprísnejšie povinnosti sme si priali pevne vydať, uznieť sa spoločnou vôľou, že z jednej časti na základe svojich podpisov, z druhej časti však sme sa v najprísnejšom zmysle uzniesli so splnomocnencami a povereníkmi týmito dohodnutými bodmi v ich tesnom zachovaní, avšak medzi sebou takými prísnymi uzneseniami, lebo keby naši splnomocnenci, povereníci zabudli by na tieto prísne uznesenia, v tomto sa nedohodnúc alebo proti najmenej podanej námietke; okamžite po nej 50 # totiž päťdesiat cs. kusov zlatých ako odškodné za toľko, koľko pripadá komposesorátu od hociktorého komposesorátnika okamžite sa v plnej sume slovným súdom vykúpi a toto sa vykoná dôveryhodne, keď poprosí richtár komposesorátu o exekúciu urodzeného dôstojného druhého komárňanského podžupana, ako súčasným spolumajiteľstvom zvoleným dôverným sudcom.

Tieto sme vydali prísnosťou a silou neprepísania vo viacerých pôvodných exemplároch podľa dohody spísaného listu v Čúzi dňa 21. augusta 1843 pre všetkých vyššie spomenutých; Ján Besze v. r. (vlastnou rukou) ako úplný právny splnomocnenec manželky grófa Beckersa, rod. Natálie Rothkirchentrach, v mene manželky grófa Lichtenberga Jozef Lipovniczky v. r., Alojz Kürthy v. r., Ignác Fabiánics v., poverenec osvietenej manželky grófa Battyánya Jozef Rosos v. r., Jozef Schercz v. r. poverenec Ignáca Heldta ako aj Jármiho, kráľ. radcu. “

Na zadnej strane je pripísané: „Manželka grófa Karola Batthyánya sa obrátila na mňa vo veci jasovskej regálnej krčmy (podnájom) a so stránkami už uzavrela výsledok, ktoré boli dané na vedomie listom prílohy. — Jedným zo žiadateľov bol žalovaný pán Jozef Schercz, dovtedy aj s výdavkom, prostredníctvom grófký však podal vyjadrenie, kvôli ktorému sa stránky medzi sebou preukázali — on sám po nestrannom vybavovaní sa proti zaznačenému ohradil, keď grófka sa znova obrátila na neho nie tak ako podaním na richtárstvo, ale ako **T** na richtára komposesorátu a podžupana — ktoré bolo inak na jej žiadosť verejne ohlásené. Zaznačené pod číslom 134 b

Dionýz Pázmándy

podžupan

T Jasovský členský podiel je už vraj
do dnešného dňa vybratý“

(Tieto riadky sú veľmi ťažko čitateľné a niektoré zapísané slová sú rozmazané, pozn. prekl.).

SAMOSPRÁVA OBCE

Richtár bol predstaviteľom mestskej alebo obecnej samosprávy. Pojem pochádza z nemčiny (Richter), latinským ekvivalentom je iudex, čo poukazuje na jeho dvojitú funkciu – predstaviteľ a samosprávy a súčasne sudcu (odtiaľ maďarské pomenovanie bíró). V staršom období do konca 13. storočia sa aj mestský richtár označoval pojmom villicus, neskôr sa tento pojem vzťahoval iba na člena obecnej samosprávy na dedine. V mestách a dedinách na nemeckom práve sa stretávame aj s funkciou dedičných richtárov, ktorí boli spravidla zakladateľmi nových obcí (lokátormi) a za vykonávanie úradu zodpovedali zemepánovi. Dedinskí richtári (villicus, vesník) boli volení obecnou pospolitosťou a boli za výkon svojej funkcie zodpovední zemepánovi. Okrem vlastnej samosprávy obce a vykonávania nižšieho súdnictva mali spolu s drábmami zemepána na starosti plynulé odvádzanie poddanských dávok, deviatku a desiatku, ako aj štátnych daní. Od 16. storočia v dôsledku zblížovania právnych typov stredovekej dediny s funkciou richtára aj pojmovo splynula funkcia vesníka. Údaje z obdobia neskorého feudalizmu nás informujú o spôsobe voľby dedinských richtárov. Z roku 1570 zo súpisu tureckých vyberačov daní sa zachovalo meno vesníka *Kálmána*. V roku 1768 túto funkciu zastával *Michal Dzian* a roku 1841 *Jozef Trnka*. Poddaní mohli voliť z troch kandidátov navrhnutých zemepánom. Po roku 1848 dedinskí richtári ostali aj naďalej, stratili však súdnu právomoc. Tak roku 1864 bol starostom *Matej Horváth* a starostom u komposesorátu bol *Ignác Pekarovich*. Veľmi veľa pozitívneho na tomto poli vykonali aj miestni učitelia, hlavne ako notári (už od polovice 18. storočia). Na konci 19. storočia dlhší čas túto funkciu zastával *Jozef Matkovics* (1896).

Starý obecný dom stál na mieste pred dnešným kostolom, ale pre zlý stavebný stav a schátranie bol za I. ČSR zbúraný. Potom sa obecný úrad presťahoval do budovy ľudovej školy, kde dostal jednu miestnosť. V období I. ČSR bol tunajším richtárom *Ludovít Martišek*. Dlhoročnými poslancami obecnej samosprávy boli Ján Bašťovanský, Imrich Bašťovanský st., Štefan Bašťovanský, Alexander Drubics, Jozef Kasáš (bol aj prisažným), Štefan Mihalik. Vo funkcii prednostu obce sa vystriedali Ján Apoller, Michal Kasáš (neuveriteľných 29 rokov, bol aj obecným pokladníkom) a Ján Bašťovanský. Pavol Kasáš bol prisažným. V rokoch 1939–1945 túto funkciu zastával *Štefan Bašťovanský* (v listinách István Bastiovánszky).

Po roku 1945 už o samospráve možno hovoriť iba nostalgicky, veď o samostatnom rozhodovaní dlhé desaťročia nemohlo byť ani reči. Jasová sa v máji 1945 stala znova súčasťou Československa a prvým predsedom MNV sa stal *Michal Mráz* a vedúcim úradníkom Jozef Levák. Roku 1948 sa stal predsedom MNV *Imrich Martišek* a úrad bol presťahovaný do bývalej Drubicsovej kúrie, ale tragicky zomrel a preto ho po niekoľkých mesiacoch vystriedal *Michal Klačan*. Roku 1950 tajomníkom MNV sa stal *Ludovít Mellen*. Po ňom nasledovali predsedovia MNV *Jozef Habrman* (1954–1957), *Imrich Vörös* (–1964), *Ludovít Smolenický* (–1971), *Štefan Straka* (–1975), *Anna Baráthová* (–1977), *Pavol Kamočai* (–1990). Tajomníkmi MNV boli *Ludovít Smolenický* (1955–1958), *Karol Kútik* (–1969), *Ján Šima* (–1971), *Ludovít Smolenický* (–1979) a *Jozef Šebestyén* (–1990). V rokoch 1956–1960 bola postavená nová budova MNV a kultúrneho domu. Budova týmto účelom slúži dodnes.

Po tzv. „nežnej revolúcii“ v novembri 1989 sa situácia zmenila, aj keď nie úplne. Boli zriadené obecné úrady, samosprávy rozhodujú fakticky samostatne, hoci značná časť podlieha vplyvu politických strán. V rokoch 1990–1994 bol starostom obce *Ladislav Polák st.*, vystriedal ho a aj v súčasnosti túto funkciu zastáva *Ing. Miroslav Habara*. Ďalší členovia dnešné obecného zastupiteľstva sú: zástupca starostu *Martin Samuhel*, poslankyňa *Helena Lavičková*, poslankyňa *Dagmar Lubušká*, poslankyňa *Ing. Mária Trnková*, poslanec *Imrich*

Baláž, poslanec Ladislav Polák ml., poslanec František Remeň a hlavná kontrolórka obce Katarína Némethová.

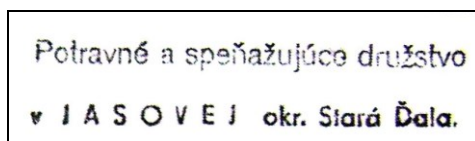
POTRAVNÉ A SPEŇAŽUJÚCE DRUŽSTVO

Z hľadiska rozvoja obce v Jasovej mimoriadne významným počinom bolo roku 1936 založenie tunajšieho Potravného a speňažujúceho družstva podľa obchodného zákona XXXVII z roku 1875 a jeho zápis u krajského súdu v Komárne je pod číslom Firm. 317 B XII – 871 – 1/36. Družstvo sa stalo členom Spotrebného družstva HANZA so sídlom v Galante. Jeho prvým predsedom sa stal N. Borbély, predsedom dozornej rady Štefan Malkovics a pokladníkom Imrich Bašťovanský ml. Obchod bol umiestnený v starom rodinnom dome (č. 216) s dvojsoovým priečelím, ktorý bol zakončený doskovým štítom. Stará stavba bola do dvora obrátená podstením. Vedúcim družstevného obchodu a výčapu bol Jozef Ligač, potom Zoltán Ág. Imrich Bašťovanský (Imre Bastovanszky) sa stal predsedom družstva po roku 1939 a predsedom dozornej rady Ede Csaszto. Organizácia vstúpila do zväzku Spotrebného družstva HANGYA so sídlom v Budapešti. Názov bol zmenený na „Fogyasztási és Értékésítő Szövetkezet Jászfalu“.

Budova Potravného a speňažujúceho družstva (1936)

3. novembra bola na družstvo uvalená dočasná národná správa (správca Július Bednár), samozrejme meno organizácie bolo poslovenčené. V zápisnici sa konštatovalo, že družstvo vlastní hostinec, obchod, šrotovník, triéry a pečie sa chlieb. Roku 1946 vystúpilo zo zväzku družstva HANZA a vstúpilo do Ústredného družstva v Bratislave. Revízorom sa stal Ľudovít Hatvany. Od 27. februára 1946 sa stal národným správcom Jozef Lehotský, riaditeľ miestnej základnej školy, za členov správy boli vymenovaní Michal Mráz, Štefan Matkovič, Michal Hruž, Jozef Čerňanský, Štefan Kučera, členovia dozorného výboru sa stali Ján Baláž ml., Štefan Sellár, Štefan Samuel ml., Karol Porubčan, Ján Martišek a Štefan Hrala, revízorom bol Ľudovít Burič.

Pečiatka družstva z roku 1947

Národná správa bol zrušená 12. januára 1947 a predsedom družstva sa stal Michal Mráz, účtovníkom Jozef Lehotský a vedúcim obchodu a pohostinstva bol František Gombík.

Predsedom družstva roku 1951 bol Štefan Samuel, podpredsedom Jozef Bašťovanský, členmi správy Jozef Čerňanský, Ján Martišek, účtovníkom Jozef Lehotský, predsedom dozornej rady Štefan Samuel ml., jej podpredsedom Štefan Bednárík (zároveň bol aj pokladníkom), členmi Karol Porubčan, Michal Hruž, Štefan Kothaj a Ján Baláž. Lehotský bol riaditeľom tunajšej školy, Baláž cestárom, ostatní členovia boli roľníkmi. Družstvo dosahovalo veľmi dobré výsledky a konštatovalo sa, že budova obchodu nevyhovuje ani z jednej stránky a preto by bolo potrebné postaviť novú stavbu. Vedúcim obchodu sa potom stal N. Gólis a nakoniec N. Tóth. Družstvo v tom čase malo 218 členov. Roku 1955 družstvo bolo začlenené do Jednoty s. d. v Nových Zámkoch a tak činnosť v pôvodnej podobe ukončilo.

ETNOGRAFIA OBCE

V súčasnej dobe Jasová temer úplne stratila svoju pôvodnú podobu a zanikajú aj staré ľudové zvyky. Preto je potrebné spomenúť ich aspoň stručne, aby sa spomienka na ne zachovala aspoň v tejto monografii.

Nárečie

Jasovské nárečie je tvrdé a nesie stopy silného zmiešania osídlencov z moravského pohraničia s pôvodným obyvateľstvom. Pritom je zvukomalebné a primerané temperamentu miestneho ľudu. Tunajšie nárečie je veľmi blízke spisovnej slovenčine a je obohatené terminológiou miestnych názvov zmiešané so značným množstvom slov medzinárodného charakteru. Frazelológia nadväzuje na susednú obce Kolta, Semerovo a Čechy, kde dodnes žijú potomkovia osídlencov z moravského pohraničia. Vplyv maďarského jazyka aj tu zanechal stopy zvlášť vo výrazoch, ktoré sa používali hlavne medzi zemepanskými rodinami. Nezanedbateľne vzájomne sa ovplyvňuje prirodzeným spôsobom slovenské obyvateľstvo a silne zastúpené obyvateľstvo maďarskej národnosti v okolitých obciach. Tak obohacujú svoj duševný obzor. Nárečové stopy germanizmu sú veľmi zriedkavé a vplyv nezanechalo ani nemecké osídlenie Sponder pusty. Skôr naopak, pôvodný švábsky jazyk nemeckých kolonistov sa zmiešal so slovenčinou Jasovčanov a postupom desaťročí vymizla z hovorovej reči. Svoj rodný nemecký jazyk si zachovali ojedinelé rodiny, ktoré sa od domáceho obyvateľstva separovali.

Zvyky a obyčaje

Z temperamentu Jasovčanov, ročných období a katolíckeho kalendáru vyplývajú zvyky, ktoré sú popretkávané slávnosťami a svojráznosťou. Typické sú vianočné, novoročné, fašiangové a veľkonočné sviatky. Na Fašiangy sa chodilo s ražňom a muzikou. Na Veľkonočný pondelok chlapci šibali a oblievali dievčatá, v utorok zas dievčatá šibali korbáčmi. V podstate vrátili neraz pondelňajšie vedrá studenej vody svojim oblievačom. Napriek tomu sa každý na tieto chvíle tešil, veď veselosti a dobrej nálady bolo na rozdávanie. Dnes našim predkom môžeme tieto úprimné chvíle len závidieť. Ako zaujímavosť Komárňanskej župy sa tu spomína vynášanie klátov (špalkov) na popolcovú stredu, t. j. tretia fašiangová slávnosť. V ten deň chlapci za zvukov rezkej hudby nosili kláty a kládli ich k domom, kde bývali slobodné dievčatá. Okrem Jasovej bol tento zvyk rozšírený aj v susednej Kolte.

V 18., 19. a do polovice 20. storočia sa tieto zvyky precízne dodržiavali tak medzi mládežou, ako aj u staršej generácie. Rázovité svadby a ich veselice trvali temer tri dni a boli spojené s rôznymi „ceremoniami“, v nejednom prípade aj na pobavenie hostí. Dokonca na „muzikách“ staršia generácia držala krok s mladými. Vplyvom moderných myšlienok a hlavne zmeneného životného štýlu (zvlášť pracovnými príležitosťami vo fabrikách, železničiach a

iných platených miestach) však začali tieto zvyky po roku 1920 mierne upadať, po roku 1945 už rýchlejším tempom. V súčasnej dobe ich pamiatku udržiavajú iba dobrovoľné folklórne skupiny, ak sú v tej-ktorej obci zriadené. Z pohľadu budúcnosti však by to bolo nevyhnutné. Kedysi medzi mládežou a staršou generáciou sa udržiavali akési stavovské odstupy. Napríklad mladý nemohol ísť do krčmy, až po jeho slávnostnom prijatí medzi dospelých. Tak mládenec, ktorý sa chcel dostať do stavu dospelých musel prejsť „krstom“ pálenky, kde bol nakoniec pasovaný a prijatý do ich radov. Znakom dospelosti u mužov sa prejavovali aj nosením a pestovaním fúzov, fajčením fajky alebo žuvaním tabaku (miestne močky). U žien to bolo zvýšenou spevavosťou pri práci alebo spoločenských udalostiach (medzi ne sa počítali napríklad aj páračky) a úpravou vlasov do tzv. „chochúl“. Dievčatá mali predsa len ľahšiu cestu medzi dospelými ženami, ktoré ich už od mladosti zaúčali do domácich prác. Veľmi rozšíreným zvykom v Jasovej boli ohľady či zálety, keď mládenec šiel za dievčaťom, ktorú vyvolával jemným klopaním na okenný rám. Tento zvyk sa paradoxne u záletných mládencov zachoval až do nedávna. Tí to však popierali, že v Jasovej je to presne naopak, lebo v obci na jedného chlapca pripadali dve dievčatá. Dnes klopať na okná však už nie je potrebné, nakoľko kedysi tabuizované zvyky a témy sú dobre známe dokonca aj medzi deťmi. Napríklad kedysi pobozkať sa verejnosti u neoddaných párov bolo nemysliteľné, ale dnes už je to bežný jav. Bohužiaľ dnešný amerikanizmus, brutalita vysielaná v televízii a vo filmoch, separácia a iné nešváry v súčasnosti tieto milé zvyky potlačujú, čo je škoda pre nás všetkých. Preto je chvályhodným počínom organizovanie predvianočnej zábavnej súťaže Spieva celá dedina spolu s obcami Čechy a Kolta. Aspoň takto je možno oživiť spoločenský život a súdržnosť obyvateľstva, ktoré sa zvykne zatvárať medzi steny svojich domov. Aj dnes sa zvyky prísne dodržiavajú podľa rímskokatolíckeho kalendára ako je to na celom území Slovenska.

Ludová architektúra

Stavba domu a zariadenia jeho okolia sa riadila podľa finančných možností každého občana. Domy v 19. storočí sa stavali prevažne z nabíjanej hliny zmiešanej s porezanou slamou alebo plevami. Od konca 19. storočia sa rozšírilo používanie nepálenej tehly, ktoré v obciach vyrábali hlavne cigáni. Valbové či sedlové strechy boli kryté slamou, trstou a u zámožnejších aj šindľom. Pôvodný jednoosový prízemný obdĺžnikový dom mal vstup do pitvora zvýraznený žudrom. V obci donedávna stáli takéto domy, ale zmenou životného štýlu postupne zanikli a nezachovali sa.

Príklady ľudovej architektúry, dom zo začiatku 20. storočia a z 20. rokov 20. storočia

Do dnešných dní zástavba ľudových domov obce potočnej radovej dediny sa zachovala iba čiastočne. Starší typ domov predstavujú objekty s dvojosovými priečeliami (teda z konca 19. storočia) a do dvora sú obrátené podstením (č. 25; 322 s prestavanou dvorovou fasádou, priečelie má zakončené doskovým štítom v strede prechádzajúci v strechu s vyrezávaným symbolom kríža, po stranách s výzdobou). Iné podobné domy majú podstenné podpory drevenými trámami (č. 311 – korunná rímsa je riešená spôsob oblúčkového vlysu; 320)

alebo železnými stĺpmi (č. 294). Za domom č. 308 sa zachoval jednoosový dom so vstupom na pilierovú chodbu, vstup z dvora na povalu je dreveným rebríkom. Je to typ malého domu chudobnejšieho roľníka. Vo dvoroch domov stáli samostatné budovy letných kuchýň, hospodárske budovy a kolesové studne (nahradili vahadlové studne).

Po roku 1918 sa začala stále častejšie používať pálená tehla a strechy kryť tvrdou krytinou. Teda aj takýmto spôsobom sa zabráňovalo požiarom, ktoré v najväčšej miere spôsobovali ľahko horľavé slamené strechy. Priechelia novších domov či starších s prestavbou rozširuje vstup na pilierovú chodbu (221; 281; 308; 308 – priechelie členia okná v šambránach a korunná rímsa; 324 – priechelie členia okná v šambránach, lizény a korunná rímsa). V starších domoch do začiatku 20. storočia bola jedna izba (predná alebo čistá izba), kuchyňa (štvrka či pitvor), komory a maštale. Miestnosti boli kryté trámovými stropmi. Bohatší gazdovia mali dve izby (predná a zadná izba). Pôvodné okná boli malých rozmeroch, kde sa ledva zmestila hlava, ktoré v nejednom prípade boli opatrené mrežami. Zariadenie v izbách priemerne situovaného sedliaka pozostávalo z postelí, šubotky a truhly na šaty. V jednom rohu izby bol široký dubový stôl s rohovou lavicou a v druhom rohu bola murovaná pec zvaná „šiška“. Vykurovala sa z kuchyne, kde bol otvor a na nej boli miesta na sedenie. Obývacie miestnosti nemali dlážky v dnešnom slova zmysle, ale bola to starostlivo udržiavaná udupaná zem. Na jednej posteli sa zvyčajne spávalo a na druhej boli úhladne nakopené rezervné periny a vankúše. Deti spávali na peci vo výklenku zvanom „surdík“.

Ľudový odev

Tunajší ľudový odev bol do začiatku 20. storočia svojrázny, ale bez väčších oblastných charakteristických znakov. Potom dosť rýchlo tento odev ustúpil modernejšiemu odievaniu. Spôsobilo to rýchlejšie tempo spôsobu života a lepšie spojenie obce s mestami a väčšími obcami. Tu sa prevzal meštiansky spôsob odievania, neskôr rozšírený aj na dedinách hlavne tam, kde bolo mnoho šľachtických rezidií. Lebo aj zvyky šľachty vplývali na život miestneho obyvateľa, ktorý ich odpozoroval a adaptoval na svoje pomery a možnosti využitia. Tak je tomu však temer vo všetkých oblastiach života dodnes. Pôvodný ľudový odev (o kroji tu nemožno hovoriť v pravom slova zmysle) sa vyrábal z hrubého, domácky vyrobeného konopného plátna, ktoré dlho vydržalo a preto sa nosilo aj počas práce. Boli to široké a pohodlné gaty so strapcami na manžetách, podobné boli aj košele. Klobúky mali širokú strechu. V zime sa obúvali čizmy a v lete pantofle.

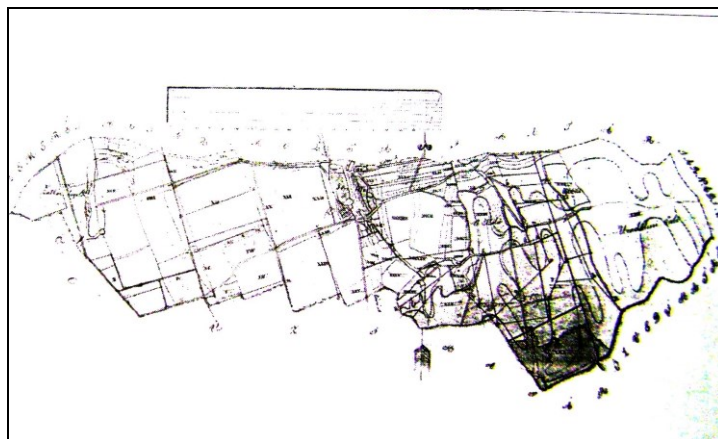
Ľudový odev zo začiatku 20. storočia

Od 20. storočia sa nosil odev z jemnejšej látky (podľa druhu nosenia) a prevládala čierna farba. Ženy nosili čepiec a pomerne široké nariasené sukne s konopnými spodničkami. Obutie bolo podobné ako u mužov. Muži aj ženy nosili „lajblíky“ (vesty) svojského strihu. Od začiatku 20. storočia sa menil aj ženský odev, získaval na farebnosti hlavne z priemyselne vyrábaných látok. Ľudový odev sa tu zmenil už dávno natoľko, že v literatúre o ľudovom odievaní sa Jasová nikde nespomína. Teda ľudový odev v Jasovej dávno zanikol, súviselo to

chodením za prácou do iných žúp, dokonca krajín. Navrátilci prinášali nové módne podnety, ako nám to dokazujú pripojené fotografie Jasovčanov zo začiatku 20. storočia.

Rozdelenie pôdy a komasácia

Pôda bola a je živiteľkou väčšiny obyvateľov obce, dôležitým faktorom jej rozvoja a preto premenami jej vlastníctva a usporiadania za posledných necelých 170 rokov vyberáme jedno štvrtstoročie búrlivých zmien. Preto sa týmto historickým faktom, ktorý dosť oslabil neobmedzenú moc zemepána treba zaoberať trochu obšírnejšie. Nakoľko ovplyvňovala životnú úroveň pospolitého ľudu, jeho zvyky a život všeobecne, má svoje miesto v kapitole o etnografii.

Mapa chotára obce z roku 1841 od Daniela Kovácsa

Zaujímavý je list Krajského súdu v Komárne z 3. februára 1936 adresovaný okresnému súdu v Starej Ďale a potom následne na obecný úrad Jasová, z ktorého vyberáme: „Na Vaše dožiadanie zo dňa 12. októbra 1935 č. 10362/1935 oznamuje sa nasledovne: Obecné školy boli zriadené zák. článkom XXXVIII. z roku 1868, pred týmto však nie je len pojem obecných školských fondov, ale aj pojem obecných škôl je neznámy. Povinnosť vykrojenia obecnoskolského fondu pri urbárskej komasácii bolo ustálené §-om 88 čl. LIII. z roku 1871 vyhláseného dňa 24. decembra 1871, a dľa nariadenia č. 26138 I. M. zo dňa 15. sept. 1878 o vykrojení fondov bolo ministerstvo kultu upovedomené. Teda tam, kde komasácia bola vykonaná pred rokom 1868 o obecnoskolskom fonde nemôže byť ani reči, pri čom treba poznamenať, že na rozdelenie pozemkov je rozhodujúci čas vynesenia meritorného rozsudku alebo uzavretia dohody a nie snád' doba vykrojenia. Podľa tohto sa oznamuje doba dokončenia komasácie, poťažne vynesenia rozsudku alebo dohodnutia v jednotlivých obciach Vášho okresu takto: ... 8./ Jasová, overené dňa 17. mája 1839, ... Poznamenáva sa, že overenie je posledným aktom komasácie. ... Dr. Veselovský, súdny radca.“ Možno skutočne overenie znamenalo posledný akt komasácie, ale nie každý bol spokojný (ako je to v živote zvykom) a neskôr sa vyskytlo okolo nej viacero sporov. Takže posledný akt nebol úplným koncom komasácie. Je potrebné vedieť, že chotár obce postupným delením majetku medzi potomkov sa veľmi drobil. Klčovaním lesa sa zas získavali polia v rôznych častiach chotára a kúpou zas v iných dieloch. Pretože sa takto niektoré pozemky podarilo utajiť pred povinnosťou odvádzať z nich daň, tak štátna správa začala iniciovať sceľovanie chotára – „komasáciu“. V tom čase boli nakreslené presné mapy obcí a ich chotára s pozemkovými knihami, mimoriadne dôležitý materiál výskumu histórie obcí. V tomto prípade možno konkrétne identifikovať dávno zaniknuté objekty a ich majiteľov (v knihe uvádzame niektoré z nich). Na vývoj miestnych pomerov v značnej miere vplývala prvá komasácia pôdy (sceľovanie) roku 1839 ukončená aj so spormi roku 1845 (teda veľmi skoro) a to vydávaním

nových roľníckych usadlostí. Zameranie parciel a ich zakreslenie roku 1839 vykonal tunajší obyvateľ Daniel Kovács, výkonný inžinier (viď str. 51 a 52).

Hodnotu poznania má listina urbárskych pozemkov padnúcich pod odlúčenie a plán ich nového rozdelenia z roku 1841, ktorý na ilustráciu vyberáme (pri preklade sme sa snažili zachovať pôvodné znenie dokumentu). „Jasovské urbárske parcely spadajúce pod odlúčenie, plán nového rozdelenia. — Ctenej uhorskej miestodržiteľskej rade vo veci jasovského sporu odlúčenia a usporiadania roku 1840, spísaným pod č. 12,651 ctenou inštitúciou, 21. apríla t. r. z príležitosti vykonanej súdnej obhliadke cteným c. jasovským komposesorátom ohľadom vykonaných zmien pre jobagiónov vyznačenou líniou, nového rozdelenia urbárskych parciel na odlúčenie, vzhľadom pod písmenami K. a L. preukázaného plánu, a k nim pripojenej prílohy M, upozorniac na súdny výrok n. m. m. kr. miestodržiteľskej rady na už ustanovené body, sa predloží nasledovne:

1. Keďže povaha urbárskeho usporiadania nepriniesla to, že v akom pomere sa zvýšia dozerané urbárske parcely; v tom istom pomere nech je tým vydané príslušenstvo v intraviláne, lúkach a lúčinách, orných pôdach a pasienkoch; potom ďalej v prílohe pod písmenom M v podstate každý domový pozemok dostane rovnaké zvýšenie o $1^{42}/_{64}$ na urbársku parcelu: takto následkom podľa ustanoveného kľúča urbárskeho nariadenia, na urbársku sessiu (pozemok) v intraviláne jedno jutro, na ornej pôde 20 jutár, na lúkach počítať s 10 kopaniami, podľa prílohy M prichodí starému urbárskemu domovému pozemku, čiže $1^{42}/_{64}$ príslušenstvo: v intraviláne (Belső telek $1^{626}/_{1000}$; na ornej pôde $33^{126}/_{1000}$; na lúkach a lúčinách $16^{562}/_{1000}$, pod panské zdanenie nezahrnúť nazvyš $0^{098}/_{1000}$; spolu $51^{442}/_{1000}$ jutár; ku ktorým t. m. zemepánmi ako urbárska bola navrhnutá domová parcela, totiž 31 jutár v 6 jutrách a tak $1^{42}/_{64}$ k urbárskemu domovému pozemku $51^{442}/_{1000}$ jutár po $9^{957}/_{1000}$ jutrách k nemu treba prirátať aj urbársky pasienok, podstata celého starého domového pozemku činí $61^{399}/_{1000}$ jutár dôsledne $43 \frac{1}{2}$ na starý domový pozemok, celá jasovská urbárska podstata činí $2670^{872}/_{1000}$ jutár. Túto celú podstatu možno nájsť na mape pod č. LXII začínajúc pri Erdősegu (pahorkatina) a pokračujúc po celej šírke chotára, vynechajúc pri tom všetkom vinohrady č. LVI. a LVIII, kameňolom č. XXXVIII, mlyn užívaný panstvom spolu s jazerom, — od severu sa bude rozširovať po koltiansky a od juhu po čúzsky chotár po deliacu čiaru IK.

2. Podľa tohto základného výpočtu sú čiastky predloženého plánu nasledovné:

A.) Intravilán, bude ponechaný bez zmeny v dnešnom rozsahu a polohe s nevýhodou, ktorá v prílohe M má plochu $35^{825}/_{1000}$ jutár spolu so schodkom $4^{260}/_{1000}$ prislúchajú mu lúky a lúčiny, tá podľa urbárskej tabelle patrí 37 urbárskym želiarskym usadlostiam v intraviláne. K tým usadlostiam v intraviláne, ktoré majú rozlohu podľa overených mierok $150 \square$ siah, tak pasienkovým príslušenstvám pribudnú osminy po šesť jutár, spolu je to teda $32^{380}/_{1000}$ jutár okolo dediny č. XXIX a XXX, taktiež sa vykrojí z čiastky pasienkov rozprestierajúcich sa pri novozámockej ceste od obce ku koltianskemu chotáru, tak pri semerovskej a novozámockej ceste pre 10 urbárskych želiarov $10 \ 500 \square$ siah, teda $8^{750}/_{1000}$ jutár, tak intravilánové, ako pasienkové príslušenstvo v jednom diele. Ako to v návrhu mapy ukazujú červené čiary na tom pasienku, ktorého ostatné diely sa sčasti ponechajú pri novozámockej ceste, sčasti jeho diel nachádzajúci sa bližšie Jasovej bude použitý ako pasienok prislúchajúci za výsek mäsa, ostatné diely budú ako nižšie vyznačené, pričleňujú sa k orným pôdam; taktiež ten diel pasienka č. XXX, ktorý pod č. 48 sa tiahne od cintorína až ku koltianskému chotáru o rozlohe $1^{434}/_{1000}$ jutár. Kalvínom a židom miesto doterajšieho cintorína bude vyznačený pozemok a ďalej so začiatkom od cintorína po čiaru A 13, najbližšie príslušenstvo farára a školmajstra, ktoré spolu činí $12^{700}/_{1000}$ jutár, vymerané na konci ich zeme, plocha medzi písmenami A. 13. C. D., vynechajúc v strede až na koniec vedúcu koltiansku cestu, taktiež sa vymeria intravilánové a pasienkové príslušenstvo 10 urbárskych želiarov. Keďže plocha pasienku činí $26^{601}/_{1000}$ jutár, prvé vyrátané diely budú mať iba $22^{884}/_{1000}$ jutár, zvyšných $3^{717}/_{1000}$ jutár,

ktoré sa ponechajú medzi koltianskou cestou a želiarskymi pozemkami a budú použité na cestu; nakoniec ako zostávajúce príslušenstvo 17 urbárskych želiarov bude vykrojených 14,⁸⁷⁵/₁₀₀₀ jutár z pasienku č. XXIX, ktorý má rozlohu 17,²⁰²/₁₀₀₀ jutár cez cestu vedúcu do mlyna, zvyšných 2,³²⁷/₁₀₀₀ jutár budú použité na spomenutú cestu a ťažbu piesku. Po týchto želiarskych pozemkoch budú vykrojené najbližšie k obci v jednom diele od cesty Sallai ku koltianskemu chotáru.

B.) Rôzne pozemky, ktorých plocha je pod K v predchádzajúcom pláne podľa bodu D činí 92,⁷⁸³/₁₀₀₀ jutár, na týchto vykrojenie teda sa použijú nasledujúce pozemky:

- 1, pasienok č. XXX. rozprestierajúci sa od čiar AB po koltiansky chotár, predtým spomenutý diel 12,700.
- 2, Hon pri kostole č. XXXI., ktorého diel podľa pozemkovej knihy je 80,579.
- 3, Makoviská č. XLVI., 12,072.
- 4, Lúky od cesty Sallai ku koltianskemu chotáru č. XLVIII., 8,161.

spolu s vyrátaným pozemkom 113,512 jutár

Použijúc na rôzne pozemky 92,783 jutár

a tak ostáva: 20,729 jutár

ktoré ostali a používajú sa na pozemky výseku mäsa a krčmy. – Tieto pozemky vzhľadom k stavu sa dohodli, že pozemok patriaci kostolu pri koltianskom chotári je úplne na okraji spolu so zvonárovým, potom nasleduje pozemok školmajstra, farára, na konci obce pri ceste Sallai je mäsiarova zem, ako to vidno na predstavenom pláne. –

C.) V susedstve predtým spomínaných rôznych pozemkov budú lúky a lúčiny jobagiónov, ktoré sú vidieť v pozemkovej knihe a v prílohe M pod č. 10. Potom budú vykrojené zvlášť podľa domových pozemkov každého podielu v jednom diele dohodnúť sa aj na vyššom mieste, jeho čiastkový podiel sa zarátavať nebude, iba bude vypočítaný podľa 42,¹/₂ starého domového miesta, čo činí 703,⁸⁸⁵/₁₀₀₀ jutra; k nim je potrebné pripočítať vyššie spomenutý intravilánový schodok = 35,⁸²⁵/₁₀₀₀ a zvyšok = 4,²⁶³/₁₀₀₀, spolu 40,⁰⁸⁸/₁₀₀₀; z toho však je treba vyňať prislúchajúce domové miesto č. 10 a s ostatnými podielmi vykrojiť intravilánový schodok v jednom diele, ktorý podľa prílohy M činí 0,⁸⁵⁸/₁₀₀₀ jutár a zvyšok = 0,⁰⁹⁸/₁₀₀₀, spolu 0,⁹⁸⁶/₁₀₀₀ jutár, ktoré treba vyňať zo 40,⁰⁸⁸/₁₀₀₀ jutár, ostane 39,¹⁹²/₁₀₀₀ a tento ostatok sa pridá k príslušenstvu 703,⁸⁸⁵/₁₀₀₀ jutrovej lúky a lúčine, tak vykrojená lúka a lúčina činí spolu = 743,⁰¹⁷/₁₀₀₀ jutár. – Na toto vykrojenie sa vyčlenia nasledovné pozemky:

- 1.) č. XXVI. XXVI, XXVIII. Konopiská a medzi nimi lúky 63,789.
- 2.) XXXII — XXXVII. Inkluzívne lúky a polia okolo Kaplnky a mlyna 235,273.
- 3.) XXXIX — XLV. Inkluzívne makoviská a lúky 101,715.
- 4.) XLVII. Lúka rozprestierajúca od chodníka po cestu Sallai 14, 535.
- 5.) XLIX — LIV. Makoviská a lúky 95,319.
- 6.) č. 111. 112. 113. Kapustníská 5,401.

spolu 516,032

Okrem toho z pasienku na rozoranie nasledovné diely:

- 1.) č. LV. Pod pasienkom ku koltianskemu chotáru 10,010.
- 2.) č. LIX. Od pasienku Mogyorós k čiare EJ. 35,371.
- 3.) č. LVII. Z pasienku nad dvoma vinohradmi k čiare a. b. c. 47,246.

pažiť na rozoranie spolu 92,627.

vypočítané lúky spolu	608,659.
žiada sa do lúk a lúčín	743,017.
a tak ešte chýba	134,358.
<i>tento schodok sa z honu na čúzskej cestou vyjme z nasledujúcich polí:</i>	
1.) č. XXIII. Pasienok pri komárňanskej ceste	19,327.
2.) č. XXIV. Veľký diel	245,270.
3.) č. XXV. Malé polia	26,291.
spolu	290,888.
	/ 290,888/1000.

vydajúc na predchádzajúci schodok, ostáva 156,530.
ktorého ostatok oddeliac od čiar N. O. po hony č. XXIII. a XXIV, patriac k najbližšej lúke ornej pôdy.

D.) Urbárske orné pôdy tiež za $42\frac{1}{2}$ domových miest činí $1407,855/1000$ jutár, ich množstvo sa bude ešte deliť na tri diely, na jeden pripadá $469,285/1000$ jutár. – Podľa toho

Na prvé oševné polia sa vydá:

- 1.) z predchádzajúceho ostatku $156,530/1000$
- 2.) č. LXI. z honu pri lese 153,217.
- 3.) z pažite č. LX. časť medzi písmenami t. i. P. h. R. na rozoranie . 159,538.

spolu $469,285/1000$ j.

Na druhé oševné polia sa vydá:

- 1.) z ornej pôdy č. V. — XI. 223,670.
- z nich však pre čiaru XK odpadá 16,000.

a tak ostáva 207,670.

- 2.) diel z honu č. XII. medzi písmenami U. X. Z. Y. 125,615.
- 3.) diel z pasienka č. LIX. a LX. medzi písmenami J. SW.
G. d. n. o. q. r. 136,000.

spolu $469,285/1000$ j.

Na tretie oševné polia sa vydá:

- 1.) orných pod pod č. XX. XXI. XXII. $257,505/1000$
- 2.) ale pri nich z ležiacich pasienkov z ľavej strany koltianskeho
chotára 10,000
- 3.) diel z honu č. XII. medzi písmenami L. Y. Z. V. 105,742
- 4.) diely z honu č. LX. a LVII. medzi písmenami P. k. l. m.
o. d. e. f. h. 96,038.

spolu $469,285/1000$ j.

Ale tieto oševné polia budú vykrojené v susedstve honov L. Y. Z. V. už ako podiel však viackrát spomínanej parcely č. 10., ktorá má diely: na ornej pôde: 33,126, na lúčnych lúčninách: 16,562, v ostatku intravilánu: 0,858, na prebytku: 0,098, na pasienku: 9,937, spolu $60,601/1000$ jutár. Jej množstvo sa vymeria vyňatím dielov z honov č. XII. XVII. XVIII.

a XIX medzi čiarami J. V. L. pri koltianskej ceste. ostávajúce diely z vyššie spomínaných honov od čiary IK sa pripoja k zemepanskému majetku.

E.) Množstvo urbárskeho pasienku podľa starého domového miesta $42\frac{1}{2}$ čo činí 423,173/1000 jutár, ktoré bude tiež na vykrojenie z určených pasienkov LVII, LIX a LX pri vykonaní richtárskej obhliadky ako naznačených dielov urbárskeho pasienka, zvlášť:

- 1.) diel z pasienku Mogyorós č. LIX. medzi písmenami E. F. S. T. ... 127,727.
- 2.) diel z pasienku č. LX. medzi písmenami r. q. n. m. l. k. i. t. 150,000.
- 3.) diel z toho istého pasienka rozprestierajúceho sa po čiaru
písmen J. h. R. 40,000.
- 4.) diel z pasienka LVII. medzi písmenami a. b. c. S. d. e. f. g. 103,446/1000

spolu 423,173/1000 j.

Záverom je treba poznamenať, že z tohto množstva pasienka sa z vypočítaných honov na cesty vedúce do polí Erdő a Jobbágy ešte žiada vynechať 26,462/1000 jutár, podobne aj na ostatné cesty a priehony okolo Vinohradov, vedúce do mlyna a Mogyorósu (Lieskové), cesty Sallai, komárňanskú, novozámockú, semerovskú, čúzsku a komárňanskú krajinskú cestu, ktoré slúžia na dopravu, okrem vyššie uvedených výpočtov sa zvlášť zaznačia aj v overenej pozemkovej knihe ukazujúc smer a šírku, vystaviac ju pri skutočnom vykrojení.

V Jasovej dňa 21. apríla 1841

predkladá

Daniel Kovács, výkonný inžinier

Pred nami: Štefan Sárközy, komárňanský podžupan,
Móric Madarassy, hlavný slúžny Komárňanskej stolice,
Ignác Jaross, čestný prísazný stolice,
Dienes Thaly, riadny inžinier slávnej stolice,
Ladislav Csorba, právny zástupca Komárňanskej stolice

Tento návrh je potrebné doplniť ešte jedným listom, ktorý predchádzajúce riadky spresňuje menovite, preto aj tento dokument uvádzame v plnom preklade.

„Dole podpísaní veľactenej Uhorskej kráľovskej miestodržiteľskej rade vo veci sporu jasovského odlúčenia a usporiadania roku 1840 spísaným prostredníctvom ctenej inštitúcie pod číslom 1265, podaným jasovským komposesorátom ctenej slávnej župe pod č. ... pri výroku jasovského komposesorátu s vyznačenými čiarami pre jobagiónov a zvlášť na množstvo celého spoločného pasienku, z neho vykrojac pre jobagiónov z ohľadu akosti, a tak isto poľnej akosti zemí na rozdelenie z príležitosti richtárskej obhliadky. Taktiež spomenutá ctená inštitúcia do obsiahnutých 4 bodov ohodnotiac úrodu jedného skutočného rebriniaku sena lúčnej plochy 21. apríla tohto roku vyjdúc na tvár miesta so zemepánmi menovite Pavlom Csúzym, Karolom Csúzym a Jánom Halassym. Potom Jozef Lipovniczky ako poverenec pani grófký Lichtenberg – zo strany vlastníka Antona Végha je poverený prísazný advokát Ján Darvas i zástupca Jozefa Rososa ako aj urodzeného pána grófa Leopolda Nádasdyho – za grófa Richarda Guyona, ako aj jeho manželky barónky Márie Splényi a jej súrodenca je právne splnomocnený, tak i zo strany jobagiónov miestny notár Štefan Dévay – richtár Jozef Trnka – prísazní Štefan Borzek – Imrich Valent – Michal Bednár a aj za prítomnosti viacerých jobagiónov začali práce najprv na usmerňovaní vyšetrovania akosti celého spoločného pasienku z predložených sporových spisov a zvlášť z overenej pozemkovej knihy Jasová vysvitlo, podľa jej 19 listu, že každé jutro v zmysle zákona počítajúc 1200 štvorcovými siahami množstvo spoločného pasienku činí 1335 jutár, ktorá zvlášť pri tejto príležitosti so zreteľom na tú pozornosť zasluhujúcu okolnosť a pasienok už pri

klasifikácii – nie iba ako pasienok – je ale vhodný aj na zaradenie do pôdy na obrábanie poľnými prácami. –

Plán množstva celého pasienka po predstretí tohto vyšetrovania zemepánmi vyznačených čiar pre jobagiónov, – pokračujeme obhliadku urbárskeho pasienka a pôd vhodných na poľné práce, – a pod písmenom L je v tu priloženom predstavenom pláne pod číslom LIX vidno pasienok Mogyorós vyčlenený na urbársky pasienok, ktorý na vyznačený účel sa nám zdal nevhodný. – Potom sme si obhliadli za ňu vyznačenú časť plochy pod číslom LX, ktorý je na predstavenom pláne diel s krovím sami rozprestierajúci sa medzi písmenami p. q. r. tak vedľa ležiace úbočie medzi písmenami t. s. q. p. tiež vyčlenená komposesorátom na urbársky pasienok, orná pôda tejto časti určenej na tieto účely mala dobrú kvalitu a na mape sa nachádza popri písmenách P. C. P. R. H. sa rozprestiera plochý diel, ktorého rozloha činí 147 jutár, zdal sa nám ako orná pôda vhodná na poľné práce, podobne spomínaný diel s krovím a úbočie by sa rozprestieral na ploche iba 83 jutár a na účely pasienka by bol oveľa vhodnejší. Použiteľných by bolo z vyššie zostávajúcich plôch sa rozprestierajúcich 64 jutár ornej pôdy, ktoré boli navrhnuté komposesorátom pri vinohradoch až po nové vinohrady tiež rozprestierajúce sa na ploche 64 jutár a medzi písmenami A. b. c. G. d. e. f. g. H. zabierajúce svahovitý a na pasienok vyčlenený súcejší diel vyznačiac k lúčinám sa pripájajúci hon, diely na tento účel sa na tento účel vzhľadli vhodné, – a tak celé prvé pole na osev spolu s urbárskym pasienkom, taktiež spolu sa pripájajúce diely k lúkam a lúčinám, potom čo boli už aj po klasifikácii, všetky sú pôdy na obrábanie – z väčšej časti po vykonaní druhej klasifikácie, sú dobrej kvality a podľa toho k tomuto dielu, ktorý zemepáni za vyššie spomenutý zostalý nepotrebný pasienok hodlá si ešte podržať, a po klasifikácii má po označení stať sa vyrovnanejším.

Po tomto ostatné polia a lúky, ktoré boli komposesorátom vyznačené ako diely pre jobagiónov a spadajú pri vymedzených čiarach – tieto tiež vykazuje klasifikácia ako pôdy na obrábanie najlepšej kvality a od nich aj po dovtedajšom využití, kúpa každého ostatného dielu zdá sa zbytočná.

Ukončiac túto obhliadku sme uzavreli takou dohodou, že nakoľko rozorávanie pažite a viditeľné klčovanie krovín v jarkoch by stálo jobagiónov iba malú prácu ako časť zemepánom vyberaného desiatku, ktorá bude odpustená a ňou nahradená. –

Druhá časť nášho poslania ctenou inštitúciou obsiahnutá v 4 bodoch ohodnotiac skutočnú úrodu jedného rebriniáku sena úrodnej plochy kvôli oceneniu 800 štvorcov vymerajúc také časti lúk (pripísané: + rovnakej povahy) z dielov zemepánov sme oslovili na príchod kvôli overeniu obyvateľov Udvaru (Dvorov nad Žitavou) Štefana Czifru – Jánosa Kakasa – Jána Lebóa – zo strany jobagiónov koltianskych obyvateľov Štefana Sarzinga – Michala Koplosa – a Jozefa Pápesa — aby tieto vyznačené diely – oceneniu množstva úrody sena, ktorí podľa zloženej prísahy tvrdili, že aby bol osobitne vyznačený každý rok – a tak vezmúc v úvahu priemernú úrodu – jeden obecný jobagión vyprodukuje jeden rebriniak sena a tak jeden diel na kosenie nech sa rozhodne vypočíta z 800 štvorcových siah. –

V Jasovej, dňa 21. apríla 1841.

Štefan Sárközy, komárňanský podžupan,

Móric Madarassy, hlavný slúžny Komárňanskej stolice,

Ignác Jaross, čestný prisažný stolice,

so mnou bol Ladislav Csorba, právny zástupca Komárňanskej stolice,

Dienes Thaly, riadny inžinier Komárňanskej stolice

— * —

Revolúcia 1848/49 marcovými zákonmi zrušila poddanstvo a tým sa zmenilo spoločenské postavenie pospolitého ľudu, čo prinášalo nové zmeny, medzi nimi aj spomenutú komasáciu, po ktorej Jasová už mala 15 bohatších gazdov a ostatní boli buď želiari (hofieri) alebo deputnátnici. Želiari boli najchudobnejšou vrstvou z radov poddaných, vlastnili iba dom a poľnohospodársku pôdu v rozsahu menšom ako jedna osmina poddanskej usadlosti. Aj po revolúcii 1848/49 želiari ostali v závislom vzťahu voči bývalým zemepánom naďalej, pretože bývali na ich majetkoch a za užívanie domu, prípadne menšej poľnohospodárskej pôdy odvádzali nájomné v peniazoch alebo vo forme robôt. Ďalšia komasácia v obci prebehla do roku 1864, o ktorej sa tiež zachovalo dosť dokumentov. Na ilustráciu je potrebné pripojiť aspoň „Vzájomnú komasačnú dohodu medzi bývalými jasovskými urbárskymi jogabiónmi“, keď jej predchádzalo množstvo nedorozumení a protestov proti deleniu pôdy v rokoch 1839–1845. Je potvrdením nových čias a tak na konci uverejňujem faksimile podpisov všetkých účastníkov tejto dohody.

„Úradným overením dole podpísaní potvrdzujeme, že patríme do U. Komárňanskej župy v Udvardskom okrese a ako bývalí jobagióni obce Jasová sme podali žiadosti spísané 3. februára 1863 pod č. 24. alisp. (podžupan) a aj v mene komposesorátu tej istej obce 1. apríla t. r. pod č. 55 alisp. Etn. č. 425/864 podľa opatrení miestodržiteľa župana Ctenej župy na overenie jasovského odlúčenia, usporiadania a čiastočne aj novej komasačnej mapy a pozemkovej knihy na udobrenie zhrnutia medzi bývalými urbárskymi jogabiónmi smerom k poslaniu. Na toto naše poslanie sme sa dostavili na tvár miesta v Jasovej, po dostatočných úlohách 1. mája 1864 na zmienenej novej pozemkovej knihe a mape, na druhý deň 2. mája t. r. po prevedení ich overenia boli toho dňa richtárom zvolaní všetci menovaní majitelia bývalých jobagiónskych pozemkov a tiež sa sem sčasti dostavili osobne a sčasti buď sa preukázali nám splnomocnením prostredníctvom splnomocnencov alebo pred podžupanským súdom v materinskej reči nás oboznámili s cieľom ich poslania. Sú to tí istí, ktorí podľa nami overenej mapy a pozemkovej knihy teraz v celom chotári vlastnia vo viacerých honoch roztrúsené lúky na seno a ich majetky pozostávajú ledbolo z mnohých kúskov. Žiadajú ich scelenie a rozhodne vyhlasujú, že po pozornom vyšetrení dnes už viackrát spomínanej overenej novej mapy, pozemkovej knihy a majú ich pred očami nový urbársky lajster pred každým a príslušníkmi urbariátu na doplnenie roku 1845 vykrojených všetkých pôd územia pod A.) v pôvodine pripojená klasifikačná zápisnica podľa našej vlastnej klasifikácie a tá po vykonaní komasácie sa vezme v úvahu ako základ. Prijaté spoločným rozhodnutím a potvrdené podpisom pri vlastnom mene, prípadne okrúhlymi čiarami, overili kvôli spôsobu, akým sa má previesť následná klasifikácia všetkých majetkov prípadne komasácia, aby bola pred výrokom uzavretá nasledujúca zmluva:

KLASIFIKAČNÁ, PRÍPADNE KOMASAČNÁ ZMLUVA

Rozloha v jutrách

Overené jasovské pozemkové knihy

Podľa strany 59 je v diele bývalých urbariátnikov:

a.) Na ornej pôde a lúčninách 43% starých, totiž po 72. urbárskom pozemku	2078. ⁷ / ₈
b.) Na lúkach	128. ⁶ / _{...}
c.) Na pasienkoch podľa strany 63	587. ² / _{...}

spolu 2794. ⁷/₈

Jutrá, ktoré je potrebné vyčleniť, ako už pri scelenom po komasácii majetku roku 1847:

- 1.) Daniel Kovács 1¹/₂ starej = po 2⁴/₈ urbárskeho pozemku:

a. orná pôda	54 ² / ₈
b. lúka	22 ¹ / _{..}
c. pasienok	20 ² / _{..}
2.) František Kollányi ¹ / ₂ starej = po ⁷ / ₈ urbárskeho pozemku:	
a. orná pôda	25 ⁴ / _{..}
b. lúka	• • •
c. pasienok	6 ⁶ / _{..}
Spolu: na 2 staré, totiž 3 ³ / ₈ urbárske pozemky	128. ⁷ / ₈

a tak ostáva, ako predtým nescelené urbárske majetky mimo obce a dnes predstavujúce predmet komasácie:

po 41% starej, totiž 68 ⁵/₈ urbárskeho pozemku 2666.–
jutra, ktorých množstvo všetkých plôch po príslušných majiteľoch 3. mája 1864 činí obecný majetok v jasovskom chotári a podľa dohodnutej klasifikácie (ktorý podľa novej klasifikácie činí 30, ⁸⁰⁶/₁₀₀₀ jutár), spočítajúc 2710, ⁹²⁹/₁₀₀₀ jutrový, ktorého celý priestor kvôli cieľavedomému rozdeleniu bola spoločnou príležitosťou prijatá tá zásada, že väčší majitelia získajú príslušenstvo vzdialenejšie od obce, drobnejší zas bližšie k obci; ako tiež podľa tej zásady sa prijalo, že dlhšie hony sa rozdelia zárezom krížom na dve časti, formou dlhých a úzkych majetkov, nakoľko je to nevyhnutne možné. Pri dodržaní týchto zásad množstvo všetkých vyššie spomenutých jutár, v obci aj teraz patrí 41 ¹/₂ starého, totiž 68 ⁵/₈ urbárskeho domového miesta podľa čísla sa pomerne rozdelí tak, že číslo 41 ¹/₂ starého dvorového miesta ako základ pri vykrojení ako orných pôd, tak lúk, konopisiek, kapustnisiek, aj pasienkov bude slúžiť komasačný kľúč.

Podľa vyššie spomenutých zásad väčší majitelia zväčša, ale aj niektorí menší vlastníci sa vyjadrili tak, že oni všetko príslušenstvo ornej pôdy, lúk a pasienkov si prajú vykrojiť v jednom diele tak ako väčšine, ktorej príslušenstvo ornej pôdy – lúk – pasienkov – konopisiek a kapustnisiek budú vydané v rôznych dieloch, – aby sa nespôsobili nijaké krivdy: na toto vyjadrenie možno podať návrhy, že či v jednotlivých prípadoch všetko príslušenstvo sa žiada vydať v jednom diele, alebo pri chotári, prípadne vyznačiť už pri scelených panských majetkoch; návrhy ktoré sa od dotýčnych príjmu – nasledovným deliacim ustanoveným poradím

I. Široké hony pri semerovskom chotári a k čúzskeho chotáru vedúca A.B. honová cesta rozdeľuje na dve časti, od tejto línie sa rozprestierajúcom priestore k ceste Čúz – Nové Zámky, pri semerovskom chotári bude pani vdove Šarlote Bujanovics vykrojený podiel za 2 ¹/₄ domového miesta s tou podmienkou, aby cesta vedúca z Jasovej do Nových Zámok neviedla cez majetok, ale pri ňom; – pri tejto ceste bude vyčlenené príslušenstvo za parcelu pre Jozefa Hutkayho ²/₄, Michala Horvátha ²/₄, Michala Borbélya 1, Jozefa Vörösa 1, Martina Czvacha 1 ²/₄ v nasledujúcom poradí; –

II. Na širokom hone od krížnej čiary A.B. vedenej východne hore alebo dole po pohyblivú cestou C.D. bolo ustanovené nasledovné poradie: Pri komárňanskej ceste bude:

1. Štefan Hlavati 1 ²/₄ parcely
2. Andrej Bastiovánszky 1.
3. Matej Horváth a |
4. František Horák | 1.

5. Andrej Levák	$\frac{3}{4}$
6. Gregor a Štefan Kliszkyovci	$\frac{3}{4}$
7. Štefan a Peter Remenyovci	1.

spolu 6. domových miest

III. *Podobným spôsobom delí čiara E. f na dve časti pri semerovskej ceste a stredný hon, počnúc na západnej strane budú z majetku Alexandra Petricha:*

1. Michal Prokopecz	1.
2. Štefan Levák	1.
3. Andrej Bednár	$\frac{2}{..}$
4. Ján Szamuel	1.
5. Jozef Kothaj	1.
6. Pavol Lavicska	1.

spolu $5 \frac{3}{4}$ miesta

IV. *Na východnej strane tých istých honoch medzi cestami E.F. J.H. zdá sa, že cesta vedúca z Čúzu do Semerova je natoľko posunovaná, že kvôli jej schodnosti je ju postredné vyznačiť po novú líniu. – Na vykrojenie príslušenstvo počnúc pri čúzskom chotári:*

1. Jozef Sallay	$\frac{2}{4}$
2. Ján Csutkay	$\frac{1}{4}$
3. Andrej Csengely	$\frac{1}{..}$
4. Štefan Hlavati	$\frac{2}{..}$
5. Jozef Hlavati	$\frac{1}{..}$
6. Jakub Hlavati	$\frac{1}{..}$
7. Štefan Rajcsányi	$\frac{2}{..}$
8. Ján Lubuský	$\frac{2}{..}$
9. Juraj Lubuský	$\frac{2}{..}$
10. Michal Lubuský	$\frac{2}{..}$
11. Juraj Kothaj	$\frac{2}{..}$
12. Andrej Hanula	$\frac{2}{..}$

spolu 5 domových miest

V. *V hone pri čúzskom chotári, pri majetku Vojtecha Barthu počnúc vedľa čiary N. O. budú v nasledovnom poradí:*

Michal Frastaczský	$\frac{2}{..}$
Andrej Frastaczský	$\frac{2}{..}$
Štefan Prokopecz	$\frac{2}{..}$
dedičia Jána Bastiovánszkyho	1.
Ján Bednár pri semerovskej ceste	$\frac{2}{..}$

spolu 3 domové miesta

VI. *V hornej časti honu Kertaljai (Pod záhradami) medzi čiarami J. H. a J. K, počnúc od komárňanskej cesty:*

Štefan Bednár	$\frac{2}{..}$
Štefan Trnka	$\frac{2}{..}$
Ján Trnka	$\frac{2}{..}$
Jozef Zsácsik	$\frac{2}{..}$

Matej Bastyovánszky 2/..

spolu 2 2/..

VII. *V dolnej časti medzi čiarami J. K. a L. M. počnúc od koltianskeho chotára:*

1. súrodenci Vantovicsovcí 2/..
2. dedičia Iványicsovci 1.
3. Štefan Zsácsik 2/..
4. Peter Kothaj 2/..

spolu 2 2/4

VIII. *V hone Kápolnai (Kaplínková) začínúc od strany Kőbányai (Kameňolom):*

1. Jozef Matkovics 2/..
2. Štefan Kothaj ml. 2/..
3. Štefan Kothaj st. 2/..
4. Jozef Kothaj ml. (prečiarknuté: dedičia Frastaczkyho) 2/..
5. dedičia Frastaczkyho 2/..
6. Štefan Frastaczky 1/..
7. Juraj Valent 2/..
8. Michal Szamuel 2/..
9. Gašpar Szabó 1/..
10. Pavol Zsácsik 1/..

spolu 4 1/4

IX. *Vykrojí sa zvyšná lúka z honu Kápolnai, popri tom spolu s pôdami tak pole, lúka a pasienok Harangozói (Zvonárovo) s honom Gyertyányi (Hrabové) a jeho okolím, pokiaľ to príslušenstvo vyžaduje, tých, ktorí si žiadali lúky zvlášť kvôli poradiu a spoločným prianím sa budú losovať, od majetku dole spomenutého Mojžiša Weisza ako prvý Michal Prokopecz, ďalší dvaja nasledujúci podľa domových čísiel sú títo:*

X. *V honu Gyertyáni, pasienok medzi dvoma vinohradmi a zo zlomku pažite sa vykrojí príslušenstvo Mojžiša Weisza; popri písmenách P. L. R. S. Y. X.*

XI. *Obecný majetok bude vykrojený podľa novej komasácie medzi čiarami X. Y. a T. U. počnúc od majetku Mojžiša Weisza.*

XII. *Zvyšnú časť vyššie spomenutých zlomkov pažite, taktiež hon Erdei, Falurét (dedinská lúka) a pri majetku Jozefa Rososa sa rozprestierajúci pasienok, majetkové príslušenstvo bude vymerať príslušenstvo Peter a Štefan Kecskeméthy a Ignác Pekarovich s dohodou, že medzi týmto majetkom a Z predchádzajúcim obecným majetkom sa vykrojí 6 siahová cesta na premávku; – ďalej pri oddelujúcej čiare od farnadskej cesty bude k tomuto majetku ponechaná 4 siahová cesta, výmole nech sa do jutár nezapočítavajú ako príslušenstvo, ale ako zostatok; – okrem toho na odvedenie prúdiacich vôd nech je vynechané na 3 siahový kanál.*

XIII. *Na Konopiskách, ktorí si to budú žiadať, sa ustanovilo na vyššie spomenutom lúčnom poradi, tak isto pri Kapustniskách, avšak, že pre idúcich do jasovského mlyna pri majetkovom diele Daniela Kovácsa sa vynechá štvorsiahová cesta. Pri tejto ceste v Konopisku nech je prvý Michala*

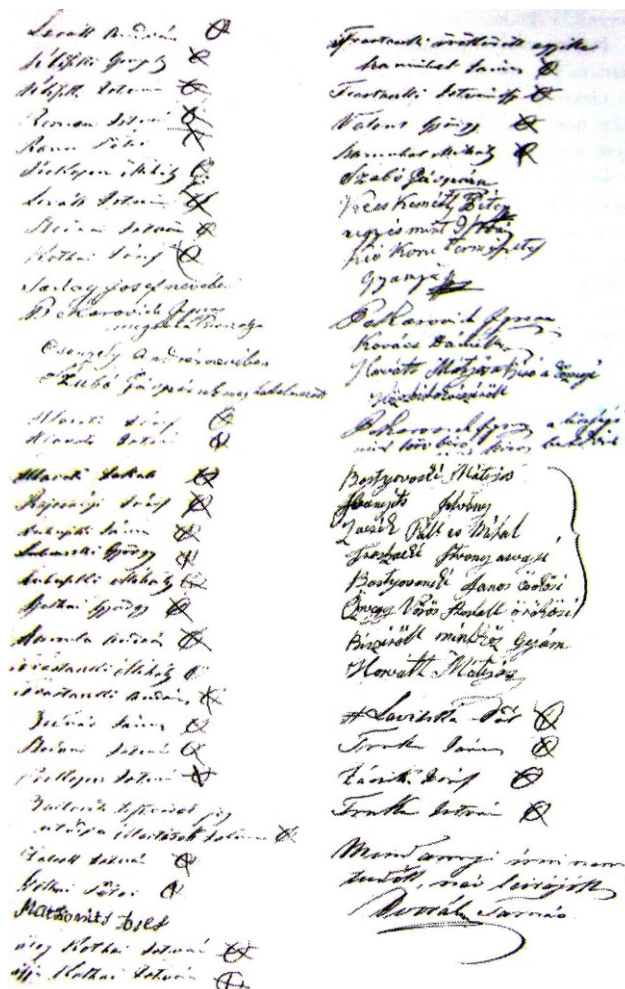
XIV. V hone Mogyorósi bude vykrojený $1/2$ pozemok Daniela Kovácsa pri jeho terajšom majetku s tou podmienkou, že v mogyoróskom hone teraz jestvujúca cesta na hon Erdei bude vedená vedľa tohto majetku; ďalej všetky ozajstné výmole, jamy a staré cesty ako nepoužiteľný zostatok nebudú započítané do množstva jutár príslušenstva.

XVI. *Plocha pri napájacej studni pod vinohradmi bude spoločne zoraná; – naproti tomu studňa Zatkói zostane, ktorá sa započíta do majetku.*

Príslušenstvo prijatého vyššie spomenutého súpisu podľa našej komasačnej dohody – (pri ťarche tej povinnosti, keby azda príslušenstvo niektorého dole podpísaného pripadá na okraj honu a keď cesta z tohto honu nemôže príslušenstvo obísť, príslušenstvo našich dotýčnych z nami zvoleného honu by bolo vytlačené. Zaväzujeme sa, že nami zvoleným honom po uzavretí tejto zmluvy si môže vybrať aj z honu najbližšieho čísla, taktiež, keď pred nami vybratým honom bezprostredne predchádzalo priamym dotýčným druhom – majiteľom vyvolené celé príslušenstvo a keď nami bol vykrojený z predošlého honu menšieho čísla, a ak by z neho zostalo toľko, že aj naše príslušenstvo by sme z neho dostali, našou povinnosťou je podstúpiť vyhovenie nášho príslušenstva majetku zvyšnou parcelou z bezprostredne predchádzajúceho honu zaznamenaného menším číslom — :) a popri tom moc práva vykonania sme potvrdili podpisom alebo ťahom ruky pri našich menách.

V Jasovej, dňa 6. mája 1864.“

76

V podstate z tohto sceľovania pozemkov sa vychádza dodnes, samozrejme s istými úpravami a obmenami. Aj vlastníctvo pôdy sa zachovalo do roku 1945 a dnes sa k nemu vracia, preto sú tieto opatrenia tak dôležité aj z pohľadu dnešného Jasovčana.

Poľnohospodárstvo

Z sociálnej vrstvy jobagiónov sa v 2. polovici 19. storočia vytvorila vrstva deputátnikov, poľnohospodárskych robotníkov a nádenníkov, ktorí tvorili rezervu voľných pracovných síl pre vznikajúci priemysel. Inou touto stavovskou vrstvou v 18. a 19. storočia boli remeselníci, ktorí sa riadili svojimi regulami (artikulmi). Boli dôležitou súčasťou života každej obce, lebo svojimi výrobkami zlepšovali život roľníka a uľahčovali mu prácu. Podľa stavovského rozvrstvenia viazla aj nadväznosť jasovských občanov voči zemepánom. Aj volebné právo sa udeľovalo podľa majetnosti roľníkov a u remeselníkov podľa výšky platených daní. Zemepán, ktorý poskytoval obydlie pre želiarov a deputátnikov (bírešov) požadoval od nich určité peniaze, ktoré mu odovzdávali podľa ročných období. Deputátnici za bývanie ročne odovzdávali 30 kurčiat a želiari museli odpracovať 70 rovášov (pracovných dní) na poliach zemepána, ktorému dom patril. Na zaznamenávanie odpracovaných dní sa nevedla písomná evidencia, ale tzv. rováše. Bola to liesková palica, na ktorú zemepánov išpán (správca) zaznačoval zárezom každý odpracovaný deň. Tieto pomery úplne zmenila parcelizácia pôdy roku 1922 a neskôr jej pokračovanie roku 1927. Pôde venoval zemepán veľkú pozornosť, aby získal čím väčšiu úrodu. Z nich sa vo väčšine prípadov stávali prvotriednymi hospodármi, alebo si na to najímali správcov. V nejednom prípade sa časť majetku vydávala do prenájmu, ak zemepán tu nebýval alebo bol zaneprázdnený inou prácou (napr. v župných či krajinských

službách). Na druhej strane je potrebné poznamenať, že zemepán sa o svojich poddaných staral a dokonca pomáhal aj v prípade núdze. To dokazujú spomienky pamätníkov. Hlavne obce, kde zemepán alebo zemepáni bývali boli úhladné ako zo škatuľky. Bola to pýcha jej vlastníka, podobne aj životná úroveň podriadených. Zemepán vedel, že iba zdravý človek vedel plnohodnotne pracovať. Nie je správne generalizovať výnimkami, podľa ktorých sa šľachtická vrstva posudzovala. Dokonca zemepán sa bol ochotný naučiť aj reč svojich poddaných, len aby s nimi mohol priamo komunikovať (veľa šľachticov kvôli tomu aspoň čiastočne alebo dobre ovládalo aj slovenský jazyk).

Pôdne pomery rozsiahleho chotára dávali dobré predpoklady na kvalitnú a rôznorodú poľnohospodársku výrobu. Iba vlhké povodie lúk pri potoku Paríž potrebovalo sústavnú opateru a odvodňovanie. Vo voľnom teréne, kde sa prejavili následky pohyblivých pieskov, robili sa opatrenia na ich zabránenie výsadbou stromov a alejí z agátov, ktoré svojimi koreňmi čiastočne spevňovali piesky proti týmto pohybom a erozívnej negatívnej pôdnej činnosti. V súčasnej dobe sa tieto aleje veľkoplošne vyrúbavajú a tým znova umožňujú vetru prenášať vrchnú vrstvu humusu. Podobne to bolo aj vodnými plochami (jazerami) v obciach na zachytávanie prebytočných vôd, ktoré boli po roku 1950 zasypané a zrekultivované. Chybou dneška platíme veľkými a ničivými povodňami. Prívaly vôd v podobe povodní obec neohrozovali. Rozvojom techniky sa aj hospodárenie postupne racionalizovalo. Najlepšou technickou vymoženosťou veľkého poľnohospodárstva 19. storočia boli pluh poháňané dvoma mohutnými parnými strojmi na dvoch koncoch poľa a zrýchľovali obrábanie ornej pôdy. Ale drobní roľníci na túto drahú techniku nemali, využívali konské záprahy, ba dokonca do pluhov a povozov zapriahali voly (menej kravy). Boli to dolnozemské tury so širokým rozpätím vysokých rohov.

Podunajská nížina je centrom poľnohospodárskej výroby a od začiatku 20. storočia sa tu pestovala pšenica, jačmeň, raž a v menšej miere aj ovos. Darí sa tu aj všetkým druhom strukovín aklimatizovaných v podnebí na miestne pomery. Z okopaním a technických plodín je to kukurica, krmná a cukrová repa, skoré a neskoré zemiaky. Do priemyselných závodov sa dodávali, ale aj doma sa spracovávali mak, konope, ľan, tabak, cirok, slnečnica a ďalšie. V 18. storočia tu bolo známe pestovanie pohanky, prosa a šošovice. Z pohánkovej múky sa piekol chlieb, varila kaša a zrnom sa krmil dobytok. Na vlhších rovinatých plochách sa pestujú všetky druhy zeleniny. V chotári sa darí dopestovať aj kvalitné trávny na krmné účely a sú tu aj dobré pasienky. Ako zaujímavosť uvádzam dôkaz, že Jasovčania boli vynikajúcimi poľnohospodármi, keď sa viacerí roku 1891 zúčastnili veľkej priemyselnej a hospodárskej výstavy v Komárne (Daniel Kovách a Andrej Novák s obilím, Jozef Sarlay, Michal Kaszás, Vendelín Bastýovánszky a Jozef Matkovich s obilím a ovocím). Roku 1958 boli tu priemerné výnosy nasledovné: pšenica 22 q, jačmeň 24 q, raž 18 q, ovos 16 q, kukurica 30 q, zemiaky 180-200 a cukrová repa 250-4300 q.

V chove dobytky boli významné okolité majere tunajších veľkostatkov. Chov koní u zemepána sa zameriaval tak na jazdecké, ako aj ťažné kone. Prevládali plemená anglických plnokrvníkov, ťažných štajerských koní, Noniusy a Lipicány. U hovädzieho dobytky to boli plemená švajčiarske a tirolské. Tieto druhy dobytky sa v obci zachovali donedávna. Tieto chovy však neboli príliš významné ani v rámci Komárňanskej župy. Chýrny aj za hranicami župy bol chov ošípaných, prežívajúci svoj vrchol hlavne v 19. storočia. V chove prevládalo typické plemeno Mangalica s červenou a čiernou srstou, hlavne na masť a slaninu. Toto plemeno začiatkom 20. storočia začalo ustupovať pred plemenami chovaných viac na mäso vyšľachtených v západnej Európe (Berkshire, Tamworth). Podobne chýrny bol v 18. a 19. storočia chov oviec, hlavne plemena Rambouillet. Tie však vyhynuli na zvierací mor na konci 19. storočia a potom už ovčiarstvo v Jasovej nikdy nedosiahlo predchádzajúcu úroveň. Ale časti chotára akoby na to boli určené. Aj tunajšie výrobky z ovčieho mlieka boli

vyhľadávané po celej krajine. Najkvalitnejšie mliečne výrobky boli maslá a syry dorábané hlavne na Schwartzovom veľkostatku (Podháj). Tie vyrábal uznávaný odborník (bojtár) Štefan Havlík z Jasovej.

Z hydiny sa najviac chovali sliepky, kačice a domáce husi. Chov moriek bol rozšírený hlavne na zemepanských majeroch.

Zvláštnosťou Jasovej bol chov hodvábnika morušového od konca 19. storočia Jeho začiatky siahajú do roka 1881, keď v chotári boli vysadené celé aleje moruší. Hodvábníctvo prosperovalo až do vypuknutia I. svetovej vojny (rok 1914). Konkurencii z ázijských zemí (hlavne Japonsko), ktorá ovládla svetové trhy, však Jasová nedokázala čeliť. Tak klesli výkupné ceny, hodvábníctvo sa stalo nerentabilným a zaniklo.

Mlyn sa nachádzal na hone Jászfalusi malompusztu v blízkosti cesty do obce Dubník, pod kopcom Dubník. Mlyn bol založený tunajším komposesorátom už pred polovicou 18. storočia na potoku Paríž. Na mape II. vojenského zamerania z roku 1840 je mlyn zakreslený na hone „Pod Drin“, až neskôr bolo jeho meno zmenené na „Pod Dubniki“. Je tu zakreslených aj ďalších päť či šesť iných budov (zrejme byt mlynára, maštale, sklady, hospodárske staviská a pod.) Zemepanský vodný mlyn bol vydávaný do prenájmu a posledným nájomcom bol Imrich Balázs. Posledné roky zariadenie slúžilo len na šrotovanie, nakoľko jeho zariadenie zastaralo a nedokázalo konkurovať parným mlynom. Mlyn zanikol po roku 1920 a zrúcaniny stien z nepálenej tehly sa rozpadli do roku 1940. O mlyne sa správy nezachovali, teda bol používaný len miestnym obyvateľstvom. Potom Jasovčania chodili po roku 1910 mlieť zrnú do Rúbane, Pribety, Semerova, Starej Ďale, Tekovských Lužian a do vzdialenejších mlynov.

Vinohradníctvo

Čo sa týka vinohradníctva, má tu bohatú tradíciu s vyše päťstoročnou históriou. Roku 1720 sa tu spomína už 80 jutár viníc. V zápisnici kanonickej vizitácie z roku 1780 sa spomína aj tunajšie vinohradníctvo, ktoré už v tom roku muselo byť na vysokej úrovni. Totiž tunajší vinohradníci odovzdávali časť dorobeného vína fare. Vinohradníkmi boli Ondrej Szendula, Martin Vary, Gregor Szmolenský, Ján Sós, Ondrej Filep, Ján Lampanszky, Ján a Štefan Sýkorovci, Ján Trnka, Michal Bachara, Mikuláš Bastiovanszky, Ján Kaprál, Ondrej Skvarenicza a Ján Sutka, všetko Jasovčania, ďalej Ondrej Balázs, Ján Kollár boli obyvateľmi Nových Zámkov. Ešte v 2. polovici 19. storočia boli svahy priestoru dnešných vinogradov vysadené vinnou révou samorodných odrôd: Nova, čierne a biele Delavare, Izabela, čierne a biele Otelo, Százszoros a iné. Neskôr boli nahrádzané ušľachtilými odrodami vínnej révy ako Časla, Čabanská perla, Kadarka, Rizling, Ezerjó, červené Oporto a iné. Pôvodné vinohradnícke pivnice boli charakteristické v zemi vyhlbenou zaklenutou pivnicou a malou nadzemnou nadstavbou pre lis a posedenie vinohradníkov (do dnešných čias sa čiastočne zachovala len jedna takáto pivnica). Pokles vinohradníctva sa datuje po I. svetovej vojne (1918) a medzi vínnymi révami boli vysadené ovocné stromy a tak vznikli ich celé sady (slivače). Darí sa tu najmä orechom a slivkám, menej jablkám a hruškám. Kvalitné ovocie s bohatou úrodou tu majú marhule a čerešne, donedávna vo veľkej miere nešľachtené. Roku 1966 boli súkromné vinice necitlivo likvidované a na ich mieste vysadený družstevný vinograd (Rizling, Frankovka, Svätovavrinské, Zelený veltelín, Pannónia Gyöngye, Müller Thürgau, MOPR a iné).

Vinohradnícky produkt, víno sa uskladňovalo do sudov v hajlokoch (vinohradníckych búdach) vo vinogradoch, kde sa aj pod viechami čapovalo v „holbách“ (stará miera na kvapaliny – 0, 708 l). Vinohradníci ráťali svoje víno na okovy (1 okov = 57 l). Do zániku v hajlokoch vo vinogradoch sa zdržiavali hlavne starší členovia rodín, ktorí v nich pracovali temer celú sezónu ale v zime prichádzali k svojim rodinám. V nedeľu si v hajlokoch pri vínku posedeli aj mladší muži.

Remeslá, domáca výroba a obchod

Príchodom nových kolonistov z Moravy a Nemecka v 1. polovici 18. storočia sa postupne rozvíjala aj domáca výroba. Šlo hlavne o tkáčstvo, keď sa tkalo hlavne konopné plátno u rodín Habrmanovcov, Mlatecovcov, Kečkěšovcov a Kútikovcov. Neskôr v malom pre vlastnú potrebu sa v zimných mesiacoch tkalo v mnohých domoch. Rozšírené bolo aj lisovanie slnečnicového oleja v malých stupách, ktorý sa predával na trhoch v meste na potravinové účely a skupovali ho aj turčianski olejkári na výrobu liečivých mastičiek. Do roku 1949 sa v malej stupe na rastlinný olej lisovalo u Štefana Samuhela. V domácnostiach sa vyrábali metly ešte v 50. rokoch 20. storočia. Posledným jasovským košíkárom bol Štefan Hlavatý, činný až do 70. rokov 20. storočia. Veľmi rozšíreným nešvárom aj v Jasovej, tak ako hľadám všade na svete, bolo domáce pálenie pálenky „pod lavórom“.

V 19. storočí v Jasovej bývalo aj niekoľko remeselníckych rodín, hlavne tesárskych, murárskych a kamenárskych. Tie od leta do jesene pracovali po celej Rakúsko-uhorskej monarchii a ne jeden sa zúčastnil výstavby Viedne a Budapešti. Podľa cechových artikul, ktoré kedysi boli uložené na fare, bol tu samostatný cech murárov, tesárov a kamenárov.

Pôsobenie obchodníkov sa v Jasovej zameriavalo hlavne na priekupníctvo s dobytkom, hydinou, predajom poľnohospodárskych produktov, vína, zeleniny a ovocia. Obilie sa uskladňovalo u zamožnejších gazdov v sýpkach, tzv. obilných jamách amforovitého tvaru, ktorých steny boli spevnené ražnou slamou. Tieto jamy sa vyhlbovali na vyvýšených miestach (kvôli podzemným vodám) v suchej hlinitej pôde. Pri hlavnej ceste sa nachádza budova menšej prízemnej obdĺžnikovej panskej sýpky, postavená z pálených tehál okolo roku 1860. Budova neskôr prešla do rúk židovského podnikateľa Raaba a potom ju zdedil jeho zať Neuhaus. Zberali obilie od obyvateľov v Jasovej, ktoré vozili do Tekovských Lužian a menili za múku (dnes je to výkupňa zeleniny). Je to jedna z mála (ak nie jediná) pamiatok hospodárskeho rozvoja obce z 2. polovice 19. storočia. Neuhaus sýpku vlastnil do roku 1944, keď ho nyilaši odviekli do koncentračného tábora a dvor získala rodina Majorových. V areáli majera stál aj väčší prízemný obdĺžnikový dom, ktorý bol zbúraný v 70. rokoch 20. storočia.

Za I. ČSR krčmu s kolkárňou tu mal Tomáš Húdik (potom jeho zať Baláž), obchod Adela Kóhnová a Kramer, obchod so zmiešaným tovarom, výčapom a kolkárňou Jozef Weisz, obchod s mäsom a krčmu Bednárik a obchod s mäsom Štefan Polák. Zo starých spisov vysvitá, že roku 1923 bolo vykonané nútené vyrovnanie obchodníka Filipa Kleina, napriek tomu na budúci rok nastal úpadok jeho firmy a tá prešla do iných rúk.

Obyvateľstvo

Tunajšie obyvateľstvo sa vyznačuje postavami stredného vzrastu, gaštanových vlasov, hnedých očí a brunetovej pokožky. Prevládajú flegmatické letory, ktoré niekedy, hlavne v období „muzík“ prechádzajú v sangvinizmus. Zemepanské rodiny naopak trpeli melanchóliou a pri hneve sa z nich stávali typickí cholerici zvlášť pri nedobre odvedenej práci. Vyplýva to z rôzneho životného štýlu tried vrstiev obyvateľstva, ktoré po roku 1945 sa značne vyrovnali. V poslednom čase sa však znova objavujú vrstvy obyvateľstva povýšenecky sa správajúce nad druhými.

Medzi najstaršie rodiny obce patria Lavičkovci, Levákovci, Hlavatí, Kothajovci, Samuelovci, Smolenickí, Sýkorovci, Lubuškyovci, Kliskí, Martišekovci, Mazáňovci, Remeňovci a Sedlárovci (porovnaj so stranami 16, 17, 18, 20 a 22), ktorých priezviská jednoznačne dosvedčujú ich slovenský pôvod. Dokonca zápisnica kanonickej vizitácie z 11. augusta 1846 označuje Jasovčanov ako zaťatých Slovákov (obdurati Slavi).

O vzdelanostnej úrovni Jasovčanov možno konštatovať, že ešte v polovici 19. storočia iba jeho malé percento vedelo písať a čítať, ale toto bol všeobecný jav v celej krajine. Vzdelanejší boli hlavne remeselníci, ktorí chodili pracovať často aj do zahraničia. Je pravdou,

že cirkevná škola v obci bola založená už v 2. polovici 18. storočia ale hlavne v sezóne bola jej návštevnosť veľmi nízka. Deti už v útlom veku museli totiž pomáhať pri poľnohospodárskych prácach hlavne doma, ale z času na čas aj na veľkostatkoch (napr. pasenie, poslíčkovia, ľahšie pomocné poľnohospodárske práce). Negramotnosťou trpeli hlavne deti z mnohopočetných rodín, kde starší súrodenci museli privyrábať na mladších súrodencov.

O príjmoch a pracovných pomeroch svedčí štatistika z roku 1905. Priemerný mesačný zárobok muža na jar činil 95 korún, u žien 77 kr., v lete u mužov to bolo 154 kr. a u žien 114 kr., na jeseň u mužov 118 kr. a u žien 92 kr., a v zime u mužov 83 kr. a u žien 71 kr. U mužov bol teda ročný priemer 112 kr. a u žien 88 kr. Ide o štatistiku, ktorá jasne poukazuje na rozdiely medzi jednotlivými rodinami. Niektorí zarábali viac, iní menej, kto aké mal šťastie a pracovnú výdrž so znalosťami.

Štatistika z roku 1904 hovorí, že na 1000 obyvateľov Uhorska pripadalo 114 vysťahovalcov do cudziny, hlavne Ameriky. Roku 1905 tu už bolo 345 občanov a roku 1906 420 obyvateľov, ktorí kvôli zárobku a skyve chleba boli veľmi vzdialení od rodiny, ale v nádeji pomôcť jej. Viacerí sa však v cudzine usadili a po vysťahovaní sa celej rodiny sa tam aj usadili natrvalo a už nevrátili sa domov.

Zdravotná stránka obyvateľstva Jasovej do začiatku 20. storočia nebola najlepšia. Štatistika z roku 1880 uvádza, že v okrese Udvard (Dvory nad Žitavou) kam patrila aj Jasová, úmrtnosť činila 43,6%, čiže z narodených detí temer polovica zomierala. Zo štatistik sa dozvedáme, že roku 1872 a aj v nasledujúcich rokoch na choroby trpelo 44,17% až 62,3% obyvateľov. Boli to najmä epidemiologické choroby, ktorých priemer bol až 50%. Najzákernejší z nich bol týfus, záškrt, chrípka a čierny kašeľ. Prevencia proti chorobám bola v tom čase veľmi slabá a ponechaná napospas ľudovým liečiteľom (tzv. babské lieky). Navyše situáciu zhoršovali nevyhovujúce hygienické pomôcky, čarovania, zázračné lieky a zariekavanie. Je potrebné poznamenať, že lieky všeobecne boli veľmi drahé a zázračný penicilín (vhodný práve na tieto zápalové a horúčkovité ochorenia) na svoj objav ešte len čakal. Mimoriadne závažnou chorobou bola tuberkulóza. Podľa štatistiky roku 1900 v obci na ňu zomrelo 21,9% Jasovčanov. Až od začiatku 20. storočia sa začalo proti tejto chorobe bojovať organizovane zakladaním ošetrovní TBC, v Pribete bol roku 1914 zriadený dispenzár (výdajňa liekov s poradenstvom), ktorý zanikol po roku 1922.

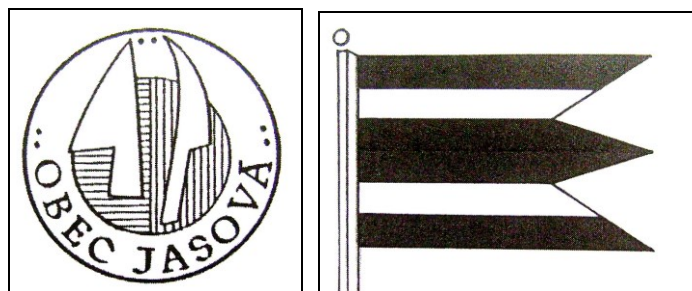
Po roku 1850 sa aj v Jasovej rozmáhal alkoholizmus. Tento stav nebol utešený ani koncom 19. storočia, Výroba nekvalitných liehovín v domácnostiach zhubne vplývala nielen na organizmus, ale aj na generačno-populačné vlohы potomkov. Dosvedčuje to u narodených detí zvýšený výskyt epilepsie a debility. Štatisticky v 19. storočia je zaznačený aj pomerne vysoký výskyt malárie.

SYMBOLY OBCE

Erb spolu s pečatňou a vlajkou predstavujú trojicu základných symbolov obce. na tvorbu každého zo spomenutých sa vzťahujú osobitné heraldické (náuka o erboch), vexikologické (náuka o vlajkách) a sigilografické (náuka o pečiatkach) pravidlá a zákonitosti, ktoré treba v každom prípade rešpektovať ak máme vytvoriť skutočne heraldicky hodnotnú symboliku obce. Treba si uvedomiť, že svojimi symbolmi sa obec prezentuje aj mimo svojho územia, ba dokonca aj v zahraničí. Pritom používanie erbov je celoeurópskou záležitosťou a prípadné heraldické nedostatky zistí každý heraldik bez ohľadu na to, z ktorého štátu pochádza.

Jasová ako poľnohospodárska obec síce svoj erb nemala, tie mali veľké mestá s vojenskými osádkami a významnejšie obce. Vo svojom pečatidle však užívala symboly poľnohospodárskych obcí lemeš a čerieslo. Objavujeme ich temer vo všetkých obciach

poľnohospodárskeho charakteru. Podobným príkladom sú obce patriace do majetku ostrihomského arcibiskupa, ale na pečatidlách sa pravidelne objavuje sv. Adalbert (Vojtech). Dnešný erb obce vychádza z odtlačku pečatidla na písomnosti z roku 1780 (zachovaného v štátnom okresnom archíve v Nových Zámkoch), na ktorej je kolopis JASZFALU 1712. V strede pečatného poľa sú zobrazené hrotmi nahor smerujúce radlice – lemeš a čerieslo. Hoci viacerí heraldici túto symboliku zaznávajú, heraldická komisia bola toho názoru, že jej podceňovanie je neopodstatnené a ide o veľmi zaujímavú, peknú a významovo hlbokú symboliku. Iste sa možno uspokojiť konštatovaním, že ide o poľnohospodársky motív, ale možno v ňom však objaviť aj ďalšie hlboké heraldické a symbolické polohy. Stačí si očami vtedajšieho človeka uvedomiť, že v biblickej symbolike sú radlice aj symbolom mieru. Takéto chápanie vychádza z Písma proroka Izaiáša 2, 4, a jeho vízie mesiášskej ríše pokoja, ktorú opisuje slovami: „*On bude súdiť medzi národmi, vynášať výrok mnohým kmeňom. Prekujú sa meče na pluhové radlice a svoje oštepí na vinárske nože, národ nepozdvihne proti národu meč a už sa nebudú učiť vojne.*“ Nevieme, či v časoch vojen vloženie tejto symboliky do pečatí nebolo motivované aj spomenutými slovami Písma. Na druhej strane sa v erbe žiadalo zohľadniť aj pôsobenie národovca Juraja Holčeka (1811–1869) v Jasovej, ktorý patril medzi najvýznamnejšie slovenské osobnosti svojej doby. Nechýbal ani pri jednej významnej udalosti podporujúce rozvoj slovenského kultúrneho, spoločenského a verejného života.

Obecná pečať a zástava obce

Erb obce má túto podobu: v modro-červeno štiepenom štíte strieborné, hrotmi nahor smerujúce radlice, v prvom poli lemeš, v druhom čerieslo. V zmysle heraldickej koncepcie bude možné striebornú farbu podľa potreby zamieňať za bielu, pričom sa však bude vždy popisovať ako strieborná. Pri čierno-bielom vyjadrení farieb strieborná ostáva voľná, modrá sa vyjadří vodorovným a červená zvislým šrafovaním. Toto farebné delenie vyjadruje národné farby a cez ne tunajšie pôsobenie spomenutého Holčeka. Štít je tzv. neskorogotický štít, dole zaoblený. Ten je v našej erbovej tvorbe najobvyklejší, používa sa vo všetkých heraldických katalógoch a teda pri publikovaní erbu obce Jasová v heraldických publikáciách nebude potrebné upravovať ho znova.

Vlajka obce pozostáva zo šiestich pozdĺžnych pruhov vo farbách modrej, bielej, modrej, červenej, bielej a červenej.

Pečať obce je okrúhla, uprostred s obecným symbolom a kolopisom OBEC JASOVÁ. Pečať má priemer 35 mm, čo je v súlade s domácimi zvyklosťami a predpismi o používaní pečiatok s obecnými symbolmi.

Od troch vyššie spomenutých základných symbolov je možné odvodiť ďalšie.

Zástava obce má podobnú kompozíciu ako obecná vlajka. Pomer jej strán nie je však záväzne stanovený, čo znamená, že zástava môže byť aj dlhšia. Zástava sa od vlajky odlišuje tiež tým, že predstavuje voľný kus textilu, ktorý sa vztyčuje na stožiar pomocou lanka, zástava je vždy pevne spojená žrdou, stožiarom alebo kratším priečnym rahnom (ak ide o koruhvu).

Krátka zástava obce je tiež pruhová, je však svojou dlhšou stranou pripojená k žrdi. Je vhodná najmä na hromadnú vlajkovú výzdobu.

Obecné symboly boli 24. augusta 1996 slávnostne vysvätené farárom Slavomírom Hudecom v miestnom rímskokatolíckom kostole. Po omši sa obyvatelia obce s hosťami presunuli do priestoru kultúrneho domu a obecného úradu, kde starosta Ing. Miroslav Habara predniesol slávnostný prejav. V ňom stručne spomenul históriu obce, vyzdvihol miestneho rodáka Antona Remeňa, zanieteného bádateľa dejín Jasovej a poďakoval sa Ing. Viliamovi Sedlárovi za sponzorovanie slávnosti 14 000 Sk. Starosta sa poďakoval farárovi Slavomírovi Hudecovi za 20 mesačné pôsobenie v obci. Slávnosť ukončil krátky kultúrny program a občerstvenie.

Pracu, a Taklabeł, który tije Poddany na tawowych Kopaniach
mely, podle ustanoweny, to gest, Rozsudu od Stolicznego Wchno-
sty pod Kreslianskym swedomim utineneho, hotowimi Penezni wy-
platity, a wynabradity.

Gesly pak nektore Grunty za starodawnych czasow wyklowane,
a potom k domownikom, aneb k zawnitrenimu gospodarstwu Grun-
tu pridane byli, a k rzecze to y Wlasnost Kopany guz stracili: anebo
pak, kety Poddany, ktery tawowe Grunty wyklowaly, a potom,
od nych preč odegduce na Pričine byli, ze tije Gruntowe z gedneg
Kuty do drugieg prifoli, a ze nynegsi Držitel, a Poziwatel brez
wsieckeho Takladu, a Pracę gich używa: tam tawowe Grunty za ko-
panice se drżaty nemuży, a gesite meneg predgmenowany plat bude se
mocy od tawowych gruntownych Panuw jadaty.

Na kolkoli kolkoli Polożeni Pola, a Wsistich Chotara dopusłity §. III.
muže, ma se Poddany pro gegich Dobytek, a Lichwu dostatečna
Pastwa daty, z ktere ony potom, ale wśał z powedomosly, a z Do-
wolnym swych gruntownych Panuw, Slobodu budu mity, ged-
nu Czajstku pro swug Zapražny Dobytek zabaginy a zakazany; wśał
niemeneg z tu Wyminku, aby y gruntowny Pan, kby by se genu li-
bylo, swug wlasny zapražny Dobytek, na sżę pak jednu ginu
Lichwu, na tawowy zabagenu, a zakazanu Pastwu honiti mohel.
Ade pak Chotary gich, na ktery Pastwa wielmi mala gest; tam tawo-
wa Pastwa z poderawanym, anebo ginyim gahym kolkoli Spusobem
gesite wieceg utrany, a umenšiti se nema.

Ade se Chotary, neb lesy nachazaga, tam Poddany Slobodu mi- §. IV.
ty budu, sżę, a na zemy leżie Dzewo na Wben zbyraty: kety pak
tawowe sżę, a na zemy leżie Dzewo se nenachaza, tam gim też bu-
de slobodno, ze sżę swych Stromuw Dzewo rubaty; ale wśał len-
toli pro swogu wlasnu domacu potrebu, a ze Stromuw tawowych,
kteri jadne Owocce nenosi.

Dzewo k Staweni, a k Budowanym potrebnę gednemu kade §. V.
mu Poddancu z toho Chotara, w kterem swoge Grunty ma, da-
mo,

mo, a brez wśęho Platu dowolene sżę bude, wśał niemeneg ztu
Wyminku, aby lentolito ti Stromy, ktere genu Gruntowny Pan
wiznał sżę, a odwazal.

§. VI. W kterem Chotary tak male Chotary, a lesy se nachazaga, ze
Poddany znyh na Wben dostatečne Dzewo mity ne muży; tam se
ma y zginych Panlyh Chotary, wśał ale wprislusłneg a dostatečneg
Mity, tawowe Dzewo dowolity, a dopusłity.

§. VII. Żirna Pastwa, to gest na Żalude, neb na Buktę po Chotach
Armeny, ma se Poddany w tem Chotari, w kterem swe Grunty
magu, o sżę Arreparuw lacnegsje, než ginim cyzim Lydem dopu-
słity; w Magyriegich pak, a w Pusłatinich Chotach len toliko k
Panstwu Dzewu, a Magyru prinależegich, predgmenowanu žie-
nu Pastwu Poddany w teg Cene, a Plate budu pożywaty, gał se ze
swym Panym zgednaty, a zrownaty budu mocy.

§. VIII. Gesłity by w nektarych Mislach Chotary se nachazaly, kteryby pro
celu negatowu Wben, anebo pak pro gedn kade Sediackę Dom,
nebo Grunt widelene byly, a taje Wben, nebo Dom, tawowe Chotary
gesite dale zabrzety, a pożywaty chłety, tchdy dowoleno gim sżę bude z
tawowych swych Chotary, gał Dzewo na Wben, a na Staweni potrebnę si-
naty, a używaty, tal też y na žirnu Pastwu honiti, a dubowe Słisł-
ty zbiraty, a to sice darmo, a bezwśęho Platu, ale wśał lentolito
pro swu wlasnu Potrebu: na proty tomu pak Gruntowny Pan ne-
bude podlužen tawowym Poddanyim Dzewu, a nebi žirnu Pastwu
we swych wlasnych Chotach dopusłity, a dawaty. Gesłity by wśał
w tawoweg Poddanyim prinależegieg Chotary jadny žir, to gest Ża-
lud, neb Buktę se nenachazala; tchdy powinnen bude gruntowny
Pan, swym wlasnym Poddanyim predwśęmy ginimy okolinim, a
cyzimi lydim wteg Cene, w kterę se ginim dawata, dopusłity: gał pak
w tchdy, tal y wginych Chotach predna, a negblawnegsja Starosł, a
Wpattnost gruntownemu Panu se janachawa.

Trety Punkt.

O Robotach, a ginych Sluzbach Poddanskych.

Geden kade Poddany, od gednego kadeho sdiackeho Do- §. I.
mu, a nebo Gruntu powinnen bude swemu gruntownemu Panu,
w gednem kadem Tydni, gedn cely Den, to gest, od Wychodu až
do zapadu Slunce (wśał ale tak, aby se gał Chudza do Roboty, y
z Roboty, tal y Czajstku Karmeny a Kropogny Dobitka potrebnę
do toboje Dne pošliat.) na *Wyneg Lichwu a na
Wyneg Mocy, ale wśał k Drazdy na Cyno-
Wyneg Lichwu z sżim plubom k brana-*

služit: wśał nie meneg gruntownemu Panu dowoleno nebade ta-
kowu Robotu rozdelity, a swego Poddanego k tomu prinitity, aby
za dwa Dny ze swym zapražnym Dobytkem robil: krome gesłity
tenže Poddany sżę swu wlasnu Kiebanliwosł, anebo Predse-
wzety, aby swego Pana oklamal, meneg Statku drżal, aneb do Ro-
boty priwedel, a z Pričiny tawoweho Pokuty jedneho Kiebosłatku
z druhym spole spahel.

Na Misko pak predgmenowaneg gednodneg zapražneg Ro-
boty nebud powinnny Poddany w pśęg Roboty, to gest, brez Do-
bytku, wieceg, než dwa Dny swemu Panu sluzity: podobnym Spu-
sobem y ty, ktery gednu Polowicu, žwernu, a nebi ożnu Czajstku sdi-
ackeho Domu neb Gruntu magu, podle prislusłneg Mity, a Slusł-
nosly, panfle Roboty budu wykonawaty.

Gesłity by mezy gruntownim Panem, a Poddanyim Sdiackę ne §. II.
gał, neb Wrasł powśalał, kolkoli Czajstku na Chudzu do Roboty, a
z Roboty by se genu pošliat mela: tchdy od sdiackeho Wchnosłi
ma se rozegnaty a rozsuditi, gał mnoho Czajstku, patrice na wśale-
ny toho, a nebi gincho Miska. Poddancu se musly pošliat.

§. III. Gruntownim Panum dale dowoleno bude, aby gim gegich
Poddany, ktery z Domu swich pol Dna Cesty, a nebi y wieceg do
Roboty magu, w kadem Miesęcy gednatrat prez tyry Dny poşpolu,
a gedn za druhym Robotu z Dobytkem, a nebi brez Dobytku wyko-
nali: tawowa wśał niegmeneg Robota musly se gim prihodne, a za
Czajstku oznamity a rozkazaty, tal, žeby Węcy swoge zaopatřity, a k
Robote se prihotowaty mohly: po tem Chudza do Roboty, a z Ro-
boty ma se gim Poddanyim k tim tyrem robotnim Dnom pošliat.
Krome tego pak gruntowni Pan podlužen bude, w Kete sżę Pod-
danego Dobytku potrebnę Pastwu; w žyme pak gał Poddancu, tal
też y geho Dobytku potrebnę, a poşpolinu Potrawu, a Prišęstosłidaty.

§. IV. Gesłity pak Poddany na to Misko, na kterem se Robota ma
wykonaty, za gednu, aneb też y za pol drugę Godiny gity musly;
tchdy dowoleno bude, aby w Miesęcy Novembra, Decembra, Ja-
nuara a Febřuara rano pred Wychodem Slunca do Roboty prifeli,
a po Zapade Slunca Domu se z Roboty nawratyl; a by tim Spuso-
bem gruntownemu Panu cely Robota od Wychodu až do Zapadu
Slunca se wykonala: na proty pak tomu we wśętych ginych
Miesęcy predgmenowana do Roboty, y z Roboty Chudza po Wy-
chode, a Zapade Slunca ma se konati, a k Robote pošliati.

§. V. W Cez Roboty, aneb Żatwy muže gruntowni Pan duplowanu,
anebo dwognasobnu gał zapražnu z Dobytkem, tal też y pśisly brez
Dobytku Robotu rozkazaty; wśał niemeneg z tu wiminku, aby se
ta duplowana Robota potom z Roboty ginich Tydni wyrazila.

§. VI. Ade pak gruntownim Panom podle tretyho Człanka z Pri-
čini Chudzy do Roboty, y z Roboty, se dowolilo, aby gim Pod-
dani, ktery ze swich Domuw pol Dna Cesty, a nebi y wieceg do
Roboty magu, w kadem Miesęcy prez tyry Dny poşpolu, a ge-
den za druhym powinnny byli robity: tchdy tam w predgmeno-
wanem Cez Roboty, a Żatwy taje čtwerodenna Robota dwakrat
sżę w gednem Miesęcy rozkazaty se muže, ale wśał tawowym Poradkem,
aby Poddany w gednem Tydni swemu gruntownemu Panu, prez pre-
dmenowane tyry Dni (Chudzu do Roboty, y z Roboty) tu timse po-
šliat.

żagacie) w Robotach służyć; a druby zaś cały Tydzień pro swą własną Pracę, a Roboty słobodny mieć; w trzecim Tydzień zaś podle przedmienowanego Spisobu swemu gruntownemu Panu tuż dwurodnemu Robotu wysonawali: ktera wsiat niemeneg Robotu w nasledugiech Tydnach Poddanyim ma być policzana, a odrazena.

Wubrez zaś mluwiec, wstęzke, a galekowi Koczne Poddanste Roboty magu se w ktere podle prislusnyg Mity, a Stradmosi tak wydelity; aby z nych prinagmeneg gedna caweta Cestka na ssest zymnich mcyenw se zanechala, a odlozila.

Gesliby pro Drost welity, a neb pro ginu negatowu Trepi- §. VII. lejtośt panyk Robotu se wisonati nemohla; techdy ta Stranka Dne, w ktereg Robotu se free zafala, ale pro przedmienowanu Prefaztu zanechana byla; do podluzneg Roboty ma być policzana: gesliby zaś Poddani nastrye nie nerobyt, ale len talito na Pansky Kofas do Roboty by prysli, a zafse do Domu swego se nawraty; techdy len talito gedna, y druha Cesta ma se gemu k Robotu policzaty, a przypitay.

Gedentazdy Hofre, aneb tak rezeni Gosliacz, ktery swug §. VIII. Dom ma, powinien bude swemu gruntownemu Panu, za osen- nast Dny pres Kof; ktery zaś Dom nema za dwanast Dny Robotu pssu, to gest, brez Dobytka, wysonawaty.

Żółkowl Poddani podluzen free neny swemu gruntowne- §. IX. mu Panu wieceg robity, a służyć, než co strze fraginske Prawo, a strze tento Urbar gemu gest ulozeno; wstancimeneg alusina Wec gest, aby w teg Prihode, idzy nekomu ginemu do rucneg Roboty se nagaty chre, tu, a talowu Robotu, a Pracu przed wssimi ginymi Panu swemu wysonal: wsiat ale za rowny Plat, a za gine rowne liz- ty; aneb galo se wespolek dobrowolne zgednagu, aneb zaś za hotowe Penize podle narizeny, a uslanoweny Stolicneg Wrochnosti, ktera w netterich Prihodach podle fraginskego Prawa moe, a Wladu ma, wisse Ceni, a Platy urczyty, a uslanowity.

23 a

17a

Człowiek rozkazany; a z prostrednim Zrotem, aneb Chodem bluska od dwuch Dnch byp-nemusz. Po trzety, w Cias Graczy, Sily, Rojby, Winobran, aneb Oheracz talowa Surmanta nema se roz- kazaty. Gatoz y do swarte, na druby Kof talowu odlozity, a w gatowutolp peneznu obplaty, aneb ginu Robotu obratity, dowo- leno nebud. Po patre, gestliby talowa daleka Cesta a Wozeny strze negatu menadalu Trepielziosst, prihodu, bluske, než za dwa Dny z Domu giduce, konaty se musela; aneb też, gestliby Pod- dany przy swem do Domu Nawraceniy negatu Panske Wecy wo- zyt mujele: techdy ne lentolito ten Cias, ktery przedmienowane dwa Dny preskipi, ale y ty Dny, ktery se ten ulozeni Woz naspatel nawraty, magu se k gineg podluzneg Robotu policzaty. Po sseste: Człolowet se na Mitych, Tricaczach, Priwoznych, Wio- stach, a na ginych podobnych Mitych, galozjo y w Goflynech za Gospodu od Poddanych utruty a nalozy, to wisse powinno gest sam Pan gruntowni platy.

Z teg Pričiny, że Drewo k domaceg Potrzebe, na Wten, a §. XIII. na Stawony Poddanemu z Panskeg Hory braty gest dowoleno, powinien bude gedentazdy Dobytke swug magicy, a z celym Domen, aneb gruntem wladnocy Poddany, ktery talowe Drewo bezwos- ho Platu skutečne uziwa, z teg Hory, ktera se gemu Serze Urado- nykuw, a Plinomocnikuw Panskych użaje, gednu Sybu Drewa, (ktera wsiat prwe dwa brez Dobytka robity podluzaj Poddany zetnu, a porubagu) na Pansky Dom, nebo Niagry, a nebo na gine, wsiat ale k wniternimu gruntu Panskego prinależeguce Mito- sto, dowesly: Czo take podle prislusnyg Mity gedon kazdy pul, cawetu, aneb ośmni Ciasztu Domu, a gruntu deley Poddani uczi- nyty, a wisonaty podluzaj bude.

Wstancimeneg Pan gruntowni Slobodu bude mity, ruto §. XIV. Robotu w ginu obratity; ale to se ma staty z szakowim spysobem, aby Poddany na mislo dowozeny gedneg Sybu Drewa ginu Robo- tu przeg gedon Den z Dobylem; na mislo zaś Stinany, a Kuchany, też przeg gedon Den dwa Poddany brez Dobytka; wsiat len tali- to w zyme, robotowali.

C

Pow-

§. X.

Na proty zaś tomu Poddani nidy nema prinucen byty, aby podluznu Robotu z hotowyni Penezmi odpowal. Gesliby ale strzewa talowu Robotu, ze swym gruntownym Panem, dobrowol- ne se zroenal, teze Roboty bud to na nektery Cias, bud to na Wecy adlupil; techdy gest gemu dowoleno to uciniti: wsiat ale ma se tato- we Porowanai, a zmluwa w Priomnosy Swetkuw, w Stolicnem Urade siogicich potworbity. Gesliby zaś buducne gedna, aneb dru- ha Stranka od talowego, na nektery Cias ucineneho Porowanay, a zmluwy odsupity, a z przedpsahemu Narizeny tohotu Urbara opet se nawratity chela; techdy za potrebnu Wec se sudi, a uznawa, aby gednym Kstem prwe drugiey Stranty, a Stolicneg Wrochnosti se ro egzamilo, a to free proto, aby zaś gruntowny Pan, tal też y Poddany Wecy te, ktere Gospodarsky nasleduge, prihodne seba za- spatrity mohel.

§. XI.

Gedno kazde Porowanai, a zmluwa, ktera o Robotach, aneb y o ginych urbarskych Powinnoścach, bud to z gednim, aneb y dru- hym lentolito Poddanyim; bud to z celu Obeu, Pan gruntowni uci- nity, a potworbity free; ma se pred stolicnim Uradem konaty; y dokonaty; gestliby zaś negatowe Panske Prawa, a gine Ducho- bi na Arandu se dawali, a zaś strzewa tego Wecy, tal też, y ginich do tohotu Urbara, neprinależegiech Wecy Pan gruntowni Poddanyim negatowe Porowanay ucinity chiel, techdy se to y w Trepiomnosli Stolicnego Urbadu wżidaty slobodno, a platno mu- je dokonaty.

§. XII.

Mimo przedmienowaneg obyčneg Roboty powinni gsu Pod- dany swemu gruntownemu Panu kazdoroczne gedentrat na gednu daleku Cestu z Wozem gity; przy ktereg wstancimeneg podluznosci, bude se pozorowaty, a zachowawaty. Na proty zaś tomu aby tytry cele sebiatle Domy, a nebo y wierg, ktery cely negli, podle Mity, a zrownany swug Starek do gednego Woya zapraszly; aneb y ginym Spisobem, zaś se mezy seba zstluu, a zrownagu, gednu cawetu zaprzaju Surmanta wisonaly. Po drube talowu daleka Surmanta ma se przy dobzych, a ne przy jlich, a podobnych Gestach

§. XV.

Powinen bude Poddany ne len tylko Dewatel z Pola, tde se ten obyčneg in natura, to gest, w sweg Urode oddawa; ale, y Horne, tal rečene, Prawo z winyc, na to Mislo, ktere gest gemu w tom Chorari, w ktem free on Role, y Winycy ma, od Pansku użaje krome wssie Panskeg Roboty dowesly. Na proty zaś tomu wisseko gine Zważeny Defakuw, a galewogolowet gineg Panskeg, zaś polneg, tal y winicneg Uroby; potom też y gine Suty, a Sore- spanty, to gest, Odwazly, bud to by se talowe w sameho gruntow- nego Pana, bud to w geho Uradnikuw Pracach, aneb w ginich o- becnych Powinnoścach pohledawali; też tale y Poselstwy a Lisluw noseny, a gine galekoluwet Roboty, ktere w temto, aneb w ginich Punktach dolożene a gmenowane negli, musiegu se Poddanemu k Robotu podle Urbara podluzneg, postraty.

§. XVI.

Dale y to se ma znamenaty: że gruntownemu Panu neny dowoleno, swego Poddanego, any za hotowe Penize, gestliby on dobrowolne nechel, prinituty, aby negatowe Panske Wecy na nektere Mislo odwazel; gestliby wsiat gruntowni Pan, od swego Poddanego, mimo podluzneg Roboty, to żabal, aby on geho Wecy na Trch, a na Garmarek, a nebo nekde ginam wazel; tech- dy se z nym neyprwe dobrowolne zmluwyty, a zgednaty ma, zda- liż, a za gatowy Plat on Wecy talowe doprowadity, a dowesly chre?

§. XVII.

Abby se ssodliwe Zwety, tde se nachazagu, wypladity, a wyforenity mohly, techdy powinien gest Poddany, po mimo pod- luzneg Roboty, z Panskyim Pracem, a Głowem za tri Dny polowaty, wsiat ale z tim Spisobem, aby gruntowni Pan, na mislo tohotu podluznego Polowany, od Poddanego swego gine Roboty neżabal; any też geho nennuy, aby talowu to Powinnośc penezni, a nebo negatowu Urobu zemsta wykupil, a odmenyl.

§. XVIII.

Żółkowl Poddany idzy w negatoweg Panskeg Słusze, a Robotu, a nebo idzy pro zaopatreny swego wlasnego Gospodar- stwy na Ceste poslawen gest; galo też idy Wbity swe do Mityna f zem-

z ziemny weze, neny powinnen swemu gruntownemu Panu Myto platit: wśiał niemeneg gestliby w ginem negalownem Predkewzi, a Pracy Cestu mel, na ktereg Panste Myto gest ustanowene: techdi powinen bude aneb takowe Myto platit, anebo na tegie mytneg Ceste, w prislusnyh Myry Czasi darmo a bezwśieho Platu pracowaty; w kteregto Wezy Slobodu bude mity to, to se genu liby, sobe wywoliti.

C z t w r t y P u n k t.

O Cynsach, Danech, a ginych Poddaných Podluznostech.

Geden každy Poddany, Hofer, aneb Hosičnik, kteri oso. §. I. bitne fice Domu magu, powinny gśu swemu gruntownemu Panu, každorodne gedben Zlaty Cyns platit, w dwuch Terminoch, to gest, pol zlateho na Swateho Gura, a pol zlateho na swateho Michala: na proty pał tomu, Hofer, kteri fice Domy nemagu, tento Cyns platit nebudu powinny.

Geden každy Poddany, kteri celp Dwor, anebo Grunt ma, §. II. gest powinen swemu gruntownemu Panu každorodne dawaty: dwe Kuratka, dwa Rapuny, dwanaet Wage, gednu Holbu ropeneho Miasla: ktery pał lentolito pol, cztwrtu, aneb osinu Czasku Dwora, a gruntu drzegu, ty podle prislusneho Rozdylu roznem Spusobem to činity magu.

Mimo predgmenowaného Cynsu, a Danstwu budu Pod. §. III. dany z tricet celpch Dworu anebo gruntu powinny, swemu gruntownemu Panu každorodne gedno Tele, a nebo na myśo Telata, gedben Zlaty, a tricet Aragaru, dawaty.

Krome toho, gedbenkaždy Sedlak gest podluzen w ten Čas, §. IV. kdy geho gruntowny Pan, aneb Pany do Stawu Manželstweho wstupu (tde je nima rozumety, když se Syn čeny, aneb Cera

C 2

wida-

widawa) gakožo y kdy Duchowny gruntowny Pan prawnu Swatu Mytu sluzi (od čeho wśiał ale wśieligake Conventi a Kapitulie konečne gśu wytworene) z Wezy k Stowce prinaležecy, a wysleg w druhem Czianku doloženich, strowne Dary offerowati, Predmenowanu pał Siedrost na proty swemu Panstwu y ty, ktery Polowiciu, cztwrtu, aneb osinu Czasku gruntu, aneb Domu drzja w gisleg Myry a Slusnosty proukazowaty podluzny budu.

§. V. Ma pał gruntowny Pan tu Slobodu, aby sobe wywolyl, zdatiž on takowe, do ludyhny prinaležecie swadebne aneb duchowne Dary, in natura, to gest, gśu sami w sebe gśu, prigaty, anebo na mislo takowich od gedneho každeho celeho Dwora, a nebo Gruntu 48 Aragaru mity čce? ktere Penyze y od tych, ktery z Polowiciu, cztwrtu, aneb osinu Czasku gruntu, aneb Dwora wladagu, podle slusneho Rozdylu, odbyty, Slobodu mity bude.

§. VI. Gesti by se přihodylo, žebý gruntowny Pan w Čas Wogni do takoweho Rabstwa, a Wezy upadel, z ktereho by on žiwot z Penyzi wykupyty musel; techdy podle starodawneg Običeg, a podle 39. Articulu, Roku Pane. 1548 podluzni gśu Poddany, k takowemu swemu Pana Wykupeny dostatečnym fice, wśiačnemeneg strownym Spusobem na Pomocy byty; Aby ale Kraginský Šchudský Uraty (ktere lentolito tym Gruntownim gśu Duchownim, tak tale y Swatým welikého Stawu Panum, ktery strzewa Kralowský List na Šchudský kraginský powolani biwagu, naleža) z Napomahanym Poddanich welmi welike nebily, než pod Míru, Stoliczna Wychnost na to neylepszy pozor bude mity.

§. VII. Ten Poddany, ktery Palenowy Koel ma, a takowy skutečne užíwa, gest podluzen od neho Panu gruntownemu dwa žlate každorodne platit.

§. VIII. Od tych Gruntu, a Zemí, ktere se w nowe wylisowaty, a wirabaty magu, tak bude Poddany powinnen platit, gśu se strawa to ze swim Panem zrowna a dołona; od wiskleowanich pał, a

wi-

witobnych Kopanyz bude se platit to, czo se doswad platilo tak, že aby jadnim Spusobem nebilo dowolene Plat powislyty.

P a t y P u n k t.

O Dewatku, a hornim tak reczenem Prawe.

Ponewacz w tento Myśle *je Bismarck?* De. §. I. wśiatk we swem Stawu, to gest z lrodbu zemstych tak, gśu ony samy w sebe gśu, gruntownemu Panu až poswad se nedawal: proto gedben každy celeho Dwora Poddany powinen bude Dewatet swoug ginim spusobem, to gest:

wykupity; ktery powinnost y Polowiciu, Cztwrtu, aneb osinu Czasku Sedlaczkeho Gruntu, a domu drzicy Poddany podluzen bude, podle slusneho zrownany zachowawaty; takowim Spusobem mezi tym, že aby w zdawani tichto Powinnosti od Brantaw, Rozlencez a od Wečelnych Kossu, aneb Klatuwa za Dosty ucineny se obśahowalo, a wiskupeny se rozumelo.

Geden každy celeho Domu, aneb Gruntu Poddany podluzen §. II. bude ze swich Kopony, a Lenu dewatet dawaty; a nebo na mislo tego sješt Suntuw Pradze z panstych Kopony, neb Lenu prasty; ktery Powinnost y Polowiciu, cztwrtu, aneb osinu Czasku Gruntu neb Dwora drzicy Poddany gest powinen podle prislusneho Rozdylu zachowawaty.

Wśkolwet ta Otazka, kdo? komu? a zgalowych Wezy se ma §. III. Defatet dawaty? k Urbarskemu Marizeny neprinaleži: na kolyto ale mezi tym Defatet z ginich takowich Wezy, ktere w prawnym Articulu, Roku 1431. negśu gmenowane, w gednem, aneb w druhem Myśle by se byl brawal, techdy takowy Defatet na potomny Čas konečne se zakazuje, a gedne z tych wezy, ktere w predmenowanem Articulu doložene gśu, bude se dawati.

D

W kte-

§. IV. W kterych Místach z Wina Dewatet dawaty w zwislofity gest, tam z takoweho, a z tu Myru, z ktery lroba byla wimerana, sprawedliwe, a brez wśieho Pridawu nech se odbyra, a gakožo Dewatet, tak tale y Horne Prawo, aneb Myto, ne z ginu, než wedle Uherstkeho Prawa z Prešpurcku Myru, aneb Kłowem (ktery Dwa a Trieset Piny w sobe obśahuje) nech se wybira.

§. V. Ponewacz w Articulu 97. Roku Pane 1715. zretečline Ustanoweno, a doloženo gest, aby se to tak řečene Horne Prawo, a nebo Myto pri starodawneg, a običegneg Myry zanečalo, a ginacze tale y wiczkrate wedle prawa Kraginského ustanowene bynsse, aby takowe Horne Prawo, aneb Myto ne z gynu, než z Prešpurcku Myru se odbiralo, proto ustanowuge se podle tohoto Urideny Kraginského, aby kdekolwet od Czasu tego Predpřaneho Roku 1715. Articulu nebo horne Prawo z ginu, a ne z Prešpurcku Myru by se bilo wibyralo, a nebo gine Danly by byly ustanowene, takowe, gakožo proty Prawu Kraginskemu naložene, magu byty zrusjene, a zakazane, a buducne wedle starodawneg Običegge odbiraty magieze Horne Prawo po Prešpurckeg Myry nech se odbyra.

Zde pał, a w kterych Místach w Czasi po Urideny wiczkrate gmenowaného Articulu 97. nowe Winyce se wiprawily, a wiborily, a od Czasu takoweho Winyce Sstepeni podle Ustanoweny horneho Prawa, aneb gisheho zrownany; a Wpisine widane sprawy, a gineho Spusobu by se bilo ustanowilo, techdy tam, a w takowich Místach od Czasu Sstepeny Winyce na jebe Wzany, a Wirabany, hoene Prawo podle Myry Prešpurckeg sporadane deleg, a y napozatim nech se dawa; gestliby ale w takowich znouwu sudenich Horach negake nowe Danly by byli urydene, takowe tale, gakožo proty Prawu Kraginskemu naložene, a Myśla nemagieze hnedy nech gśu zakazane.

§. VI. Aby pał buducne, horne Prawo wedle starodawneg Običegge proty Urideny Kraginskemu na wěrsy nemobilo se zdawaty, techdy w každem takowem Myśle, tde toto se odbyra, nech se Počet wiskly.

wszystkich Winogres Poddaniści do gednego Lagstra zapisać, a gat
mnogo hornego Prawa, aneb Mirta weble Presspursleg Mirtu od
tafowich se odbywa, poznamena giese, z statowego Lagstru gedn
Epia dediegnemu Panu, denhy pat Poddanym pod Prejety Stolicz
nu nech se wida, a tetry Epia przy Stoliczy ginimi Stolicznymi Pi
fny take nech se dziej.

Orslihy se pat, w tafowich winogradach jedne Wino neu s VII.
rodzilo, techdy Poddani bude sice powinnen swemu grantownemu
Panu, y z tobo neplodnego Roku hornie Prawo daty: ponewat
pat tafowe Prawo ne na Penegach, ale w natury, to gest tak, gat se
z Winogradu zbiera, ma se odbywać, techdy przy tafoweg Prithode
musy Poddany z Urody, kteru w nastędnym Roku z Poddanym
Wojibo mity bude, oddany.

Siesty Punkt.

O Panfych Prawach, a czo podle nich Panfihu prinalęzi.

Kdy nektery Poddany bez Potomku zemre, techdy zanecha- §. I.
ne Grunty, a Omiany tafowego jedne z Poddanych sobe nema pri
wlastnowaty, ale gat nable tafowy Poddany zemre, hned Smrti ge
ho grantownemu Panu ma se oznamity z kteru Pan 1710 tak, gako v
tych Poddanych, kteru uslozily, Weczy, a Omiany podle Urideny
Kraginskeho Titul. 30. Partis 3. Tripartialis, wyplatze spravedliwce
Kadobity, a Penegie Duhby, z kterymy by byly tafowe Grunty, a
Omiany Poddanfe obzytne, f swym Nufam musy wzyty, wjaf niez
meneg tak, aby Urideny Aruc. 18. Roku 1723. zabrzane, a zadecowa
ne bilo.

Ponewacz pat tam, kde Syropy zyslamy, grantowni Pan w
Omiany po Smrti poddancho pozustalem nemuze Czajsta mity, cowa
nim Spujsem tafowe Omiany, ktere nekomu na Rozdyl prislalo
(acz kolwel y tento by bil bez potomkow zemrel) wicz rozdylnych
D 2 Pri-

Pritelaw by se dotikalo, protoz aby prishoditina Krywda bila wzda
lena, w Omiany brez Potomkuw pozustalich Poddanych Panfych Gfi
ciry sami od sebe buducnie zadnego w Rozdylu Spujsohu nech nedela
gu, nez nio wstęzky Weczy przy Panfeg Stoliczy Prawe sluffine, a
gat na to zalez, nech se predkladagu, a podle z wrcpu dolozenego
Tit. 30. dokonawagu, potom pat z Sudu Stolicznego prawa nech se
donessagu.

§. II. Gfili by se prishodilo, zedy pro weimi twarde a nemilofedne
Zapazeny grantownych Panuw, nektery Poddany potazemne utef
ly, a tak nektere Poddanych Domuw Mlyta a Grunty pusle zustali;
techdy magu se tafowe pusle Grunty neb Wompy, ktere guz w Por
tach zapizane byly, neb nowym Sedlafom (gfilihy se tafowy pobch
ly Poddany naplat nenaoratily) odewzdaty; anebo ginym Poddan
nym, kteri w tenze Mlyke procypowagu, pod Powinnosti Sluzby, a
Wanfuw, ktere w temto Urbani gfu predepjane, zanechany.

§. III. Wedle Zmislau 18. Articula, patcho Decretu Wladislawa
Krale, a podle Articula 22. Roku 1729. wstelligate Polowany, Lo
weny Pfatuw, Lapany Kzo w galicy kolwel w rybnich Wodach,
Poddanym bude slyno, a ofiro zakazane; ponewacz tato Sloboda z
panfemu Prawu prinalęzi, a samim Panum gest zanechana.

§. IV. Acloliw Poddany tu Slobodu magu, aby za nektery Cjas,
gat wylie gest dolozeno, Wino sjenkowaly, anebo prodawaly; wjaf
niemeneg tde se tafowy Gofynce nadajaty, kteru Pan Grantowni pro
Pocerjnych Lidu wyslawil, anebo y buducnie wyslawy, techdy tam,
a w tafowem Gofynce sam Pan pres cely Wol wstelligaty Trunk,
anebo Wapog musy sjenkowaty; ponewacz wstelligate sjenkowany Pa
leneho, a Pwra, gako y Priprawowany, a Strogony tafowych
Wapogaw pro samych grantownych Panuw se zabrzawa.

§. V. Gfili grantowni Pan podle 36. Articula, Roku 1550. Nefnu
fwo nekteremu ze swych Poddanych swery; techdy ten Poddany po
tud sjenkuge, anebo kregynarem gest, od podlujng Tydnoweg Ko
bory ma slobodny byty; a frome togo ma genu Pan, ob gednego
tajebo

tafdeho wysstignowanego Wedra, aneb Olowa, tetry Penize, a neho
Kralowfke wyplataty.

Wstęzky garmalne, a techowe Duchofy, gako y cjo se ob §. VI.
Mlyta na nich platit ma (gfili tafowe nektereg Wbey strze Kza
lowfku Slobodu, a neho Privilegium negfu darowane, a odewzdane)
gako tej y gatty, a prisluffine Mirta, gakofo f Panfymu Prawu, a
privilegialfym Slobodam prinalęzi, samim grantownim Pa
num se zabrzawagu, zanechane byti musgu.

Sedmy Punkt.

O wstęznych zakazaniach, a na pozatim f Warowany bi
ty magieznych zlich Ucinawu, a Mlyta nemagieznych Zwozlofky.

Poniwacz Grantownemu Panu, gakofo ubohich Syrop §. I.
Ochranzey, a po Smrti Poddanych, pozustalich Potomkuw zastupez
from teho Statof mity prinalęzi, protoz prishedagize na to, ob
popisowany zanechanego po Smrti Poddanych, gegich potomkum
Omiany, a Statatu, a neb mez Syrotamp Delenz jedneho platu, a
Taxi nebude dowolene braty.

Podobnym Spujsem wstęzke, tak refene, Laudemia, to gest, §. II.
Penize, ktere se od nowich, a nebo w nowe ofaznych Sedlafuw w
ten Cjas, kdy swoge Doimpy, a Grunty od Panfwa dostawaly, pla
tyli; gako y Plati za Slobodu z Pijnem dowolenu, a nebo Danty
defatag Czajsty tych Weczy, ktere strze Testament porucene, neb pro
dane, a zadagnofene byrowagu, konecne se zakazugu.

Slobodu budu mity Poddany z Tabafem, Medem, Woflem, §. III.
Miaslem, Lenem, Ronopmp, a z ginymi hospodarfymy weemi kup
cym, a podle Wule sweg tafowe Wecy, koma chtegu predawaty, a
oper od koho chtegu kupowaty, w kterem kupcny grantownemu Pa
nu dowoleno nebude Poddanemu swemu Prekajfu gacym kolwel
Spujsem finity, a gestie meneg z tegge Pricliny swego Poddanego
Con-

Contrabantem, to gest, nalfnym Wdgimanyim Towaru, a nebo
budo na Tele, budo na Penyzeh treflaty, a polutowaty; wjaf
niemeneg grantowny Pan Prawo, a Predel ma, podle Art. 75. Ro
ku Pane 1723. tafowe na Prodag glicie Wecy pred wffemi ginymy
Rupcy kupity, wjaf ale pro swu wlastnu lentolito potrebu, a na
tafowy Spujsoh, aby za tafowe Wecy ne z politanym do buducnych
Cynfuw, a ginych Wanfuw, a Powinnofty, ale z hotowymy Peneg
my, tu celu Cenu, w ktereg se dobrowolne zgedna, Poddanemu za
platyl. Krome togo pat przy tafowem Predkupowanim cyzy, a pre
spolni Rupcy, kter by przy kupowanym tafowych Wecy do nektere
ho Mlyta prislali, aneb prigitly chtel, any Słowem, any Statkem
nemagu se obluclui, aneb odelnaty, a gestie meneg budu se mocty
Poddanfe Wecy zabrzaty; ale kolkololiw by Poddany z cyzym, a
prespolnym Rupcem zgednal, za tofko grantowni Pan hotowymy
Penegym predkupity, a hneby zaplatyly ma: po wffem pat tem po
zorowaty se ma, aby se w tafowem Predkupowanym spravediwa Mly
ra, y Waha potrebowala; Poddanum pat f Predany swych Wecy
aby tafowa Sloboda zustala, zedy swim grantownim Panum predat
ti, gfilihy nechely, prinuency, a prinuency byty nemohli.

§. IV. Gaf pat wstelligate, tak refene, Monopolia (to gest, tafowe
sprawne Mlyta, w kterich by sobe tefko Slobodu f Prodawany,
(a kupowany gacich kolwel weczy sam len tofko z wroworenym gegich
Lidu privalstnowal) strze kraginske Prawo, a Urideny, zwetredne
zakazagu se, tak take y Grantowny Pany nemagu Dowoleny, swoge
gafekolwel Weczy, a Duchofy z Witworenym, a z Wbyznym
swich wlastnich Poddanych nekomu do Urendi daty.

§. V. Zadnym Spujsem Poddany nema se f tomu prinitity, aby
fwe Wbily w Panfem Mline zemel; ale Slobodu musy bude, fwe
Wbily w tech Mlinech, w kterich se genu libity bude, zemlety.

§. VI. Ponewat f temu, tak refenemu Wahn Weingeld platu (to
gest, f Platu za Slobodu, aby Poddany fwe Wyno za nektery Cjas
predawaty mohly, a zedy z Panfeg Kefnu, aneb Gofynca braty
nebili powinnny) kteru w nekterych Mlyfach, strze nealuffnu obfeg
f

§. XIII. Podobnym Spuſobem też y Maatierſke Penyze, gaſo y Maatierſke na ſuſarow, a na zaodowany, aneb Mundry, geſtly taſowe neſbe na Wbytych byli, ſoneſne ſe na budocy Czſas zaſazagu.

§. XIV. W taſowach Myſkach, ſde Poddany Gaſtu Panſtu na Aren-de magu, neny ſlobodno Gruntownemu Panu, ſpocy Poddanych nutty, aby chrowe, a w Roborach zeſtarane ſowada, na Gaſtuſ zabity, a l Wyſtany wozaly; any też aby taſowe ſowedy Maſo me-zy ſebu po ſunte, aneb z ginyym Spuſobem rozdelity, a za to hoto-we Penyze poloſyly, neſ Maſo neſ ſe wiſtawu, a Poddany taſowe ſlobodne, a breſy Maſowey Czerty neſy kupugu.

§. XV. Teny też Gruntownemu Panu dowoleno, gaſymkolwet Spuſobem ſwego Poddanego nutty, aby on neſeſo z Urodnych, aneb Ruchnych, a gaſich ſowet Wrezy l Poſtemu priſtupagiezich pro-ty ſweg Wuly kupuwal, aneb prodawal; a rownim taſe Spuſobem nemagu ſileny bity Poddany, aby ſzazene Wyna, Palene, aneb gi-ne gaſyſowet Maſow budro na czele Beſczy, budro na piny, a ho-ly ſſenkowaly, a przy tem gaſoſto z ſzazene Wyna, a neſ gineho Maſow na Wiſſenowany daneſo odpowidy, taſ taſe prazne Su-by wen z obczegug Roboty ſem, y tam wozity neny gſu podluſzny.

§. XVI. Perowe, a tpe (taſ treſe Pennaticum, & Meſſorale) Peny-ze, ſtere ſe od zapijowany, a od Srpa w ſatwach, gaſo y od Cze-dule, a od Preſtu w Oheraczach dawaly, potom taſe y koſſiowne piny (Pina: guſtoracz treſe) a przy Wbbirany Deſatku, Dewat-kuw ſtrzewa Poddanych w Geble, a w Maſowey Deſmaru budroze Wiſerjowany, a gine Kaporachy ſoneſne ſe zaſazagu.

§. XVII. Przy Wbbirany z Wyna Deſatku, a Dewatkuw, a nebo y Prawa horneho Poddany nemagu ſileny bity, aby ſwe wlaſne Su-by, a Maſowey pro taſowe Wino dawaly.

§. XVIII. Wiſſigate z gaſim ſowet gmenem wimiſlene, a w podepſa-nem Panu neſobozene Dany na ſreze ſe winyragu, a w Wrezy ſe ob-razagu.

R Pod-

ſe platy, ſadnym Spuſobem ſe Poddany priſtuply nemuſe; Proſeſ-ſowey neſobozene, a neporadni Plat ſoneſne ſe zaſazagu.

Wreza, aneb ſnog na budroze tymo Spuſobem ſe dawaty §. VII. bude, toſto: Poddany ſweg wlaſny ſnog l Panſteſy Potrebe da-waty budroze Czſem neſobozene; a lby Panſteſy ſnog do Winoſradu, aneb ginych Panſteſy Myſt wozy, techdy taſowe Wozeny muſy ſe gemu l podluſzne Robote poſtawy.

Ten z buſyho Per, gaſ neobczegug, taſ y Maſowey ſem §. VIII. wu protiwni Deſat, gaſoſto y podluſubany pro Panſteſy Poddan-ſteſy Guſy, ſtere w neſteſteſy Panſteſwach w Wbytych gſu, ſoneſne ſe zaſazagu.

Rownym Spuſobem podluſzny neſobozene Poddani ſwaj ſlamu §. IX. l ſwazowany Panſteſy Winyz dawaty.

Taſ też y Plat ten, ſtery ſe w neſteſteſy Panſteſwach, na Wre-ſy §. X. platu ſagynkuw w Panſteſy Winoſradach od Poddanych wibyrat, a taſowey, neſteſteſy z Poddanych dawaty aſ poſtaw odporowaly; po-tem taſe y Plat pro Wobli daſu, a ſprawuwy przy Panſteſy wi-niſne Robote, ſoneſne budroze Czſem wibyraty ſe zaſazagu.

Teny taſe podluſzny Poddany tych Panſteſy ſlidy, ſtery na §. XI. Wreſuigu poſtawu, chowaty, a nebo gym kaſzobenne hotozymy Penyze neſo platy, krome Groſſe Wreſuigalſkeho (ſtery weſte Spuſobu nyſe pſaneho Czſanu ſe dowoluge) przy tem taſe y Tra-dum, Wiſlywem, a Polownikum do wſilegſtu biawacy chudych ſlidy Wreſowany, a Lupeſ ſoneſne ſe zaſazagu.

Teny też dowoleno od Poddanych z Priſtuply teg, aby Panſteſy §. XII. Grunt taſe neſaneſali, a neuteſty, hotoze negatowe Penyze Pred-ſem zaſazy: a geſtly to neſteſteſy Pan, na tomo nebo ginyem Myſte byl uſinił; techdy powinnen geſt, taſowe Penyze ſpocy y z priſtup-nyym Interſſem nawraty.

§ 2

Pa-

R Poddanego Domu priſtupagiezke Role, a Luſy Panſteſy §. XIX. ginaſe neſobozene myſy Wopoleny promenyty, a odnity, krome geſtly-by na myſto tych promenytych, a obgatyſy Woly, a Luſy Poddanemu gine taſe dobre, weſte a uſteſne Role, a Luſy dalo, eſo geſtly ſe ginaſe ſtalo, techdy taſowe obgaty Grunt neſy Poddanemu na-ſpateſy dugu.

Oſmi Punkt.

W Wiſtupkach Poddanym zaſazanich, a ſtrzewa taſowe uſtanowenem Treſtany.

W ſadneg gineg Priſtupnoſty, a pro ſadny giny Wyſtupet, §. I. neſy geſtly pro ten, ſtery w Prawe Maſowey zſeſne geſt po-ſtawenani, naſreze neſobozene ſe Poddanich na Penyzech treſtaty, a poſtawaty; a y to ſieze taſowich, ſtery weſte Panſteſy Prawa przy priſtupnoſty dwuch Stoſieſnich Swedkuw, gednego ſtuznego (to geſt, Judex Nobiliſm) a drugého priſtupnego (to geſt, Jurator) na taſowu Poſtupku obſady budro, poſtawagiez y w temo Wbbir-ny l Stoſieſnemu Prawu Predloſeny.

Krom Poſtupki paſ ſtrzewa Wiſtupky uſtanoweny, lby ſtoda w Po. §. II. ly ſe dela, Ponewaz ſtrzewa ſtrzewy, a hotozijo Statuſy Jagimany Maſowey Prawa Uſtanoweny geſt, protoſ to ſpiny neſy ſe zaſowawu.

W ginych paſ Poſtupkach, lby Poddany ſprawedliwie Treſta §. III. ny zaſtawu, taſowich ſe eſinyezich, krom tych wiſtupkuw, ſtrzewa ſtere podle Maſowey Prawa doſonane geſt, ne w Penyzech, ga-koſto chudobnych ſlidy weſny kaſiezich, a any na Tele treſtaty, neſy na Myſto Poſtupki, za gedem, dwa, a neſwize try Dny negatyſy Ro-boty z Maſowey odprawowaty, a do ſoneſne priſtupny priſtupny magu bity; ſtery Roboty meſy tym za Poſtupku uſtanowenemu Panſteſy w Czſas Wreſty, Roboty, ſazaty, a Wreſty neſy uſtanowuwy, neſy priſtupny taſowu Roboty giny Czſas w Robu bude podluſzny do ſoneſne priſtupny.

§

Maſow-

§. IV. Wiſtupet paſ, gaſ z wiſſe oznamene geſt, aby Poddany any w Penyzech, a any na Tele ſe neſteſtali, ponewaz ale neſby by ſe moſto priſtupny, ſe ſedlat, gaſoſto ſe ſlobodnim Gaſtem, aneb Telem zſeſtali, a ginaſe taſe any z Praczu za try Dny na Myſto Poſtupki uſtanowenemu by ſe nepolepſtali, taſ techdy taſowey y na Tele treſtaty bude potrebe; protoſ w wiſſeſteſy taſowich Priſtupnoſteſch ma ſe poſowowaty, ſe lby ſe ſtrzewa na Tele Treſtany Priſtupna pri-ſtupny, techdy Priſtupny geſtly ſpina, a zdraſwa Wſoba bude, pod-le zaſtaweny wiſtupkuw ſwoich z Wreſnym Cztyr a Dwaczet Palicz, ſenſteſy paſ Poſtupki Wſoba taſe z witanym toſto Maſowey ma bi-ty treſtana.

Geſtly paſ Wſoba, ſtery taſowu Poſtupku zaſtawu, neſy zſe-ſeſo, a ſtereſo Wſu, aneb moſto a maleg Wyſy byla; techdy ſe ma do Temnicy, a neſy gineho ſazare poſadiny, a podle Powahy Gri-ſu, a Wyſtupku przy Chlebe, a Wode drſzaty, a treſtaty: weſſat nieſmeneg taſ, aby tuto Poſtupku ne wyce, gaſ za try Dny znaſſela, potom paſ ſlobodu meſa, l ſweg Robore ſe zaſe nawraty: wiſi-magiez to, ſe geſtly ſtrzewa weſſe Wiſtupky, a zloſy, deſſy ſa-larſteſy, a Treſtany zaſtawu.

§. V. Geſtly Poddany pro negatyſy ſwaj Winy, a Wiſtupet, do Temnicy, aneb gineho Panſteſy Wreſy byl poſadiny, a na Retez, a nebo do Puit otowany; techdy w tych Myſtach, lde ſe do Temnicy, aneb od Retez aſ poſtaw neſeſo platylo, tam Poddany na bu-droze neſobozene powinnen wiery, gaſ 15. Wreſarow platyly.

§. VI. ſadnemu Poddanemu dowoleno neſobozene breſy dowoleny ſwe-ſo gruntownego Pana negatowe Panſteſy Grunt wyſtawaty, a wy-robity; ſtery by ſe opowazył toto uſtanowenemu priſtupny, ten a taſo-ſy ne ſentoliſto Pracu ſwaj, a Maſowey, ſtery na tuto Roboty maſ, ſtery, ale y ſtoda, ſtery Panſteſy uſtawu uſtawu, a wyro-bene byli, ſadnym ginyym Spuſobem od Poddanego obgaty, a ode-braty neſobozene moſty, neſy gaſ weſte ſtolicznego ſprawedliwego Ma-ſu.

Panstwu nebude Sloboda wen z Obiczegneg Poradkoweg Koboty na Sfiszet zbierany zhanaty.

§. XII. Żadnemu Poddanemu Zbrog nosity, a polownich Pław dr-
żety nebude dowolene pod predgmenowanu Pokutu trych Dny Ku-
fowneg Koboty.

§. XIII. Krome Czaju, a Terminu, podle fraginskego Prawa usła-
nowenego, a wiszej guz dolożenego gest Poddanym zakazane gale-
solwek Truntki a Napoge sjenkowaty, a prodawaty, a to srec, za
geden łazdy Prestupet, pod Pokutu Contrabandu, to gest Pobranu,
a tridenne Kufowneg Koboty; w tich mezy tym myslach, tde Pod-
dany swe wlasne Winice magu, y w tem Czaje, idz se Panstwu Wi-
no sjenkuge, Slobodu mity budu swe Wino, ktere se w gegich Wi-
nycach obrodilo, pro swu domacy Potrebu Domowu wozyti, a pity.

§. XIV. Rdyz Poddanemu na Panstwu Kobotu se zakaze, a tenze strze
swu Ndbantliwost gu jamessla, techdy z Witany dwanaest Palicz
nech ge treflany.

§. XV. Gestliby netery Poddany z Ukratenym a ze skodu Pansteg
Gatty, z ginego czysheg Wysla Majo prinassity, aneb tez sam tako-
we za Penyze wykstawy se opowazil; techdy mimo Contrabandu
bude powinnen za try Dny Kobotu Kufowny wykonaty.

§. XVI. Wdowy, ktere Poddani po sweg Smerty zanechawagu, ma-
gu se podle Dolożeni 12. Articule Defreta VII. Wladislawa Krale
drzety, a spradowaty; totizto ze takowe koby se za drughego Pod-
danego wdady chily; techdy brez Dowoleny Pansthego prawneggy
Dom zanechaty, a od neho odsłupity nemuzi, ginacze z gegich Stat-
tem, a Gmanym gruntowni Pan bude mocty uciniti tak, gaf se ge-
mu libity, a zabaty bude.

§. XVII. Brez Wedomu gruntownego Panstwa neny dowoleno Wbez
na Gmeno swe Penyze na Possejag wlydwihnuty.

po

slubny, a szacowany Praczy wyliczowany udelaneg, genu Czemu
zlozy, a Kobotu winapradu.

Ponewaz na Gory, a na Lesy pozorowaty, a takowe to do §. VII.
brem Stawe zabrzawaty, obzlasne a samotne Panstwu prinalezi;
pro tu Przicinu Żadnemu Poddanemu neny dowoleno, aby brez We-
domy a obalassnego Dowoleny Pansthego ze zelnych a żerstawych
Stromow Koly na Ploty, żedy, Pruty, Obruce, a gine Tyty, a
Koly do Winogradu rezal, setal neb rubal, a takowe potom na
giny Brunt prenassal, a prodawal, a timze Spujobem negatowe
tupectwy z Drewnem mel.

Czo se pat dotyka takowych Poddanych, kteri Gory, a Lesy §. VIII.
łaza, a nebo Stromy obłupugu, t eady ma se wedety, ze takowi Pod-
dani podobni budu, ne lenolito skodu ucinenu winapraditi, ale
tez za try cele Dny pesly robity, gestliby pat netery Poddany tak
bezbojni byty, ze na takowu Pokutu nieg nebbagiet, zast horam tak-
owu by skodu ciniły, techdy sama Stoliczna Wchnost powinna
bude takowich prestupnikow potrestaty, a gruntownemu Panu na
Pomocy byty, aby takowy Poddany, podle Wity, a Powazy uczi-
nenich Wistupkow, ginim Poddanum na Przklad silisne a ofire po-
trestani byty.

Pod Pokutu Witany cztery a Dwacet Palicz zakazuje se, aby §. IX.
Poddany any Penize, any galekolwek Urodne Woply mezy sebu we-
spolet nezbitaly, aneb, tak reczene, wiseligate Colleciti neccitaly.

Try Poddany, ktery swe Wepety, a Swine da Panstich zabat §. X.
genich Hor na Zalud, a nebo na Bukow tagne, a faleisne wbanety
se opowaza, a tam sa nagdu, techdy za Pokutu dwoginasobny Plat
wedle szacowany Pałtwi ustanoweni budu podobny zlozity.

Dubowich Sfiszet, a Zaludy zrazeny, a zbierany gedine Pan §. XI.
stwu prinależecy Poddanum pod Contrabandem tak reczenim, a Po-
kutu trych Dny Kufowneg Koboty bude zakazane, mezy tim ale any
Pan

§ 2

Podobnym Spusobem se zakazuje, aby se brez Wedomu, a §. XVIII
Dowoleny Pansthego Jaden czys, a nebo od ginlad przicazecygo Czlo-
wek neb Poddany neprigymal; z tomu take, aby se Jadne kupowany,
prodawany, fragmatceny, a strze Testament poruceny takowich
Gruntow, ktere ku łazdemu Domu prinależegu, nečinilo, a to srec
pod Stracenym teg Summy, ktera na takowich Gruntach lezy: Wssat
niezmeneg pat w teg ptihode, w ktereg Poddany podle fraginskego
Prawa, a Urideny Slobodu ma, swug Brunt prodaty, on to srec
Panu swemu oznamiti, ma wssat niezmeneg po takowem oznamenu
muze Grunt y brez gebo Dowoleny slobodne prodaty.

D e w a t y P u n k t .

W tech Weczach, ktere k wnytnymu Potadku, a Nari-
zeny prinależegu.

Na Rycharsky Urad Panstwy nech trech z Wbez gmenuge, §. I.
a predlada, z kterich Wbez gednego przytomnoscy Pansthego Ofi-
cita slobodne wiwoły, Panstwy wssat niezmeneg tak wiwoleneho
stzewa zle Skutki, a Uciniki muze zlozity, ano y treflaly, na Ws-
sto pat zlożenego Rychtare predepasim Spusobem ma se druby usła-
nowity. Na proty tomu ale Notariussa, a Przicajnich sama Wbez
brez Gruntownego Pana Wedomu muze wiwołity, ano y propustity.

Rychtary pat stzewa Sluzby Panstwu wiconawegrecze, aneb §. II.
galekolwek gineg przicini od Plateny Portynemagu bity wiginani,
a oslobodeny.

Godno, ano y potrzebne gest, ze na to, aby mezy Poddanymy §. III.
w Portiowych Dantach Rozdyt wedle Wlożeny Stolicznego spra-
wedliwie, a brez Salsu ku Ronezu priffel, gruntowni Pan ma po-

W

307

zor mity, a od Wbeznyho Rychtara, brezwekego Poddanich Wbity
żeny, a Takkadni, z tego Počet wzjty.

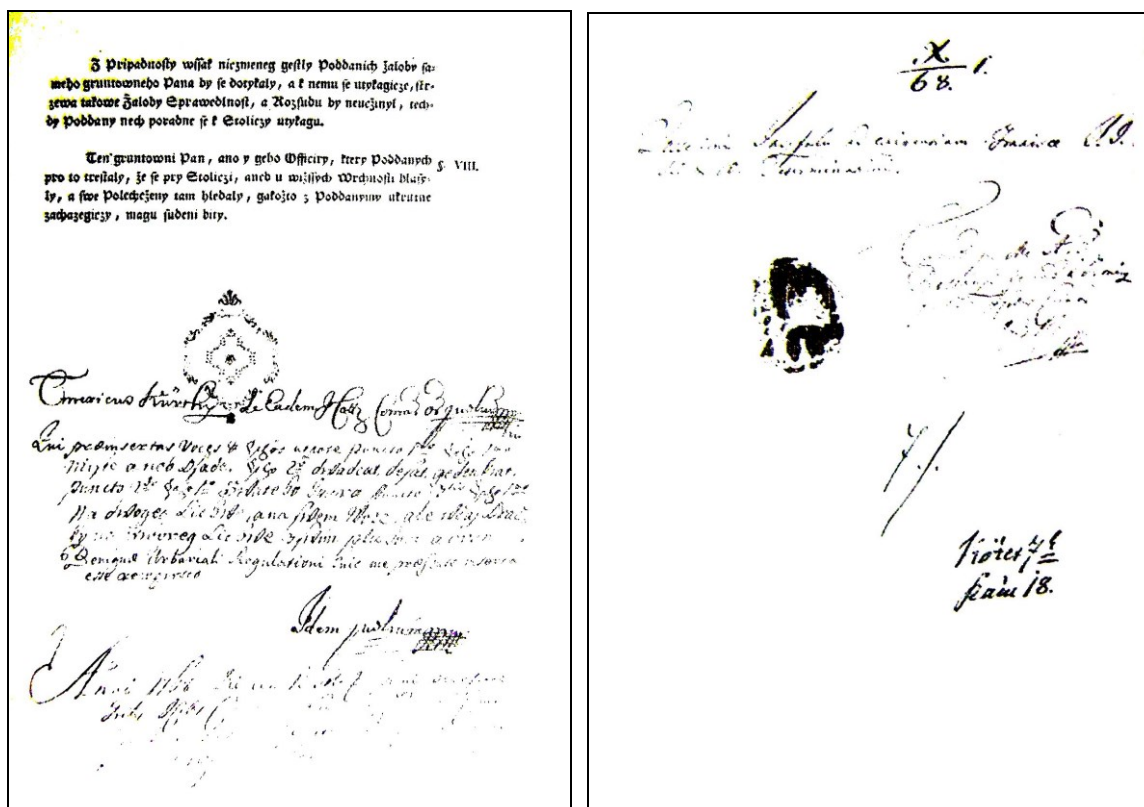
§. IV. Gestliby pat takowy Počet gruntowny Pan od Rychtara odea-
braty zanedbal, techdy toto Panstke zanebbany Stoliczna Wchnost
na myslo privede.

§. V. Mezy tim Portiowych Dantow wybrany, a do Casy
Stoliczneg Wdowzany ma bity lenolito przy Wbez zussawati, a pro-
toz Stoliczna Wchnost bude Pozor mity, aby do tohoro Panstwy,
a gegich Oficiry se nemisfale.

§. VI. Na gatowe Danty Poddany wedle Ustanoweny tohoro Ura-
baru gruntownym Panum podobny gu, takowe za wezaju Panstwu
oddaty powinny budu, tak, ze gestliby odwodzaty zanedbaly, ano
y stzewa Uretun takowe gruntownemu Panu zlozity, magu pri-
nuczeny bity, tu kteremu łonezu ustanowenim, a na Wobitanu
Dluhuw poslanym Uretutorom łazboderne gedne Grosis od dlużnich
Poddanich takowim Spusobem ma se dawaty, aby ten Grosis len to-
lpo tim Łydem, ktery zwolassne na Wibranu Dluhuw, a ne tim,
ktery w ginwch Panstych Weczach wislany budu, stzewa dlużnich
Poddanich zlozeni bil.

§. VII. Aby ten, ktere negatu Rzywdu trepetu, tim spisseg podle
Sprawednoscy spomozeno bylo, protoz pozorowaty se ma, ze idz
Zaloba mezy Poddanymy, a Goffery, aneb Goffiaryezgy gednego
Panstwa by wisla, techdy Zaloba magiez y gruntownego Pana,
aneb gebo Oficiru magu Sprawedliwost, a Rozsudeny hledaty;
gestliby ale stzewa Panstych Oficiruw takowym Rzywda, a Sko-
da se sila, techdy gruntownemu Panu magu se uytlaty, u kterego
pat z netereg Przibody newezmuze za doły Ucinenny, nech przy Sto-
liczy se opowidagu.

3 pri

POUŽITÁ LITERATÚRA

- A Jászfalusi rom. kath. iskolaszék jegyzőkönyve. Rukopis pisaný od roku 1874
- A Magyar Korona országainak helységnévtára. (Szerk. Kollerffy Miklós). Budapest 1877. (Szerk. Kollerffy Miklós és Jekelfalussy József). Budapest, 1882. Budapest, 1937, 1944
- A Magyar Korona országainak s Bozsia és Herczegovina helységnévtára. (Szerk. Juhos János). Budapest, 1888. (Szerk. Jekelfalussy József). Budapest. 1892, 1898, 1902, 1907, 1913
- A Magyar Korona országainak mezőgazdasági statisztikája. 2. köt Gazdaczimtár, a Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 1897
- A visszatér Felvidék 1918-1938. (Szerk. Csátár László – Ölvedi János). Budapest, Mahr Ottó és TSA, 1839
- Acta cassae parochorum (egyházmegyék szerint besorolt iratok). 5. füzet. Esztergomi egyházmegye 1733-1779, A-M. (Művészttörténeti adatok). Budapest, rukopis, 1976
- Adelisches Jahrbuch (szerk. Barcsay-Amant Zoltán). Luzern, 1936–1985
- Anonymus: Gesta Hungarorum. Budapest, Magyar Helikon, 1977
- Az 1754–55. évi nemesi összeírás. Budapest, Athenaeum, 1902
- Az országos mezőgazdasági címtár. 2. (Duna-Tisza köze). (Szerk. Czeglédy Béla, Gesztely Nagy László). Budapest, 1944
- Bagin, Anton.: Vybrané kapitoly zo slovenských cirkevných dejín. Bratislava, 1980
- Baross, Károly: Magyarország földbirtokosai. Budapest 1893
- Bél, Mátyás: Komárom vármegye leírása. Tatabánya 1989
- Bibliografia slovenského písomníctva. (Zostavil L. V. Rizner). 2. zväzok. Turčiansky Sv. Martin, Matica slovenská, 1931
- Blaskovics, József: Az Újvári ejálet török adóösszeírásai. Pozsony, 1993
- Bona, Gábor: Kossuth Lajos kapitányai. Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1988
- Bona, Gábor: Hadnagyok és főhadnagyok az 1848/49. évi szabadságharcban. Budapest, Heraldika Kiadó. 1998–1999

- Bús, János–Szabó, Péter. Béke poraira ... I. köt. (Dokumentum-émlékkönyv a II. világháborúban, a keleti hadműveletek során elesett magyar katonákról és munkaszolgálatosokról). Budapest, Varietas '93 KFT., 1999
- Bús, János–Szabó, Péter: Béke poraira ... II. kt. (Dokumentum-émlékkönyv a II. világháborúban a történelmi Magyarország területén elesett, meghalt magyar katonákról és munkaszolgálatosokról). Budapest, Varietas '93 KFT., 2001
- Csánky, Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. III. köt. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1897
- Encyklopédia Slovenska. 2. zv. Bratislava, Veda, 1978
- Ercé: Slovenská krv. Bratislava, 1942
- Fekete, Lajos: Az Esztergomi szandzák 1570. évi adóösszeírása. Budapest, 1943
- Fényes, Elek: A Magyarország Birodalom statisztikai, geographiai és történeti tekintetben. 1. köt. Komárom vármegye. Pest, 1851
- Gudenus, János József: A magyarországi főnemesség XX. századi genealógia. 1. köt. Budapest, Natura 1990. Budapest, 2. köt. Tellér Kft., 1993, 3.–5. köt. Budapest, Heraldika Kiadó, 1998–1999
- Györffy, György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. 3. köt. Budapest, Akadémia Kiadó, 1987
- Historia Ecclesiae Jasz=falven preprimis, inchoata Anno Domini 1808 1= Januar sub Parocho ejusd A. T. Rukopis
- Hlušek, Štefan: Z pozostalosti Juraja Holčeka. In: Sborník LVO, Trnava, 1933.
- Kajószószentpéteri, László József: Komárom vármegye 1673. menesi összeírása. In: Magyar családtörténeti szemle, VII.–VIII./1939, I.–III./1940
- Kempelen, Béla: Magyar nemes családok. 1-11. köt. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1911-1932.
- Kempelen, Béla: Családkönyv. 1. Nemes családok, polgárcsaládok. Budapest, 1940
- Komárom vármegye és Komárom, sz. kir. város. Magyarország vármegyéi és városai. (Szerk. Borovszky Samu). Budapest, Országos Monográfia Társulat, 1907
- Komlóssy, Ferenc: Az esztergomi főegyházmegyei római katolikus iskolák története. Esztergom, 1896
- Kmet', Andrej: Juraj Holček, životopisný nástin. Turčiansky Sv. Martin, Matica slovenská, 1908
- Kothaj, Peter: Rodokmeň. Banská Bystrica, 2001
- Kúr, Géza: A Komáromi Református Egyházmegye. 1. köt. Komárom, 1937
- Kürthy, István: A falkürthy és koltai Kürthy család heves megyei ága. Rukopis, 1940
- Magyar nemzetségi zsebkönyv. (Szerk. Fejérpataky László). 1. Főrangú családok. Budapest, 1888
- Magyar nemzetségi zsebkönyv. (Szerk. Pettkó Béla, ifj. Reiszig Ede). 2. rész. 1. Nemes családok. köt. Budapest, 1905
- Mátej, Juraj: Portréty slovenských pedagógov a vlasteneckých učiteľov. Bratislava, 1977
- Mravík, Ján: Pamätná kniha obce Jásova. Rukopis písaný od r. 1958
- Nagy, Iván: Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. 1–3. köt. Pest, Beimel J. és Kozma Vazul, 1857. 4–12. köt. a Pótkötet. Pest, Ráth Mór, 1857–1868
- Nemesi évkönyv. (Szerk. daróczi Daróczy Zoltán). 1-13. évf. Budapest, 1923-1935
- Némethy, Ludovicus: Series parochiarum et parochorum archi-diocesis Strigoniensis. Esztergom, 1897.
- Pedagogická encyklopédia Slovenska. 1. zv. Bratislava, 1984
- Reško, Alexander: 100 rokov komárňanskej nemocnice. Komárno, Vydavateľstvo KT, 2002
- Reško, Alexander: Kaštiele v Dubníku. Rukopis, 2004
- Reško, Alexander: Semerovo – Stará zemianska obec (MVK č. 84). Komárno, Vydavateľstvo KT, 1997.
- Reško, Alexander – Icsinová, Georgína: Dubník – Pozoruhodnosti (MVK č. 45). Komárno, Vydavateľstvo KT, 1996.
- Reško, Alexander – Habara, Miroslav – Kráľovičová, Zdenka.: Jasová – Pozoruhodnosti (MVK č. 212). Komárno, Vydavateľstvo KT, 2002

- [Reško, Alexander] Petrovay, R. Sándor: Felvidéki kastélyok lexikona. I. Nyitrai kerület. Komárom, KT Könyv-és Lapkiadó, 2002
- [Reško, Alexander] Petrovay Resko, Sándor: Felvidéki kastélyok lexikona II. Nyitrai kerület. Komárom, KT Könyv- és Lapkiadó., 2003
- Rubinek, Gyula: Magyarországi gazdaczímtár. Budapest, 1911
- Slovenský biografický slovník. 2. zv. Martin, Osveta, 1987
- Solt, Kornélné: Emlékezés Csúzra. Komárom, KT Könyv- és Lapkiadó, 2003
- Súpis pamiatok na Slovensku 1. zv. Bratislava, Obzor, 1967
- Szénássy, Árpád: Felvidéki Árpád-kori templomok lexikona. I. köt. A Nyitrai kerület, Szlovákia. Komárom, KT Lap- és Könyvkiadó, 2002
- Szluha, Márton: Nyitra vármegye nemes családjai. 2. köt. Budapest, Heraldika Kiadó, 2003
- Szluha, Márton: A Szluha család története. Budapest, 1996
- Thury, Etele: A Dunántúli Refomátus Egyházkerület története. 1. köt. Pápa, 1908
- Timkó, Emerich: Agro-geologische Verhältnisse in der Umgebung der Gemeinden Jászfalu, Csúz, Fur und Kürth (Bericht über die agro-geologische Aufnahme im Jahre 1899). Separatdruck auf dem Jahresberichte der Kgl. Ungar. Geolog. anstalt für 1899. Budapest, 1903
- Útmutató Komárom vármegye, vár, szab. kir. város rövid ismertetésével, ipar- és gazdasági kiállítás Komáromban 1891. Kiadja a Kiállítási Végrehajtó Bizottság
- Vályi, András Károly: Magyarországnak leírása. 2. köt. Buda, 1799
- Vavrovič, Jozef: Svetlá minulosti. Trnava, Spolok sv. Vojtecha, 1994
- Visitatio Jaszfalusiensis peracta Anno 1751, 1780, 1812 a 1841. Rukopisy
- Vlastivedný slovník obcí na Slovensku 1. zv. Bratislava, Veda, 1976

ARCHÍVY, KNIŽNICE

Hadtörténeti Intézet (Vojensko-historický ústav), Budapest

Miestny výskum

MOL (Maďarský krajinský archív), Budapest

Obecný úrad Jasová

Primási Levéltár (Primaciálny archív), Esztergom

Rímskokatolícka farnosť, Kolta

Svedectvo miestnych občanov: Pavol Bednárík, Koloman Kliský, František Polák, Ladislav Polák st., Peter Ruženský, Berta Sýkorová, Vincent Turza a Mária Turzová

Széchenyi Országos Könyvtár (Széchenyiho krajinská knižnica), Budapest

Štátny oblastný archív, Nitra so sídlom v Ivanke pri Nitre

OBSAH

PREDHOVOR STAROSTU

PRÍRODNÉ POMERY CHOTÁRA

Agrogeologické pomery okolia obcí Jasová, Čúz, Für, Komárňanská župa

DEJINY OBCE

V šere dávnej minulosti

Stredovekí predchodcovia dnešnej Jasovej

Začiatok histórie dnešnej obce Jasová

Časy tureckej okupácie

Povstanie Františka II. Rákócziho a 18. storočie

Nepokojné 19. storočie

Rozporuplné 20. storočie

Nové tisícročie a plány do budúcnosti

Zaniknuté obce a majere

RÍMSKOKATOLÍCKA FARNOSŤ JEJ FARÁRI

Fara a jej administrátori

Drobné sakrálne pamiatky

Juraj Holček, najslávnejší jasovský farár

HISTÓRIA TUNAJŠIEHO ŠKOLSTVA

Rímskokatolícka škola

Ovoda

Elementárna škola

Základná škola

Ostatné školské zariadenia

Materská škola

MAJETKY ŠLACHTICOV A CH SÍDLA

Pôvodní majitelia z obce Semerovo

Šľachtickí majitelia obce

Dohoda zemepánov

SAMOSPRÁVA OBCE

POTRAVNÉ A SPEŇAŽUJÚCE DRUŽSTVO

ETNOGRAFIA OBCE

Nárečie

Zvyky a obyčaje

Ľudová architektúra

Ľudový odev

Rozdelenie pôdy a komasácia

Poľnohospodárstvo

Vinohradníctvo

Remeslá, domáca výroba a obchod

Obyvateľstvo

SYMBOLY OBCE

TEREZIÁNSKY URBÁR

Použitá literatúra

Archívy, knižnice